

**«Розвиток агропродовольчого ринку в умовах глобалізації економіки»
«Agri-food market development under economy globalization conditions»**

Міністерство освіти і науки України
Департамент агропромислового розвитку Полтавської обласної
державної адміністрації

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Інститут свинарства і агропромислового виробництва
Національної академії аграрних наук України
Регіональний фонд підтримки підприємництва
по Полтавській області

Азербайджанський державний аграрний університет
Варшавський аграрний університет

Університет Дебрецен (Угорщина)

Університет Вайенштефан (відділення Трісдорф, Німеччина)

Полтавська державна аграрна академія

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«Розвиток агропродовольчого ринку в умовах
глобалізації економіки»**

**«Agri-food market development under economy
globalization conditions»**

30 ЛИСТОПАДА 2017 р.

м. Полтава, ПДАА

**«Розвиток агропродовольчого ринку в умовах глобалізації економіки»
«Agri-food market development under economy globalization conditions»**

Міністерство освіти і науки України

Департамент агропромислового розвитку Полтавської обласної державної
адміністрації

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Інститут свинарства і агропромислового виробництва Національної академії
аграрних наук України

Регіональний фонд підтримки підприємництва
по Полтавській області

Азербайджанський державний аграрний університет

Варшавський аграрний університет

Університет Дебрецен (Угорщина)

Університет Вайенштефан (відділення Трісдорф, Німеччина)

Полтавська державна аграрна академія

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства

МАТЕРІАЛИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«Розвиток агропродовольчого ринку в умовах
глобалізації економіки»**

**«Agri-food market development under economy
globalization conditions»**

30 листопада 2017 р.

м. Полтава, ПДАА

УДК 338.439.5:330.34 (447)

ББК 65.9 (4УКР) 42

Редакційна колегія:

Макаренко П.М. – завідувач кафедри економіки підприємства Полтавської державної аграрної академії, д.е.н., професор, член.-кор. НААН України.

Березіна Л.М. – заступник завідувача кафедри економіки підприємства Полтавської державної аграрної академії, д.е.н., професор.

Самойлик Ю.В. – доцент кафедри економіки підприємства Полтавської державної аграрної академії, к.е.н., доцент, докторант

Розвиток агропродовольчого ринку в умовах глобалізації економіки. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 30 листопада 2017 року). – Полтава : кафедра економіки підприємства ПДАА, 2017. – 362 с.

У збірнику надруковані матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток агропродовольчого ринку в умовах глобалізації економіки». Відповідальність за зміст і редакцію наукових праць несуть їх автори. Матеріали можуть бути корисні для студентів, магістрантів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів освіти, а також фахівців економічної та аграрної сфер.

УДК 338.439.5:330.34 (447)

ББК 65.9 (4УКР) 42

Секція № 1

Глобалізація та глокалізація: виклики для національної економіки та агропродовольчого ринку

УДК 338.432:339.13:631.15

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ І РОЗШИРЕННЯ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Макаренко П.М. д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України,
завідувач кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія*

Міжнародна торгівля – перша форма становлення зовнішньоекономічних зв'язків між національними державами. Її прообразом був обмін у бартерній формі між общинами, племенами (насамперед які вирощували худобу, тобто між ними і хліборобами). Власне світова торгівля починається з виникненням і розвитком товарно-грошових відносин та національних держав. Саме в той час з'явився особливий прошарок людей – купецтво. Вони самі не виробляли продукт, а займались посередницькою діяльністю. Купували, як правило, товари в одній країні нижчими цінами і продавали в іншій країні за вищими. Тут обмін здійснювався відповідно до відомої формули $G - T - G + g$.

В такому випадку відбувалися фактично дві угоди $G - T$ (купівля) і $T - G + g$ (продаж з прибутком), розділені в «просторі і часі». До появи капіталізму масштаби світової торгівлі були порівняно незначні, а коло експортно-імпортних товарів обмежене. Переважало натуральне господарство і внутрішньонаціональний обмін.

Ринковий спосіб виробництва має потребу в розвитку і розширенні зовнішньоекономічних зв'язків. Він переростає межі національних господарств. У бізнесі немає націй, є діловитість і доцільність. Тому ринкові відносини значною мірою зміцнюють міжнародні економічні зв'язки. Внутрішній ринок неминуче зв'язаний із зовнішнім та відповідним фрітредерством.

Вільна торгівля (фрітредерство) – це відкритий тип торгової політики. Він застосовується країнами, яким не загрожує конкуренція з боку

зарубіжних виробників того чи іншого товару. В економічній теорії Великобританії, а також ряду інших країн вільна торгівля визначається як особлива наукова течія, що набула найбільшого поширення в ХІХ ст. Її представники виступали за свободу торгівлі й невтручання держави в господарське життя. Відповідно до даної концепції, в інтересах загального процвітання при обміні товарами, послугами, капіталами слід по можливості звільнитися від протекціонізму з боку держави.

Протекціонізм (лат. *protectio* – прикриття) – економічна політика держави, що має за мету відгородити національне господарство від іноземної конкуренції шляхом введення високого мита на імпортовані у країну товари, обмеження або повну заборону ввезення певних товарів, а також за допомогою ряду інших заходів (антидемпінгове регулювання цін, ліцензування імпорту та ін.).

І раніше, і тепер у міжнародних економічних зв'язках застосовуються обидва типи зовнішньоекономічної політики. З одного боку, посилення процесу інтернаціоналізації економіки зумовлює необхідність розширення вільної торгівлі, а з другого – загострення конкуренції змушує країни використовувати протекціонізм. Кожна країна, виходячи з поточних завдань і свого економічного становища, прагне знайти раціональне співвідношення в застосуванні обох напрямів зовнішньоекономічної політики – фрітредерства і протекціонізму. Природно, що таке співвідношення повинне бути гнучким та динамічним з урахуванням внутрішньої і міжнародної кон'юнктури ринку.

Для оцінки стану зовнішньої торгівлі використовується показник торгового балансу. Торговий баланс – це співвідношення між сумою цін експортованих товарів якоюсь країною і сумою цін імпортованих товарів за певний період часу (рік, квартал, місяць). Якщо грошова оцінка експорту товарів перевищує таку ж оцінку імпорту, то має місце активний торговий баланс (позитивне сальдо). У тому випадку, коли грошова оцінка імпорту перевищує експорт, торговий баланс має негативне сальдо, тобто країна має пасивний торговий баланс.

Торговий баланс значною мірою відбиває економічне становище країни, є одним з показників ступеня залежності її економіки від світового господарства, від стану кон'юнктури міжнародного ринку. Кожна держава прагне вести збалансовану зовнішню торгівлю і не допускати пасивне сальдо. При пасивному торговому балансі необхідно шукати джерела його покриття (використання процентів і дивідендів від капіталовкладень за кордоном, використання резерву іноземних валют, вивезення золота тощо). Країна, що має активний торговий баланс, може зштовхнутися з проблемою імпортованої інфляції своєї національної валюти.

Значне і стале перевищення експорту над імпортом супроводжується нагромадженням коштів, зарубіжних депозитів у банках країни, посиленням кредитної експансії при одночасному скороченні товарного забезпечення грошей в країні. У ряді випадків держава змушена ревальвувати національну валюту, що знижує конкурентоспроможність товарів країни на світовому ринку і в такий спосіб вирівнює торговий баланс. Тому будь-яка держава змушена регулювати торговий баланс, виходячи з конкретних умов і цілей розвитку національної економіки. У міру розвитку ринкового способу виробництва і розширення його географічних кордонів у світовій торгівлі спостерігається тенденція зростання її масштабів (обсягів), збільшення кількості учасників і об'єктів торгівлі. Це відбувається за рахунок інтенсифікації міжнародного поділу праці. Зазначена загальна тенденція у розвитку світової торгівлі супроводжується рядом інших особливостей. Їх можна сформулювати у такий спосіб.

1. У світовому господарстві посилюються роль і значення транснаціональних корпорацій (ТНК). Найчастіше за формою вони мають національну приналежність, але за змістом є міжнародними об'єднаннями. Головне підприємство ТНК, як правило, знаходиться у тій чи іншій національній країні, а дочірні підприємства або філії – у ряді інших. У контексті зовнішньої торгівлі зазначимо, що в торгових відносинах усередині ТНК застосовуються так звані трансфертні ціни (різновид

внутрішньофірмових цін). При цьому йдеться про специфічну зовнішню торгівлю. Так, через дочірні підприємства й філії головне підприємство може проникати в інші країни, минаючи митні бар'єри, маніпулювати з податковими платежами. Крім того, ТНК у цілому сприяють інтернаціоналізації національної економіки, її інтеграції у світову економіку. Взаємозв'язки в середині ТНК виходять за межі зовнішньої торгівлі. Тут здійснюється також міграція капіталів і працівників.

2. Зростання у зовнішній торгівлі частки таких об'єктів як продукція машинобудування і навіть виробничих комплексів, аж до взяття експортерами на себе зобов'язань будівництва «під ключ», «під випуск готової продукції», а в ряді випадків і майбутнього техніко-технологічного обслуговування підприємства (протягом усього терміну служби).

3. У світовому товарообігу в останні десятиліття зростає частка об'єктів інтелектуальної власності, тобто готових і захищених інтелектуальною власністю технологій і винаходів, науково-технічних підприємств, різних «ноу-хау», інформаційної продукції для ЕОМ. Звичайно, технічні, технологічні й інші удосконалення захищаються патентами, авторськими правами, їхня видача – складова економічної політики уряду, метою якої є підтримка й заохочення інноваційних процесів. Нині торгівля наукомісткою продукцією – найдинамічніший сектор міжнародної торгівлі.

Отже, тепер функціонують такі форми міжнародної торгівлі:

- продаж технологій у вигляді ліцензії, патентів, «ноу-хау» (сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлення у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду, необхідних для освоєння технології, методів організації виробництва, праці та ін.);
- торгівля різними послугами: інжиніринг, технічні консультації, будівництво, оренда устаткування і транспортних засобів, лізинг, обробка і передача інформації, експертиза проектів.

Таким чином, матеріальною основою зовнішньоекономічних зв'язків є міжнародний поділ праці. Він зумовлює міжнародний обмін матеріальними

благами і послугами, різними видами діяльності в тій чи іншій формі. Встановлюючи міжнародні економічні зв'язки кожна країна прагне отримати економічні вигоди (виробничі, комерційні, науково-технічні, тощо). Однак це можливо в тому випадку коли національна економіка спеціалізується на виробництві продукції з найбільш вигідними природними, техніко-технологічними й організаційними умовами та здійснювати мінімальні витрати. Для України, як члена Світової організації торгівлі економічно вигідним є виробництво продукції харчування і в цьому напрямку необхідно посилювати діяльність.

Список використаних джерел

1. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М., Кириленко І.Г. Економічна теорія на межі тисячоліття. Навчальний посібник. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 748 с.

УДК 338.24

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

*Ільїн В. Ю., д.е.н., завідувач кафедри обліку, контролю та оподаткування
агробізнесу Київського національного економічного університету*

ім. Вадима Гетьмана

*Ільїна О.В., аспірант, Луганський національний аграрний університет,
м. Харків*

Економічна інтеграція та глобалізація стає найвпливовішим явищем світогосподарської системи сучасності. З огляду на значний ресурсний потенціал і вигідне геополітичне положення України, з одного боку, та зростаючий рівень конкуренції на зовнішніх ринках, з іншого, важливого значення набуває стратегія інтеграції до світового економічного простору, Інтеграція до Європейського союзу (ЄС) визнана одним з головних векторів зовнішньоекономічної політики України.

Прагнення України інтегруватись до ЄС зумовлює необхідність проведення виваженої державної політики в різних галузях економіки, у т.ч. в аграрному секторі. Така політика спрямовується на розробку комплексу заходів щодо адаптації вітчизняного сільського господарства до вимог і стандартів спільноєвропейської аграрної політики (САП ЄС). Збалансована й ефективна аграрна політика, яка забезпечуватиме конкурентоспроможність вітчизняного продовольства і сільськогосподарської сировини на світових ринках, має стати важливим аргументом при вирішенні питання членства України в ЄС.

Україна свій процес інтеграції до світової економічної системи розпочала зі вступу до СОТ з 17 грудня 1993 р., коли до Секретаріату ГАТТ було подано офіційну заявку Уряду України. У 2002 р., враховуючи нагальність проблеми вступу до СОТ для економіки і суспільства та для піднесення міжнародного іміджу держави, Указом Президента України від 05.02.2002 р. №104/2002 затверджено Програму заходів щодо завершення вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) [1].

Нагальна необхідність вступу до СОТ назривала в 2005 р. Це було зумовлено відкриттям понад тисячу антидемпінгових справ в різних країнах світу проти українських підприємців. Щорічно Україна втрачала не менше 8 млрд дол. США, які вона могла б мати від експорту.

Україна зробила перші кроки до входження в міжнародне співтовариство як рівноправний партнер 5 лютого 2008 р. Президент України підписав Указ про приєднання України до СОТ, який був ратифікований Верховною Радою України [2].

Відкриття в Україні на початку 90-х років ХХ ст. стихійних ринків призвело до того, що країна своєрідним „прохідним двором” для відносно дешевих та неякісних імпортованих товарів і продуктів. Як показав досвід постсоціалістичних країн, найменш конкурентоспроможними на внутрішньому ринку після приєднання до СОТ виявилися виробники молока, яєць, м'яса, овочів та фруктів. Після приєднання до СОТ найуразливішими в агропромисловому виробництві стали сільськогосподарські підприємства.

Лібералізація торговельних режимів зумовила нерівномірний розподіл вигод і ризиків між учасниками агропродовольчого ринку. Переваги розподілилися на користь підприємств харчової промисловості, що стали лідерами за обсягами іноземних інвестицій, а деякі з них і власністю транснаціональних корпорацій.

Для пом'якшення негативних наслідків приєднання до СОТ стали нагально необхідними заходи підтримки сільськогосподарських товаровиробників, в т. ч. особистих селянських господарств і сільської місцевості шляхом формування і розвитку ринкової та соціальної інфраструктури, створення обслуговуючих кооперативів, дорадчих служб тощо, особливо тих заходів, фінансування яких не підлягає скороченню [3].

Згідно з дослідженнями Світового економічного форуму (WEF), в Україні досі немає перспектив для зростання рівня конкурентоспроможності. У перші роки після вступу до СОТ спостерігалось зниження конкурентоспроможності національних виробників, що стало основним негативним наслідком приєднання України до СОТ [4]. За рахунок зменшення ставок ввізного мита протягом шести років після вступу України до Світової організації торгівлі національний виробник втратив від 7 до 30 відсотків внутрішнього продовольчого ринку. Фахівцями Інституту економіки та прогнозування було передбачено, що за оптимістичним сценарієм в результаті зменшення ставки ввізного мита на сільськогосподарську продукцію на 36 % протягом шести років після вступу до СОТ національні виробники втратять 7–8 % внутрішнього агропродовольчого ринку, за песимістичними – до 30 % [5]. Послаблення позицій національних виробників на внутрішньому ринку призведе до підвищення рівня безробіття в сільській місцевості. Збільшення експорту аграрної продукції не компенсує втрат на внутрішньому ринку. Хоча Україна має великі потужності в аграрній сфері економіки, але достойно на світовому ринку не представлена.

Успіх будь-якої реформи залежить від курсу, який обрала країна. Україна вибрала курс європейської інтеграції, тобто принципи світового ринку та світових стандартів. А це означає, що продукція, яку виробляють

сільськогосподарські підприємства, повинна бути якісною, конкурентоспроможною та доступною для споживачів. Це передбачає проведення політики протекціонізму та захисту вітчизняного виробника від імпоротної сільськогосподарської продукції, сприяння підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств шляхом впровадження інновацій і досягнень науково-технічного прогресу для забезпечення національної продовольчої незалежності, нарощення конкурентних переваг регіонів з перспективами ефективного розвитку аграрної сфери.

Разом із тим, наслідки аграрної реформи не відповідають очікуванім. У зв'язку з цим виникла необхідність в обґрунтуванні напрямів та результативності розвитку аграрного сектора на майбутнє, продовження розробок теоретико-методологічних і практичних рекомендацій, адекватних ринковим умовам господарювання і майбутнім змінам в організаційно-економічному механізмі функціонування сільського господарства країни. Саме формування умов стабільного та ефективного розвитку аграрного сектора, адаптація до ринкового середовища товаровиробників і переробних підприємств з досягненням конкурентоспроможних параметрів, які будуть гарантувати ефективність сільського господарства, є актуальною проблемою, що вимагає наукового і практичного вирішення [6].

Важливим стає завдання всебічного дослідження Євроінтеграційних процесів та перспектив адаптації аграрних підприємств до нових умов господарювання. Євроінтеграція – це спосіб України увійти до числа тих, хто виробляє продукцію світових стандартів, а також європейський рівень життя. Від початку затвердження України як самостійної незалежної держави відбувається перехід до відкритої економіки, яка характеризується тим, що ліквідовується монополія держави і формується система зовнішньоекономічних відносин на основі принципу свободи конкуренції. Найбільш сприйнятливими формами реалізації нових економічних відносин виступають підприємства, які стабілізують ринок, використовують місцеві сировинні ресурси, диверсифікують виробництво в різних регіонах країни, нарощують

виробництво конкурентоспроможної продукції. Такі заходи сприяють адаптації аграрних підприємств до умов глобальної конкуренції, але потребує відповідної модифікації форм і методів діяльності на міжнародному ринку.

Стандарти міжнародної якості та інші позиції з придбання вітчизняними підприємствами конкурентних переваг можуть бути розроблені в рамках стратегії просування продукції на світові ринки. Така стратегія повинна полягати не в простому нарощуванні обсягів експорту, а в сприятливому формуванню довгострокових конкурентних переваг, стабільному розширенні та якісному поліпшенні на основі цих переваг позицій країни на світовому ринку. Для цього необхідна концепція економічної політики сприяння розширенню експорту лише у поєднанні із загальними цілями макроекономічної політики.

Список використаних джерел

1. Про програму заходів щодо завершення вступу України до Світової організації торгівлі: Указ Президента від 5.02.2002 р. № 104/2002 – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/104/2002> (дата звернення 28.11.2017).

2. Офіційний сайт: Міністерство закордонних справ України. - URL: <http://mfa.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2017).

3. Офіційний сайт: Міністерство аграрної політики та продовольства України. – URL: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?66> (дата звернення: 28.10.2017).

4. Дем'яненко М. Я. Проблеми аграрної економіки із вступом України до СОТ. Економіка АПК. 2003. № 11. С. 57–66.

5. Осташко Т. О. Переваги і ризики від вступу України до СОТ для сільського господарства та сільського населення України: аналітичні оцінки. Ефективне тваринництво. 2007. № 1. С. 8 – 12.

6. Ільїн В. Ю. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: питання методології. Вісник Сумського національного аграрного університету: наук.-метод. журн. – Суми. Серія, Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 4 (63). С. 108-111.

УДК 631.153.7

РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Зось-Кіор М.В., д. е. н, доцент,

професор кафедри менеджменту і логістики,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Розвиток світової цивілізації вимагає зміни взаємин в системі «суспільство – природне середовище». Це стосується всіх сторін нашого життя, і насамперед – системи «економіка і екологія». Економічні проблеми завжди є переважаючими в житті суспільства, але якщо не враховувати екологічних аспектів, тоді втрачається і суть економічного розвитку. Адже цей розвиток досягається багато в чому завдяки дотриманню екологічних норм і правил.

У Україні екологічна ситуація ускладнюється наявністю хаотичних трансформацій і загальним кризовим станом економіки. Зокрема, мова йде про специфічній формі «ефекту екологічного і економічного бумеранга», суть якого полягає в тому, що «безмежна» економіка руйнує природу, а руйнування природи негативно позначається на економіці. Змушує замислитися той факт, що 90% екологічних порушень є наслідком господарської діяльності людини і лише 10% них пов'язані із стихійними явищами в природі. Слід відмітити, що загострення в нашій країні екологічних проблем, пов'язаних з накопиченням токсичних відходів, умовами зберігання і утилізації відходів, які не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам щодо забруднення поверхневих і підземних вод, ґрунтів, атмосферного повітря. Так, щорічний об'єм відходів, який припадає на 1 кв. км площі України, в 6,5 разів вище, ніж в США, і в 3,2 разу вище, ніж в країнах ЄС, а обсяг валового внутрішнього продукту на 1 кв. км в 5–10 разів менше.

Для ефективності вирішення цих проблем, перш за все, необхідні нові підходи в галузі природоохоронної політики держави, значні інвестиції в природоохоронні споруди і заходи. Наприклад, в екологічно благополучній Австрії екологічні інвестиції досягають 16% від всіх капіталовкладень, тоді як в

Україні фінансування з бюджету складає 1-1,8% загальної величини витрат. Серед основних напрямів створення сприятливого інвестиційного клімату в сфері екологічної безпеки можна виділити політику стимулювання підприємств до проведення переоснащення діючого виробництва. Для цього необхідне залучення передових вітчизняних і зарубіжних технологій шляхом надання податкових і кредитних пільг, застосування системи держзамовлень на екологічно чисту продукцію. Для вирішення екологічних завдань багато країн перехідною економікою, у тому числі і Україна, створили альтернативні джерела фінансування – екологічні фонди, кошти, що формуються за рахунок екологічних платежів і податків. Ресурси екологічних фондів можуть бути використані в різних напрямках природоохоронної діяльності.

Проте в структурі природоохоронних витрат України питома вага цих фондів поки що вельми незначна і має тенденцію до зниження. Екологічні збори складають мізерну частину в загальній структурі податкових надходжень (0,25-0,30%). Для порівняння, даний показник склав в Австрії – 4,4%, Франції – 5,4%, США – 3,2%. Крім того, кошти природоохоронних фондів використовуються не в повному обсязі, а велика їх частина - не за цільовим призначенням і не на пріоритетні напрями.

Надії на те, що за допомогою НТП з його сучасною спрямованістю, можна вирішити екологічні проблеми сьогодні і уникнути їх в майбутньому, безпідставні. Тому залишається єдиний вихід: гостроту проблеми можуть істотно пом'якшити тільки культура, цінності і пріоритети, якими керується людина. Стратегічна мета екологічного менеджменту дуже точно сформульована у «Всесвітній стратегії охорони природи», прийнятої під егідою ООН. У ній, зокрема, записано: «Ми не успадкували Землю наших батьків. Ми узяли її у борг у наших дітей». Потрібно ясно усвідомлювати те, що суспільство, яке марнотратно використовує природні багатства, фактично живе за рахунок майбутніх поколінь.

UDC 338.439.5:330.34 (447)

SOCIO-ECONOMIC CYCLES UNDER CONDITIONS GLOBALIZATION

*Samoilyk Iu. V., PhD of economic science, associate professor, doctoral post-graduate student, Department of Enterprise Economics,
Poltava State Agrarian Academy*

The world market development and economies of most countries is characterized by significant structural changes. Globalization affects the deepening of inequalities between countries and groups of people. Global inequalities deepen and advocate a significant risk of globalization, creating threats for effective socio-economic development of a large part of the world. Population distribution by regions and countries of the world is not proportional to socio-economic indicators of states development. Such globalization tends deepen to polarization between countries and increase inequality, which manifests itself in economic, environmental and social indicators. The population growth is a big problem for food security. But most developed countries begin to reduce the proportion of agri-food in favor of other complex industries. Under such conditions, Ukraine will be able to become an important player in the global agrarian market, provided that economic processes are improved. Under such conditions, if Ukraine will be improving economic processes, it will be able to become an important player in the global agricultural market.

Globalization of markets and production has produced many opportunities and new threats for businesses hitherto accustomed to dominating their domestic markets. Globalization can be defined as a set of economic, social, technological, political and cultural structures and processes arising from the changing character of the production, consumption and trade of goods and assets that comprise the base of the international political economy [5].

In the last decades, globalization raised an increasing interest in many of our contemporary culture areas, from economics and politics to ethics and anthropology, and the opinions regarding this major phenomenon tend not to a unified vision. On

the contrary, they tend to be as diverse and specific as the communities and countries which the thinkers belong to are [2]. Globalization refers to a fundamental shift in world economy in which nations are moving toward an interdependent global economic system [4].

Globalization was depicted in the early 1990s as the ultimate stage of development for the field of international management. Globalization would require from large business firms highly skilled managers to cope with the challenges and responsibilities of the so-called global market. Ten years later, the scenario has changed considerably. As globalization headed towards placing an extraordinary amount of power in the hands of large corporations, international management became a major concern not only to business firms and their managers, but also to governments and other institutions [1].

From the standpoint of IM researchers, the skeptical perspective is problematic because it places excessive importance on national and “inter-national” boundaries. This could lead to the recognition of imperial or colonial issues – regarding the corresponding political, economic, social and legal domains – in the globalization era. Its focus on national boundaries disclaims the dominant representation of the global market as a sort of ‘free market’ governed by ‘free enterprises’. The skeptics’ point of view emphasizes political questions more closely related to the public and government domains rather than economic questions more closely related to the private domain. Moreover, this approach is not convenient for TNCs since ‘nationalists’ have used it to describe or explain anti-globalization and antiTNC movements. In other words, this theoretical perspective challenges the major interests of TNCs [3].

Socio-economic cycles have been become shorter. The cyclical economy development is characterized by constant recessions and ascents. The periods between the economy stages can be long (several decades), medium (one or two decades) and short (up to ten years). However, the interval between cycles has been reduced after entering the new third millennium. It generates chaotic development, instability of socioeconomic systems, and a constant redistribution of influence

levers. Under these conditions, crises will have been being occurred more and more often. The crisis gives impetus to further development along the ascending line, provides “economy recovery”, the unstable and inefficient systems elimination, becomes a catalyst for the manifestation and use to hidden reserves. However, the stimulating effect of economic cycles disappears under modern conditions.

Bifurcation tendencies arise under economic development acceleration by reducing socio-economic cycles. That is, large integrated systems (enterprises and state unions) are more resistant to structural fluctuations, because they are subjects and catalysts for changing cycle phases. Such formations become more large-scale and influential under context of global downturn by setting of control over the less developed world system subjects or their absorption. Increasing world economies polarization and deepening the dependencies of weak economic systems from the more powerful are the consequences of such tendencies.

References

1. Boddewyn, J, Toyne, B., & Martínez, Z., 2004, The meanings of “international management”, *Management International Review*, 44(2), 195-212.
2. Corina, S. M., 2014, Globalization – An Anthropological Approach *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 149, 2014, pp. 542 – 546.
3. Guedes, A. L., Faria. A., 2007, Globalization and International Management: In Search of an Interdisciplinary Approach, *Brazilian Administration Review*, 2007, May/August, v. 4, n. 2, art. 2, hp. 20-39.
4. Hill, Charles W. L., 2009. *International Business: Competing in the Global Marketplace*. New York: McGrawHill/Irwin, 2009. 588p. ISBN 10: 007811277X.
5. Hrehová, D., Svitačová, E., Bednár, M., 2017. The influence of the shadow economy on the socio-economic development of Ukraine. *Perspectives – journal on economic issues*, 1, 2017, pp. 127-135 ISSN 1339 – 8245

УДК 330.341.1

УПРАВЛІННЯ СТАНОВЛЕННЯМ ЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ ЯК СКЛADOVA СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Плотнікова М.Ф., к. е. н., доцент,

Житомирський національний агроекологічний університет

За словами экс-віце-прем'єра України (1996 р.), доктора економічних наук, професора, академіка-секретаря НААНУ, співробітника Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» Саблука П.Т. «...ефективні шляхи розвитку сільських територій, як багатофункціональних комплексів, потрібно шукати в нестандартних підходах до аналізу ситуації і на стиках соціальних та економічних інтересів». Один з таких нестандартних підходів до вирішення цього питання – розвиток сільських територій через реалізацію ідеї «Родова садиба». Зміст цієї ідеї в наступному: «Надати законодавче право кожному громадянину України, при бажанні, отримати 1 га землі для облаштування родової садиби. Безоплатно. В постійне або довічне користування. Без права продажу. З правом передачі лише в спадок». Як визначено Державною Програмою розвитку українського села до 2015 року «Продовольча безпека держави – захищеність інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її життєдіяльності». Запропонований підхід в проекті Концепції «Родова садиба» якраз і забезпечує безперешкодний доступ людини до продуктів харчування, які будуть вирощені самою людиною для себе і своєї сім'ї (надлишки є можливість реалізувати на сторону), при наявності власного бажання людини.

Діяльність на території (виробництво товарів – продовольства та сільськогосподарської сировини, створення соціально значимих суспільних благ) в межах родових поселень реалізується з врахуванням інтересів усіх

членів сільської громади в процесі управління через механізм публічно-приватного партнерства, що можливе через практику діяльності громадської організації, зареєстрованої на території. Формування та імплементація інклюзивної моделі розвитку сільських громад сприятиме їх зростанню на умовах сталості. В основу цих змін покладено бачення ролі сільських громад у якості правовласників / користувачів локальних ресурсів, здійснення ними контролюючої функції. Такі повноваження ініціюють дії громади та спрямовують їх на покращення економічних, соціальних і екологічних умов сільської місцевості.

Потреба стійкого розвитку сільських територій України наразі визначила тенденцію до формування SMART-COMMUNITY (розумних громад) та підходів до SMART-розвитку й зростання через соціально-екологічний та економічний підхід враховує європейську практику забезпечення якості життя, ефективними заходами із забезпечення інклюзивного розвитку через активне залучення сільського населення до процесів розробки стратегій розвитку сільських територій, збалансування особистих інтересів окремих людей та загальних інтересів локальної громади щодо захисту природного середовища, соціального згуртування та економічного зростання. формування та імплементація інклюзивної моделі розвитку сільських громад, що сприятиме життєдіяльності та господарювання відповідно до концепції сталого інклюзивного розвитку за участю сільських громад. Такий підхід передбачає використання принципу інклюзивності розвитку, тобто досягнення такого типу економічного зростання, який охоплює усі сфери життя сільських громад і дозволяє отримати відчутні для кожної людини позитивні зміни у якості життя та добробуті, що передбачає розвиток сільської економіки, збереження навколишнього середовища, а також достатній рівень задоволення соціальних потреб громад, вирішення проблем соціальної безпеки та соціальної політики.

Створення біля траси ТОВ «Сільський ринок» з відповідним розміщенням торгівельних місць для членів громади, бістро з Wi-Fi і з власною пекарнею. Магазин пропонуватиме свіже м'ясо, овочі, фрукти, зелень та

продукти переробки від мешканців Головківської сільської ради, – продаж традиційної продукції дозволить збільшити надходження 1) від практики використання бренду «Сільський ринок»; 2) до бюджетів домогосподарств; 3) до бюджету громади, в тому числі для реалізації соціальних задач навчання дітей в спортивних гуртках та майстрами творчості. На перспективу бренд «Сільський ринок» розвиватимуть у містах Житомир та Київ, зокрема, в районах офісних центрів. У найближчому майбутньому розвиватимуть мережу на основі франшизи, що дозволить приєднати до мережі близько 100 магазинів.

Відносини в територіальній громаді ґрунтуються на довірі між виробником і споживачами, які добре знають один одного, споживачі довіряють продукції, яка виробляється, мають про неї достовірну інформацію. Між виробником і споживачем є солідарність щодо місцевих традицій харчування. Їм притаманна громадська активність щодо розвитку місцевого чи регіонального ринку харчового сектору (співпраця між сільською територіальною громадою здійснюється з групою населення, мешканців міст, наприклад співвласниками ОСББ міст). Ринкові обміни відбуваються у межах спільноти певної місцевості. Вилучені кошти працюють на місцевому чи регіональному ринках. Короткий ланцюг поставок регулюється на місцевому рівні. Він є прозорим і відстежується від початку виробництва до споживача. Прямі поставки дозволяють економити на трансакційних витратах, що здешевлює продукцію для кінцевого споживача. Крім того задоволення інтересів споживачів більш повним асортиментом харчових продуктів можливе за рахунок вирощування продукції чи виготовлення товару за попереднім замовленням.

Подальша сертифікація органічної продукції, її стійкий збут сприятиме поширенню органічних і традиційних продуктів на ринку, розвиваючи мережі з регіональними продуктами. Обслуговування потреб клієнтів у зростаючому сегменті ринку щодо споживання якісних продуктів харчування за принципом: «Близько, локально, натурально», розвиваючи туризм з привабливим місцевим брендом на основі регіональних традицій. Нижчий рівень транспортних та

інших витрат в локальній економіці підвищує її конкурентоспроможність за одночасної високої якості та доступності. Організація місцевого ринку приваблюватиме споживачів з інших регіонів. Мода на регіоналізм є основою розвитку територіальних громад та становлення їх конкурентоспроможності. Внаслідок переходу на органічне виробництво та безвідходну життєдіяльність вплив на елегію регіону буде суттєво позитивним. Перехідний період складає понад 5 років (не вкладається в межі проекту), проте, позитивні зміни навколишнього середовища будуть відчутними. Для проекту характерна форма спів фінансування: кошти ЄС, територіальної громади та приватних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Україна в 2015 році. Цілі розвитку тисячоліття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/mdgs>

2. *Плотнікова М.Ф.* Інноваційно-інвестиційна практика сільського розвитку як стійкої суспільно-економічної системи / М.Ф. Плотнікова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016, В. 17, Ч. 3. – С. 50–54.

3. *Ходаківський Є.І.* Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління / Є.І. Ходаківський, Т.М. Ратошнюк, Л.Л. Капітула, М.Ф. Плотнікова // Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. – 2016. – № 25. – С. 158–170.

4. *Bogoyavlenska Yu.* The Modern Social And Economic Policy Of Ukraine: Problems Of Providing For And Enhancing Of Adequate Living Standards And Quality Of Life / Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, E. Khodakivsky // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2010. – № 21 (2). – R. 18–26.

5. *Присяжнюк О. Ф.* Інноваційно-проектний вектор стійкого сільського розвитку / О. Ф. Присяжнюк, М. Ф. Плотнікова // Наук. пр. Полтавської держ. аграр. акад. Сер. Екон. науки. – 2014. – Вип. 1 (8), т. 1. – С. 246–255.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Прокопишин О.С., к.е.н., доцент,

Бушмич В.П., студент-магістр,

Львівський національний аграрний університет

Сучасний етап світового розвитку характеризується поглибленням інтеграційних процесів та посиленням економічної взаємодії і взаємозв'язку між країнами. Економічний успіх будь-якої країни світу базується на зовнішній торгівлі. Відповідно, одним із найважливіших факторів вступу будь-якої країни до світового господарства є створення механізму сталого розвитку експорту як елемента міжнародної торгівлі. Реалізація європейського інтеграційного вектора зовнішньоекономічної та зовнішньоторговельної політики України зокрема вимагає нових підходів та цілісної стратегічної програми якісного удосконалення як товарної, так і географічної структури експорту, а також державних заходів його підтримки і стимулювання.

Істотний вплив на український експорт має комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників. Серед внутрішніх, які мають гострий проблемний характер, можна виокремити: недосконалість норм українського законодавства у сфері управління здійсненням і розвитком експортної діяльності порівняно з нормами, що прийняті у міжнародній практиці; низька конкурентоспроможність вітчизняної промислової продукції; важкий фінансовий стан більшості підприємств обробної промисловості і конверсійних виробництв [1, с. 63], що робить практично неможливим інвестування у перспективні, орієнтовані на експорт проекти за рахунок внутрішніх ресурсів; випереджальне зростання цін на продукцію та послуги природних монополій порівняно зі збільшенням цін на вироби обробної промисловості та продукцію агропромислового комплексу [2, с. 18]; недостатність спеціальних знань і

досвіду роботи у сфері експорту в більшості українських підприємців, а також недостатня координованість їх діяльності на зовнішніх ринках.

Зазначені внутрішні чинники неабияк стримують розвиток експортоорієнтованих галузей, але також вагомим є негативний вплив зовнішніх чинників, серед яких можна виділити посилення міжнародної конкуренції протягом останнього десятиліття; стрімке підвищення вимог споживачів до якості продукції, зумовлене впровадженням у виробництво інноваційних технологій; використання країнами витонченіших форм протекціонізму, а також політичної підтримки розвиненими країнами своїх експортерів; збереження елементів дискримінації українських експортерів за кордоном; низький світовий рейтинг надійності України для кредитів та інвестицій [3, с. 136], що ускладнює використання іноземних фінансових ресурсів для розвитку експортного потенціалу країни.

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі України найефективнішим засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, у тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій [3, с. 115].

Враховуючи сучасний стан української економіки і актуальність проблем розвитку зовнішньоторговельного потенціалу країни, а також те, що недосконалість наявної фінансової підтримки експортерів, зокрема низька дієздатність систем державного експортного кредитування і страхування є одними з основних причин формування негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу, доміантними завданнями в галузі фінансового сприяння експорту мають стати:

- удосконалення нормативно-правової бази, яка має чітко затвердити головні напрями підтримки національних виробників;
- фінансування програм розвитку пріоритетних проектів стратегічних експортоорієнтованих підприємств;

- надання кредитно-страхової підтримки та податкових пільг підприємствам-виробникам високотехнологічної та інноваційної продукції, яка експортується.

За умов відсутності офіційно затвердженої стратегічної програми сприяння експорту, та з метою реалізації запропонованого комплексу заходів щодо вдосконалення експортного потенціалу України необхідно розробити єдину цільову Програму розвитку експортного потенціалу України, впровадження якої сприятиме узагальненню і систематизації пріоритетних завдань у сфері державної підтримки експортоорієнтованих галузей.

Вважаємо, що основні розділи запропонованої Програми мають бути такими:

Розділ 1. Фінансове сприяння і кредитна підтримка експорту.

Розділ 2. Податкове заохочення експорту.

Розділ 3. Підтримка розвитку високотехнологічного виробництва.

Розділ 4. Ефективна система стандартизації експортної продукції.

Розділ 5. Інформаційне забезпечення зовнішньоторговельної діяльності.

Розділ 6. Торговельні представництва України за кордоном.

Розділ 7. Сприяння доступу українських експортерів до міжнародних ринків.

Отже, формування ефективного механізму розвитку і реалізації експортного потенціалу України потребує вирішення органами державного управління першочергових завдань, а саме:

1. Забезпечення макроекономічної стабільності та умов для розвитку підприємництва, залучення іноземних інвестицій в Україну.

2. Забезпечення функціонування механізмів кредитування і страхування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів.

3. Погодження заходів, яких вживають у сфері зовнішньоекономічної діяльності, з цілями і завданнями Програми реалізації експортного потенціалу України, а при потребі – проведення експертизи проектів законів та інших

нормативних актів, виходячи з їх впливу на розвиток вітчизняного експортного потенціалу.

4. Широке залучення українських ділових кіл до проведення спеціальних заходів щодо стимулювання експорту.

5. Створення системи зовнішньоторговельних інформаційно-консультаційних служб, які б охоплювали закордонні представництва.

6. Організація оперативної роботи державних органів щодо активного просування української експортної продукції на зовнішні ринки та захист вітчизняних експортерів за кордоном.

Реалізація таких завдань вимагатиме щорічних бюджетних асигнувань, обсяги яких доцільно визначати, виходячи з наявної світової практики, відкоригувавши їх з урахуванням сучасного стану української економіки і сформованої структури українського експорту.

Отже, держава має спрямовувати неабиякі зусилля на подолання проблем, які є у сфері розвитку експортного потенціалу. Тому з метою вирішення цих проблем та реалізації перспективних державних управлінських заходів пропонуємо розробити цільову Програму розвитку експортного потенціалу України, реалізація якої дасть змогу створити сприятливі умови для динамічного розвитку експорту на основі прогресивної зміни спеціалізації та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, а також забезпечити процес інтеграції України у європейську та світову економічні спільноти.

Список використаних джерел

1. Управління експортним потенціалом України: монографія / А.А. Мазаракі [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2007. – 210 с.

2. Мовчан В. Політика сприяння експорту в Україні після адміністративної реформи / В. Мовчан. – К.: ПРООН, 2012. – 43 с.

3. Орлик І.О. Проблеми та пріоритети розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі України / І.О. Орлик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 216 – 221.

ДЕПРЕСИВНІ РЕГІОНИ І МЕХАНІЗМ ІНВЕСТУВАННЯ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ

*Помаз Ю. В., к.і.н., доцент, Гольц Д. М., здобувач вищої освіти,
Полтавська державна аграрна академія*

Одним із головних чинників економічного зростання як в державі так і в регіонах є залучення інвестицій. На сучасному етапі формування ринкових відносин активізація інвестиційних процесів передбачає ефективне стимулювання розвитку депресивних територій [1, с. 79].

Депресивний регіон – це такий проблемний регіон, який не в змозі сам (без допомоги з боку держави або зовнішньої допомоги) вирішити свої власні гострі проблеми.

Виділення депресивних регіонів є важливою частиною регіональної політики. В її опрацюванні, реалізації, організаційному і правовому забезпеченні провідна роль належить державі. Це зумовлено програмним регулюванням розвитку депресивних регіонів.

У просторовій організації суспільства депресивні регіони вирізняються масштабами й особливою кризовістю прояву тієї чи іншої складної проблеми. При цьому комплекс заходів, спрямованих на поетапне їх вирішення, виходить на рівень загальнодержавних завдань. Невирішеність їх становить загрозу соціально-економічному механізму всієї країни, може призвести до різкого загострення політичної нестабільності, погіршення екологічної ситуації тощо.

Крім причин, що пов'язані з низьким розвитком продуктивних сил та недоліками територіальної організації суспільства, є й інша група причин. Це катастрофи — природні, антропогенні та техногенні, а також соціально-політичні (воєнні, конфесійні та етнічні конфлікти), екологічні лиха. Катастрофи нерідко змінюють ситуацію в певному регіоні. Це потребує

оперативного здійснення широкомасштабних заходів щодо усунення катастрофічних наслідків.

Характерною траєкторією соціально-економічного розвитку, що зумовлює виникнення депресивних регіонів, є загострення тієї чи іншої загальної для країни проблеми, яка в деяких регіонах досягає крайніх значень. Це і робить такі регіони проблемними. Наприклад, в Україні дуже несприятливою є демографічна ситуація. У багатьох областях зменшується чисельність населення. У багатьох регіонах України досить гострою є екологічна проблема. Сформувалися регіони катастрофічної або кризової ситуації, що несе в собі несприятливі наслідки.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в депресивних регіонах має ґрунтуватися на врахуванні загальних тенденцій розвитку національної економіки і лише відповідним чином коригуватися й уточнюватися у зв'язку з їхніми особливостями. Створення тут спеціальних умов для інвестиційної діяльності може бути виправдано.

Встановлення особливого режиму інвестування для депресивних регіонів передбачає обов'язкове врахування пріоритетності розвитку окремих галузей (і навіть підприємств), особливостей відтворювальних процесів, готовності до оновлення виробничого потенціалу, ефективності можливих витрат у довгостроковому розвитку [2, с. 124].

Державна інвестиційна політика в депресивних регіонах має проводитися у комплексі з іншими антикризовими заходами загальноекономічного значення (загальне оздоровлення економічної ситуації, створення сталих передумов для ефективного функціонування ринкового механізму, забезпечення умов для формування прогресивних територіально-галузових пропорцій). Це дасть змогу створити передумови для нормального функціонування економіки регіону в майбутньому.

Головну увагу слід приділяти вирішенню таких стратегічних завдань:

- ліквідації глибинних структурних деформацій у більшості депресивних регіонів, що зумовлюють зниження ділової, в тому числі інвестиційної,

активності, нівелювання негативних наслідків несприятливих стартових умов входження в ринок;

- запобіганню руйнації наявного виробничого і науково-технічного потенціалу через різке скорочення інвестування при критичному рівні зносу основних фондів, що істотно обмежує можливості активізації економічної діяльності;

- удосконаленню механізму державного регулювання інвестицій для стимулювання довгострокових вкладень фінансових ресурсів і створення сприятливого інвестиційного клімату [3, с. 83].

При розробці заходів державної підтримки депресивних регіонів потрібно детально проаналізувати ситуацію, що склалася, специфічні особливості функціонування їхніх підприємств в умовах ринку, виділити ті з них, які через вагомості, але не пов'язані з розбудовою нових економічних відносин, причин об'єктивно не можуть перебудувати свою виробничу діяльність. На основі цього можуть прийматися рішення про вибіркочну інвестиційну підтримку підприємств із першочерговим наданням їм централізованих фінансових ресурсів.

Список використаної літератури

1. Круп'як І. Інвестування розвитку депресивних територій в умовах трансформації сучасних економічних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/11450/1>.

2. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [підручник]. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.

3. Фінансова система інвестиційного забезпечення регіонального розвитку економіки: моногр. / О. О. Другов; Нац. банк України, ін-т банк. справи, Львів. ін-т банк. справи. – К., 2007. – 151 с.

УДК 65.012.8:631.11

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА РИЗИКИ

*Олійник Є.О., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія*

Сільськогосподарські підприємства займають вагомe місце у розвитку сільських територій, адже вони є основним носієм робочих місць, складовою покращення благоустрою села та джерелом соціального-культурного відтворення населення. Саме тому економічна безпека сільськогосподарських підприємств має не лише економічний характер, а й соціальний аспект [1].

Кузенко Т. Б. вважає, що економічна безпека підприємства – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства [2].

М. Капустін визначає економічну безпеку підприємства, як сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих чинників [3].

На нашу думку, економічна безпека сільськогосподарських підприємств – це стан усіх наявних ресурсів підприємства, що забезпечує раціональну організаційну структуру підприємства.

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств залежить від багатьох факторів: фінансових, інформативних, підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності, зниження ризиків, пов'язаних з інвестиційною та виробничою діяльністю. Саме ці фактори впливають на економічну безпеку, яка може забезпечити стійке функціонування та розвиток суб'єкта господарювання [4].

У сучасних умовах господарювання сільськогосподарські підприємства перетинаються і з іншими видами загроз, зокрема можливість інвестиційного ризику, що виникає в процесі інвестиційної діяльності підприємства та

реалізації інвестиційних проектів. Залучення інвестицій, зокрема іноземних, викликає необхідність забезпечення економічної безпеки проектів з метою створення найбільш сприятливих умов для інвесторів [5].

Зокрема, на виявлення та ідентифікацію факторів ризику, небезпек і загроз як одного з найбільш важливих завдань забезпечення економічної безпеки вказує Р.В. Зачосова [6].

Тому до основних завдань виявлення загроз та негативних факторів, які впливають на діяльність сільськогосподарських підприємств можна віднести: оцінку економічної ситуації в підприємстві, регіоні, районі чи державі, ситуації, яка склалася всередині підприємства (макрорівні) та завчасне відпрацювання стратегії протидії негативному впливу загрози на діяльність підприємства.

Пріоритетними напрямками на які слід звертати увагу сільськогосподарським підприємствам при впровадженні заходів з економічної безпеки повинні бути такі складові як: виробнича, соціально-економічна та фінансова. Саме ці складові є фундаментом цілісності підприємства, тому, що чим більше впроваджується у виробництві передових технологій та технік тим якісніша та конкурентоспроможніша продукція, чим ефективніше управління персоналом, та залучення висококваліфікованих працівників з ринку праці тим кращий рівень економічної безпеки загалом і тим кращий моніторинг фінансового стану підприємства, забезпечення його фінансової стійкості, ліквідності та високої рентабельності.

Отже, ефективність управління на рівні сільськогосподарського підприємства залежить від обґрунтовано встановлених складових економічної безпеки, кількісний та якісний склад яких має бути оптимальним з точки зору можливостей оцінки, результати якої використовуються для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. <http://studcon.org/ekonomichna-bezpeka-silskogospodarskyh-pidpryyemstv>
2. Кузенко Т. Б. Тактичне та стратегічне планування економічної

безпеки підприємства/Т. Б. Кузенко//Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 3 (33).- С.142- 151.

3. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнес-информ.- 1999с.-№11-12.- С.45-47

4. Смоквіна Г.А. Сучасні підходи до оцінки економічної безпеки промислового підприємства: теоретичний досвід і практичне використання / Г.А. Смоквіна // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 11. – С. 231–239.

5. Шапкин А.С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций : [монография] / А.С. Шапкин. – М. : Дашков и Ко, 2003. – 544 с.

6. Зачосова Р.В. Класифікація загроз сталості економічної безпеки компаній з управління активами / Н.В. Зачосова // Економіка Фінанси Право. – 2010. – № 3. – С. 7–12.

УДК 331.56:339.9

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Бондаревська К.В., к.е.н., доцент,

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

Сучасний етап розвитку соціально-трудоких відносин відбувається в умовах посилення глобалізаційних тенденцій, що здійснює безпосередній вплив на функціонування ринку праці. Особливої уваги заслуговує формування продуктивної зайнятості на селі. Слід зазначити, що глобалізація викликає цілий ряд проблемних аспектів у сфері зайнятості сільського населення. Зокрема, це стосується вивільнення робочої сили за рахунок впровадження інноваційних технологій в галузі АПК, що викликає заміщення ручної праці автоматизованою; посилення міграції, особливо серед молоді, що пов'язане із

не престижністю аграрної праці, низьким рівнем її оплати, недосконалістю розвитку інфраструктури на селі. Вплив глобалізації проявляється і у поглибленні існуючої нерівності у сфері продуктивності праці, доходів, матеріального добробуту, що призводить до збільшення трудових мігрантів, причому до їх складу входить переважно молоді та висококваліфіковані спеціалісти [1].

Крім того, не втрачає своєї актуальності питання підвищення рівня якості трудового потенціалу та забезпечення відповідного рівня його конкурентоспроможності.

Вирішення вищезазначених проблемних питань стає можливим лише за допомогою інтеграції зусиль держави та бізнес-сфери. Виходячи із досвіду розвинутих країн ЄС, є доцільним проведення активної політики держави, що спрямована не на ліквідацію негативних наслідків безробіття, а на його упередження шляхом прямого стимулювання зайнятості. Зокрема, це стосується заходів щодо розвитку трудомістких галузей аграрного сектору економіки, розвитку само зайнятості та альтернативних форм зайнятості, створення нових робочих місць на принципах субсидування, зменшення податкового навантаження для підприємств. Зокрема, у Німеччині діє практика виплати субсидій для підприємств, що наймають на роботу безробітних, які довгий час не могли працевлаштуватися, а підприємства Франції отримують державну дотацію за прийнятого некваліфікованого працівника. Крім того, з метою заохочення власників підприємств щодо працевлаштування молоді, їм надаються податкові пільги за кожного прийнятого працівника у віці від 16 до 26 років [2].

У якості ключового напрямку розвитку ринку праці на селі розглядається також питання активізації малого бізнесу, як джерела створення нових робочих місць та само занятості в особистих селянських господарствах, питома вага яких у структурі виробництва валової продукції сільського господарства продовжує залишатися значною і становить близько 56 % [3, С.76].

Важливу роль в контексті ефективного функціонування ринку праці відіграє розвиток альтернативної зайнятості. Саме поширення альтернативних форм зайнятості на селі надасть можливість знизити рівень безробіття, нейтралізувати негативні наслідки міграції, сприятиме закріпленню молоді в межах сільських територій, підвищенню рівня доходів сільських мешканців.

Окремим напрямом щодо вирішення проблеми зайнятості є формування ефективної системи розвитку трудового потенціалу, яка включає в себе загальне та професійне навчання, в тому числі безпосередньо на підприємствах, перепідготовку та підвищення кваліфікації як безробітних, так і працюючих осіб. Важливим в цьому аспекті є співробітництво та ефективна взаємодія держави, представників бізнесу і навчальних закладів з метою консолідації зусиль щодо підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили, що, в свою чергу, здійснить значний позитивний вплив на зайнятість населення.

Серед конкретних практичних рекомендацій щодо підвищення рівня зайнятості сільського населення доцільно визначити заходи прямого та непрямого впливу. До першого напрямку належить створення нових робочих місць, удосконалення законодавчої бази, розробка та реалізація цільових програм розвитку зайнятості та соціальної сфери, удосконалення діючих та створення нових об'єктів сільської інфраструктури, підвищення рівня доходів населення за допомогою підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва. Серед заходів непрямого впливу – бюджетно-податкове регулювання (спрощене оподаткування, бюджетні дотації), цінове регулювання (нейтралізація диспаритету цін), грошово-кредитна політика (пільгове кредитування, покращення фінансової інфраструктури), дорадчі служби з питань агроконсалтингу.

Таким чином, серед основних напрямів вирішення проблем зайнятості населення з урахуванням позитивного досвіду економічно розвинутих країн світу – створення робочих місць з урахуванням інноваційних змін; розвиток самозайнятості та альтернативних форм зайнятості населення; формування ефективної системи навчання в рамках всебічного розвитку трудового

потенціалу, налагодження системи співробітництва держави, бізнес-структур, науково-дослідних та навчальних закладів на основі узгодженості їх інтересів в рамках обміну досвідом та міжнародної співпраці.

Список використаних джерел

1. Гришкін В.О. Аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення в Україні / В.О. Гришкін, А.О. Сімахова, Ю.С. Перекопська // Проблеми економіки. - №3. – 2016. – С.40-45.
2. Bondarevska K. Ways of the decision of employment problem in the conditions of globalization // Theory and practice of reforming economic systems / Abstracts of II International scientific and practical forum “New Economics”, November-1-10, Krakow, Poland. – P.9-10.
3. Федоренко В.Г. Зайнятість сільського населення: аспекти регулювання / В.Г. Федоренко // Ринок праці сільської місцевості: стан та перспективи розвитку: матеріали круглого столу (4 грудня 2013 року, м. Київ) / упоряд. І.Ф. Гнибіденко – К.: ІПК ДСЗУ, 2014. – С. 75-55.

УДК 657.22

КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Романченко Ю.О., к.е.н., доцент,

Шафорост Г.Ф., здобувач вищої освіти за ступенем «Магістр»,

Полтавська державна аграрна академія

Ринкові відносини, які склалися, об'єктивно вимагають зміни бухгалтерського обліку та контролю, наблизив його максимально до міжнародних стандартів. Управління установою державного сектору - складний і відповідальний процес, який має свою стратегію і тактику.

Фінансовий контроль не може обмежуватися тільки реєстрацією окремих вад, порушень законодавства та державної дисципліни. Основне призначення

контролю – забезпечити органічне поєднання попередження, виявлення та ліквідації вад і порушень, пошук і швидке впровадження в дію невикористаних резервів, поліпшення функціонування бюджетної установи.

В. Піхоцький [1] наголошує на значному зростанні роль та значення фінансового контролю в умовах переходу до ринку. Це пояснюється докорінною перебудовою фінансового механізму в країні, реструктуризацією органів державного фінансового контролю, необхідністю дотримання режиму економії та пошуком шляхів залучення додаткових фінансових ресурсів.

При проведенні контролю фінансово-господарської діяльності установ, що фінансуються з бюджету особлива увага приділяється питанню дотримання порядку їх фінансування.

У відповідності з діючим законодавством діяльність бюджетних установ здійснюється за рахунок коштів, які поступають з бюджету і додаткових доходів, одержання яких дозволяється законодавством України. Бюджетне фінансування являє собою виділені кошти із бюджету (державного чи місцевого) в розпорядження керівників установ чи організацій на здійснення видатків, передбачених бюджетом.

Відкриттю фінансування передують доведення обсягу асигнувань та кошторисів доходів і видатків бюджетних установ. Тому однією з важливих ділянок контролю в бюджетній установі є перевірка дотримання законодавства щодо складання, розгляду, затвердження та виконання кошторису.

Передусім контролеру необхідно з'ясувати, чи має бюджетна установа затверджений кошторис на відповідний рік і перевіряють його на відповідність «Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 (зі змінами і доповненнями [2]).

Зокрема контролери зобов'язані визначити право відповідного органу влади на затвердження кошторису конкретної бюджетної установи; відповідність суми надходжень, зазначених в кошторисі, даним лімітної довідки про бюджетні асигнування; підтвердження доходної частини

спеціального фонду кошторису рахунками доходів за всіма її джерелами; врахування у видатковій частині кошторису об'єктивної потреби в коштах, виходячи з основних виробничих показників; першочергове забезпечення бюджетними коштами видатків на оплату праці з нарахуваннями; обґрунтування показників видатків у кошторисі відповідними розрахунками за кожним кодом економічної класифікації; правильність визначення видатків спеціального фонду кошторису установи, які здійснюють за рахунок власних надходжень [3].

Водночас під час перевірки правильності складання та затвердження кошторису перевіряють складання та затвердження плану асигнувань – помісячного розподілу бюджетних асигнувань, який регламентує протягом року взяття бюджетних асигнувань та здійснення платежів відповідно до зазначених зобов'язань та лімітної довідки про бюджетні асигнування – документ, що містить затвержені бюджетні призначення та їх помісячний розподіл. Закінчення контрольних дій за часом є умовним, оскільки вони під час проведення ревізії поступово переходять у наступний третій етап ревізійного процесу – оформлення матеріалів ревізії. Це здійснюється з метою надання визначеним законодавством користувачам, зокрема ініціаторам контрольних заходів і керівництву бюджетної установи, суттєвої, повної та достовірної інформації про результати контрольних заходів.

Список використаних джерел

1. Піхоцький В. Удосконалення контролю в системі управління фінансовими ресурсами держави / В. Піхоцький // Економіст. – № 12.- 2014. – С. 43 – 45.
2. Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 228 від 28 лют. 2002 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
3. Романченко Ю. О. Фінансовий контроль в бюджетних та фінансових установах : [навч. посіб.] / Ю. О. Романченко. – Полтава : ФОП Крюков, 2012. – 344 с.

Секція № 2

Тенденції, механізми та виробничий потенціал розвитку агропродовольчого ринку

УДК 338.439.5(477)

АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Березіна Л.М., д.е.н., професор,
Полтавська державна аграрна академія*

Агропродовольчий ринок представляє собою систему економічних відносин, пов'язаних з доведенням сільськогосподарської сировини та продовольчої продукції до кінцевого споживача за посередництвом різних форм торгівлі. При цьому також використовуються інформаційні та логістичні мережі учасників відносин, пов'язаних з просуванням продовольчої продукції, виготовленої на основі сільськогосподарської сировини.

Агропродовольчий ринок має низку особливостей, які визначають його специфіку та відрізняють від ринків іншої продукції. Варто вказати, перш за все, на його соціальну спрямованість, оскільки ситуація на агропродовольчому ринку характеризує рівень продовольчої безпеки та розвиток суспільства в країні. Окрім того, потреби кінцевих споживачів продовольчої продукції визначають головні тенденції його розвитку [1].

Тенденції розвитку агропродовольчого ринку України характеризуються низкою наявних проблем, вирішення яких залежить від усіх суб'єктів ринку та держави. Враховуючи численність його складових та розгалуженість галузевої структури, доцільним є використання певною мірою як адміністративних, так і економічних методів регулювання агропродовольчого ринку. Проте, ці методи не завжди є адекватними тій ситуації, яка склалася на конкретному етапі розвитку економіки країни та агропродовольчого ринку, зокрема.

Варто вказати на основні чинники, які негативно впливають на розвиток національного агропродовольчого ринку. Серед них: зношеність основних засобів виробництва підприємств сільського господарства і харчової промисловості, як наслідок, неефективне сільськогосподарське виробництво, низький рівень розвитку інфраструктури ринку тощо.

Незважаючи на існуючі проблеми, Україна є одним з найбільших виробників та експортерів сільськогосподарської продукції у світі. Так, у 2010 р. експортовано сільськогосподарської та продовольчої продукції на 9,9 млрд. дол. США, а у 2016 р. – на 15,3 млрд. дол. США. За цей же період обсяги імпорту сільськогосподарської та продовольчої продукції скоротилися з 5,7 млрд. дол. США до 3,9 млрд. дол. США відповідно. Україна посідає перше місце у світі за обсягами виробництва насіння соняшнику та виробництва й експорту соняшникової олії [2].

Зростання цін на продовольство в Україні за низького рівня доходів населення призводить до недостатнього споживання основних видів продовольчої продукції порівняно з раціональними нормами харчування.

Слід зауважити, що спостерігаються як позитивні, так і негативні тенденції споживання продовольчої продукції населенням України. Так, за період з 2010 р. по 2016 р. зросло споживання молока та молочних продуктів з 206, 4 кг на одну особу за рік до 209,5 кг; овочів – з 143,5 кг до 163,7 кг; плодів, ягід та винограду – з 48,0 кг до 49,7 кг. Однак, за цей же період зменшилося споживання таких важливих для людини продуктів як м'ясо (з 52,0 кг до 51,4 кг); яйця (з 290 шт. до 267 шт.); риба (з 14,5 кг до 9,6 кг); олія (з 14,8 кг до 11,7 кг) [3]. Рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції у 2016 р. формувалася під впливом суттєвого зростання собівартості більшості видів продукції (на 11-38 %) на фоні значно повільнішого зростання цін реалізації сільськогосподарської продукції, яке у 2016 р. склало 109 %, а по продукції тваринництва – лише 101,7 % [4].

Така ситуація потребує підтримки сільськогосподарських товаровиробників з боку держави з метою забезпечення достатніх умов господарювання, отримання необхідного рівня доходності в умовах мінливої ринкової кон'юнктури. Варто виокремити такі основні засади державної підтримки: регулювання цін на сільськогосподарську продукцію; регулювання структури сільськогосподарського виробництва; регулювання податкового навантаження з метою стимулювання розвитку сільськогосподарських

підприємств; удосконалення кредитної форми підтримки товаровиробників; фінансова підтримка сільськогосподарських підприємств, які потерпають від несприятливих природно кліматичних умов; регулювання обсягів експорту та імпорту сільськогосподарської сировини та продовольчої продукції; фінансування найважливіших програм розвитку сільського господарства з боку держави; інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників тощо. Реалізація цих базових заходів дасть можливість забезпечити ефективність господарювання сільськогосподарських товаровиробників та функціонування агропродовольчого ринку України.

Перспективними напрямками розвитку агропродовольчого ринку в Україні можуть бути визнані: постійне збільшення обсягів виробництва та внутрішнього споживання, а також експорту продовольчої продукції; підтримання позитивної тенденції заміщення імпорту продовольства власним його виробництвом; урахування змін кон'юнктури на світових ринках сільськогосподарської продукції та продовольства; покращення умов господарювання сільськогосподарських підприємств через важелі державної підтримки; підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції.

Список використаних джерел

1. Березін О.В. Продовольчий ринок України: теоретико-методологічні засади формування і розвитку: монографія / О.В. Березін – К.: ЦУЛ, 2008. – 184 с.
2. Статистичний збірник «Сільське господарство України» 2016 рік: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agroua.net/statistics/>
3. Статистичний збірник «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» 2016 рік: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agroua.net/statistics///agroua.net/statistics/>
4. Сільське господарство в Україні встановлює рекорди рентабельності: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://milkua.info/uk/post/silskogospodarstvo-v-ukraini-vstanovlue-rekordi-rentabelnosti>.

СУТНІСТЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ЙОГО СКЛАД І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

Гуторов О.І., доктор екон. наук, професор,

Шарко І.О., канд. екон. наук, доцент,

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Україна

Ресурсний потенціал сільського господарства є матеріальною основою розширеного відтворення продуктивних сил галузі. В результаті реалізації аграрної реформи в Україні відбувся перерозподіл ресурсів. Проте головної мети перетворень – підвищення ефективності ресурсовикористання в галузі – не досягнуто. З огляду на пріоритетність сільгоспвиробництва надзвичайно актуальною є необхідність пошуку та реалізації прихованих можливостей щодо раціонального ресурсовикористання [1].

Складність категорії «ресурсний потенціал» породжує різноманітність підходів до трактування його сутності, а відповідно і напрямів удосконалення механізму його формування та використання. Ресурсний потенціал сільського господарства це сукупність трудових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних, земельних та інших природно-біологічних ресурсів. Як складова в системі функціонування економічного потенціалу ресурсний потенціал забезпечує матеріальну основу процесу відтворення, що робить його визначальною ланкою в цьому процесі.

Ресурсний потенціал сільськогосподарських товаровиробників визначається не тільки наявністю основних виробничих ресурсів, а і їх якісними характеристиками: родючістю ґрунту і місцем розташування земельної ділянки, екологічним станом ґрунтів, правовою врегульованістю землевідносин; структурою виробничих запасів; структурою та співвідношенням основних засобів; структурою кадрів, числом працівників, їх кваліфікацією; особистістю керівника, структурою, якістю, рівнем

компетентності апарату управління та спеціалістів, відповідністю інтересів власників сільськогосподарських підприємств і працівників; наявністю власних фінансових ресурсів, можливостями додаткового залучення капіталу, кредитоспроможністю підприємства; доступністю інформаційних джерел, наявністю автоматизованої інформаційної системи на підприємстві, рівнем запровадження прогресивних технологій [2].

Основними концептуальними положеннями і напрямками формування механізму ефективного використання виробничих ресурсів у сільському господарстві є забезпечення раціонального й екологічнобезпечного використання земельних та інших природних ресурсів; забезпечення потреби, оптимального використання та відтворення виробничих засобів; застосування ресурсо- та енергоощадних технологій; ефективне використання трудових ресурсів та підвищення продуктивності праці; забезпечення стабільності й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів; розвиток інноваційних процесів і впровадження їх результатів.

Формування раціонального ресурсного потенціалу має відбуватися не стихійно, а підпорядковуючись загальним принципам. На етапі розробки заходів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу головними, на нашу думку, є принципи насичення виробництва ресурсами, заміщення ресурсів та збалансованості або взаємної доповнюваності ресурсів, а також принципу граничної корисності. У перспективному розвитку одним з головних принципів має стати принцип екологічнобезпечності й енергозбереження. Все більшу роль відіграватимуть нові технології та якісні виробничі ресурси, які становлять уречевлені наукові знання.

Аналіз методичних підходів до обчислення сукупної величини ресурсного потенціалу сільського господарства та його складових елементів дає нам змогу зробити висновок про те, що в умовах, коли всі відтворювальні процеси в аграрному секторі економіки обслуговуються товарно-грошовими відносинами і відповідно вимірюються вартісними категоріями, переваги набуває грошовий метод обчислення ресурсного потенціалу сільського

господарства. Під час оцінки ресурсного потенціалу сільського господарства окремі складові слід розглядати як відповідні різновиди потенціалів (земельно-ресурсний, трудовий, матеріально-технічний), що дасть змогу оцінити їх не тільки як матеріальну основу виробництва, а і як носіїв потенційних можливостей виробництва, закладених у тих чи інших ресурсах [3]. У той же час обчислення сукупної величини ресурсного потенціалу сільського господарства може здійснюватися простим підсумуванням оцінки земельного, трудового, матеріально-технічного потенціалів, але з урахуванням того, що внесок різних ресурсів у формування результатів виробництва неоднаковий, доцільно використовувати статистичні моделі, що відбивають зв'язок між виробничими ресурсами і результатами виробництва.

Складність і неоднозначність ефективності використання ресурсного потенціалу пов'язана зі складною його структурою та внутрішніми взаємозв'язками, що вимагає всебічної характеристики результатів господарювання і не може базуватися на одному чи кількох показниках. Необхідна система показників, що відображували б різні методичні підходи до визначення ефективності. З іншого боку, категорія сукупного ресурсного потенціалу сама певною мірою слугує для комплексної оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Гуторов О.І. Сутність, оцінка та ефективність використання аграрного ресурсного потенціалу: теоретичні аспекти: лекція / О.І. Гуторов. – Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків. – 2009. – 48 с.

2. Гуторов О.І. Формування, оцінка та ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств / О.І. Гуторов, І.О. Шарко // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. Серія «Економічні науки». – Житомир, 2010. № 2 (27). Т. 2. – С. 401-410.

3. Гуторов О.І. Оцінка земель і ресурсного потенціалу в сільському господарстві: теоретичні та практичні підходи: монографія / О.І. Гуторов, І.О. Шарко. – Харків, Видавництво «Точка», 2012. – 255 с.

ВПЛИВ ІНТЕНСИВНОСТІ НА РІВЕНЬ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ

Шиян Д.В., д.е.н., професор,

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Аналіз беззбитковості виробництва застосовується на підприємстві для обґрунтування доцільності прийняття управлінських рішень у поточному управлінні, підготовки інноваційних проектів та оцінки цих проектів. Цей показник дає можливість передбачити результати господарської діяльності на підставі прогнозованих даних про рівень витрат і ціну реалізації.

На сьогодні аналіз беззбитковості стає все більш актуальним, і як підкреслює член-кореспондент НААН України В.П. Галушко: беззбитковий аналіз витрат та окупності виробництва при прийнятті рішень на фермах розвинутих країн світу визначається розрахунком беззбиткового врожаю по змінних витратах, сумі змінних і постійних витрат, а також по всіх повних витратах [1].

Не менш важливим є і визначення межі беззбитковості за товарними видами продукції. Для цього система управління витратами передбачає спеціальну класифікацію витрат на постійні та змінні, CVP-аналіз (cost, volume, profit) та інші прийоми [2]. До постійних належать витрати, розміри яких не пов'язані з обсягами виробництва продукції. Змінними є витрати, що змінюються прямо пропорційно до обсягів виробленої продукції. Собівартість одиниці продукції для межі беззбитковості розраховується лише у змінних витратах, а сама межа є результатом ділення загальної суми постійних витрат на різницю між ціною реалізації та питомими змінними витратами. Межа беззбитковості називається також критичною точкою і може визначатися графічно, що ми і продемонстрували в нашому дослідженні.

У нашому випадку по галузі рослинництва було вирішено провести аналіз з визначення беззбитковості по соняшнику. Причому, даний аналіз проводився з розподілом всіх підприємств, виходячи з рівня інтенсивності виробництва.

Така логіка нашого розрахунку була пов'язана з тим, що існує залежність між рівнем інтенсивності виробництва та рівнем його безбитковості. Крім того, інтенсивність виробництва може суттєво впливати і на структуру витрат. Звернимось до отриманих результатів по (табл. 1).

Таблиця 1

Залежність функцій витрат, доходу, та безбитковості виробництва соняшнику в Харківській області від рівня інтенсивності у 2016 р.

Групи підприємств за рівнем витрат на 1 га, грн	К-ть підприємств	Функція витрат	Функція доходу	Точка безбитковості, ц/га
до 9000	126	$y = 45,144x + 5849,6$	$y = 815,68x + 440,32$	$x = 6,53$
від 9000,1 до 14000	211	$y = 30,409x + 10561$	$y = 806,9x + 927,62$	$x = 12,4$
більше 14000	147	$y = 276,68x + 9645,5$	$y = 823,1x + 964,42$	$x = 15,9$

Ми вирішили математично точно її визначити, для цього необхідно знайти значення аргументу «у» в рівнянні функції доходу та витрат у точці, в якій вони збігаються. Для першої групи, з рівнем витрат на 1 га до 9000 грн точка безбитковості дорівнювала 6,53 ц/га, для другої групи з рівнем витрат від 9000,1 до 14000 грн точка безбитковості дорівнювала 12,4 ц/га, і для останньої групи з рівнем витрат більше 14000 грн точка безбитковості дорівнювала 15,9 ц/га.

Таким чином, простежується тенденція до збільшення рівня безбитковості виробництва водночас з зростанням величини його інтенсивності. Тобто ми можемо зробити висновок, що підприємства, які мають більший рівень витрат на одиницю посівної площі соняшнику, отримують і більшу урожайність, для того щоб окупилися понесені витрати.

Список використаних джерел

1. Галушко В.П. Точка безбитковості: теоретичні погляди на методологію розрахунків / В.П. Галушко // Економіка АПК. – 2006. – №10. – С. 35-40.
2. Шиян Д.В. Ефективність витрат в сільськогосподарських підприємствах / Д.В. Шиян., Н.В. Ульяновченко – Х.: «Міськдрук», 2012 – 204 с.

ГЛОБАЛЬНИЙ АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

Семено Т.В., магістрант, Кулакова С.Ю.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

Наявність розвиненої світової інфраструктури агропродовольчого ринку, який являє собою складну соціальну-економічну систему товарного обміну, сприяє безперешкодному переміщенню сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства від їх виробників до споживачів, що враховує встановлення раціональних територіально-галузевих пропорцій, якнайповніше відповідає економічним інтересам розвитку агропродовольчого виробництва у країні і окремих її регіонах.

Ефективна діяльність агропродовольчого ринку є важливим резервом підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва. Тому дослідження концептуальних основ ринку, його функцій, структури та особливостей економічних відносин між учасниками надасть змогу створити базу для формування одного з елементів конкурентоспроможного ринкового середовища аграрного сектору.

Нинішній рівень глобалізації розширює ринки і свободу вибору, посилює конкурентне середовище, збільшує місткість ринку, пред'являє принципові нові вимоги до виробників продукції та компанії, що здійснюють її просування на глобальний ринок. На думку О.О. Красноручького [2], основною причиною проблем, що виникають на національних ринках сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів є недосконалість інфраструктури, яка призводить до негармонійного розподілу інтересів операторів цих ринків, що, в свою чергу, знижує ефективність функціонування сфери виробництва продукції.

На сучасному етапі глобальний агропродовольчий ринок характеризується наступними тенденціями: по-перше – це випереджаюче зростання потреб населення в продуктах харчування, порівняно з обсягами їх виробництва, а звідси й підвищення темпів приросту сукупного попиту на продовольчі товари, порівняно із темпами нарощування обсягів пропозиції. По-друге – стійкі тенденції підвищення цін на продовольчі товари. Внаслідок цього загострюється, а в окремих регіонах залишається не вирішеною, проблема фізичної та економічної доступності продуктів харчування для населення. По-третє – інтенсивний розвиток біоенергетики – галузі, яка тісно пов'язана із сільськогосподарським виробництвом, що зумовлює кардинальний перегляд, країнами-експортерами структури посівних площ в бік "паливних" культур. По-четверте – зниження рівня світових запасів продовольства, зокрема, зумовлене попередніми факторами [1].

У контексті вищезазначених тенденцій та з урахуванням глобалізаційних процесів світового господарства можемо зробити висновок, що виробництво аграрної продукції поступово втрачає свою національну ізольованість і така ситуація, в цілому, може задовольняти як виробника, так і кінцевого споживача. Перевагою для виробників є те, що, поглиблюючи спеціалізацію, вони мають змогу збільшувати обсяги виробництва, підвищувати конкурентоспроможність виробленої продукції та використовувати економію від ефекту масштабу. У свою чергу споживачі ж отримуватимуть більше продовольства за нижчими цінами. Для розвитку такого сценарію необхідною виступає умова нарощування темпів міжнародної торгівлі продовольством.

За важливий чинник формування кон'юнктури на світовому агропродовольчому ринку виступає зростання частки використання сільськогосподарської сировини у виробництві біопалива. Дана тенденція впливає на скорочення ресурсів для виробництва продовольчих товарів та підвищення світових цін на деякі культури: кукурудзу, цукрову тростину, олійні культури та пшеницю. Внаслідок цього значні обсяги продукції аграрного сектору виводяться з агропродовольчого ринку, що спричиняє

загострення проблеми світової продовольчої безпеки і стимулює виробників аграрної продукції до поглиблення спеціалізації та нарощування обсягів міжнародної торгівлі. Саме тому питання міжнародної спеціалізації, товарної й географічної диверсифікації світових та національних експортних потоків буде визначати подальші напрями досліджень, що дозволить сформувати стратегічні напрями експортоорієнтованого розвитку аграрного сектору України.

Таким чином, нині простежується тенденція до збільшення попиту на сільськогосподарську та переробну продукцію, а також сировину. Ціни мають тенденцію до зростання, що пов'язано із швидко зростаючим попитом, природно-біологічним циклом виробництва сільськогосподарської продукції, високою собівартістю її виробництва, трудомісткістю організаційно-виробничих процесів та недостатністю техніко-технологічного забезпечення. Зазначені тенденції матимуть глобальний характер, і простежуватиметься динамічне зростання експорту агропродовольчої продукції на світовому ринку, що є реакцією на зростання імпорту у відповідному сегменті ринку.

Список використаних джерел

1. Карасьова Н. А. Світовий агропродовольчий ринок: глобальні та макроекономічні тенденції / Н. А. Карасьова // Продуктивність агропромислового виробництва. економічні науки. - 2014. - Вип. 26. - С. 10-18.
2. Войчак Д. А. Структурні елементи та фактори розвитку глобальної інфраструктури агропродовольчого ринку / Д. А. Войчак // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2015. – Т. 20, Вип. 1(1). – С. 31-35.

УДК 631.115.1

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ

*Басанець А.С., магістрант¹, Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків*

Добробут населення України та покращення становища нашої держави на світовому ринку не останнім чином залежить від рівня розвитку сільського господарства. Підвищення ефективності виробництва, забезпечення випуску необхідної кількості продукції та покращення її якості, досягнення конкурентоспроможності продукції на вітчизняному і міжнародному ринках, передусім, зумовлено наявністю виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств і діючими організаційно- економічними механізмами його використання та відтворення.

Актуальність аналізу розвитку підприємства за динамікою загальних показників полягає в тому, що за його результатами можна простежити тенденції розвитку підприємств в минулому, а також спрогнозувати майбутній рівень показників і визначити перспективні напрями їх розвитку.

Проблемам розвитку та підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, приділяли увагу такі вчені, як: Андрійчук В.Г. [1], Горбонос Ф. В. [3], Андрющенко К.А. [2] та багато інших.

Метою нашої роботи є дослідження динаміки фінансового стану та економічної ефективності діяльності ПСП «Барвінок» Краснокутського району Харківської області. Так як дане господарство розташоване поблизу смт. Краснокутськ (відстань до районного центру 10 км), поблизу автомагістралі, займає досить сприятливе і вигідне місце розташування, так як відстань до обласного центру м. Харків – 95 км, тому основні центри придбання товарно-

¹ Науковий керівник – к.е.н., доцент Ломовських Л.О.

матеріальних цінностей знаходяться як в смт. Краснокутськ, так і в м. Харкові, також можна зручно та швидко реалізувати продукцію та надати послуги.

Наявність ринків збуту, незначна відстань від них і наявність добрих шляхів, сприятливі природно-кліматичні умови зумовлюють спеціалізацію ПСП «Барвінок».

Економічною основою діяльності ПСП «Барвінок» є основні засоби, інше майно, а також землі, які надані господарству в оренду згідно договорів.

Економічна діяльність включає планування виробничо-господарської діяльності, облік витрат і виходу продукції, систему оплати праці, фінансову діяльність та ін.

Розміри підприємства та результати виробничо-фінансової діяльності визначають економічно-виробничі показники, до яких входять: валова продукція, товарна продукція, площі сільськогосподарських угідь, кількість працівників на підприємстві.

З метою визначення динаміки та рівня розвитку ПСП «Барвінок» проаналізуємо показники його розміру за 2014 – 2016 роки. Загальна земельна площа у 2016 році складає 1285,3 га. У 2014 р. площа складала 1299,6 га, що на 14,3 га більше ніж у 2015 році, в зв'язку з взятими в оренду сільськогосподарськими угіддями. Відсутні зрошені та осушені землі. У 2016 р. сільськогосподарські угіддя складають 1285,3 га, з яких рілля – 1264 га.

Валова продукція сільськогосподарських підприємств включає всю створену у господарстві протягом року продукцію рослинництва, тваринництва, підсобних підприємств і промислів, а також збільшення вартості основних засобів завдяки власній виробничій діяльності. В обсяг валової продукції рослинництва включають урожай всіх сільськогосподарських культур і природних кормових угідь, а також вартість незавершеного виробництва у розмірі його різниці на кінець і початок року

Спостерігаємо збільшення виробництва валової продукції у ПСП «Барвінок». Валова продукція (в постійних цінах 2010 року) склала у 2016 році 5022,6 тис. грн., що на 10,1 % більше ніж у 2014 р., в тому числі продукція

рослинництва – 4977,4 тис. грн., що на 10,3 % більше, ніж у 2014 році. Виручка від реалізації у 2016 р. склала 11880,7 тис. грн., показник збільшився, порівняно з 2014 р. – на 64,5 %.

Товарна продукція сільського господарства є частиною валової продукції, яка вибуває з підприємства. Аналізуючи структуру товарної продукції, робимо висновок про те, що ПСП «Барвінок» спеціалізується у рослинництві, у 2016 р. цей показник складає 100 %. Так, у 2016 році питому вагу в структурі товарної продукції підприємства займає соняшник – 44,8 %. Також, 42,6 % займає виробництво зернових. Порівняно з 2014 роком виробництво соняшника збільшилось на 21,7 %, а зернових – зменшилось на 28,8 %.

Продукція тваринництва в структурі товарної продукції займає незначну частину, у 2014 р. – це 0,7 %, у 2015 р. підприємство взагалі не реалізувало продукцію тваринництва, а у 2016 цей показник склав – 0,04 %.

Аналізуючи обсяг і структуру товарної продукції ПСП «Барвінок» за останні два роки можна визначити виробничий напрям підприємства. Так у 2016 р. виробничий напрям підприємства – зерно-соняшниковий.

Вартість основних засобів збільшується з кожним роком. Так, у 2016 р. вона склала 6663,9 тис. грн, що більше на 34,2 % порівняно з 2014 р. Збільшення показника відбулося за рахунок придбання нової сільськогосподарської техніки.

Середньорічна вартість оборотних фондів у 2016 р. склала 8536,0 тис. грн., що на 82 % більше, ніж у 2014 р. Чисельність працівників у 2016 р. порівняно з 2014 р. збільшилась на 2-х робітників, а з 2013 – на 3-х.

Фінансові результати є одним з найважливіших показників, який не лише синтезує результати різних видів господарської діяльності підприємств, а й наочно відображає ефективність використання ресурсів.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, усіх форм інвестування. Він слугує джерелом сплати податків. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на його зростання.

Прибуток підприємства у 2016 році збільшився майже в 2,5 рази порівняно з 2014 р. і склав 1230,0 тис. грн.

Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення.

Рентабельність зернових у 2016 році склала 15,3 %, соняшнику – 221,3 %, сої – 64,7 %. Високорентабельною культурою у 2016 р. є соняшник.

Отже, розраховані дані свідчать про економічну ефективність реалізації продукції рослинництва ПСП «Барвінок».

ПСП «Барвінок» протягом досліджуваного періоду є прибутковим, про що свідчать дані аналізу господарської діяльності підприємства. В подальшому, для підприємства важливо, щоб темпи росту економічної ефективності зростали. Це можливо досягти завдяки зменшенню витрат на виробництво продукції, технічних вдосконалень засобів і предметів праці, впровадження прогресивних технологій, що забезпечує підвищення продуктивності земельних угідь та сприяє зростанню врожайності сільськогосподарських культур.

Витрати підприємства на виробництво продукції окупились за рахунок реалізації високоякісної продукції.

Список використаних літературних джерел

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.

2. Андрющенко К.А. Формування організаційних факторів конкурентних переваг підприємства в ринковому середовищі / К. А. Андрющенко // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. - № 3. – С. 93-95.

3. Горбонос Ф. В. Економіка підприємств: підруч. за ред. / Ф.В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К.: Знання, 2010. – 463 с.

УДК 332.33

РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Погребняк Л.П., аспірантка,
Полтавська державна аграрна академія*

Від наявності ресурсів, рівня їх розвитку та використання великою мірою залежить економічний потенціал країни, тобто сукупна здатність галузей народного господарства виробляти певний обсяг ВВП. Основним завданням використання потенціалу є виробництво продукції, тобто його відтворення. У зв'язку з участю у безперервному відтворенні, виробничий потенціал повинен сам постійно відтворюватися. В конкретний момент часу характеристики потенціалу, який відтворюється, повинні відповідати обсягам та особливостям продукції. Виробничі ресурси відіграють одну із важливих ролей, щодо розв'язання організаційних, економічних та науково-технічних завдань сільськогосподарських підприємств [1].

Проблема розвитку та ефективного використання ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств Полтавської області є однією з головних. Від її вирішення залежить подальший розвиток аграрних формувань, конкурентоспроможність продукції, та ефективність їх діяльності.

Проблема ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств ускладнюється тим, що через ряд причин, серед яких економічна криза в АПК, нестабільність цінового механізму та фінансової політики держави, аграрний сектор не є інвестиційно привабливою сферою. Оновлення матеріально-технічної бази відбувається на незадовільному рівні.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку суспільства сільськогосподарське виробництво не може ефективно працювати без розвиненої матеріально-технічної бази, спроможної забезпечити відповідний технологічний рівень. Так за даними держкомстату в Полтавській області бачимо, що кількість тракторів в аграрних підприємствах області в період 1991- 2016 рр. зменшилося на 43,0 %, а у фермерських господарства з 2000 -

2016 рр. збільшилося на 99,0 %. І такою ж є ситуація не тільки по тракторах, але й по всій сільськогосподарській техніці. Так, лише за період 2014 – 2016 рр. кількість зернозбиральних комбайнів скоротилась на 90 шт., кукурудзозбиральних – на 13 шт., картоплезбиральних на 13 шт., бурякозбиральних машин на 35 шт. Через велику зношеність технічних засобів при обмеженості коштів на придбання запасних частин і проведення ремонтних робіт значна частина тракторів, зернозбиральних комбайнів інших сільськогосподарських машин має досить низький коефіцієнт готовності до виконання сільськогосподарських робіт. Критичної межі досяг рівень забезпеченості сільськогосподарського виробництва найбільш активною частиною основних засобів – сільськогосподарською технікою.

Як результат, зменшується можливість інтенсифікації виробництва, недотримуються строки виконання сільськогосподарських робіт, знижуються показники валового збору і відповідно рентабельність аграрних формувань. Загальний валовий збір пшениці в 2016 р. становив 1146, тис. т (на 11,3 % менше, ніж у 2015 р.). Важливою складовою сільськогосподарських угідь аграрних підприємств є посівні площі вирощуваних ними культур. Під урожай 2016 р. сільськогосподарські культури було посіяно на площі 1719,6 тис. га. Порівняно з 2013 р. загальна посівна площа зменшилася на 0,4 тис. га.

Провідними галузями рослинництва у Полтавській області є вирощування зернових культур. Сільськогосподарськими підприємствами вироблено 4779,8 тис. т зерна, що на 10,2 % більше, ніж у 2015 р. Середня урожайність зернових та зернобобових культур в аграрних підприємствах – 66,1 ц з 1 га була на 18,8 ц вищою, ніж у господарствах населення.

Кукурудза займає найбільші посівні площі в області та є найпоширенішою серед зернових культур. У 2016 р. порівняно з 2015 р. одержано на 15,7% більше врожаю кукурудзи на зерно. Аграрними підприємствами зібрано 86,1% загального виробництва, що на 18,5% більше ніж у 2015 р. При цьому найбільші посівні площі під кукурудзу у 2016 р. відведені у Глобинському районі – 29,0 тис. га.

Основною олійною технічною культурою області є соняшник. Загальне виробництво соняшнику зменшилося порівняно з 2015 р. на 2,8% (склало 824,4 тис. т) за рахунок зниження урожайності (з 26,9 ц до 26,4 з 1 га) та зменшення площі збирання (на 0,9%, або на 2,7 тис. га).

Виробництво буряку цукрового фабричного становило 2089,6 тис. т і порівняно з 2015 р. збільшилося на 49,7% за рахунок збільшення площі збирання (на 34,0%, або на 9,7 тис. га) та підвищення урожайності (на 11,7%, або на 57 ц з 1 га). Найбільші площі посівів буряка цукрового фабричного відведені у Шишацькому районі – 5,5 тис. га та в Глобинському – 5,1 тис. га.

У галузі рослинництва в 2016 р. в цілому по області реалізація культур зернових та зернобобових, соняшнику, сої, ріпаку, буряку цукрового фабричного, культур овочевих відкритого ґрунту була прибутковою. Зокрема, рівень рентабельності соняшнику становив 63,1%, культур зернових та зернобобових – 59,9%, ріпаку – 43,8%, буряку цукрового фабричного – 15,7%.

Відомо, що значний вплив на врожайність сільськогосподарських культур, має застосування мінеральних добрив. Застосування мінеральних добрив сприяє збільшенню врожайності сільськогосподарських культур, покращенню якості продукції та підвищенню стійкості рослин у несприятливих кліматичних умовах. Найчастіше у ґрунті немає відповідної кількості азоту, фосфору й калію. Тому азотні, фосфорні і калійні мінеральні добрива широко використовують аграрні підприємства Полтавської області.

За даними Головного управління статистики у Полтавській області у 2016 р. під посіви сільськогосподарських культур аграрними підприємствами внесено 115,1 тис. т мінеральних добрив (у поживних речовині), що на 18,7% більше, ніж у 2015 р. Органічних добрив у 2016 р. внесено 1260,2 тис. т, що на 10,5% менше проти 2015 р.

З огляду на вищевикладене відзначимо, що у сільській місцевості Полтавської області нагромадилося безліч соціально-економічних проблем, але найгострішою серед них є організація ефективного використання існуючого ресурсного потенціалу аграрних формувань. Стабілізація і наступне зростання

виробництва сільськогосподарської продукції має стати відправним пунктом реалізації політики формування і організації ефективного використання ресурсного потенціалу аграрних формувань області. Розглядаючи структуру посівних площ в області можна сказати, що відбувається незначний ріст під посіви зернових та технічних культур, що є підставою для прогнозування зростання найближчими роками врожайності сільськогосподарських культур, і нарощуванням тим самим агропродовольчого потенціалу в аграрному секторі економіки області.

Список використаних джерел

1. Онищенко О. Сільськогосподарські підприємства після реорганізації: ресурсозабезпеченість, виробничі затрати, продуктивність / О. Оніщенко // Економіка України. – 2004. – № 12. – С. 54-63.

2. Сільське господарство Полтавської області у 2016 році / За ред. Безхлібняк Людмили Миколаївни // Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Полтавській області. – Полтава, 2017. – 224 с.

УДК 658.012.23.313

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ

*Сіренко Т. В.², здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Раціональне формування і ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства є об'єктивною необхідністю і важливою передумовою розвитку не лише його безпосередньо, а й аграрного сектора економіки в цілому. Процес формування потенціалу підприємства є одним із напрямків його економічної стратегії, що передбачає створення й організацію системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником у досягненні стратегічних, тактичних і оперативних цілей.

² Науковий керівник: к.і.н., доцент Помаз Ю. В.

Формування або реформування потенціалу має відбуватися у певній послідовності, починаючи з аналізу ринків збуту та постачання сировини, матеріалів. У даному випадку потрібно знайти найвигідніші у виробництві та реалізації види продукції та оцінити суспільну зацікавленість її виробництва. Таким чином, може бути здійснений вибір виду діяльності та продукції, що буде вироблятися. Щоб ефективно сформувати ресурсний елемент потенціалу підприємства, необхідно надати суттєве значення трудовим ресурсам і, зокрема, управлінській складовій [1, с. 69].

На початковому етапі формування потенціалу підприємству необхідно оцінити вплив макро- та мікросередовища, можливості і загрози. На основі проведеної діагностики сформувати цілі, завдання та місію підприємства, без яких не можливе довгострокове функціонування підприємства на ринку. Для забезпечення реалізації місії підприємства, необхідно сформувати ресурсну базу, на основі якої відбувається процес виробництва. При цьому попередньо розробляється виробнича програма підприємства, яка містить натуральні та вартісні показники виробництва кожного підрозділу підприємства з урахуванням плану реалізації, зобов'язань по договорах, а також державного замовлення. Після реалізації продукції та отримання прибутку, підприємство аналізує отримані результати, виявляє недоліки та резерви, і на основі цього формує нові цілі і завдання для забезпечення більш ефективного функціонування.

Таким чином, механізм формування (реформування) потенціалу підприємства є циклічною системою, яка після проходження кожного циклу виходить на новий рівень господарювання, за рахунок аналізу та усунення недоліків попереднього функціонування.

Формування ресурсного елемента потенціалу підприємства є процесом ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм для стабільного розвитку і ефективного відтворення. Суть процесу формування розглядають з урахуванням того, що він є складною економічною системою [1, с. 69].

Зважаючи на ефект синергії, процес формування ефективної структури ресурсного елемента потенціалу підприємства слід проводити у п'ять етапів:

першим буде формування системи цілей підприємства (стратегічних, тактичних, поточних). Далі визначення необхідного для кожної цілі набору стратегічних ресурсів. Наступним кроком має стати оцінювання альтернативних їх комбінацій, після чого необхідно зробити остаточний висновок. Потім треба провести раціональний розподіл обмежених ресурсів, визначити, куди найвигідніше їх спрямувати, щоб забезпечити високий рівень конкурентоспроможності потенціалу підприємства. І на завершення необхідно оцінити отриманий результат [4, с. 32].

Процес реалізації механізму формування ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства потребує створення відповідної системи забезпечення, адекватної сучасним ринковим вимогам у напрямі збереження стійкості підприємства та нарощування його ресурсного потенціалу. Формування ресурсного потенціалу підприємства передбачає виявлення стратегічних можливостей та ресурсів, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємства; визначення резервів потенціалу. Майбутнє завжди невизначене, тому витрачання ресурсів завжди супроводжується тим чи іншим рівнем ризику. Розробляючи ресурсні стратегії, доцільно обґрунтовувати можливий та допустимий рівні ризику, що його бере на себе керівництво за використання ресурсів із максимально можливою віддачею [2, с. 246].

Ресурсне забезпечення стратегічної діяльності підприємства має здійснюватись у відповідній формі на основі розроблення ресурсних стратегій, які сприяють вирішенню завдань і досягненню цілей підприємства. Процес формування та мобілізації ресурсів починається з того, що механізм використання ресурсного потенціалу організації узгоджується з наявною стратегією. Для цього керівництво підприємства має узгодити характер і напрям діяльності функціональних підрозділів із завданнями реалізації стратегії.

Характерними умовами діяльності сучасних українських підприємств виступають мінливе внутрішнє та зовнішнє середовище зі значною турбулентністю, посилення конкуренції на різних сегментах ринку в зв'язку зі зниженням попиту як наслідком кризи, відсутністю механізмів управління,

належного рівня управління керованими процесами та позитивні зміни організаційного розвитку підприємства [3, с. 388].

У таких умовах підприємство має не просто відповідати тим змінам, що відбуваються у зовнішньому середовищі, але й випереджати їх. Усе це спричиняє необхідність створення на підприємстві керовано-організаційних змін, випереджаючої адаптації, трансформації – у цілому необхідності розвитку підприємства. Найбільш доцільним є удосконалення і впровадження механізму формування ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства на тактичному та стратегічному рівнях, оскільки системне управління полягає в здійсненні управлінських дій на формування і підтримку ключових факторів, що впливають на формування, управління і використання ресурсного потенціалу підприємства [3, с. 388]

Таким чином, використання потенційних можливостей підприємства визначає результативність вирішення його поточних завдань та довгострокових цілей розвитку. Процес формування потенціалу підприємства полягає у створенні й організації системи ресурсів і компетенцій таким чином, щоб результат їхньої взаємодії був чинником успіху в досягненні цілей діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Демиденко В. Особливості формування та використання ресурсного потенціалу підприємства / В. Демиденко, Л. Веретільник // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2013. – Випуск 30. – Т. 1. – Ч. 1. – С. 65-71.

2. Кирилов О. Д. Формування ефективної стратегії розвитку підприємства в умовах інвестиційної уразливості / О. Д. Кирилов // Академічний простір. – 2008. – № 12. – С. 244-250.

3. Сластяникова А. І. Механізм формування ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства: стратегічний та тактичний аспекти / А. І. Сластяникова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 386-391.

4. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [навч. посіб.] / Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.

УДК 330.341:635

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

*Коваленко М.В., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Рослинництво агропромислового комплексу України має всі необхідні, історично сформовані передумови для ефективного функціонування та розвитку. Оцінюючи розвиток аграрного сектору економіки України протягом років незалежності, слід виділити два основних векторальні напрями: занепад галузей тваринництва та інтенсифікацію рослинництва. Так, починаючи з 90-х років та особливо з 2000-х років, більшість сільськогосподарських підприємств займаються вирощуванням рослинницької продукції. У цій галузі акценти розставлені на культури, які є експортно та інвестиційно привабливими: пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник, соя, ріпак. Загальними передумовами успішного розвитку саме цих підкомплексів є сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, макроекономічні фактори виробництва та зростаючий попит на дану продукцію у світі, що формує високі ціни на неї.

Завдяки такій політиці відбулося значне підвищення доходів аграрних формувань, підвищилась стабільність їхнього фінансового стану та утворилися передумови для подальшого інвестування в технічне переоснащення галузі. Такі тенденції збереглися і в 2016 році. Загалом в Україні площа сільськогосподарських угідь становить майже 36,5 млн га, з яких у господарському розпорядженні аграрних підприємств перебуває понад 20,7 млн га (99 % оформлені згідно договорів оренди земельних паїв). Рештою 43,1 % (або 15,7 млн га) володіють господарства населення. Однак, слід зауважити, що в аграрному секторі, так би мовити, «доступними» для ведення бізнесу є трохи більше 73 %, оскільки 5 млн га угідь використовується населенням для будівництва, обслуговування житлових і господарських будівель, а також підсобного господарства. Ще приблизно така ж частина за

структурним групуванням належить до сіножатей та пасовищ (а по суті не використовується взагалі). Таким чином, в останні роки площа посіву сільськогосподарських культур в Україні не змінювалася і становила 26,8 млн га. Основну частку традиційно займають культури зернової групи (53,6 %, або 14,3 млн га). За 15 років площа їх посіву збільшилася, з першого погляду, не істотно – на 0,7 млн га, але серед всього розмаїття зернових та зернобобових культур, товаровиробники вирощують лише пшеницю (46,5 %), кукурудзу на зерно (27,9 %) та ячмінь (19,1 %), що загалом складає 93,5 %. Це призвело до істотного скорочення площ під житом, вівсом, просом, гречкою, рисом, горохом та виною [1].

Розглянутий перерозподіл посівних площ на користь зернових і технічних культур відбувся за рахунок зменшення площ під картоплею, овочами (на 19,5 %) та кормовими культурами (на 72,6 %). У 2016 р. в абсолютному значенні вони становили 1,8 та 1,9 млн га відповідно. На рис. 1 відображені загальні тенденції зміни структури посівних площ різних груп культур, що визначили вплив на сучасний стан аграрного виробництва.

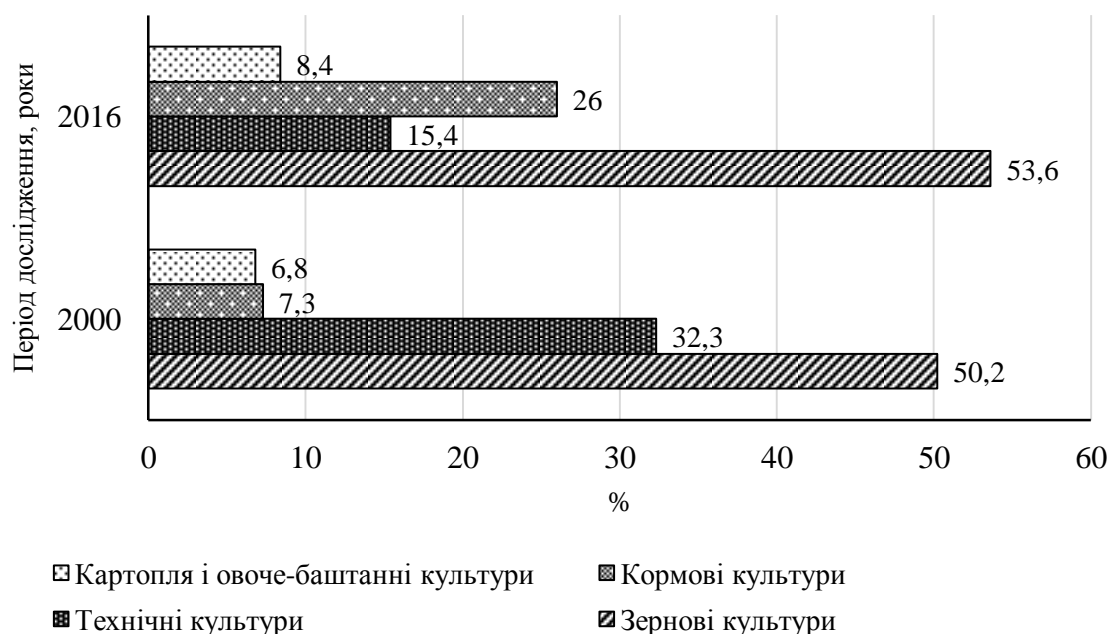

Рис. 1. Структура посівних площ в Україні, 2000 р., 2016 р., % [складено автором за даними [3]]

Протягом останніх років (2013-2015 рр.) ми вже звикли, що в Україні виробляється, в середньому, 60 млн т зерна.

Незважаючи на побоювання аграріїв щодо врожаю через негативний вплив природно-кліматичних умов (посуха, підвищенні температурні режими повітря, нерівномірність опадів тощо), у 2016 р. вдалося зібрати рекордний урожай збіжжя. Так, у Міністерстві аграрної політики та продовольства повідомили, що у 2016 р. виробництво зернових та зернобобових культур у заліковій вазі склало 66 млн т, що на 9,9 % більше порівняно з 2015 р. та в 2,7 разів більше порівняно з 2000 р. (рис. 2).

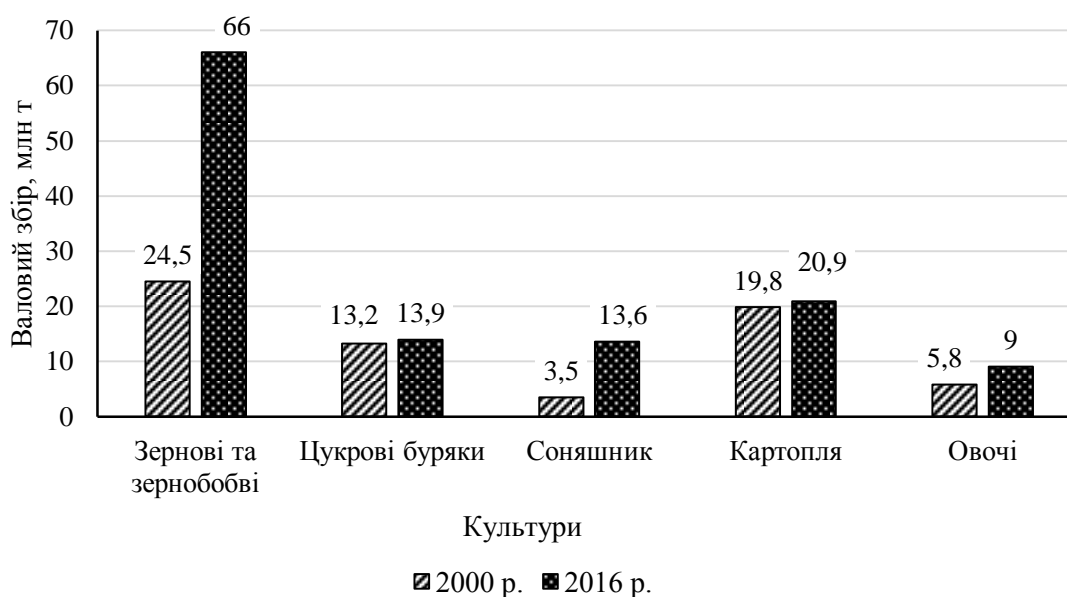

Рис. 2. Валовий збір основних сільськогосподарських культур в Україні, 2000 р., 2016 р. [складено автором за даними [3]]

У 2016 р. порівняно з 2015 р. в цілому по Україні спостерігалось збільшення обсягів виробництва всіх досліджуваних сільськогосподарських культур. Так, обсяг виробництва зернових та зернобобових культур збільшився на 5962 тис. т (9,9 %), цукрових буряків – на 3680 тис. т (35,6 %), соняшнику – на 2446 тис. т (21,9 %), картоплі – на 911 тис. т (4,4 %), овочевих культур – на 201 тис. т (2,2 %) [3].

Щодо валового виробництва, то в 2016 р. в цілому по Україні в розрізі культур зібрано: пшениці – 26 млн т; кукурудзи на зерно – майже 28 млн т;

ячменю – 9,4 млн т; жита – 391,5 тис. т; вівса – 499 тис. т; гречки – 176,4 тис. т; гороху – 745,6 тис. т; рису – 64,8 тис. т [1].

Ефективність і стабільність (стійкість) сільськогосподарського виробництва може бути підвищена за рахунок подальшого поліпшення сортових властивостей і реалізації потенційних можливостей сільськогосподарських рослин у поєднанні з енерго- і ресурсозбереженням всіх технологічних процесів, що дозволить збільшити окупність інвестицій. Ці складові сучасних агротехнологій, а також впровадження новітніх досягнень селекції, біотехнології, агрономії дозволять перетворити сільськогосподарське виробництво в різновид високорозвиненого індустріального [2].

Сьогодні відродження та сталий розвиток сільського господарства неможливі без формування ефективного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, що забезпечує продовольчу безпеку країни, інтеграцію у світове сільськогосподарське виробництво і нові ринки продовольства. Сільськогосподарську продукцію потрібно отримувати в стислі терміни, з дотриманням всіх технологічних параметрів. Комплексна механізація технологічних операцій повинна поєднуватися з використанням мікропроцесорної техніки і автоматизованих систем управління.

Список використаних джерел

1. Державний комітет статистики України : [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/statistichna-informatsiya>.
2. Коваленко О.Ю. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва / О.Ю. Коваленко : [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1808>.
3. Сава А. Галузь рослинництва: підсумки 2016 року : [електронний ресурс] / Андрій Сава // АгроЕліта. – 2017. – Режим доступу: <http://agroprod.biz/2017/02/20/haluz-roslynnystva-pidsumky-2016-roku>.

УДК 631:636.22.28.034

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СКОТАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Загребельна І.Л., к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства, Полтавська державна аграрна академія

У формуванні продовольчої безпеки країни важливе місце займає розвиток скотарства. Однак в останні роки під впливом певних об'єктивних та суб'єктивних причин функціонування галузі скотарства в сільськогосподарських підприємствах зазнало істотних негативних змін, що зумовило тенденцію до зменшення виробництва молока та м'яса великої рогатої худоби.

Головним завданням у молочному та м'ясному скотарстві району на сучасному етапі є розробка та впровадження необхідних заходів для збільшення обсягів виробництва та зниження його собівартості. Основним чинником для досягнення поставлених завдань, передусім, є підвищення продуктивності худоби. За останні роки продуктивність корів та великої рогатої худоби в підприємствах Полтавської області з кожним роком підвищується (рис. 1).

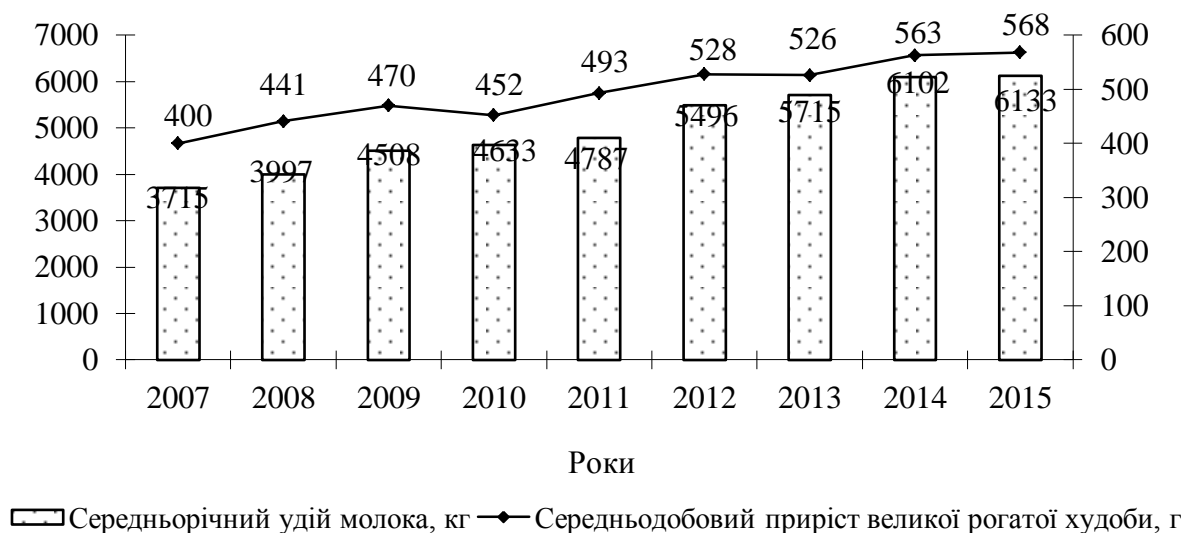

Рис. 1. Продуктивність худоби в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2007–2015 рр.

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Полтавській області [2]

Відповідно до рис. 1. в Полтавській області спостерігається підвищення продуктивності як великої рогатої худоби, так і корів. На сьогоднішній день середньодобовий приріст великої рогатої худоби складає 568 г, що на 42,0 % перевищує значення цього показника в 2007 р. Незважаючи на постійне підвищення продуктивності худоби в Полтавській області, однак досягнутий рівень середньодобового приросту залишається досить низьким порівняно з тим, який відмічається у передових господарствах де спостерігається приріст великої рогатої худоби на дорощуванні та відгодівлі вище 800 г.

Середньорічна продуктивність корів в області становить 6133 кг молока, що майже в 2 рази перевищує продуктивність корів в 2007 р. Низька продуктивність корів за досліджуваний період спричинена значним рівнем їх яловості, недостатній селекційно-племінній роботі а також недостатнім рівнем годівлі, в результаті чого корми використовуються для підтримки життєдіяльності, а не на високопродуктивне виробництво.

Реалізація генетичного потенціалу наших основних продуцентів м'яса великої рогатої худоби, а також генетичний потенціал тварин у молочному скотарстві та у вівчарстві використовується не на повну потужність. Як результат, його реалізація у свинарстві становить 69,7 %, у виробництві молока – 87,6 %, яловичини – 66,8 %.

Таблиця 1

Реалізація генетичного потенціалу продуктивності сільськогосподарських тварин і птиці в Полтавській області, 2015 р.

Показник	Потенціал		Рівень реалізації потенціалу, %
	генетичний	фактичний	
Прирости живої маси на вирощуванні та відгодівлі, г/добу: свині	750	523	69,7
велика рогата худоба	850	568	66,8
Надій молока на корову, кг	7000	6133	87,6
Настриг вовни з вівці, кг	7	0,8	11,4

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Полтавській області [2]

Отже, переважна більшість показників щодо реалізації генетичного потенціалу знаходиться на рівні 59 % від потенційно можливих показників. Відповідно при реалізації хоча б 90 % потенційно можливої продуктивності тварин за існуючого рівня поголів'я дасть можливість підвищити рівень потенційної забезпеченості м'яса великої рогатої худоби на одну людину до 27,2 кг. Виробництво молока збільшиться 114,7 тис. т, м'яса свинини на 45,3 тис. т.

Також слід звернути увагу на притаманні саме цій галузі недоліки, що в сукупності своїй призводять до занепаду товарного виробництва молока. Зокрема, на рівні виробництва молочної сировини – це неповне використання генетичного потенціалу корів (втрати 30-35% від загального обсягу виробництва молока) через недостатній рівень годівлі та низьку якість кормів, недоліки селекційної роботи та погіршення генофонду поголів'я через відсутність схрещування з жирномолочними породами, нераціональний рівень вибракування тварин. Підвищення продуктивності худоби та впровадження досконалої технології утримання тварин забезпечать виробництво більших обсягів молока при меншому поголів'ї, здешевлення виробництва продукції за рахунок скорочення нераціональних витрат кормів й інших матеріальних ресурсів на утримання поголів'я, а отже, зниження собівартості виробництва молока.

Отже, для збільшення обсягів виробництва продукції скотарства та підвищення її прибутковості найбільш доцільним є підвищення продуктивності худоби до рівня її генетичного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Саблук П.Т. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні. / П.Т. Саблук, В.І. Бойко, Т.Л. Мостенська, М.П. Коржинський, О.Є. Данилевська, С.Р. Камілова, О.А. Лоза, О.А. Козак // (монографія). – 2005. – 350 с.
2. Сільське господарство області у 2015 р.: [стат. зб.] – Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області, 2016. – 252 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОЧАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Махмудова І.В., аспірантка,

Полтавська державна аграрна академія

На сьогоднішній день стан розвитку молочної галузі в Україні показує, що наразі не повною мірою реалізовані можливості та використані переваги обслуговуючої кооперації. Формування мережі молочарських кооперативів стримується через недостатню матеріальну базу, відсутність кваліфікованих кадрів, селяни не у повній мірі ознайомлені з перевагами об'єднання зусиль на умовах кооперації для розвитку господарств та відсутність належної державної підтримки. Завданням агропромислової політики будь-якої країни є забезпечення населення різноманітним харчовим продуктами в потрібних обсягах та широкому асортименті, необхідних для достатнього за калорійністю і збалансованістю раціону харчування відповідно до національних традицій, уподобань, звичок. При цьому кожна країна має цілий ряд специфічних особливостей, зумовлених наявними ресурсами, виробничим потенціалом та іншими чинниками, які визначають не тільки закономірності і тенденції розвитку самого агропромислового комплексу країни, а й те, як він впливає на розвиток інших сфер економічної діяльності та на національну економіку в цілому.

Ринок молока і молокопродуктів має одне з пріоритетних значень, не тільки в агропромисловому комплексі, а й в національній економіці України. Перш за все, це зумовлено незамінністю його продукції в життєдіяльності людини. Державна політика спрямована на підтримку ефективного розвитку сільськогосподарської молочної галузі, платоспроможного попиту на цю продукцію населення, потреби підприємств молокопереробної промисловості у сировині, забезпечення умов для ефективного захисту внутрішнього ринку країни та сприяння маркетинговій комунікації (просуванню) молочної продукції на зовнішній ринок [1].

Світовий ринок надає перспективи для розвитку молочної галузі України. Перше і головне, що потрібне для цього – конкурентоспроможність. Провідні фахівці молокопереробної галузі зазначають, що підвищити конкурентоспроможність вітчизняного молока та молочних продуктів можна завдяки комплексному підходу, насамперед виробляючи і постачаючи високоякісну сировину. Саме для цього, слід оптимізувати системи контролю безпеки продукції. Держава має забезпечити бізнес-середовище, перш за все, для залучення інвестицій.

Існує реальна потреба у тісних технологічних і функціональних зв'язках між виробниками цієї сировини та базою переробки, в поєднанні їх економічних інтересів. Створення взаємовигідних інтеграційних відносин між різними сферами молокопродуктового підкомплексу є основою стабілізації його розвитку [2].

З розвитком України постійно підвищується значення зовнішньоекономічної діяльності і входження в систему світогосподарських зв'язків. Світова практика показує, що підприємства, маючи на меті реалізацію своєї продукції на міжнародному ринку, обирають різні методи організації зовнішньоторговельної діяльності. Вибір підприємств, насамперед, залежить від багатьох чинників, таких як: масштаби виробництва та характер продукції, що випускається; особливих рис регіональних ринків, на яких реалізується продукція; глибина участі підприємств у міжнародному поділі праці; специфічність методу реалізації товарів або послуг на зовнішньому ринку, що є традиційним для цієї товарної групи тощо [3].

Беручи до уваги, національні та світові тенденції у виробництві молока, слід зазначити, що в ситуації, яка склалася на ринку, для забезпечення свого населення молоком і молочними продуктами (і, отже, для підвищення рівня їх споживання) Україна може стати імпортозалежною, якщо не нарощуватиме власне виробництво.

Держава має здійснювати заходи правового, економічного, соціального, екологічного та організаційного характеру, формувати політику, яка

спрямовану на подолання кризових явищ у тваринництві та його розвиток, а також підтримку переробників молока.

Список використаних джерел

1. Галак І.М. Підвищення конкурентоспроможності молокопродуктового підкомплексу АПК: Автореф. дис. канд. економ. наук. – Тернопіль, 2008. – 16 с.

2. Свиноус І.В. Вплив якісних параметрів на формування закупівельних цін на молоко сільськогос- подарських підприємств //Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

3. Новак І. М. Тенденції розвитку світового ринку молока та досвід міжнародної торгівлі на зовнішніх ринках вітчизняних виробників молочної продукції. – Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал.– [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

УДК 338.436.33.635

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

*Орловський О. С.³, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Виробництво зерна займає особливе місце серед інших галузей рослинництва, адже зерно є не тільки основою харчування людини, а також є джерелом виробництва тваринницької продукції, експортним продуктом, що визначає зовнішньо-економічні позиції держави.

Попри те, що наша країна має сприятливі кліматичні умови та родючі чорноземи для вирощування зернових культур, у останні роки зерновиробництво не відрізняється стабільністю. То ж першочерговим завдання

³ Науковий керівник: к.і.н., доцент Помаз Ю. В.

виробників продукції зернових культур є підвищення родючості та економічної ефективності виробництва зерна.

Економічна ефективність виробництва зерна характеризується рядом показників, а саме: урожайність, продуктивність праці, собівартість та ціна реалізації продукції, прибуток на 1 га посівної площі, на 1 ц зерна та 1 люд.-год, рівень рентабельності виробництва зерна тощо.

Урожайність – найважливіший результативний показник землеробства. Рівень урожайності відображає вплив економічних і природних умов, а також якість організаційно-господарської діяльності сільськогосподарських культур, її визначають на 1 га. Як правило, ріст урожайності можна досягти завдяки додатковим трудовим і матеріальним витратам. Це може бути здійснено за рахунок використання резервів виробництва, пов'язаних із інтенсифікацією галузі, а саме: внесення науково-обґрунтованих доз мінеральних добрив; використання засобів захисту і регуляторів росту рослин; використання сортів і гібридів інтенсивного типу по кращих попередниках; скорочення втрат врожаю при збиранні, використання науково обґрунтованих сівозмін.

У сучасних умовах ринкових відносин, коли ціна продукції на ринку формується співвідношенням між попитом і пропозицією, а кожного року це співвідношення змінюється, єдиним реальним варіантом вирішення проблеми підвищення ефективності виробництва зерна є зменшення собівартості виробництва одиниці продукції. Поряд із загальноприйнятими методами зниження собівартості продукції, підприємства-виробники мають вчасно реагувати на зміну стану операційного процесу, це може суттєво вирішити питання витрат праці [2, с. 184].

Реальним шляхом зменшення матеріальних витрат є перехід до використання рідких мінеральних добрив на противагу їх твердим формам, тому що вартість діючої речовини у них значно нижча. На сьогодні економічно вигіднішим є застосування мінімального та нульового обробітку ґрунту. Перехід від традиційної технології обробки з використанням плуга на прямий посів неможливий без наявності вирівняних полів, шару мульчі,

відновленої структури ґрунту. Найефективніше сумістити обробіток ґрунту з одночасним внесенням рідких мінеральних добрив. Це дає змогу зменшити кількість технологічних операцій, що забезпечує економію енергоресурсів і скоротити необхідність придбання додаткової одиниці техніки для внесення рідких добрив [3, с. 7].

Виконання всіх процесів виробництва та реалізації зерна пов'язане з використанням матеріально-технічних ресурсів. Їх рівень, повнота забезпечення та ефективність використання багато в чому визначає рівень як окремих показників, так і ефективність використання в цілому. Слід відзначити, що підприємства з високим рівнем ресурсного забезпечення виробництва зерна спроможні впроваджувати у виробництво прогресивні технології виробництва, з використанням високоякісного посівного матеріалу сучасних сортів і гібридів, широкого застосування добрив і новітніх засобів захисту рослин, сучасних технологій післязбиральної обробки та зберігання врожаю, що забезпечує високу ефективність виробництва зерна і найбільш вигідні схеми збуту продукції та, в підсумку, розширене відтворення їх капіталу.

Суттєвий вплив на ефективність виробництва зерна має насіннєвий матеріал. Високоякісне насіння за сприятливих умов спроможне забезпечити високу урожайність та якість отриманої продукції. Але з іншої сторони якісне насіння має високу вартість і в структурі виробничих витрат складає до 20 % виробничої собівартості. За несприятливих кліматичних і виробничих умов високоякісне насіння не забезпечить навіть простого відтворення капіталу. Господарствам із недостатнім рівнем забезпеченості ресурсами доцільно вибирати посівний матеріал із урахуванням якості виконання попередньої операції (підготовки ґрунту), а також ресурсних і фінансових можливостей забезпечення відповідного рівня виконання операцій догляду за посівами [1, с. 68].

Таким чином, для створення сприятливих умов розвитку зернового господарства необхідно: забезпечити інтенсивне зростання виробництва зернових не за рахунок розширення площ посіву, а виключно на основі

підвищення врожайності; вирішити проблеми селекційної роботи в зерновому господарстві; покращувати якість продукції; здійснювати пошук нових економічно вигідних каналів реалізації. Зазначені заходи є запорукою ефективного й економічно вигідного зернового виробництва.

Список використаних джерел

1. Амбросов В. Я. Ефективність виробництва оригінального та елітного насіння зернових колосових культур / В. Я. Амбросов, Н. Ю. Єгорова // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 5. – С. 66-71.

2. Христенко Г.М. Розвиток та напрями підвищення ефективності зернової галузі // Вісник НТУ «ХП». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків: НТУ «ХП». – 2013. – № 53(1026). – С. 182-188.

3. Шпичак О. М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / О. М. Шпичак // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 3-10.

УДК 338.12:338.1

ОЦІНКА СТАНУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ХМЕЛЯРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Гіренко Ю.О., м.н.с.,

ННЦ “Інститут аграрної економіки” м.Київ, Україна

Галузь хмелярства – важливий напрям агропромислового сектору економіки. Адже, хміль, як основний продукт галузі широко використовується під час промислової переробки, особливо у пивоварінні. Проте, незважаючи на значний обсяг щорічної потреби в хмелярській продукції в Україні (в межах 100 т), вітчизняні хмелярі з року в рік, вимушено скорочують чисельність власних площ. Разом з цим, спостерігається погіршення важливих виробничих показників.

Так, лише за період з 2005 по 2015 роки, відбулось загальне зменшення: кількості площ хмільників – з 665 до 187 га, обсягів валового збору – з 470 до 217,4 т, чисельності господарств – з 46 до 6 од. Проте, дещо зросла урожайність хмільників з 7 до 11,6 ц/га [1].

На думку фахівців, незадовільний стан матеріально – технічної бази вітчизняних хмелярських підприємств, є одною з причин їхньої збитковості [2].

Для оновлення роботи вітчизняних хмелярських підприємств, пропонуємо розглянути деякі показники, щодо оцінювання модернізаційного процесу в галузі. Модернізація підприємств галузі хмелярства – це процес оновлення на інноваційній основі виробничої бази, системи управління суб'єктів господарювання, що проявляється у зростанні до оптимального рівня концентрації авансованого капіталу на 1 га площі насаджень хмелю, яка забезпечує випереджаюче підвищення ефективності використання застосовуваних ресурсів, а отже, й посилення конкурентоспроможності хмелепродукції.

Кількісний вимір модернізації підприємств галузі хмелярства пропонуємо здійснювати шляхом застосування двох систем показників, виходячи із економічного змісту даної категорії. До першої системи включено показники величини авансованого капіталу з розрахунку на 1 га площі насаджень хмелю (концентрації виробництва), зокрема:

- вартість основних засобів на 1 га, у тому числі: тракторів, хмелезбиральної та хмелеобробної техніки;

- вартість оборотних засобів на 1 га, у тому числі: посадкового матеріалу, добрив, засобів захисту рослин;

- величина авансованого фонду оплати праці на 1 га, у тому числі: працівників з вищою освітою, з досвідом роботи понад 5 років.

Другу систему формують показники ефективності застосовуваних ресурсів:

- віддача основних засобів, у тому числі: тракторів, хмелезбиральної та хмелеобробної техніки;

- віддача оборотних засобів, у тому числі: посадкового матеріалу, добрив, засобів захисту рослин;

- віддача авансованого фонду оплати праці, у тому числі: працівників з вищою освітою, з досвідом роботи понад 5 років.

При цьому в якості ефекту можуть використовуватися показники чистий дохід (виручка) від реалізації хмелепродукції і прибуток, виходячи з того, що хміль – це високотоварна культура.

За результатами співвідношення темпів росту показників ефективності і показників концентрації виробництва визначається ступінь модернізації підприємств галузі хмелярства. Однак значення коефіцієнта співвідношення має бути вищим від 1 (або 100 %). В іншому випадку даний показник не відображатиме економічний зміст модернізації (зростання до оптимального рівня концентрації авансованого капіталу на 1 га площі насаджень хмелю, що забезпечує випереджаюче підвищення ефективності використання застосовуваних ресурсів).

Розрахунки доцільно проводити, як у цілому, так і у розрізі видів виробничих ресурсів, що дасть змогу поглиблено вивчити причини, які зумовлюють загальний по підприємству ступінь модернізації, та розробити напрями і заходи щодо підвищення останнього.

Так, ступінь модернізації основних засобів визначається за формулою:

$$M_{OЗ} = \frac{T_{BOЗ}}{T_{KOЗ}} \cdot 100\% ,$$

де $M_{OЗ}$ – ступінь модернізації основних засобів підприємства;

$T_{BOЗ}$ – темп росту віддачі основних засобів;

$T_{KOЗ}$ – темп росту концентрації основних засобів на 1 га площі насаджень хмелю.

Ступінь модернізації оборотних засобів розраховується за формулою:

$$M_{OБЗ} = \frac{T_{BOБЗ}}{T_{KOБЗ}} \cdot 100\% ,$$

де $M_{OБЗ}$ – ступінь модернізації оборотних засобів підприємства;

$T_{\text{ВОбз}}$ – темп росту віддачі оборотних засобів;

$T_{\text{КОбз}}$ – темп росту концентрації оборотних засобів на 1 га площі насаджень хмелю.

Щодо персоналу підприємств галузі хмелярства, то оскільки об'єктами модернізації є не працівники, а їх знання, навички і здібності, які використовуються у процесі виробництва хмелепродукції, дослідження слід проводити застосовуючи термін «людський капітал», а не «персонал».

Адже, людський капітал – це сукупність знань, практичних навичок і творчих здібностей працівників підприємства, які використовуються при виконанні поточних і перспективних завдань останнього. Він не відчужуваний від його носіїв.

Персонал – це сукупність найманих працівників, які мають необхідний фізичний розвиток, знання, практичні навички для управління виробництвом, якісного і своєчасного виконання передбачених технологією робіт та уклали трудовий договір з роботодавцем (підприємством) [3]. Отже, ступінь модернізації людського капіталу обчислюється за формулою:

$$M_{\text{ЛК}} = \frac{T_{\text{ВАФ}}}{T_{\text{КАФ}}} \cdot 100\% ,$$

де $M_{\text{ЛК}}$ – ступінь модернізації людського капіталу підприємства;

$T_{\text{ВАФ}}$ – темп росту віддачі авансованого фонду оплати праці;

$T_{\text{КОбз}}$ – темп росту концентрації авансованого фонду оплати праці на 1 га площі насаджень хмелю.

Загальний по підприємству ступінь модернізації визначається за формулою:

$$M_{\text{П}} = \frac{T_{\text{ВАК}}}{T_{\text{КАК}}} \cdot 100\% ,$$

де $M_{\text{П}}$ – ступінь модернізації підприємства;

$T_{\text{ВАК}}$ – темп росту віддачі авансованого на вирощування хмелю капіталу;

$T_{\text{КАК}}$ – темп росту концентрації авансованого капіталу на 1 га площі насаджень хмелю.

Таким чином, розглянуті деякі показники оцінювання стану модернізації, на наше переконання, дадуть змогу виявити рівень розвитку хмелярських підприємств для прийняття необхідних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Гіренко Ю.О. Ефективність виробництва хмелю в Україні/ Ю.О. Гіренко//Економіка АПК. – 2017. – С. 83 – 87.

2. Розвиток аграрного сектору в умовах трансформаційних змін: Матеріали Шостої міжнародної науково – практичної конференції молодих вчених (у заочній формі)/ редкол.: Ю.О. Лупенко та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 168 с.

3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

УДК:338.4

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Гончарова К. І., аспірантка,

Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

Основною метою економічної стратегії розвитку агропромислового комплексу України є неухильне піднесення матеріального рівня життя населення. Досягнення цієї мети вимагає насамперед вирішення продовольчої проблеми на основі підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому основне завдання сільського господарства полягає в забезпеченні зростання і сталості виробництва для повнішого задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості - в сировині [1].

На сучасному етапі проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва є визначальним фактором економічного і соціального розвитку суспільства.

Як економічна категорія критерій ефективності відображує основну мету виробництва, суть якої полягає в нерозривній єдності кількісної і якісної оцінки. Ефективність виробництва з кількісного боку характеризується системою економічних показників, між якими повинна бути відповідність щодо змісту та методики обчислення.

Найважливішим показником, що характеризує обсяг сільськогосподарського виробництва, є вартість валової і товарної продукції господарства, на основі якої можна розрахувати валовий і чистий дохід, а також прибуток [3].

Протягом останніх років попит на продукцію рослинництва постійно зростає. Зокрема на насіння соняшника та зернові. Це є результатом того, що Україна є членом міжнародних торгових організацій і постійно веде торгівлю з іншими країнами світу.

З переходом до ринкової економіки і зростанням конкуренції на зовнішньому і внутрішньому ринках дуже важливо для оцінки економічної ефективності виробництва визначити такий показник, як рентабельність продажу.

Вона означає доходність, прибутковість підприємства у процесі госпрозрахункової діяльності господарства мають відшкодувати свої витрати виручкою від реалізації продукції і одержати прибуток

Незважаючи на такий шлях розвитку, виробництво і реалізація насіння соняшнику, поряд із зерном, є прибутковою галуззю сектору України.

Рівень рентабельності виробництва насіння соняшнику має чітко виражену тенденцію до зростання, що свідчить про досить стабільний стан галузі та перспективи подальшого її розвитку.

На наступний час соняшник є однією з найпоширеніших сільськогосподарських культур і її подальший розвиток супроводжується загостренням екологічних та економічних питань.

Посівна площа соняшника в Україні в останні роки перевищує 3 млн. га. Соняшник є основною сільськогосподарською культурою, прибутковість

вирощування якої є безсумнівною, за ступенем рентабельності вона займає перше місце. Через низькі затрати обігових коштів та високу ціну продукції виробництво соняшнику навіть за врожайності 10 ц/га забезпечує прибуток господарству. У системі економічних відносин сільськогосподарські підприємства, що вирощують продовольче насіння соняшнику, знаходяться в значній економічній залежності від системи взаємовідносин, що формується з переробними підприємствами з приводу забезпечення товаровиробників матеріально-технічними й кредитно - фінансовими ресурсами за прямими заявками та оцінки якості насіння (вологість, олійність), що є основою реалізаційної ціни, і в кінцевому підсумку визначає рівень ефективності виробництва продовольчого соняшнику і продуктів його переробки. Товарне насіння соняшнику можна визначити як один з найбільш привабливих видів продукції на аграрно-продовольчому ринку, попит на яку дуже високий і часто випереджає пропозицію.

Насіння соняшнику для сільськогосподарських підприємств зони його вирощування є одним із основних джерел формування їх доходності як через збут на переробку, так і для експорту. Враховуючи стратегічне значення даної галузі сільського господарства її перспективність не викликає сумніву. Проте тенденції розвитку, які на сьогодні склались, та економічний стан товаровиробників в умовах трансформації економіки визначають необхідність пошуку резервів як на мікро, так і на макрорівні. [2]

В Україні понад 90 % площ олійних зайнято під соняшником, внаслідок чого відбувається деградація земель, виникає загроза зараження ґрунту та поширення хвороб соняшнику. Україна обрала напрям інтеграції у світову економіку, тому стратегія розвитку галузі повинна відповідати принципам ефективного її функціонування, забезпечення пріоритету національного сільського господарства. Основною причиною цього вважається порушення сівозмін і скорочення періоду повернення соняшнику на місце попереднього вирощування. Це призводить до масового враження рослин хворобами, шкідниками та значного засмічення посівів бур'янами. Отже аграрним

підприємствам потрібно збільшувати валовий збір не за рахунок збільшення посівних площ, а за рахунок збільшення урожайності, сівозміни, якісного селекційного насіння.

Рентабельність виробництва зростає за рахунок ціни, а знижувати собівартість внаслідок підвищення цін на матеріальні ресурси, мінеральні добрива та засоби захисту від хвороб і шкідників малоімовірно. Крім того економічні відносини з олійно-жировим виробництвом склалися не на користь сільгоспвиробника в еквівалентності обміну. [4]

Державна підтримка олійного підкомплексу, насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію. Вступ до СОТ примусило вітчизняних виробників опанувати нові навички управління, сучасні аспекти ділової практики, розширити можливості іноземних інвестицій. Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більш високий рівень, якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт. У найближчі роки після отримання членства України у СОТ можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків.

Для підвищення ефективності виробництва соняшнику суттєве значення має підвищення урожайності за рахунок якісного посадкового матеріалу. В Україні соняшник є традиційною культурою, а її рентабельність повинна підштовхувати аграріїв до вирощування даної культури.

Список використаних джерел

1. Демчук Н.І. Еколого-економічна складова підвищення конкурентоспроможності виробництва насіння соняшнику / Н.І. Демчук, А.С. Донських // Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід». – 2016. – № 17. – С. 27-33.

2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.

3. Іващенко Г. А. Структура організаційно-економічних факторів формування конкурентоспроможності підприємства / Г.А. Іващенко // Економіка: проблеми теорії : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ–2014. – Вип. 185.– С. 30–36.

4. Казачков І.О. Сучасні підходи до проведення економічної діагностики підприємства / І.О. Казачков, О.О. Ткаченко // Вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2015. №11. – С. 148-153.

5. Яцковий Д.В. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства / Д.В. Яцковий // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. Вип.4. – С. 183-188.

УДК 338.436.33.635

РОЗВИТОК ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Завгородній А.С., студент, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Агропромисловий комплекс – складова частина економіки, що поєднує в собі виробництво сільськогосподарської продукції, її сільськогосподарську переробку, матеріально-технічне обслуговування села. Він об'єднує галузі, що виготовляють засоби виробництва та обслуговування комплексу, а також галузі зі збереження, перероблення та реалізації сільськогосподарської продукції. [1]

В АПК входять три великі сфери галузей. Перша сфера АПК – тракторне і сільськогосподарське машинобудування; машинобудування для харчової промисловості; агрохімія (виробництво мінеральних добрив і мікробіологічна промисловість); комбікормова промисловість; система матеріально-технічного обслуговування сільського господарства; меліоративне і сільське будівництво [1]. Друга сфера – рослинництво, тваринництво, рибальство. Третя сфера АПК – харчова промисловість; холодильне, складське, спеціалізоване

транспортне господарство; торговельні й інші підприємства й організації, що займаються доведенням кінцевого продукту до споживача, включаючи оптові ринки, роздрібну торгівлю і суспільне харчування. До кожної сфери варто також віднести відповідні галузі науки і підготовку кадрів.

Агропромисловий комплекс – багатогалузева виробнича система, в якій певна галузь виконує свою специфічну функцію. [1]

Зернова галузь є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту. Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно, в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Разом з тим, подальший розвиток галузі вимагає ґрунтовної економічної оцінки, перегляду цілого ряду позицій щодо техніко-технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього комплексу. Під впливом соціально-економічних і техніко-технологічних факторів зернове виробництво в Україні протягом ХХ ст. набуло різновекторного розвитку. Відбулися великі зрушення у структурі посівних площ, їх регіональному розміщенні, урожайності, валових зборах, якісному складі зерна. У міру розвитку науково-технічного прогресу та інтенсифікації виробництва в Україні швидкими темпами почали розширюватись площі технічних культур, зокрема цукрових буряків, соняшнику, льону-довгунцю, а також кормових культур, що призвело до значного скорочення посівів зернових культур при істотному підвищенні їх урожайності [2].

Переваги у розвитку виробництва зерна озимої пшениці перед іншими зерновими зумовлюється рядом факторів. Зокрема, пшениця займає одне з перших місць серед продовольчих культур у світі, має економічні й організаційно-технологічні переваги перед ярими зерновими, і є більш врожайною культурою.

Останніми роками у зерновому господарстві України намітилася тенденція до нарощування обсягів виробництва, що дало Україні змогу

повернутися на світовий ринок зернових у ролі одного з потужних виробників та експортерів зернових культур [2].

Одним із основних напрямків, завдяки якому реально підвищується ефективність діяльності сільськогосподарських господарств в зерновій галузі, є впровадження заходів, що сприяють підвищенню якості зерна, а це можливо за умови дотримання новітніх технологій вирощування зернових культур та запровадження загального державного контролю за якістю зерна та продуктів його переробки, встановлення системного моніторингу його ринку.

Для забезпечення конкурентоспроможності виробництва зерна необхідно здійснювати комплекси організаційно-економічних заходів на мікрорівнях рівнях: управлінський, виробничий, маркетинговий. На управлінському рівні – це забезпечення оптимальних обсягів виробництва зерна та його собівартості; виробничому – відповідності якості зерна встановленим стандартам та вимогам споживачів; маркетинговому – вивчення ринкової кон'юнктури та забезпечення реалізації виробленого зерна за максимальними цінами. Визначено, що перспективними у цьому відношенні є забезпечення розвитку селекції та оригінального й елітного насінництва, використання ресурсоощадних технологій, формування органічного виробництва зернових [3].

В умовах здійснення процесів глобалізації та інтеграції державне регулювання галузі зерновиробництва суттєво впливає на стан та динаміку основних категорій конкуренції та конкурентоспроможності, їх чинників – попиту, пропозиції, кон'юнктури. Тому для ефективного та конкурентоспроможного ведення зернового виробництва важливим є:

- застосування різноманітних методів і важелів управління процесами реорганізації;
- здійснення реструктуризації і сегментації виробництва;
- інвестування фінансових, матеріально-технічних ресурсів у галузь;
- кооперування й інтегрування фінансових та матеріально-технічних зусиль як по горизонталі, так і по вертикалі.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що Україна має всі можливості, як географічні так і кліматичні, для розвитку зерновиробництва. Кліматичні умови є сприятливими для вирощування різних зернових культур а поступовий розвиток виробництва допомагає мінімізувати витрати та збільшити виробництво.

Список використаних джерел

1. Економіка АПК / ред.: В. В. Снітинський. – Л., 2000. – 234 с. – (Вісн. Львів. держ. аграр. ун-ту; № 7(1)).
2. Волошин Р. Методологія дослідження конкурентоспроможності зерна / Р. Волошин // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 174–180
3. Музиченко А.О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності зерновиробництва в Україні [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2736>

УДК 338.43

СІМЕЙНІ ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ: ПОТЕНЦІАЛ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Осадчук І. В., к.с-г.н., доцент, Боліла С.Ю., к.с-г.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

Сімейне фермерство досить розповсюджене в світі явище. В кожній країні воно має особливі відмінні риси. Глобалізаційні процеси змушують Україну розвивати сімейне фермерство. Однак, в нашій державі до березня 2016 року навіть саме поняття «сімейне фермерське господарство» (далі – сімейне ФГ) не було узаконеним. Громадяни України отримали право створювати сімейні ФГ лише з 01.05.2016 року [1]. Саме цим і обумовлено вибір теми дослідження.

Йде вже третє десятиліття відтоді, коли в Україні почали діяти фермерські господарства (далі – ФГ) як юридичні особи і на сьогодні - це переважаюча організаційно-правова форма господарювання на селі, адже за даними Держстату України, на 1 листопада 2016 року кількість діючих ФГ

становила 33682 одиниці (70,6% від 47 697 сільськогосподарських підприємств). Ці господарства обробляють 4,439 млн га землі. Тобто, на одне господарство припадає в середньому 131,7 га сільськогосподарських угідь. Із загальної кількості діючих ФГ 75 % мають в обробітку земельні ділянки площею до 100га. Близько 80% ФГ обробляють земельні ділянки площею до 500 га. На початку 2017 року в ФГ налічувалося: великої рогатої худоби – 105,7 тис. голів (2,9% від загальної чисельності стада), корів – 39,9 тис. голів (1,9%), свиней – 273 тис. голів (4,1%), овець та кіз – 40,1 тис. голів (3,4%), коней – 1,5 тис. голів (0,5%), птиці – 2,1 млн голів (1,0%), бджолосімей – 5,3 тис. (0,2%) [2]. Більшість ФГ є потенційними сімейними ФГ зі статусом та без статусу юридичної особи.

Наразі, поряд із сільськогосподарськими товаровиробниками різних організаційних форм, які є юридичними особами, в нашій державі досить успішно функціонують і господарства населення. Такий їх різновид як особисті селянські господарства (далі – ОСГ) є основною малою формою господарювання в українському селі, яка здійснює не менший вклад в забезпечення продовольчої безпеки нашої держави, ніж усі інші форми господарювання, адже 43% валової продукції сільського господарства виробляється громадянами, на земельних ділянках ОСГ. Ці господарства зайняті у виробництві найбільш трудомістких та найменш рентабельних галузей і забезпечують значну частку у виробництві окремих видів продукції: майже 97% картоплі, 89% овочів відкритого ґрунту, 63% овочів закритого ґрунту, 90% продовольчих баштанних культур, 84% плодово-ягідних культур, 80% молока, 75% м'яса ВРХ, 59% м'яса свиней, 94% м'яса овець та 83% вовни. На жаль, виробництво такої продукції, як правило, вимагає значних трудових витрат, які в загальній структурі виробництва відповідного продукту складають: фрукти та ягоди – 80,9%, картопля – 97,8%, овочі – 86,1%, молоко – 74,9% [2, 3]. До того ж це не експорт-орієнтована продукція і логістика її транспортування та зберігання наразі не забезпечується належним чином. Вирішити проблеми могла б допомогти система сільськогосподарської

кооперації, та в Україні на 1 квітня 2017 року було зареєстровано лише 1098 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а реально діючих було ще менше – 590 одиниць.

ОСГ, як і ФГ, мають право набувати статусу сімейного ФГ. Наразі це дозволено законодавством. Однак, слід зазначити, що не всі ОСГ виробляють товарну продукцію. У перспективі стати сімейними ФГ, звичайно, можуть усі ОСГ, однак, найбільш вірогідним є набуття статусу сімейного ФГ лише трьома видами ОСГ: невеликими товарно-споживчими ОСГ розміром 0,51-2,00 га, члени яких отримують дохід від ведення ОСГ та від роботи у суспільному виробництві у співвідношенні від 1:10 до 1:2; товарно-споживчими ОСГ з площею землі від 2,01 га до середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території, або й з меншим розміром землеволодіння, але члени якого отримують більше половини доходу сім'ї від ведення ОСГ та додатково можуть працювати деінде; товарні ОСГ з площею землі більше середнього розміру земельної частки (паю) на конкретній сільській території (за рахунок об'єднання земельних паїв членів однієї сім'ї), члени якого отримують значну частину (90 % – 100 %) доходу сім'ї від ведення ОСГ [4].

На шляху становлення і розвитку новостворених сімейних ФГ постає ряд завдань: підвищення зайнятості сільського населення через розвиток трудомістких галузей сільського господарства, забезпечення технологічного процесу виробництва, формування партій сільськогосподарської продукції належного обсягу та якості, просування продукції в ланцюжку від виробника до кінцевого споживача, підвищення ефективності господарської діяльності, вихід на більш привабливі ринки, в тому числі міжнародні. Вирішити ці завдання можна за таких умов: застосування цілісної послідовної державної політики, спрямованої на підтримку сімейних ФГ та сільськогосподарських кооперативів, належний розвиток сільськогосподарської кооперації, створення відповідних логістичних систем та застосування логістичного управління.

Отже, вітчизняні ФГ, які мають в обробітку на праві власності та користування земельні ділянки загальною площею не більше 100 га, та ОСГ, які

виробляють товарну продукцію, – це і є потенціал сімейної фермеризації та сільськогосподарської кооперації в Україні в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» № 1067 – VIII від 31.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1067-19>.

2. Білоусова Н. Олена Ковальова: Загальна сума підтримки фермерських господарств та кооперації у 2018 році складе 1 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/uk/pressroom?nid=24435>.

3. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: minagro.gov.ua/system/files/Концепція.doc.

4. Осадчук І.В. Фермерські та особисті селянські господарства: особливості класифікації та проблеми розвитку / «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України»: [Колективна монографія] // За заг. редакцією А.В.Руснак. – Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. – С. 282 – 292.

УДК 339. 564: 338. 43

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

*Король О.М., студентка, Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

Агропромисловий комплекс є одним із найважливіших секторів економіки України, оскільки частка сільського господарства у ВВП України становить більше 17%. Вид ефективної роботи підприємств агропромислового комплексу (далі АПК) значною мірою залежить розвиток економіки та політична стабільність держави, а також добробут населення.

Активізація зовнішньоекономічної діяльності, передусім експортної, є важливим аспектом розвитку АПК України. Недосконалість механізму регулювання зовнішньоекономічних зав'язків у попередні роки значною мірою вплинула на експортну складову частину агропромислового потенціалу України. Пошук науково обґрунтованих факторів підвищення ефективності експортно-імпортних операцій в АПК, визначення перспективних напрямів розвитку зовнішньої торгівлі, розробка механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності АПК в останні роки набули особливої актуальності.

Питаннями розвитку АПК України займалися О. Кириченко, В. Андрійчук, В. Бойко, П. Гайдуцький, М. Маліка, Т. Заєць, Д. Речмен, М. Федоров та інші. Проте залишається недостатньо дослідженими питання використання експортного потенціалу продукції АПК України.

Метою дослідження є аналіз та визначення експортних можливостей агропромислового комплексу України в сучасних умовах розвитку.

АПК є важливою частиною національної економіки України, яка має значні можливості для розвитку, перетворення у високоефективну сферу діяльності, розширення експортного потенціалу й забезпечення продовольчої безпеки країни. Агропромисловий комплекс являє собою сукупність виробничо взаємопов'язаних підприємств, що займаються вирощуванням, зберіганням, заготівлею, транспортуванням, ереробкою й реалізацією сільськогосподарської продукції, а також обслуговуючих та допоміжних підприємств і організацій [1].

Експортний потенціал – соціально-економічна категорія ринкової економіки, яка відбиває можливості галузі (підприємства) зберігати або збільшувати обсяг експорту в довгостроковій перспективі, використовуючи сукупність національних і зовнішніх чинників, що дають можливість ефективно конкурувати на світовому ринку [2, с. 66]. Тобто експортний потенціал АПК – це можливості збільшення експорту агропромислової продукції на підставі використання конкурентних переваг у перспективі для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності країни.

За даними Держкомстату України [3] зовнішньоторговельний обіг продукції агропромислового комплексу України за 2016 рік становить 25,5% всього зовнішньоторговельного обігу України. При цьому, експорт продукції аграрного сектору становив 41,1% від загального експорту України, імпорт 10,8% від загального імпорту України. Отже продукція АПК України займає значну частку (1/4) у зовнішньоекономічній діяльності країни.

Україна традиційно експортує продукцію АПК у такі країни: США, країни ЄС, Єгипет, Іспанія, Іран, Франція, Польща, Азія, Африка та ін.

Це переважно такі види продукції, як соняшникова олія, пшениця, кукурудза, цукор, бобові культури, мед, яловичина, свинина, м'ясо птиці, молочна продукція, яйця, та ін. Україна у 2016 року збільшила експорт за такими позиціями: олії соняшникової на 22,3%; цукру – в 2,4 рази; овочів бобових – в 2,1 рази; м'яса та субпродуктів домашньої птиці – на 24,1%; томатів, консервованих без додання оцту – на 83,6%; меду – на 13,4%; плодів та горіхів сирих або варених – на 20,3%; висівок, кормового борошна та інших відходів – на 14,7%; яловичини свіжої чи охолодженої – на 34,3% [3]. Попри позитивну динаміку експорту продукції АПК, залишаються невикористані резерви та додаткові можливості: по-перше, це збільшення експорту вже означеної продукції за рахунок підвищення її якості та використання цінових переваг; по-друге, розширення асортименту продукції; по-третє, експорт продукції, обсяги якої, з певних обставин, скоротилися у країнах ЄС та ін. (наприклад вершкове масло, яйця, м'ясо птиці тощо); по-четверте, збільшення обсягів виробництва кінцевої продукції АПК та пошук нових ринків збуту; по-п'яте, створення спільних підприємств з виробництва й переробки конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції з подальшою реалізацією її на ринки країн-партнерів.

Отже, Україна має великий експортний потенціал, проте використовує його не повністю. Необхідно більш досконаліше вивчати експортні можливості нарощування продукції АПК з метою розробки більш ефективної експортної політики АПК у подальшій перспективі.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт мінагропром України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/22948>
2. Кириченко О. М. Експортний потенціал харчової промисловості України // Наукові праці Українського державного університету харчових технологій: К.: УДУХТ. – 1999. – № 5. – с. 66-69
3. Державна служба статистики України [Офіц. сайт]. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 331.5:311.219.1

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Дядик Т.В., к.е.н., доцент,

Полтавська державна аграрна академія

За сучасних умов господарювання, питання всебічного дослідження та моніторингу процесів, що відбуваються на ринку праці стають надзвичайно актуальними. Даний ринок охоплює усі регіони країни, галузі економіки, види діяльності, форми власності та господарювання. Трудові ресурси, залишаючись носієм своєї робочої сили є ключовим видом ресурсів на всіх видах ринків, причому отримавши заробітну плату на ринку праці, людина придбає на неї необхідні для життя товари і послуги, відповідно визначаючи ефективність функціонування інших видів ринків. Тому зрозуміло, що ринок праці залишається основним соціально-економічним інститутом, що визначає якість життя працюючого населення, забезпечує ефективність функціонування інших видів ринків та визначає стабільність державного соціально-економічного розвитку.

На даний час ринок праці являє собою величезну, складну систему відносин, які крім економічних відносин купівлі-продажу товару «робоча сила», включають в себе соціально-психологічні, політичні відносини, що відображують сучасний рівень розвитку відносин та узгодження інтересів усіх

представників механізму функціонування ринку праці: найманих працівників та їх представників, роботодавців і їх спілок та об'єднань та державних органів влади у даній сфері.

У Полтавському регіоні, як і в цілому по Україні за останнє десятиріччя відбувалось суттєве скорочення виробництва, а зростаюче безробіття призводить до вкрай негативних наслідків. Чисельність економічно-активного населення за період 2000-2016 рр. зменшилась на 12,7 % і у відсотках до населення відповідної вікової групи становила 61 % (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники ринку праці в Полтавській області, 2000-2016 рр.

Роки	Економічно активне населення		У тому числі			
	у віці 15-70 років		зайняте населення		безробітне населення (за методологією МОП)	
	У середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	у віці 15-70 років		у віці 15-70 років	
			В середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	В середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2000	748,2	62,5	672,3	56,2	75,9	10,1
2001	727,6	61,1	670,4	56,3	57,2	7,9
2002	668,3	56,4	629,6	53,2	38,7	5,8
2003	722,8	61,1	662,8	56,0	60,0	8,3
2004	723,6	61,2	670,3	56,7	53,3	7,4
2005	744,5	62,9	690,3	58,3	54,2	7,3
2006	744,9	63,0	692,7	58,6	52,2	7,0
2007	744,0	63,4	695,2	59,2	48,8	6,6
2008	739,3	63,7	691,6	59,6	47,7	6,5
2009	721,0	63,2	647,1	56,7	73,9	10,2
2010	714,0	63,4	644,8	57,3	69,2	9,7
2011	720,2	64,7	654,2	58,8	66,0	9,2
2012	713,9	64,8	652,7	59,3	61,2	8,6
2013	706,0	64,7	648,3	59,4	57,7	8,2
2014	681,2	62,9	602,9	55,7	78,3	11,5
2015	664,3	61,7	583,6	54,2	80,7	12,1
2016	653,0	61,0	570,4	53,3	82,6	12,6
2016 р. до 2000 р., %	87,3	x	84,8	x	108,8	x

Джерело: розраховано за даними [1]

Чисельність зайнятого населення в Полтавській області скоротилась на 15,2 %, а безробітного, відповідно збільшилась на 8,8 %. Для держави безробіття оцінюється вартістю невиробленої продукції та послуг, соціальний

захист безробітних; для людей – зниженням доходів, гострою психологічною травмою. На території Полтавської області, як і в цілому в Україні на сьогодні гостро стоїть проблема раціонального використання робочої сили, її правильний розподіл між галузями господарства і окремими районами, ліквідація безробіття тощо. Різниця в рівнях заробітної плати є одним з найбільших регуляторів реалізації на ринку праці, професійної та територіальної мобільності (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності в Полтавській області, 2000-2016 рр., грн

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Місце за розміром
Усього	2102	2481	2850	2988	3179	3783	4621	
Сільське господарство, лісове та рибне господарство	1555	1973	2199	2404	2631	3390	4452	9
Промисловість	2667	3200	3590	3725	3996	4745	5796	5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3779	4503	5103	5358	6060	7182	8446	1
Переробна промисловість	2472	2955	3341	3355	3590	4254	5040	8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2582	3168	3501	3953	4172	4508	5831	4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2040	2270	2427	2805	2956	3514	4036	12
Будівництво	2632	3342	3747	3639	4008	4628	6386	2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1423	1864	2104	2233	2355	2848	3342	15
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2263	2653	2988	3097	3295	4482	5366	7
Тимчасове розміщення й організація харчування	1181	1937	2154	2064	1804	2121	2469	19
Інформація та телекомунікації	2058	2334	2665	2822	2777	3193	4091	11
Фінансова та страхова діяльність	3096	3573	3893	4012	4395	5110	6050	3
Операції з нерухомим майном	1682	1897	1989	2135	2535	3160	3481	14
Професійна, наукова та технічна діяльність	2265	2861	3439	3136	3194	3553	4390	10
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1446	1952	2327	2052	2097	2386	2801	18
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2418	2650	3220	3499	3753	4166	5487	6
Освіта	1804	1984	2400	2562	2597	2950	3528	13
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1554	1702	2102	2275	2378	2764	3223	16
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1446	1654	2049	2123	2176	2214	2887	17

Джерело: розраховано за даними [1]

Уцілому за період 2010-2016 рр. розмір середньомісячної номінальної заробітної плати в Полтавській області збільшився у 2,2 рази та становив у 2016 р. 4621 грн. Серед видів економічної діяльності найвищий розмір заробітної плати спостерігається в добувній промисловості – 8446 грн, будівництві – 6386 грн, в підприємствах фінансової діяльності – 6050 грн, що визначає найвищий рівень попиту на освіту по даному напрямку підготовки та найменший рівень пропозиції робочих місць. Найнижчий рівень заробітної плати (що вже є закономірним за останні десятиріччя) – у сільському господарстві – 4452 грн (9 місце серед 17 позицій) та соціальних сферах – мистецтві, спорті, освіті, охороні здоров'я, надання комунальних послуг.

Враховуючи наявний інформаційний дефіцит щодо динаміки та тенденцій розвитку ринку праці, одним з важливих напрямів у сфері моніторингу соціально-трудових відносин є впровадження досліджень та моніторинг зайнятості і безробіття в різних галузях економіки. Головними шляхами сприяння подолання безробіття є: проведення активної демографічної політики; забезпечення молоді житлом; створення нових робочих місць; розвиток підприємництва та фермерства; заохочення населення до самозайнятості; організація оплачуваних громадських робіт; упровадження гнучких режимів праці; профорієнтація і психологічна підтримка населення, особливо молоді; підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації кадрів; мотивація трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Полтавській області. Інтернет-видання: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.poltava.gov.ua>.

УДК 331.5

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

*Іваницька С.Б., к.е.н, доцент, Ушакова Ю.С., студентка,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

На сьогоднішній день молодь є дуже важливим складником людського капіталу держави, рушійною силою прогресу усього суспільства. Вона відіграє одну з ключових ролей у соціальних відносинах, виробництві матеріальних та нематеріальних благ. Тому, у сучасних умовах розвитку українського ринку праці проблеми зайнятості та безробіття молодого покоління дуже актуальні.

У загальному розумінні молодь — це окрема соціально-демографічна група, яка вирізняється сукупністю вікових характеристик, особливостей соціального становища і обумовлених тим та іншим фактором соціально-психологічних якостей, що визначаються суспільним ладом, культурою, закономірностями соціалізації, вихованням в умовах певного суспільства [1]. Згідно чинного законодавства України — це особи, віком від 14 до 35 років [2].

Невирішені питання зайнятості молоді можуть спричинити зниження рівня та якості життя, зростання безробіття; збільшення частоти трудових міграцій; втрату мотивації до праці; розповсюдження нерегламентованих (тіньова зайнятість), пасивних (утримання від трудової діяльності) та деструктивних (кримінал) моделей поведінки молоді.

Перш за все, суть проблеми молодіжного ринку праці полягає в існуванні дисбалансу в його кон'юнктурі, що виникає внаслідок випуску навчальними закладами молодих спеціалістів, бакалаврів чи магістрів таких спеціальностей, які не є затребуваними на даний момент на ринку праці. Найчастіше це призводить до того, що молодь, маючи навіть відмінні знання, не може знайти гідну роботу за своєю спеціальністю і готова працювати будь-де не за фахом.

У сучасних умовах розвитку ринку праці саме серед молоді рівень безробіття набагато вищий, порівняно з іншими віковими категоріями. З одного боку, у плані зайнятості молодь вирізняють з-поміж інших груп населення конкретні привабливі якості, притаманні лише їй, що формують при цьому конкурентні переваги молодого покоління на ринку праці. Перш за все, це вік; здоров'я; особлива компетентність у інноваційних технологіях; зацікавленість та прагнення до змін і готовність до них; бажання пізнавати та випробовувати щось нове тощо. А з іншого боку, незважаючи на усі вищезазначені переваги молоді, у ході пошуку робочих місць молоде покоління найчастіше стикається з такими перешкодами, як, наприклад, недостатній рівень досвіду, або його відсутність; дуже високі вимоги до професійної компетенції молодої людини з боку роботодавців та невідповідність їх запитів реальним професійним обов'язкам; соціальна незрілість; невідповідність вимог роботодавців до молодих фахівців їх бажанням та можливостям; незахищеність та відсутність навичок професійної адаптації тощо.

За даними Державної служби статистики України у I півріччі 2017 року рівень зайнятості населення віком 25-29 років становив 69,0% (а це значно більше, ніж в середньому серед всіх вікових груп — 56,0%), а серед людей у віці 15-24 років — 28,5%. У січні-вересні 2017 року за сприянням державної служби зайнятості 238,6 тис. молодих громадян, знайшли роботу, при чому кожен другий з них був працевлаштований до набуття статусу безробітного. Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП) серед молодого покоління віком 25-29 років у I півріччі 2017 року становив 11,4%, серед молоді віком 15-24 років — 17,8% (що, майже удвічі більше, ніж рівень безробіття серед всіх інших вікових груп). Упродовж січня-вересня 2017 року статус безробітного у державній службі зайнятості України мали 350,0 тис. осіб у віці до 35 років. Причиною цього є відсутність досвіду роботи та необхідних професійних навичок у значної частини молодого покоління [3].

Отже, молодь — одна й найбільш вразливих груп населення на

сучасному ринку праці. Саме тому на сьогоднішній день основними напрямками діяльності Державної служби зайнятості України та її регіональних центрів є реалізація заходів щодо сприяння працевлаштуванню молоді та зниження рівня безробіття серед людей даної вікової категорії. На нашу думку, щоб досягти вищезазначених цілей, держава повинна, насамперед, вдосконалювати механізми ефективності діяльності органів державної влади щодо працевлаштування молоді; забезпечувати достатню кількість робочих місць у проблемних регіонах країни; організовувати ярмарки вакансій тощо. Роботодавці, водночас, повинні активно співпрацювати з навчальними закладами, наприклад, відвідувати захисти дипломних робіт студентів-випускників, з можливістю прийняття найкращих з них на роботу, або стажування; постійно проводити певні тренінги, дні відкритих дверей; впроваджувати гнучкі форми зайнятості та програми стажування й практики. Молодь, у свою чергу, повинна, насамперед, обирати спеціальність, затребувану на даний момент та за прогнозами на найближче майбутнє на регіональному ринку праці; відвідувати ярмарки вакансій, майстер-класи, тренінги з отриманням відповідних сертифікатів; брати участь у програмах стажування; розміщувати резюме на різних порталах для пошуку роботи; набувати досвіду відвідування співбесід, удосконалювати вміння самопрезентації. Лише за умови взаємодії усіх цих суб'єктів можливо досягти гармонії на молодіжному ринку праці.

Список використаних джерел

1. Основні напрямки державної молодіжної політики в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://lubbook.org/book_519_glava_3_Rozd%D1%96l_3._OSNOVN%D0%86_PEREDUMOVI.html
2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні. Закон від 05.02.1993 № 2998-XII / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 331.5 (477.53)

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Помаз О.М., к.е.н, доцент,

Петренко В.О., здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,

Полтавська державна аграрна академія

Одним із важливих об'єктів регулювання ринкової економіки є ринок праці. Ринок праці – це соціально-економічна підсистема в системі ринкових відносин, що базується на збалансованості попиту і пропозиції робочої сили, основним важелем регулювання якої є ціна робочої сили. Основним показником оцінювання ринку праці є співвідношення між наявними вільними робочими місцями та кількістю осіб, які шукають роботу [1, с. 210].

Актуальною проблемою сучасних професійних сегментів ринку праці залишається диспропорція у професійно-кваліфікаційній підготовці фахівців та попиті на них з боку роботодавців. Неврахування потреб ринку праці щодо підготовки фахівців окремих фахових спрямувань призвело до їх надлишку і зростанню соціальної напруги у більшості регіонів України, зокрема і на Полтавщині.

На ринку праці Полтавщини утримується тенденція до перевищення пропозиції праці над попитом на неї за окремими професіями і спеціальностями. Зокрема, зростання престижності економічних спеціальностей серед молоді (приватні фірми та комерційні банки пропонують високий рівень заробітної плати) обумовило зростання чисельності підготовлених фахівців за обліково-бухгалтерськими та фінансово-кредитними спеціальностями і сприяло насиченню ринку праці цими фахівцями. Так, науковцями був проведений аналіз ринку праці фахівців торговельно-економічного спрямування за останні дев'ять років, що дало змогу визначити такі основні тенденції розвитку ринку праці в регіоні:

1. Збільшення кількості підготовлених фахівців економічного профілю супроводжується не спадаючим попитом на економічну освіту, що не відповідає потребам економіки регіону. Так, порівняно з 2014 р. попит на економічні спеціальності за окремими напрямками підготовки серед абітурієнтів зріс у 2,0-4,4 рази, що було зумовлено відсутністю дієвих механізмів регулювання процесів підготовки та перепідготовки фахівців даного профілю [2, с. 20]. Переважно задовольняється попит на отримання вищої економічної освіти за відсутності будь-яких гарантій щодо використання підготовлених фахівців;

2. Збільшення пропозиції та кількості непрацевлаштованих молодих фахівців.

На Полтавщині пропозиція праці молоді після закінчення навчання у ВНЗ III-IV рівнів акредитації за 2010-2014 рр. зросла у 2,3 рази, а кількість непрацевлаштованих випускників ВНЗ з вищою освітою збільшилась у 1,3 рази [3]. Однією з причин є низька якість підготовки молодих фахівців внаслідок платної основи їх підготовки, що зумовлює труднощі у працевлаштуванні [1, с. 210]. Відповідно збільшується пропозиція праці, відбувається перенасичення ринку праці та загострення соціальної напруги. Результати аналізу також свідчать, що 12,5 % від загальної чисельності безробітних з вищою освітою – це безробітні з причини непрацевлаштування після закінчення навчання. Аналогічна тенденція спостерігається і стосовно фахівців торговельно-економічного спрямування, випуск яких за аналізований період збільшився у 2,6 рази, а чисельність безробітних серед них – на 3,2 % [4, с. 326]. При цьому зазначимо, що негативний вплив на формування пропозиції праці в регіоні за професійними групами має розрив зв'язків між школою, ВНЗ і роботодавцями. На жаль, до цього часу в регіоні відсутня цілісна система профорієнтації молоді, що, в свою чергу, зумовлює перенасичення ринку фахівцями економічних спеціальностей. Збільшення чисельності безробітних серед фахівців з вищою економічною освітою. За 2014-2016 рр. на обліку в службі зайнятості чисельність безробітних, що мають фахову підготовку з

напрямів економіка підприємства, облік і аудит, фінанси і маркетинг, збільшилася на 1,9 % [5, с. 195].

Таким чином, на сьогоднішній день залишаються не вирішеними ще безліч проблем: неузгодженим залишається розвиток ринку праці і ринку освітніх послуг, відсутній належний механізм регулювання підготовки та використання фахівців за окремими напрямами підготовки, недосконалою залишається нормативно-правова база в освітній та соціально-трудої сфері. Все це призводить до диспропорції у професійній підготовці фахівців та попиті на них з боку роботодавців, а праценадлишкова кон'юнктура ринку праці призводить до загострення напруги на ньому. Вирішити цю проблему можна за державного втручання шляхом:

- контролю освітньої діяльності ВНЗ;
- удосконалення системи підготовки та використання молодих фахівців;
- оптимізації ліцензованих обсягів підготовки фахівців економічного профілю і регіональної потреби в них;
- удосконалення нормативно-правової бази щодо регулювання соціально-трудої відносин на ринку праці фахівців.

Тому потрібна тісна співпраця регіональних органів державного самоврядування, ВНЗ, служб зайнятості та роботодавців у вирішенні проблем щодо функціонування професійних сегментів ринку праці, необхідно активізувати роботу по впровадженню цілісної системи профорієнтації молоді, що стане дієвим важелем у регулюванні пропозиції праці і виконуватиме активну роль у формуванні професійних сегментів ринку праці Полтавського регіону.

Список використаних джерел

1. Ринок праці України у 2016 році: Аналітично-статистичний збірник. – К., 2016. – 210 с.
2. Дробиш Л. В. Формування та регулювання попиту й пропозиції праці в регіоні (на прикладі фахівців торговельно-економічного спрямування) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.07

«Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» /
Л. В. Дробиш. – Полтава, 2014. – 20 с.

3. Веб-сайт Головного управління статистики у Полтавській області:
www.poltavastat.gov.ua.

4. Ринок праці України у 2014 році : анал.-стат. зб. / Державний центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України. – К., 2014. – 326 с.

5. Ринок праці Полтавської області в 2014 році : анал.-стат. зб. / Полт. центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України . – Полтава, 2014. – 195 с.

УДК 631.158:333.88.7

ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Бодрий Я.А.⁴, аспірант,

Полтавська державна аграрна академія

Агропродовольчий ринок – це система економічних відносин між суб'єктами ринку у сфері обігу сільськогосподарських і продовольчих товарів, факторів сільськогосподарського виробництва та послуг, він охоплює всі галузі, які забезпечують рух сільськогосподарської продукції від поля (ферми) до споживача і дає відповідь на основні проблеми ринкової аграрної економіки: що і скільки виробляти; за якою ціною і кому продавати [1, с. 102].

На цьому ринку можна придбати продукцію тваринництва і рослинництва. Для виготовлення продовольчої продукції потрібні ресурси, в сільському господарстві це – земля, капітал, праця.

Земля це – усі природні фактори, які людина використовує у процесі виробництва сільськогосподарської продукції: земля, надра, водні, лісові, біологічні, агрокліматичні ресурси.

⁴ Науковий керівник: д.е.н., професор Березіна Л.М.

Капітал це – усі засоби виробництва, створені людиною: приміщення, обладнання, машини, матеріали, інструменти, напівфабрикати, а також кошти, тобто грошовий капітал, призначений для організації виробництва.

Праця це – сукупність умінь, навичок, фізичних та інтелектуальних можливостей людини, які вона використовує в процесі виробництва.

Серед соціально-економічних передумов сільськогосподарського виробництва важливу роль відіграють трудові ресурси. Трудові ресурси – найважливіша складова діяльності будь-якого підприємства. З розвитком продуктивних сил кваліфікація працівників набуває все більшого значення для виробництва. Головною умовою виробництва в будь-якому суспільстві є робоча сила. Результати господарської діяльності підприємства залежать від ефективності використання живої праці – найбільш вирішального фактору виробництва, тому що підприємство створюється самою людиною для задоволення її потреб. Забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, їх раціональне використання, високий рівень продуктивності праці сприяють збільшенню обсягів виробництва продукції, ефективному використанню устаткування, обладнання, машин, механізмів, зниженню собівартості та зростанню прибутку.

Використання трудових ресурсів у сільському господарстві має специфічні особливості, пов'язані з технологією й умовами виробництва, рівнем його технічної оснащеності та економічною необхідністю ведення особистого підсобного господарства працівниками сільськогосподарських підприємств. Важливою особливістю є сезонний характер використання трудових ресурсів. У сільському господарстві період виробництва й робочий період не збігаються, що зумовлює нерівномірність використання протягом року трудових ресурсів і є однією з причин неповного їх використання. Це стосується, насамперед, рослинництва, де потреба в робочій силі значно збільшується в окремі періоди виконання сільськогосподарських робіт, особливо під час збирання врожаю. У тваринництві трудові ресурси використовуються протягом року більш рівномірно.

За допомогою табл.1 прослідкуємо тенденції зміни деяких показників використання персоналу в 2016 р.

Таблиця 1

Використання персоналу в аграрній сфері, 2016 р.

2016 р.	Січень-березень		Січень-червень		Січень-вересень		Січень грудень	
Кількість зареєстрованих безробітних	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	23,3	95,7	13,3	87,7	11,2	83,2	21,7	89,4
2016 р.	Січень-березень		Січень-червень		Січень-вересень		Січень грудень	
Потреба роботодавців у працівниках	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015 р	Тис. осіб	У % до відповідного періоду 2015р
Сільське господарство лісове господарство та рибне господарство	14,3	96,6	3,3	95,5	2,4	120,2	1,5	130,4

Дані табл. 1 свідчать, що кількість зареєстрованих безробітних протягом 2016 р. скоротилася з 23,3 тис. осіб до 21,7 тис. осіб. Разом з тим, знизилася потреба роботодавців у працівниках з 14,3 тис. осіб у січні-березні до 1,5 тис. осіб у січні- грудні. Загалом за 2012-2016 рр. кількість зайнятих у сільському, лісовому та рибному господарстві скоротилася на 13 %.

Проте, проблеми ефективного використання персоналу аграрними підприємствами залишаються вельми актуальними та потребують здійснення відповідної соціальної політики.

Список використаних джерел

1. Сухий П.О. Структура, функції та основні чинники формування агропродовольчого ринку: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/022_527_Suhy.pdf
2. Держкомстат України: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 338.439:330

УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

*Болдирєва Л.М. к.е.н., доцент, Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

Для агропродовольчого сектору економіки характерна сезонність сільськогосподарського виробництва, зокрема, рослинництва, що певною мірою визначає сезонність окремих підприємств харчової промисловості. Сезонність визначає час і темпи поставок матеріальних ресурсів, що зумовлює нерівномірність матеріальних потоків в агропродовольчому секторі.

Використовуючи методичні підходи, викладені в монографії [1, с. 120], коефіцієнт нерівномірності матеріальних потоків ($K_{\text{нм}}$) нами запропоновано визначати за формулою (1):

$$K_{\text{нм}} = \frac{I_{\text{м max}} - I_{\text{м min}}}{I_{\text{м ср}}} \quad (1)$$

де $I_{\text{м max}}$, $I_{\text{м min}}$, $I_{\text{м ср}}$ – відповідно максимальні, мінімальні та середні обсяги матеріального потоку.

Аналіз зазначених теоретичних викладок дозволяє обґрунтувати певні підходи щодо ресурсного забезпечення агропродовольчого сектору:

по-перше, необхідний для агропродовольчого сектору матеріалопотік ресурсів має забезпечуватися відповідною інтенсивністю матеріалопотоку та швидкістю переміщення, що вимагає використання енергонасичених великотоннажних транспортних засобів;

по-друге, підвищити стабільність поставок ресурсів підприємствам агропродовольчого сектору варто за рахунок зменшення нерівномірності матеріальних потоків.

Слід зазначити, що матеріальні ресурси в агропродовольчій сектор надходять через систему певних ринків. Відповідно, агропродовольча продукція до споживача надходить через ринки продовольства (рис. 1).

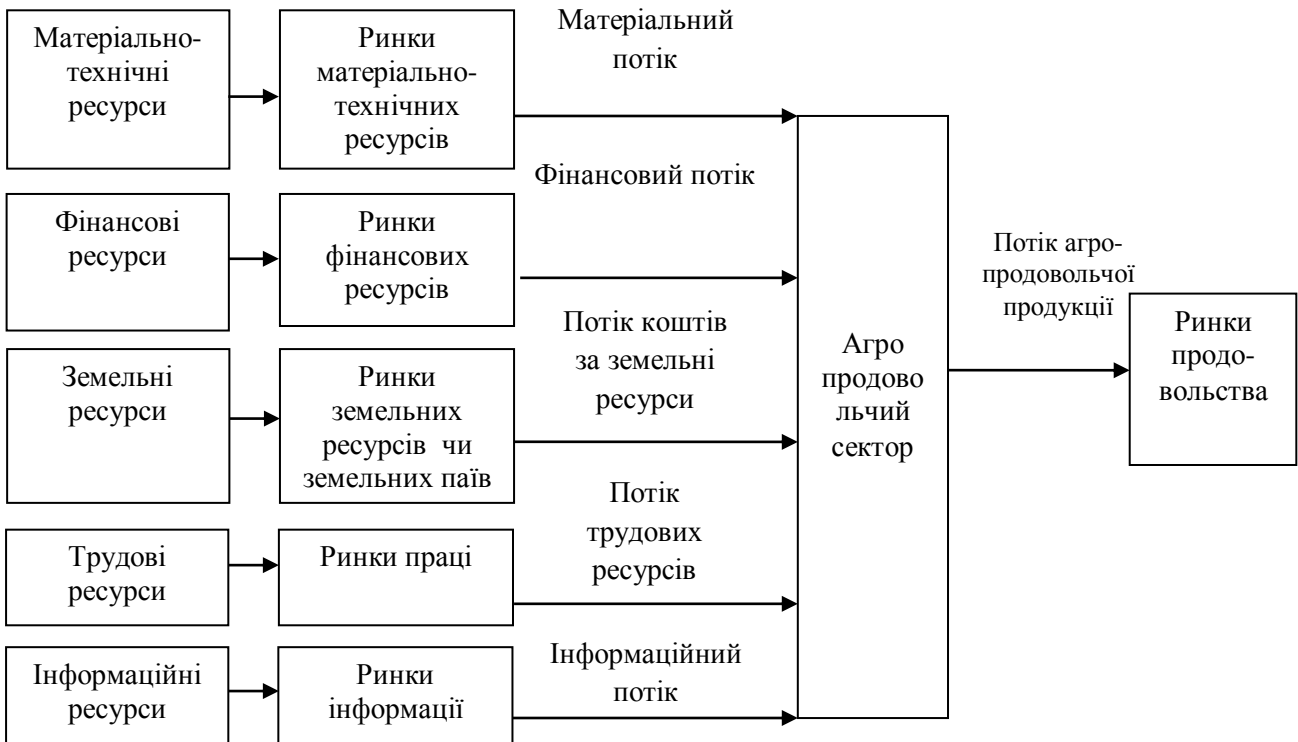

Рис. 1. Потоки ресурсів агропродовольчого сектору економіки в системі ринків

Джерело: власна розробка

Обсяги закупівель ресурсів, на наш погляд, може характеризувати функція закупівель ресурсів, що пов'язує обсяги закупівель зі змінними як внутрішнього, так зовнішнього характеру (щодо певного підприємства). У найбільш загальному вигляді функція закупівель, на наш погляд, може бути сформульована як (2):

$$ЗР = F (X, Y^P_i, Z...), \quad (2)$$

де ЗР – обсяг закупівель ресурсів;

X – змінна, що характеризує рівень економічної активності підприємства (виробництво валової продукції, товарної продукції, рівень прибутковості);

Y^P_i – ціни на і-ті ресурси;

i – число ресурсів, що споживає підприємство;

Z – інші чинники.

Залежність (2) дозволяє пов'язати потреби агропродовольчого сектору в необхідних ресурсах з фінансовими можливостями виробників

агропродовольчої продукції та кон'юктурою ресурсних ринків, яка характеризується, зокрема, рівнем цін на ресурси.

До основних питань стратегії купівлі М. Портер [2, с. 136] відносить такі: стабільність і конкурентоспроможність групи постачальників; оптимальний ступінь вертикальної інтеграції; розподіл покупок серед кваліфікованих постачальників; створення максимального впливу на обраних постачальників. Тому, зважаючи на зазначені дослідником підходи, в агропродовольчому секторі варто диференціювати підходи до ресурсного забезпечення. Оскільки на ціни ресурсів впливають обсяги їх закупівель, то перевагами користуються великі споживачі ресурсів. Зокрема, важливо дрібним та середнім товаровиробникам зокрема, фермерам формувати обслуговуючі кооперативи, які б займалися ресурсним забезпеченням.

Отже, варто сформулювати такі висновки:

- забезпечення агропродовольчого сектору ресурсами, необхідними для виробничо-комерційної діяльності, відбувається через рух потоків ресурсів (потоківі процеси);

- необхідний матеріалопотік ресурсів для агропродовольчого сектору має забезпечуватися відповідною інтенсивністю матеріалопотоку та швидкістю переміщення матеріалів, що вимагає використання енергонасичених великовантажних транспортних засобів;

- підвищити стабільність ресурсів підприємствам агропродовольчого сектору варто за рахунок зменшення нерівномірності матеріальних потоків;

- функція закупівель ресурсів, пов'язує потреби агропродовольчого сектору у необхідних ресурсах з фінансовими можливостями, виробників агропродовольчої продукції та кон'юктурою ресурсних ринків, яка характеризується, зокрема, рівнем цін на ресурси;

- стратегії закупівель ресурсів в агропродовольчому секторі варто диференціювати з урахуванням обсягів матеріалопотоків. Зокрема, дрібним та середнім товаровиробникам (фермерам) доцільно об'єднуватися в обслуговуючі кооперативи, які б займалися ресурсним забезпеченням.

Список використаних джерел

1. Гришко В.В. Енергозбереження в сільському господарстві (економіка, організація, управління): монографія / В.В. Гришко, В.І. Перебийніс, В.М. Рабштина. – Полтава : Полтава, 1996. – 280 с.
2. Портер М. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Сільський. – К.: Основи, 1998. – 390 с.

УДК 658.1.001.76:658.012.4(043.5)

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ КОРПОРАТИВНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КОНТРОЛІНГУ

Рунчева Н.В., д.е.н., доцент,

Бритвєнко А.С., к.е.н., доцент,

Бердянський університет менеджменту і бізнесу

Вітчизняні корпоративні агроформування мають значний потенціал для підвищення ефективності діяльності та збільшення показників виробництва сільськогосподарської продукції. Про це свідчить, наприклад, вартісний показник виробництва валової продукції на одиницю угідь сільськогосподарського призначення, який в Україні у порівнянні з країнами ЄС у 8,0 разів нижчий, в той час як землемісткість у 8,0 разів вища. Світовий досвід доводить, що значним резервом підвищення ефективності використання наявного ресурсного потенціалу в аграрній сфері є застосування інноваційних моделей розвитку корпоративних агроформувань [1, с. 116]. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених сутності інноваційної діяльності в сільському господарстві, досі не існує одностайної думки щодо визначення інноваційної моделі розвитку корпоративного сегменту та його впливу на підвищення ефективності й конкурентоспроможності агросфери у цілому.

Так, інноваційний розвиток галузей аграрного виробництва розглядається як господарські трансформації, де за існуючих умов відбувається оптимізація темпів економічного зростання, а формування конкурентних переваг та їх підтримка забезпечується широким використанням інтелектуального й

інноваційного потенціалу на його основі [2, с. 48]. Наголошується, що проблема розвитку інноваційної діяльності на засадах використання досягнень науково-технічного прогресу в агросфері є складною і багатогранною. Вона визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання природно-ресурсного, виробничого й трудових ресурсного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності агросфери загалом.

Уточнення на рівні корпоративних відносин, агроформувань, управління потребує сутність інноваційної діяльності. Його можна здійснити в розумінні як розробки і впровадження у великотоварне аграрне виробництво з достатніми інвестиційними ресурсами прогресивних методів ведення господарства. В основі цих процесів лежать методи ефективного виробництва продукції, застосування нового покоління техніки й технологій, використання нової кадрової політики тощо з урахуванням накопиченого наукового та інноваційного потенціалу.

Під інноваційною діяльністю корпоративних агроформувань розуміється спроможність і готовність їх в якості сільськогосподарських виробників здійснювати реалізацію інноваційного процесу [3, с. 84]. При цьому під спроможністю розуміється наявність і збалансованість структури інноваційного потенціалу, а саме ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності, а під готовністю – достатність потенціалу та існуючих ресурсів для здійснення інноваційної діяльності в аграрній сфері. Інноваційним розвитком агрокорпорацій вважається також послідовна низка подій, починаючи від нової ідеї до її реалізації в конкретній агропромисловій продукції або технології й подальше поширення нововведень для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу та посилення його конкурентоспроможності [4, с. 76].

Систему корпоративного управління інноваційного розвитку корпоративних агроформувань та його інвестиційного забезпечення доцільно формувати на засадах контролінгу. Його визначають як сукупність пов'язаних між собою центрів відповідальності інвестиційного забезпечення

інноваційного розвитку інтегруючої фінансово-промислової групи і агропромислових підприємств, що входять до неї, тобто корпорацій, які відтворюють оптимальні інвестиційні грошові потоки, спрямовані на реалізацію інновацій і генерують синергетичний ефект.

Список використаних джерел

1. Федулова І.В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства / І.В. Федулова // Наук. пр. Нац. ун-ту харових технологій. – 2010. - № 36. – С. 114-118.

2. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : [навч. посіб.] / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 324 с.

3. Амосов О.Ю. Контролінгові механізми в системі управління підприємством / О.Ю. Амосов // Економіка та управління. – 2012. – № 1. – С. 82-86.

4. Азаренков Г.Ф. Можливості контролінгу в системі управління інноваційним розвитком підприємства / Г.Ф. Азаренков, О.Г. Зима, О.В. Писарчук // Проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 74-78.

УДК 65.012

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Льїн В. Ю., аспірант, Луганський національний
університет ім. Т. Шевченка, м. Старобільськ*

Успішне функціонування вітчизняних аграрних підприємств на сучасному рівні розвитку економіки України безпосередньо залежить від активної інноваційної діяльності, яка максимально використовує умови, створені зовнішнім середовищем, та можливості, що існують у внутрішньому середовищі підприємства. Особливого значення для створення сприятливих умов розвитку інноваційної економіки в Україні набуває врахування впливу однієї з найвагоміших складових зовнішнього середовища підприємства —

економічних циклів. Вирішення цього завдання потребує розробки науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності, яке враховує аграрну спеціалізацію.

Теоретичні та практичні дослідження інноваційної діяльності підприємства висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Александрової, Л. Антонюка, Ю. Бажала, П. Бубенка, А. Гриньова, С. Ілляшенка, Т. Лепейко, Ю. Лупенка, Т. Майорової, Г. Менш, Ю. Морозова, П. Саблука, В. Савчука, Р. Фатхутдинова та ін.

Підвищення ефективності матеріального виробництва та забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції ґрунтується на використанні нової високопродуктивної техніки та прогресивної технології, застосуванні сучасних організаційних форм та економічних методів господарювання. Удосконалення виробництва здійснюється на основі інноваційної діяльності на різних стадіях циклу «наука-виробництво» [1].

В результаті здійснення науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт одержують інноваційний продукт (новини), а запровадження його у господарську практику визнається за інновації (нововведення).

Згідно зі Законом України «Про інноваційну діяльність» інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. Освоєння, контроль, підготовка та обґрунтування за впровадженням інновацій є інноваційною діяльністю [2]. Інноваційна діяльність, за Г. Меншом – це процес, спрямований на розроблення і реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також зв'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки [3].

Під інноваційною діяльністю у Р. Фатхутдінова розуміється діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення і відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається, (товарів, послуг), удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому і закордонному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності) [4].

На думку Т.В. Майорової, інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг. Вона включає в себе:

- випуск та розповсюдження нових видів техніки та технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм із великими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані виробничих сил країни;
- розроблення й впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на покращення соціального стану населення, екологічної ситуації тощо [5].

Термін «інноваційна діяльність» трактується Законом України «Про інноваційну діяльність» як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Інноваційна діяльність включає в себе процес доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі. Інноваційним підприємством визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний

податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція.

Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо.

Найбільш поширеною, ефективною і особливою формою організації інноваційної діяльності є малі інноваційні підприємства. З господарської точки зору малі інноваційні підприємства є ефективним інструментом постійного оновлення всіх елементів виробничих процесів, забезпечення високої конкурентоспроможності продукції, робіт і послуг. Вони здатні дуже динамічно і гнучко реагувати як на зміни споживчого попиту, так і на нові пропозиції і перспективи, які відкриваються на базі результатів науково-дослідних і конструкторських робіт. При інноваційній діяльності вони, як правило, не вимагають значних інвестицій і залучення істотних матеріальних, трудових та енергетичних ресурсів.

Для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва держава повинна сприяти розвитку на інноваційних засадах аграрних підприємств, що розробляють, виробляють і реалізують інноваційну продукцію (насіння, засоби хімічного захисту рослин та ін.). Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно безпечних та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції в аграрному секторі економіки України.

Список використаних джерел

1. Ільїн В. Ю., Коцупатрий М. М., Ільїна О. В. Інвестиції як фактор переходу до інноваційного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: монографія. – Сєверодонецьк: Вид-во «Ноулідж» (Сєверодонецьке відділення). 2016. 366 с.

2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (з чинними змінами та доповненнями) – URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2017).

3. Mensh G. Stalemate in technology: innovation overcome the depression. – Cambridge (Mass), 1979. 714 p.

4. Фатхутдинов Р. А. Інноваційний менеджмент: підручник для студ. вузів за фахом і напрямком «менеджмент» – М.: Бізнес-школа «Інтел-Синтез». 2008. 386 с.

5. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навч. посібн. – К.: Вид-во ЦУЛ, 2003. – 376 с.

УДК 330.341.1

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*Мандалина Н.А.⁵, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Науково-технічний прогрес як найважливіший фактор економічного розвитку все частіше пов'язується з поняттям інноваційного процесу. Це єдиний у своєму роді процес, що поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво й менеджмент [3].

Розвиток сільського господарства в сучасних умовах неможливий без впровадження і використання принципів точного та екологічного землеробства. Ці високоефективні і ресурсозберігаючі технології дозволяють вирішити ряд важливих завдань, які стоять перед сучасним агровиробництвом. З одного боку, зводиться до мінімуму шкода, яка завдається навколишньому середовищу під час освоєння і використання сільськогосподарських угідь. З іншого боку, забезпечується економічна доцільність і вигода аграрного бізнесу.

Реалізувати на практиці принципи ресурсозберігаючого землеробства дозволяють GPS системи точного землеробства. З її допомогою можна дізнатися, скільки відпрацьовано годин кожною одиницею техніки, її

⁵ Науковий керівник: к.е.н., доцент Коваленко М.В.

місцезнаходження, історію пересувань за будь-який проміжок часу, витрати палива, обсяг заправок і можливих зливів, оброблену площу та безліч інших показників.

Застосування супутникової навігаційної системи GPS дає можливість знизити рівень фізичного навантаження, зменшити енергозатрати, приділити більше уваги технологічному процесу й одержати позитивний ефект завдяки максимальному використанню ширини захвату, а також прогресивній організації праці [4].

Це дасть можливість виконувати механізовані польові роботи якісно та в оптимальні агротехнічні строки. Джерелами фінансування можуть стати власні кошти, кредитні ресурси, кошти державного лізингового фонду, часткової компенсації державою вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва тощо [2].

Закордонний досвід та практика підтверджують той факт, що сільське господарство – та галузь господарської діяльності, де окупність систем моніторингу є найвищою. За оцінками різних фахівців та низки розрахунків економія паливно-мастильних матеріалів при оснащенні машино-тракторного парку системами супутникового моніторингу сягає 20-30 %.

То ж, загальна економія досягається, в основному, за рахунок значного зниження витрат палива, виключення використання техніки не за призначенням, зниження ймовірності розкрадання продукції, підвищення рівня керованості транспортного парку та дисципліни працівників [1] (табл. 1).

Впровадження GPS-навігації у діяльності аграрних підприємств у порівнянні з безнавігаційною системою дає можливість збільшити продуктивність техніки на 22,62 га/год, зменшити питомі витрати насіння на пересів на 23,8 кг/га та затрати на оплату праці вдвічі.

Використання даної системи дозволяє працювати вночі чи в умовах слабкої видимості, зменшити перекриття з 1,5 м до 30 см. На полі площею 100 га загальне перекриття зменшується з 7,5 до 1,5 га, що дає реальну економію засобів захисту рослин, пального та робочого часу [1].

**Економічна ефективність застосування автоматичних систем водіння
під час сівби (у розрахунку на 100 га посівної площі)**

Показники	З навігаційною системою паралельного водіння	Без навігаційної системи
Склад агрегату	Cat 95E Horsh Fg-18	MT3-82+CT3-5,4
Марка системи автоматичного водіння	Trimble EZ-Guide 250	-
Вартість автоматичної системи, грн	22500	-
Продуктивність, га/год	27,57	4,95
Обслуговуючий персонал, осіб	1	2
Погодинна тарифна ставка, грн	11,8	11,8
Затрати на оплату праці, грн	42,5	85
Питомі витрати палива, л/га	3,8	2,45
Витрати палива, грн	328,32	211,68
Питомі витрати насіння озимої пшениці на пересів, кг/га	36,6	60,4
Витрати на насіння, грн	12041,4	19871,6
Сукупні витрати, грн	12412,22	22154,4
Економічний ефект від використання автоматичної системи водіння, грн	9742,18	-
у т. ч. в розрахунку на 1 га, грн	97,42	-

Розраховано авторами за даними [1]

Впровадження системи супутникової навігації робить ситуацію з парком техніки повністю передбачуваною і керованою: унеможлиблюється нецільове використання останньої, простій під час польових робіт і банальне розкрадання палива. Впровадження GPS-моніторингу та точного землеробства сприятимуть оптимізації використання насінницького матеріалу, ефективному використанню земельного потенціалу сучасних аграрних підприємств.

Список використаної літератури

1. GPS моніторинг у аграрній сфері : [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.50northspatial.org/ua/gps-monitoring-argiculture>.
2. Білоусько Я.К. Техніко-технологічне забезпечення сільського господарства / Я.К. Білоусько // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 29-33.
3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : [навч. посібник] / В.О. Василенко. – Київ : Центр навч. л-ри, 2005. – 504 с.
4. Сучасні технології в агробізнесі : [електронний ресурс] // ГеоМетр – GPS навігація для сільського господарства. – Режим доступу: <https://gpsgeometer.com.ua/a223548-suchasn-tehnologyi-agrobznes.html>.

УДК: 631.5:332.2

ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

*Удовиченко М. С.⁶, магістрант,
Полтавська державна аграрна академія*

Рослинництво є важливою галуззю сільського господарства, яка впливає на стан продовольчої безпеки України та є сировинною базою для розвитку більшості агропродовольчих підкомплексів. Особливістю сучасного етапу розвитку вітчизняного рослинництва є незадовільний стан його матеріально-технічної бази, високі виробничо-фінансові ризики. Суттєво погіршився стан сільськогосподарських земель, а саме зниження їхньої родючості, поширення ерозійних процесів, збільшення площ деградованих і забруднених земель. Тому, для забезпечення стабільного розвитку сільського господарства, зміцнення економічної та технологічної безпеки галузі необхідне впровадження новітніх прогресивних технологій.

У сільському господарстві технології значно відрізняються від промислових. Це пов'язано з природними об'єктами (грунт, мікроорганізми, рослини, тварини), залежністю від погодно-кліматичних умов та сезонністю виробництва.

Енергозберігаючі технології виробництва продукції рослинництва базуються на оптимальному використанні ґрунтово-кліматичних умов, потенційних можливостей сортів інтенсивного типу, розміщенні посівів у сівозмінах, забезпеченні рослин елементами мінерального живлення в потрібній кількості та співвідношеннях, застосуванні інтенсивної системи захисту рослин, своєчасному і доброму виконанні технологічних процесів, матеріальній зацікавленості людей у збільшенні обсягів, поліпшенні якості продукції та економічній ефективності виробництва [2, с. 168; 4, с. 132].

Сучасні енергозберігаючі технології виробництва продукції рослинництва мають поєднувати найновіші досягнення науки і передового

⁶ Науковий керівник: к.е.н., доцент Калініченко О.В.

досвіду та забезпечувати високу віддачу використуваних матеріально-технічних засобів. Недотримання хоча б якоїсь ланки у загальному технологічному процесі призводить до зменшення врожаю та до більш різкого зниження рівня окупності витрат.

Як показують дослідження, при запровадженні інтенсивних технологій витрати ресурсо-енергетичних засобів на одиницю площі посіву зростають, а на одиницю продукції – зменшуються, що відбувається за рахунок збільшення врожаю [2, с. 170; 5, с. 94].

Одержання ефекта від застосування енергозберігаючих технологій виробництва продукції рослинництва може бути досягнуто тільки при повній матеріально-технічній забезпеченості виробництва згідно з вимогами технології: чіткої організації праці, наявності компетентних кадрів, безперечного дотримання технологічної дисципліни на всіх етапах росту і розвитку рослин, збирання врожаю і післязбиральної доробки вирощеної продукції [4, с. 49; 5, с. 73].

Технологічні процеси в енергозберігаючих технологіях виробництва продукції рослинництва повинні працювати за заздалегідь запланованою програмою, дотримуючись технологічної карти [2, с. 174; 3, с. 16].

Добитись продуктивної роботи енергозберігаючих технологій виробництва продукції рослинництва можна введенням у технологічний потік надійних у роботі високопродуктивних машин та механізмів, правильного їх агрегування для того, щоб вони за один прохід виконували декілька операцій з широким захватом робочої (оброблюваної) смуги. Обслуговуючий персонал, машина, механізм, агрегат, хімічні речовини, паливо, насіння, електроенергія є складовою, незамінною частиною (елементом) тривалого і складного технологічного потоку [2, с. 174; 3, с. 14].

Енергозберігаючі технології виробництва продукції рослинництва потребують постійного контролю за технологічними процесами та ефективного управління з боку інженерно-агрономічного персоналу як у період до роботи так і в полі. Організаційно-ресурсне забезпечення технологічних процесів є вищим порівняно із забезпеченням у застосовуваних раніше технологіях.

Таким чином, енергозберігаючі технології виробництва продукції рослинництва вимагають чіткої послідовності на проведення агротехнологічних заходів з урахуванням особливостей сільськогосподарських культур, а також певного комплексу відповідних машин та знарядь.

Список використаних джерел

1. Гришко В. В. Енергозбереження в сільському господарстві (економіка, організація, управління) / В. В. Гришко, В. І. Перебийніс, В. М. Рабштина. – Полтава : ВАТ “Видавництво “Полтава”, 1996. – 280 с.

2. Муха В. Д. Программирование урожаев основных сельскохозяйственных культур / В. Д. Муха, В. Д. Пелипец. – К.:Вища школа, 1986. – 248 с.

3. Онисько С. М. Ефективність сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм / С. М. Онисько, Н. М. Лавренюк // Економіка АПК. – 2010. – № 8. – С. 10 – 16.

4. Різніченко Л. В. Формування інноваційної складової в енергоефективній діяльності підприємства / Л. В. Різніченко, О. С. Хома // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 129 – 135.

5. Харченко Т. О. Ефективність виробництва основних сільськогосподарських культур в Сумській області / Т. О. Харченко, А. О. Курило // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2013. – № 5 (56). – С. 91 – 95.

УДК 338.432:631.11

РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК

Баган Н.В.⁷, аспірант, Полтавська державна аграрна академія

Агропродовольчий ринок – це складна система економічних відносин та інституційних форм доведення сільськогосподарської та продовольчої продукції до кінцевого споживача за допомогою біржової, оптової, роздрібно торгівлі, з використанням логістичних та інформаційних мереж сфери торгівлі

⁷ Науковий керівник: д.е.н., професор Березіна Л.М.

сільськогосподарською сировиною, продовольчими напівфабрикатами і готовою продукцією, які вироблені в країні або ввезені з інших держав. Агропродовольчому ринку притаманна сукупність властивостей, які кардинально відрізняють його від інших ринків. З одного боку, найбільш важливою його характеристикою є соціальна спрямованість і значимість, стан цього ринку характеризує рівень розвитку суспільства в цілому; з іншого боку, саме кінцеві споживачі продовольства, а саме їхні потреби й можливості, визначають напрями скеровування процесів розвитку агропродовольчого ринку. Необхідними складовими процесів ідентифікації й дослідження напрямів розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку є визначення та формалізація відповідних тенденцій. З метою розкриття механізму впливу факторів глобалізації на розвиток ринків сільськогосподарської продукції і продовольства необхідно дослідити кількісні та якісні характеристики зміни основних параметрів глобальних і регіональних агропродовольчих ринків та поведінки його споживачів і товаровиробників, а також спрогнозувати тенденції на перспективу [1].

Продовольчий ринок - це форма організації сільськогосподарського виробництва. Формування продовольчого ринку України складається з таких складових: земля; робоча сила; попит-пропозиція; безпосереднє виробництво продовольчих товарів; аграрна політика держави; конкурентоспроможність аграрної продукції; господарський механізм [2].

В аграрному виробництві земля – це фундаментальна складова частина сільськогосподарського виробництва. Земля у сільському господарстві водночас є предметом праці і засобом виробництва. Знаряддя і предмети праці аграрія, якими б досконаліми вони не були, служать для обробітку землі. Від якості землі та інтенсивності її використання залежить продуктивність рослинництва. Водночас і тваринництво може успішно розвиватись лише на основі ефективного використання земельних угідь.

Саме використання землі надає сільському господарству особливостей, відсутніх у промисловості, транспорті, будівництві та інших галузях економіки.

У несільськогосподарській сфері земля є лише просторовою складовою, базисом природних ресурсів: хіміко-біологічний та фізико-механічний склад ґрунту, біологічні та інші компоненти. Продуктивність аграрної праці безпосередньо пов'язана з біокліматичним потенціалом і залежно від нього одна кількість праці буває представленою більшою чи меншою кількістю продуктів (споживних вартостей). З огляду на це, важливого значення набуває економічна, зокрема і грошова, оцінка землі [2].

Сільське господарство забезпечує зайнятість багатьох людей. Але воно однозначно має сезонний характер, що слід враховувати у разі розбудови продовольчого ринку. Так, зайнятість населення в аграрній сфері США складає 2 %, а в Україні – 16 %. Це є свідченням наявності величезних резервів вивільнення робочої сили, що водночас призведе до втрати робочих місць, збільшення кількості безробітних, при цьому розвиток економіки обумовив подальше зростання міського населення: структурна частка городян збільшилася з 47,9 до 67,8 % [2].

Сільське господарство – галузь, що характеризується постійними коливаннями: аграрна продукція продається на конкурентних ринках, де ціни змінюються досить часто, а попит на аграрну продукцію практично залишається стабільним. Це пояснюється тим, що виробник-аграрій завжди відчуває повну залежність від коливань ринку. Крім того, що попит на сільськогосподарські продукти мало зростає у міру збільшення доходів населення, він ще й нееластичний відносно цін. Так, частка особистих доходів, що витрачаються на продовольчі товари в Україні, постійно збільшується, а у розвинутих країнах вона має тенденцію до зменшення (наприклад, у США за останні 20 років вона зменшилася з 18 % до 11,4 %) [2].

Процес зменшення кількості виробників сільськогосподарської продукції у світі діє безперервно (через банкрутство). Але у більшості країн аграрні виробники отримують допомогу держави, що практично усуває проблему збільшення обсягів виробництва, а проблему збуту продукції ускладнює.

Загальний обсяг виробництва товарів в Україні з кожним роком збільшується, при цьому обсяг аграрного виробництва збільшується з кожним

роком приблизно на 10 %. Частка аграрного виробництва у загальному виробництві товарів в Україні зменшується приблизно на 1 %, проміжне споживання в аграрному виробництві зменшується на 0,5 %, а валовий прибуток – близько 2 %. Оплата праці найманих працівників в аграрній сфері збільшується приблизно на 1 % [2].

Розвиток агропродовольчого ринку України супроводжується низкою гострих проблем, складність вирішення яких зумовлена численністю складових, які його формують, розгалуженою галузевою структурою, а також залежністю від функціонування інших ринків. При цьому адміністративні та економічні інструменти регулювання агропродовольчого ринку, які використовуються на практиці, часто є необґрунтованими й суперечливими. Ріст цін на продукти харчування у нашій країні за відносно низького рівня доходів населення призводить до недостатнього середньодушового споживання основних видів продовольства порівняно з раціональними нормами та нормами у провідних країнах світу [3].

В Україні спостерігається істотна різниця у середньодушовому споживанні продуктів харчування в міській та сільській місцевостях. Серед факторів, які негативно впливають на розвиток вітчизняного агропродовольчого ринку, можна виділити низькоефективне сільськогосподарське виробництво, високий рівень зношення основних засобів підприємств сільського господарства і харчової промисловості, низький рівень розвитку постачальницької, торгово-збутової, фінансово-кредитної та інформаційної структури ринку. Нині в Україні основною проблемою для населення є не фізична відсутність продуктів харчування, а обмежені економічні можливості їх придбання. Звідси постає проблема забезпечення населення країни науково обґрунтованою потребою у продуктах харчування для забезпечення активного та здорового життя, щоб отримувати з продуктами харчування необхідну кількість калорій. Отже, важливими чинниками забезпечення продовольчої безпеки є фізична й економічна доступність населення до продуктів харчування [3].

Список використаних джерел

1. Варченко О. М. Концептуальні основи сталого розвитку агросфери [Текст] : навч. посібн. для студ. вищих навч. закл. / О. М. Варченко, А. С. Даниленко, О. В. Шубавська [та ін.] ; Мін. аграрної політ. Укр. – Біла Церква: БНАУ, 2010. — 160 с.
2. Ринок і ресурси споживчих товарів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18211001/tovaroznavstvo/rinok_resursi_prodovolchi_h_tovariv
3. Оцінка стану та основні напрями розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах глобалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4819>

УДК 631.162:657.44

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

*Людвік А. Д.⁸, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність держави, забезпечує значну частину сільського населення робочими місцями. Він формує 16-17% валового внутрішнього продукту, близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторгівельне сальдо. Разом з тим, економічні можливості аграрного сектора України використовуються не повністю.

⁸ Науковий керівник: к.е.н., доцент, професор кафедри Сосновська О.О.

Рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах за 2016 рік склав 37,3%. Після рекордного 2015 року це – другий за величиною показник за всю історію розвитку сільського господарства України з 1995 року (табл. 1)

Таблиця 1

**Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції
в сільськогосподарських підприємствах (у відсотках) [1]**

Види продукції	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2016 р. у % до 2014 р.
Продукція сільського господарства у тому числі:	25,8	45,6	37,3	144,6
продукція рослинництва з неї:	29,2	50,6	44,3	151,7
зерно	25,8	43,1	37,8	146,5
насіння соняшнику	36,5	80,5	63,0	172,6
цукрові буряки (фабричні)	17,9	28,2	24,3	135,8
картопля	9,2	24,2	-3,2	х
овочі відкритого ґрунту	16,7	47,5	19,7	118,0
Продукція тваринництва з неї:	13,4	22,1	7,7	57,5
м'ясо великої рогатої худоби ²	-35,9	-17,9	-24,8	х
м'ясо свиней ²	5,6	12,7	-4,5	х
м'ясо овець та кіз ²	-52,2	-29,6	-35,2	х
м'ясо птиці ²	-15,4	-6,1	5,0	х
молоко	11,0	12,6	18,2	165,5
яйця	58,8	60,9	0,5	0,9

1. Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

2. Реалізація худоби та птиці на м'ясо без урахування їх передачі на переробку на власних виробничих потужностях.

Аналіз даних табл. 1 показує, що порівняно із 2014 р. у 2016 р. рівень рентабельності галузі збільшився на 11,5 відсоткових пункти (в.п.) і склав 37,3%. При цьому по продукції рослинництва цей показник збільшився на 15,1 в.п. (151,7%) – з 29,2% до 44,3%, а у тваринництві зменшився на 5,7 в.п. (з 13,4% до 7,7%). Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва у 2016 р. був найнижчим впродовж останніх шести років.

Рівень рентабельності виробництва збільшився майже по всіх основних видах продукції рослинництва, тільки виробництво картоплі стало збитковим, зменшившись на 12,4 в.п. Зокрема, найбільше зріс рівень рентабельності виробництва насіння соняшнику на 26,5 в.п. (172,6%) – із 36,5% до 63,0%, зерна

– на 12 в.п. (146,5%) – із 25,8% до 37,8%, цукрові буряки – на 6,4 в.п. (135,8%), а овочів відкритого ґрунту – лише на 3 в.п.

У тваринництві прибутковим у 2016 р. було виробництво молока та м'яса птиці. Решта галузей були збитковими. Зокрема рентабельність виробництва молока зросла до 18,4%, або на 7,2 в.п., м'яса птиці 5,9%, тоді як у 2014 році галузь була збитковою. Натомість збитковим стало виробництво свинини. Якщо у 2014 році рівень рентабельності її становив 5,6%, то у 2016 р. рівень збитковості галузі склав 4,6%. Ледь-ледь зберегло позитивний результат виробництво яєць. Минулого року рівень його рентабельності склав лише 0,5% проти 58,8% (!) у 2014 році.

Хоча показники виробництва яловичини і покращились на 11,1 в.п., але все ж залишаються збитковими. Такий же стан і в баранина – показник змінився із – 52,2% до -35,2%. Така негативна динаміка показника рентабельності виробництва у 2016 р. склалася під впливом суттєвого зростання собівартості більшості видівпродукції (на 11–38%) на фоні значно повільнішого зростання цін реалізації сільськогосподарської продукції, який у 2016 р. склав 109% по продукції рослинництва, та 101,7% по продукції тваринництва.

Отже, забезпечення рентабельного виробництва сільськогосподарської продукції і надалі залежатиме від цінової кон'юнктури та стримування зростання собівартості продукції, в тому числі інфляційного.

Водночас, як свідчать результати досліджень науковців Інституту аграрної економіки, статистичні показники рентабельності сільськогосподарського виробництва є завищеними приблизно на третину за рахунок відсутності переоцінки основних засобів сільськогосподарських підприємств, та ще на 20% – за рахунок нижчого, ніж в середньому по економіці, рівня оплати праці в галузі та оцінки незавершеного виробництва в цінах минулих років. Тобто нинішній рівень приблизно удвічі вищий за розрахунковий, що враховує зазначені фактори недооцінки витрат, яких немає в інших галузях економіки.

Список використаних джерел

1. Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах (1990-2016) / Вих. №06.3-45/157-17 / Відповідальний за випуск О. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики, України, 2017. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Анотований звіт за 2016 рік / ННЦ «Інститут аграрної економіки». Офіційний сайт. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iae.org.ua/images/iae/zvity/2016_anotovanyi_zvit.pdf

УДК 332.33.003.13

АНАЛІЗ СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В ПІДПРИЄМСТВІ

*Баранська М.А.,⁹ здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Визначення рівня собівартості продукції дає можливість встановити доходність галузі рослинництва, окремих культур. Собівартість сільськогосподарської продукції формується під впливом багатьох факторів, зокрема співвідношення темпів змін обсягів виробництва і поточних витрат на продукцію, які визначають її рівень і тенденції [1, с. 9].

Розглянемо динаміку розміру собівартості продукції рослинництва в ТОВ «Полтава–Сад» Полтавського району (табл. 1). Аналізуючи дані табл. 1, можна зробити висновок, що в 2016 р. порівняно з 2012 р. загальна сума виробничих витрат у галузі рослинництва ТОВ «Полтава–Сад» зросла на 28889,2 тис. грн (125,5 %). Затрати на оплату праці зросли на 4488,4 тис. грн (270,1 %), що пов'язано зі збільшенням чисельності працівників і зростанням рівня прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Відрахувань на єдиний соціальний внесок збільшилися на 587,9 тис. грн (90,2 %).

⁹ Науковий керівник: к.е.н., доцент, професор кафедри Сосновська О.О.

**Динаміка розміру витрат на виробництво продукції рослинництва
в ТОВ “Полтава–Сад” Полтавського району, 2012–2016 рр.**

Показники	Роки					Відхилення 2016 р. від 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	абсолютне (+; -)	відносне, %
Витрати на оплату праці	1662	1922,0	1178,4	1506,2	6150,4	4488,4	270,1
Єдиний соціальний внесок	652	770,0	413,9	541,6	1239,9	587,9	90,2
Матеріальні витрати	13993	12772,0	15287,2	21543,2	25133,3	11140,3	79,6
у т. ч. насіння	1706	2203,0	2175,7	1029,7	1252,5	-453,5	-26,6
мінеральні добрива	1890,0	3419,0	5420,2	6200,4	8704,7	6814,7	360,6
електроенергія	431,0	1181,0	755,3	879,3	1557,8	1126,8	261,4
Пальне і мастильні матеріали	2495,0	2479,0	3823,3	4676,4	4379,3	1884,3	75,5
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	1648,0	1692,0	1819,2	2918,3	3499,2	1851,2	112,3
оплата послуг і робіт, що виконані сторонніми організаціями та інші матеріальні витрати	4950,0	675,0	951,9	5722,9	5480,0	530	10,7
Амортизація основних засобів	1037,0	1903,0	2073,0	3082,7	4320,4	3283,4	316,6
Інші операційні витрати (включаючи плату за оренду)	5672,0	5571,0	6395,9	8168,9	15061,2	9389,2	165,5
Усього витрат	23016,0	22938,0	25348,4	36025,3	51905,2	28889,2	125,5

Розмір матеріальних витрат збільшився на 11140,3 тис. грн (79,6 %). Це пов'язано з подорожчанням насінневого матеріалу, пального, добрив, засобів захисту рослин. Збільшилися витрати на запасні частини та інші ремонтні матеріали на 1851,2 тис. грн (112,3 %). За аналізований період розмір витрат на амортизацію основних засобів збільшився на 3283,4 тис. грн (у 3 рази). Інші операційні витрати (включаючи плату за оренду) збільшилися на 9389,2 тис. грн (165,5 %) за рахунок збільшення орендної плати та укладання нових договорів про користування землею.

Отже, аналіз динаміки розміру витрат на виробництво продукції рослинництва за 2012–2016 рр. свідчить про тенденцію до зростання виробничих витрат у ТОВ “Полтава–Сад”, що пов'язано з підвищенням цін на

ресурси і сировину, ростом заробітної плати, старінням техніки та обладнання. З кожним роком підприємство все більше коштів затрачає на придбання матеріальних ресурсів (насіння, добрива, паливо–мастильні матеріали), на виплату заробітної плати працівникам, амортизаційні відрахування, оренду, що призводить до зростання собівартості продукції.

Для того, щоб з'ясувати, які витрати займають найбільшу питому вагу в загальній собівартості продукції рослинництва, необхідно розглянути її структуру (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка структури собівартості продукції рослинництва
в ТОВ “Полтава–Сад” Полтавського району, 2012–2016 рр. (%)**

Показники	Роки					Абсолютне відхилення 2016 р. від 2012 р. (+; -)
	2012	2013	2014	2015	2016	
Витрати на оплату праці	7,2	8,4	4,6	4,2	11,8	4,6
Єдиний соціальний внесок	2,8	3,4	1,6	1,5	2,4	-0,4
Матеріальні витрати	60,8	55,7	60,3	59,8	48,4	-12,4
Амортизація	4,5	8,3	8,2	8,6	2,4	-2,1
Інші операційні витрати	24,6	24,3	25,2	22,7	29,0	4,4
Усього витрат	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x

Як свідчать дані табл. 2, у 2016 р. найбільшу питому вагу в структурі виробничих витрат займали матеріальні витрати (48,4 %), на другому місці – інші операційні витрати (29,0 %). У структурі матеріальних витрат значну частку займають витрати на насіння, добрива, паливо і мастильні матеріали. За останні п'ять років відбулися незначні зміни в структурі собівартості а саме: частка витрат на оплату праці збільшилася на 4,6 %, інших операційних витрат – на 4,4 %. Питома вага витрат на єдиний соціальний внесок зменшилася на 0,4 %, матеріальних витрат – на 12,4 %, відрахувань амортизацію основних засобів на 2,1 %.

Проаналізуємо вплив виробничих витрат на 1 га посіву сільськогосподарських культур та урожайності на собівартість продукції рослинництва за допомогою методу абсолютних різниць (табл. 3).

**Вплив факторів на зміну собівартості продукції рослинництва
в ТОВ “Полтава–Сад” Полтавського району, 2012–2016 рр.**

Продукція	Виробничі витрати на 1 га, грн		Урожайність, ц/га		Собівартість 1 ц, грн			Зміна (+; -) собівартості 1 ц, грн		
	2012 р.	2016 р.	2012 р.	2016 р.	2012 р.	2016 р.	умовна	загальна	у т.ч. за рахунок	
									виробничих витрат на 1 га	урожайності
Соняшник	10184,9	10007,3	32,0	12,5	318,2	802,7	312,7	484,5	-5,5	490,0
Соя	6555,9	16597,0	29,8	21,4	220,0	777,3	556,9	557,3	336,9	220,4
Овочі	12388,9	41604,0	265,0	302,7	46,8	137,4	157,0	90,6	110,2	-19,6

Як свідчать розрахунки, за аналізований період на собівартість продукції рослинництва в ТОВ “Полтава–Сад” впливали два основних чинника: виробничі витрати на 1 га посівної площі та урожайність. Ми дійшли висновку, що виробничі витрати на 1 га прямо впливають на розмір собівартості продукції рослинництва, а урожайність – навпаки, має зворотний зв’язок з показником собівартості. Так, розмір собівартості 1 ц насіння соняшнику збільшився на 484,5 грн, у тому числі за рахунок зростання урожайності – на 490,0 грн/ц. Зміна виробничих витрат на 1 га сприяла зменшенню собівартості насіння соняшнику на 5,5 грн/ц. У зв’язку з тим, що виробничі витрати на 1 га посіву сої за аналізований період зросли, а урожайність знизилась, розмір собівартості цієї культури мав тенденцію до збільшення. Так, у 2016 р. порівняно з 2013 р. собівартість 1 ц зерна сої збільшилася на 557,3 грн, в тому числі за рахунок зростання витрат на 1 га посіву – на 336,9 грн, через зниження урожайності – на 220,4 грн. Урожайність овочів підвищилася на 37,7 ц/га, що сприяло зменшенню собівартості 1 ц на 19,6 грн. Зростання витрат на 1 га посіву призвело до збільшення собівартості 1 ц овочів на 110,2 грн.

Отже, спостерігаємо тенденцію до зростання витрат у галузі рослинництва, що негативно позначається на ефективності господарювання.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко В. П. Про формування собівартості аграрної продукції / В. П. Єрмоленко // Статистика України. – 2015332.33.003.13. – № 4. – С. 9–11.

Секція № 3

Механізм управління розвитком
агропродовольчого ринку

УДК 347.453: 631.173

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ЛІЗИНГОВИМИ ОПЕРАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Храпкіна В.В., д.е.н., професор,

Черевань І.В., к.е.н., доцент,

ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» (м.Київ, Україна)

Лізинг як важлива, прогресивна форма підприємницької діяльності, як ефективний метод інвестування має можливості широкого складу використання у всіх сферах господарської діяльності. Виняток не становить і такий важливий сектор виробничої діяльності, як агропромисловий комплекс (АПК).

Економічна сутність лізингу в АПК виражається в тому, що це комплекс виникаючих майнових відносин, пов'язаний з передачею майна, найчастіше сільськогосподарської техніки у користування, після його придбання у виробника, де учасниками виступають лізингодавець, лізингоодержувач, виробник. Лізингодавець надає лізингоодержувачу фінансову послугу, набуваючи майно у виробника за повну вартість у власника, лізингоодержувач відшкодовує цю вартість періодичними внесками з відсотками за кредит.

Лізинг в АПК дає можливість залучити позичений капітал і не заморожувати, якщо він є власним, економити на витратах, пов'язаних з володінням майном, встановлювати за погодженням з лізингодавцем гнучкий графік виплати лізингових платежів. Це – економічно вигідна форма найму, що активізує залучення інвестицій у сферу виробництва, поліпшує фінансове становище товаровиробників агропромислової продукції, підвищує конкурентоспроможність малого і середнього бізнесу.

Сутність лізингової діяльності в АПК обумовлюється тим, що вона як складне соціально-економічне явище виконує низку важливих функцій у процесі активізації виробничої діяльності. В системі АПК кожен із учасників у лізинговому процесі виконує певні функції: товаровиробник

сільськогосподарської продукції як споживач засобів виробництва забезпечує купівельний попит, лізингові компанії як посередники – формують умови купівлі-продажу, завжди виробники задовольняють попит. Учасники лізингової діяльності об'єднані загальним інтересом: купити і продати продукцію, поживити виробництво на основі підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення і модернізації техніко-технологічного обладнання.

На жаль, при важливій ролі лізингу як прогресивного виду підприємницької діяльності у сфері АПК дієвість його слабо виражена, причому головним чинником такого стану є нестача у споживачів сільськогосподарської техніки грошових коштів, що потребує посилення державної фінансової підтримки і збільшення обсягів коштів в основні сфери АПК. Для розробки методів застосування лізингових операцій у відповідних сферах діяльності, зокрема в АПК, доцільно ознайомитись і критично оцінити цей досвід у зарубіжних країнах.

Особливості лізингу – в кожній окремо взятій сфері діяльності, які в кожній країні багато в чому залежать від національних особливостей правової та економічної культури, рівня соціально-економічного розвитку.

Аналізуючи літературні джерела з питань особливостей функціонування лізингу за кордоном, ми дійшли висновку, що найбільш раціонально буде розглянути досвід трьох закордонних країн: Франції, США та Великобританії у порівнянні з Україною. Поняттю «лізинг» (фінансова оренда), прийнятому в українському законодавстві, відповідають поняття: «credit-bail» (Франція), «capital lease» (США), «finance lease» (Великобританія), «finance lease» (Україна). Результати порівняльного аналізу представлені в таблиці 1.

Так, у США лізингова угода вважається фінансовою, якщо відповідає поряд з іншими параметрами ще двом параметрам: період лізингу не перевищує 80% терміну служби устаткування; до кінця строку лізингового контракту майно повинне мати залишкову вартість не менше 20% від його первісної вартості. Привертають до себе увагу різні строки оренди та лізингу. Має місце так звана «класична» градація строків.

Таблиця 1

Особливості функціонування лізингу в Україні у порівнянні із зарубіжними країнами

Критерій	Україна		Великобританія фінансовий лізинг (finance lease)	США капітальний лізинг (capital lease)	Франція лізинг рухомого майна із правом викупу (credit-bail)
	фінансовий лізинг (finance lease)	Оперативний лізинг (operative lease)			
Спеціальне законодавство, що регулює лізингові відносини	Спеціальні нормативно-законодавчі акти	Спеціальні нормативно-законодавчі акти	Спеціальні законодавчі акти	Немає: договірні відносини регулюються загальними положеннями цивільного і торговельного права; амортизація, оподаткування й облік – податковим правом	Є
Перехід права власності наприкінці договору лізингу	Є	Немає	Немає	Є	Є
Строк договору лізингу	-	-	-	-	-
Відбиття в бухгалтерському обліку предмета лізингу	Обліковується на балансі лізингодавця; поза балансо вий облік у лізингоодержувача	Обліковується на балансі лізингоодержувача	Обліковується на балансі лізингоодержувача	Обліковується на балансі лізингоодержувача	Обліковується на балансі лізингодавця; позабалансовий облік у лізингоодержувача
Сума лізингових платежів	Відшкодовує повну вартість лізингово майна	Відшкодовує частково вартість лізингово майна	Не менше 90% вартості устаткування	-	-
Ціна первісної купівлі предмета лізингу лізингодавцем	Зафіксована в договорі	Зафіксована в договорі	-	Зафіксована в договорі	-

*Примітка: відсутність інформації в окремих клітинах означає відсутність суворих (обов'язкових) умов у договорі.

Наприклад: короткострокова оренда (renting) – від одного дня до одного року; середньострокова оренда (hiring) – від одного року до трьох років; лізинг (leasing) – від трьох і більше років. Різна популярність строків: договори зі строком до 2 років становлять у Великобританії – 21%, у Німеччині – 15%, у Швейцарії – 23%, в Іспанії та Чехії – 2%, у Франції – 0,3%, в Угорщині – 30%, а в Ірландії та у Нідерландах договори на такий строк лізингу взагалі не прийнято укладати. Також у більших межах прийнято укладати лізингові договори на такі строки: від 2 років до 5 років, від 5 років до 10 років, від 10

років і більше. На думку закордонних фахівців, для того, щоб відносини фінансової оренди були економічно вигідними для сторін, первісний строк оренди має бути в межах 50-75% від терміну ефективної служби устаткування [1 с.779]. Для подальшої активізації розвитку лізингу в аграрній галузі України необхідно:

– удосконалити нормативно-правову базу щодо лізингових операцій, зокрема у частині запровадження інституту міжнародного лізингу, створення сприятливіших умов оподаткування, кредитування, амортизації;

– забезпечити функціонування на ринку одночасно державних та приватних лізингових операторів, що сприятиме безперервному процесу оновлення основних засобів у господарствах із різним рівнем прибутку;

– диверсифікувати джерела фінансування лізингу, поряд із державним нарощувати обсяги приватного капіталу;

– збільшувати фінансування програм часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки та заходів із фінансового лізингу вітчизняної сільсько- господарської техніки;

– запровадити механізм надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;

– запровадити механізм страхування фінансових ризиків, що сприятиме мінімізації ризиків агролізингової операції [2 с.779].

Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню попиту сільськогосподарських товаровиробників на послуги лізингових компаній, наповненню ринку агролізингових послуг приватним капіталом, а відтак поліпшенню інвестиційного середовища в аграрній галузі.

Список використаних джерел

1. Горемыкин В.А. Лизинг. Учебник. Издание 2–е, исправленное и дополненное. – Москва: Издательский дом «Филинь». 2008. – 944 с.

2. Стойко О. Я. Стан і перспективи лізингу в аграрній галузі України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2011/1/PAV_2014_26_19-26.pdf

УДК 338.439.5:330.34 (447)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та
управління персоналом,*

*Заливча Ю.Г., магістрант, Полтавський національний технічний
університет ім. Юрія Кондратюка*

Сучасний стан національної економіки характеризується поглибленням процесів міжнародної інтеграції. Дані тенденції не мають однозначного трактування, так як їх наслідки мають двоякий характер. З одного боку вони призводять до ефективності розподілу та використання обмежених ресурсів, що сприяє збільшенню обсягів виробництва та зростанню споживання. Але з іншого боку може проявитись негативний вплив глобалізаційних процесів в контексті часткової або повної втрати державними органами влади контролю над економіко-соціальними процесами всередині країни та за її кордонами, підвищення вразливості держави до коливань зовнішньої кон'юнктури, неспроможність вирішення поточних проблем, енергетичної та продовольчої криз. Тому постає загроза втрати державою суверенітету, перетворення країни в пасивний суб'єкт міжнародних відносин.

Нові тенденції розвитку міжнародної торгівлі безпосередньо пов'язані з підвищенням місця і ролі національних агропродовольчих ринків у розвитку сучасної міжнародної агропромислової інтеграції. Сучасний рівень міжнародного економічного співробітництва та нові взаємовигідні підходи у розвитку зовнішньоторговельних зв'язків в аграрній сфері впливають на подальший розвиток міжнародних агропродовольчих ринків та участі кожної країни у цьому процесі. Сучасні тенденції на світовому продовольчому ринку потребують розробки і використання механізмів, адаптованих до кон'юнк- турних змін у зовнішньому світовому середовищі. Особливо потребують удосконалення діючі

механізми та інструменти державного регулювання зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, агропродовольчою зокрема.

Розвиток агропродовольчого ринку України відбувається під значним впливом світових агропродовольчих ринків. В останні роки залежність внутрішнього агропродовольчого ринку від світового значно посилилась. Обсяги експорту сільськогосподарської продукції визначаються ціновою кон'юнктурою світових ринків, під впливом яких складається кон'юнктура внутрішнього агропродовольчого ринку України. Підтвердженням цьому стали коливання внутрішніх цін на споживчому продовольчому ринку під впливом світової продовольчої кризи та світової фінансової кризи.

Державна політика у сфері регулювання агропродовольчого ринку – це комплекс законодавчо та організаційно визначених довгострокових бюджетних заходів, що об'єктивно необхідні для формування сприятливого конкурентного середовища розвитку галузі як запоруки продовольчої безпеки.

В нинішніх умовах глобальний агропродовольчий ринок характеризується наступними тенденціями: по-перше – це поступове збільшення потреб населення в продуктах харчування, порівняно з обсягами їх виробництва, а звідси й підвищення темпів приросту сукупного попиту на продовольчі товари, порівняно із темпами нарощування обсягів пропозиції. По-друге – сталі тенденції зростання цін на продовольчі товари. Звідси, проблема фізичної та економічної доступності продуктів харчування для населення загострюється, а в окремих регіонах залишається не вирішеною. По-третє – інтенсивний розвиток біоенергетики – галузі, яка тісно пов'язана із сільськогосподарським виробництвом, що зумовлює кардинальний перегляд країнами-експортерами структури посівних площ в бік "паливних" культур. По-четверте – зниження рівня світових запасів продовольства, зокрема, зумовлене попередніми факторами. У контексті зазначених тенденцій та з урахуванням глобалізації світового господарства можна зробити висновок, що виробництво аграрної продукції та продовольства втрачає свою національну ізоляваність і така ситуація, в цілому, може задовольняти як виробника, так і споживача.

Сучасний стан розвитку ринку агропромислової продукції в Україні можна розглядати як досить стабільний. Про це свідчать у цілому позитивна статистика обсягів виробництва основних видів продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, а також висока інвестиційна привабливість харчових і переробних галузей економіки.

При визначенні проблеми державного регулювання аграрної сфери, пропонуємо критерієм ефективності досліджувати оптимальність функціонування органів державного регулювання галузі з точки зору максимального використання ними стимулів ринкового механізму. Проблема обчислення оптимальності функціонування органів державного регулювання є досить складною.

Основними завданням в сфері регулювання внутрішнього попиту на продовольчі товари є забезпечення раціональних норм споживання основних продовольчих товарів населенням з різним рівнем достатку з метою підтримки здоров'я населення України. Обираючи механізми реалізації цих завдань слід врахувати те, що харчові продукти відносяться до сфери первинних потреб населення, що передбачає їх щоденне нормоване споживання і зумовлює низьку цінову еластичність на основні продовольчі товари. Виходячи з цього засоби державного регулювання внутрішнього попиту на продовольчі товари є зростання доходів населення мають передбачати: дії, спрямовані на зростання доходів населення; різні форми компенсації частини витрат на харчування для окремих категорій населення з низьким рівнем доходу; заходи зі зниження та стабілізації цін на продовольство; інформування населення про стан продовольчого ринку та безпечність харчових продуктів; інформаційно-просвітницька робота з формування у населення уявлень про здорове харчування; розвиток системи контролю якості, продовольчих товарів, що реалізуються та захисту прав споживачів.

Регулювання внутрішньої пропозиції має на меті її зростання та поліпшення структури відповідно до потреб населення, гарантування продовольчої безпеки та продовольчої незалежності країни. зростання внутрішньої пропозиції

продовольчих товарів може бути досягнуто завдяки: державній підтримці вітчизняних виробників продовольства; підвищенню інвестиційної привабливості агропродовольчої сфери шляхом надання державних гарантій виробникам та інвесторам; раціоналізації інституціональної структури ринку продовольства; розвитку системи інформаційного забезпечення суб'єктів ринку. Засоби стимулювання внутрішньої пропозиції продовольства включає заходи бюджетної підтримки (позички, компенсації, дотації, лізинг), пільгове оподаткування, субсидування розвитку виробничої інфраструктури, страхування, закупівельні та товарні інтервенції, здійснення регіональних програм, тощо [9]. При розробці перелічених заходів держава повинна враховувати з одного боку те, що дефіцит продовольства в країні може призвести до соціальної напруженості, а з іншого боку, що залежність країни від імпорту продовольства робить її вразливою до впливу країн постачальників і ситуації на світовому ринку продовольства. Тому відбір інструментів регулювання зовнішньої пропозиції продовольчих товарів має здійснюватися після попередньої оцінки їх можливого впливу на стан продовольчої безпеки країни.

На сучасному етапі євроінтеграційного розвитку, коли Україна переживає структурні ринкові перетворення, що мають на меті формування відкритого економічного простору та глобальну інтеграцію до міжнародної спільноти, постає нагальне питання щодо реальної оцінки стану та можливостей держави, які в майбутньому визначать напрям розвитку та зможуть забезпечити конкурентні переваги завдяки використанню переваг агропромислового виробництва та спеціалізації на світовому аграрному ринку.

Отже, на сьогодні держава намагається створити всі необхідні умови для нормального функціонування агропромислової сфери. Крім того, при формуванні механізму регулювання слід пам'ятати про багатофункціональну роль агропродовольчої сфери, значення якої є значним не тільки в питанні забезпечення населення харчовими продуктами і підтримці продовольчої безпеки, але і в вирішенні ряду інших, не менш серйозних проблем: зайнятості, соціального і економічного розвитку, збереження земель і природних ресурсів

тощо. Таким чином, ефективність державного регулювання виробництва і споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації визначається оптимальним поєднання внутрішнього виробництва і експортно-імпортової політики.

Список використаних джерел

1. Дейнеко Л.В., Купчак П.М. Державне регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 3-7.

2. Єрмак Л.О. Державне регулювання економіки в контексті продовольчої безпеки // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 66-68.

3. Експорт та імпорт продукції аграрного сектору України: стан та тенденції / [Кваша С. М., Власов В. І., Кривенко Н. В. та ін.] ; за ред. С. М. Кваші. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 80 с.

4. Ходан І. В. Державна підтримка підприємництва: світовий досвід загального та особливого / І. В. Ходан // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 8 (123). – С. 36 – 42.

5. Мазур Г. Ф. Удосконалення механізму державного регулювання та стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Г. Ф. Мазур // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 21 – 25.

6. Пасхавер Б. Й. Основні проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва / Б. Й. Пасхавер, Л. В. Молдаван, О. В. Шубравська // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 3 – 9.

7. Дейнеко Л.В., Купчак П.М. Державне регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації / Л.В. Дейнеко, П.М. Купчак– Миколаїв, 2010. – С. 3–7.

8. Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією : [навч. посіб. для студ. екон. напрямів підготов., які навч. за фаховими прогр. та спрямуваннями] / Г.М. Калетнік [та ін.]. – Вінниця, 2013. – 220 с.

9. Осташко Т. О. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах світових інтеграційних процесів / Т. О. Осташко // Збірник матеріалів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – С. 228–232.

УДК 338.431

**ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ**

Пілявський В.І., к.е.н., докторант,

Міжнародний університет бізнесу і права м. Херсон

Виробничий потенціал землі, праці, основного і оборотного капіталу тільки тоді є фактором виробництва, якщо вони органічно поєднані і взмозі забезпечувати виробництво продукції.

Земля для сільськогосподарських підприємств є основою ресурсного потенціалу, базис їх виробничої діяльності, так як на ній зосереджена вся господарська діяльність.

Від раціонального використання земельних ресурсів, зберігаються ґрунти і їх родючість. Отже, система землекористування вимагає комплексного соціально-економічного підходу до землі як природного ресурсу, що володіє природною родючістю. Цього можна досягти таким використанням земель сільськогосподарського призначення, яке забезпечує науково-обґрунтований економічний ефект господарювання і при цьому покращує родючість ґрунтів і екологічний стан навколишнього середовища.

Ефективним вважається господарювання на землі, яке забезпечує максимальний вихід продукції з мінімальними витратами праці і коштів. При цьому система організаційно-економічних заходів повинна бути спрямована на збереження і відтворення родючості ґрунту, екологічний баланс ландшафтів, поліпшення інших корисних властивостей землі і навколишнього середовища. У зв'язку з цим окремі вчені виділяють п'ять принципів раціонального використання земель: 1) пріоритет сільськогосподарського (виробничого) використання землі; 2) забезпечення високої ефективності використання продуктивних земель; 3) забезпечення кругообігу органічних речовин; 4) охорона земель; 5) поліпшення земель [1]. Зазначені принципи взаємопов'язані. Вони вирішують з одного боку підвищення рівня використання земель, а з іншого – збереження і примноження їх родючості.

Сучасне використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств не завжди відповідає параметрам раціонального природокористування. Це сприяє зниженню їх родючості, підвищенню ерозії, кислотності, засоленості ґрунтів і як наслідок недоборам врожаю сільськогосподарських культур.

Рівень використання землі сільськогосподарськими підприємствами залежить від якості землі. На кращих за якістю землях, крім необхідного створюється ще й додатковий (рентний) дохід, в той же час на відносно гірших за якістю землі не відтворюються використані виробничі витрати.

Як показав аналіз використання землі в сільському господарстві Полтавської області характеризується постійним навантаженням зернових, зернобобових та технічних культур (табл. 1).

Сільськогосподарські підприємства різко збільшили виробництво технічних культур і зокрема соняшнику і зменшили посівні площі кормових культур (багаторічні трави, кукурудза на силос і зелений корм). Така структура використання ріллі посівними культурами і особливо технічними – де посіви технічних досягли 33,3% призводить до насичення ґрунтів певного виду хворобами і бур'янами, порушує чергування культур.

Навантаження на земельні ресурси вирощуваних культур і тварин в сільському господарстві Полтавської області

Показники	Роки					2015 р до 1990 р	
	1990	2000	2005	2010	2015	+	%
Використано ріллі під посіви:							
за все, %	100	100	100	100	100		
в т.ч. зернових і зернобобових	46,3	51,4	58,4	55,3	54,3	+8,0	
технічних культур	14,6	16,8	22,4	29,8	33,3	+18,7	
овоче-баштанних культур	4,7	6,3	5,4	5,3	5,1	+0,4	
кормових культур	34,4	25,5	13,8	9,6	7,3	-27,1	
Міститься: на 100 га сільгоспугідь, гол							
великої рогатої худоби	61,3	31,1	25,6	19,3	19,3		31,5
в т.ч. корови	20,0	14,4	13,0	10,0	9,9		49,5
Міститься на 100 га ріллі, гол: свиней	65,1	25,3	23,6	26,3	30,9		47,5
Міститься на 100 га зернових, гол: птиці	1196	719,8	619,0	505,0	539,1		45,1

Джерело: [2,3]

Ігнорування чергування культур призводить до різного рівня і специфіки поглинання поживних речовин, засмічення ґрунтів бур'янами, непереносимості окремих культур їх повторного вирощування на одному і тому ж місці (соняшник, конюшина, буряк).

Монокультура (одна і та ж культура вирощується на одному і тому ж полі), як правило, викликає погіршення стану ґрунту, його «стомлення», що нерідко спостерігається при вирощуванні буряків, пшениці, соняшнику та ін. Несумісні між собою культури слід чергувати. Прикладом може послужити соняшник, який не повинен вирощуватися на одному і тому ж полі частіше, ніж раз в 5 - 6 років, ріпак - через 3 - 4 роки.

Отже, організаційні заходи дотримання чергування культур, як зауважують окремі дослідники вимагають щоб: стан ґрунту після попередника більше відповідав вимогам наступної культури; рослини могли якомога

повніше використовувати запаси поживних речовин в ґрунті і економно витратити запаси вологи; не вирощувались несумісні культури одна після іншої або після короткої перерви; між збиранням врожаю однієї культури і посівом наступної повинно бути достатньо часу для підготовки ґрунту і для її природної регенерації [4].

Важливе значення у використанні сільськогосподарських земель має збільшення щільності поголів'я тварин на 100 га сільськогосподарських угідь.

Як показав аналіз (див. табл. 1) в сільському господарстві Полтавської області поголів'я на 100 га землі з 1990 р. по 2015 р. зменшилася за всіма видами тварин. Зокрема кількість великої рогатої худоби зменшилося майже в 3,2 рази, в тому числі зниження поголів'я корів склало – 202%. Більш ніж в 2 рази зменшилася на 100 га ріллі поголів'я свиней і на 100 га зернових поголів'я птиці.

Все це істотно позначається на виробництві та внесення в ґрунт органічних добрив для подальшого використання їх рослинами. «Органічні добрива позитивно впливають на фізичні і хімічні властивості ґрунтів і є джерелом поживних речовин і енергії в ґрунтовій родючості. Щорічні рослинні поживні залишки і зелені добрива не замінюють органічну масу гною і гнойових компостів» [4, с. 95].

Отже, в сільському господарстві Полтавської області і зокрема по сільськогосподарським підприємствам недостатньо дотримуються чергування культур різко збільшуючи групу технічних культур, які висушують ґрунт та підвищують процеси ерозії, недостатньо займаються галузями тваринництва, тим самим мінімізують внесення в ґрунт органіки, як фактора підтримки і зростання їх родючості.

Важливим критерієм використання землі сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області є виробництво продукції на 100 га землі (табл. 2).

На сьогодні сільськогосподарські підприємства крім тих, які входять в агрохолдинг Астарта-Київ не займаються вирощуванням цукрових буряків.

Дані таблиці (див. табл. 2) свідчать про деяке зростання виробництва продукції на 100 га ріллі в 2015 р в порівнянні з 2011 р за винятком виробництва цукрових буряків. Тому виробництво даної продукції за рахунок площ посіву має явну тенденцію до зниження майже в 2 рази.

Середньорічні темпи приросту на 100 га ріллі продукції зернових і зернобобових за 2011-2015 рр склали 0,84%, соняшнику - 12,4%, сої - 10,2%.

Нами проведений факторний аналіз зміни виробництва основних культур сільськогосподарських підприємств від площі посіву і врожайності (табл. 3). Так, в 2015 р в порівнянні з 2011 р виробництво зернових збільшилася на 10,1% за рахунок врожайності і знизилася на 4,5% за рахунок зменшення площ під посівами, по соняшнику збільшився валовий збір за рахунок збільшення площ на 22,3% і підвищення врожайності на 13,8%.

Таблиця 2

Вироблено основних видів продукції сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області, 2011-2015 рр.

Показники	Роки					2015 р до 2011 р (+,-)
	2011	2012	2013	2014	2015	
Вироблено на 100 га ріллі: зернових і зернобобових, ц	3282	2253	3694	3076	3393	1034
насіння соняшнику, ц	355	352	480	463	566	159,4
Цукрових буряків (фабричних), ц	1903	2120	1034	1286	1022	53,7
сої	252	197	239	254	372	147,6
Вироблено на 100 га сільгоспугідь: худоби та птиці (у живій вазі),	18,1	23,7	38,2	37,7	37,8	208,8
молока, ц	230	273	294	316	320	139,1
Частка виробництва сільськогосподарських підприємств у загальному виробництві по області:						
зернових і зернобобових	85,7	81,2	83,7	81,7	80,9	-4,8
насіння соняшнику	86,2	83,5	84,0	83,4	85,3	-0,9
цукрових буряків (фабричних)	95,0	96,0	85,4	94,7	93,6	-1,4
сої	98,9	99,5	99,4	99,8	98,9	0
худоби та птиці (у живій вазі)	49,4	55,4	65,8	64,1	65,9	+16,5
молока	43,4	47,9	49,6	51,5	53,5	+10,1

Джерело: [2,3]

Екстенсивний фактор (зростання площ) більше спрацював при виробництві сої, а інтенсивний (врожайність) з вирощування цукрових буряків (фабричних). З огляду на те, що в структурі посівів сільськогосподарських підприємств в 2015 р соняшник займає 18,3% і зростають його площі посівів, то по даній культурі досягнуто граничне насичення, що може привести до «втоми» ґрунтів, зниження ґрунтової родючості.

Урожайність є найбільш значущим натуральним показником використання землі. Особливість статусу цим показником додає та обставина, що врожайність є своєрідною «відправною величиною», від якої залежить ефективність використання землі.

Таблиця 3

Факторний аналіз виробництва основних сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

Показники	Роки						зміна виробництва за рахунок:	
	2011			2015				
	площа, тис га	урожайність, ц/га	валовий збір, тис ц	площа, тис га	урожайність, ц/га	валовий збір, тис ц	площі посіву	урожайності
Зернові та зернобобові	980,3	51,6	50583,5	934,0	57,4	53611,6	- 2389,1	+5417,2
Соняшник	233,8	23,2	5424,2	315,2	26,9	8478,9	+1888,5	+1166,2
Соя	140,1	23,7	3320,4	215,3	22,1	4758,1	+1782,2	-344,5
Цукрові буряки	65,2	407,2	26549,4	28,6	487,5	13942,5	-14903,5	+2296,6

Джерело: розраховано автором

Динаміка врожайності основних сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області показує, що рівень використання землі підвищується (рис.1, рис. 2).

Натуральні показники характеризують рівень використання площ під культурами або дають усереднені величини при виробництві окремих культур рослинництва та продукції за видами тварин, а вартісні показники узагальнюють рівень використання землі, як по продукції рослинництва і тваринництва, так і в цілому по господарствах.

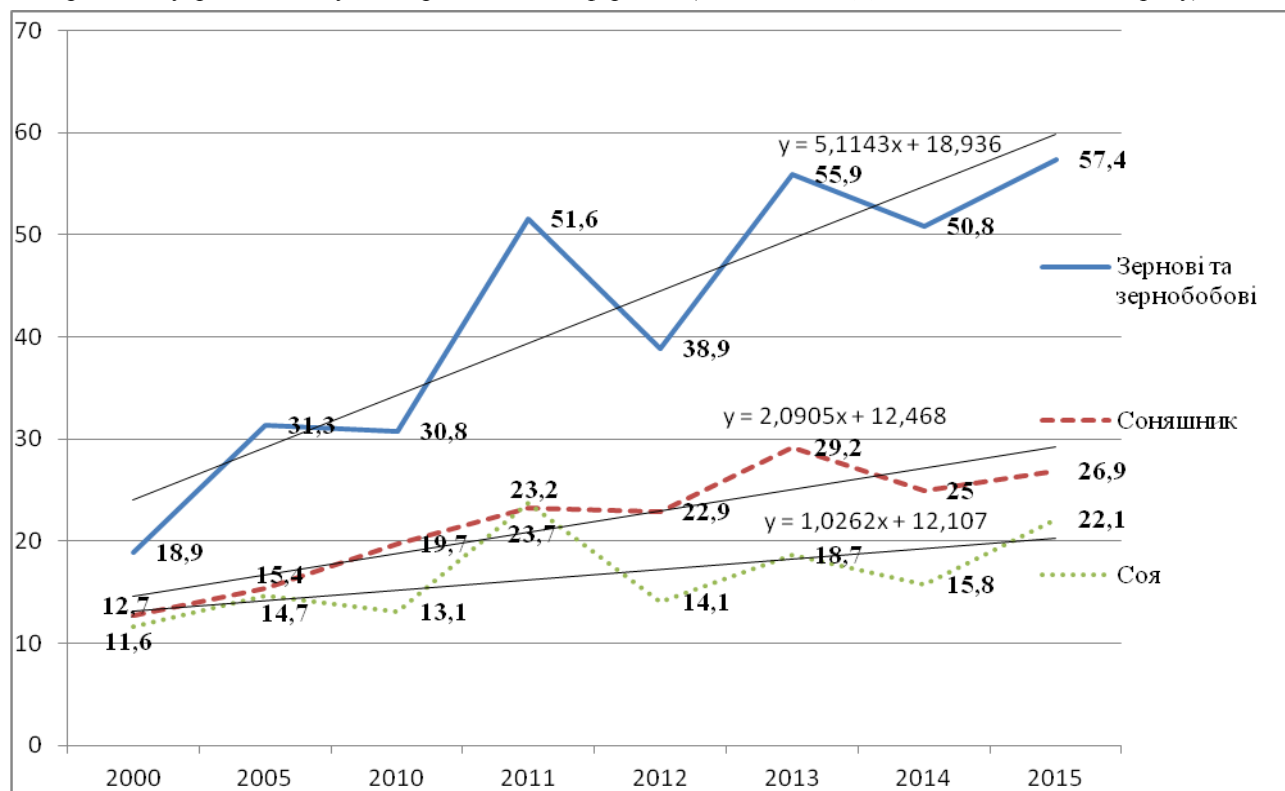

Рис.1. Динаміка врожайності зернових і зернобобових, соняшнику і сої в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

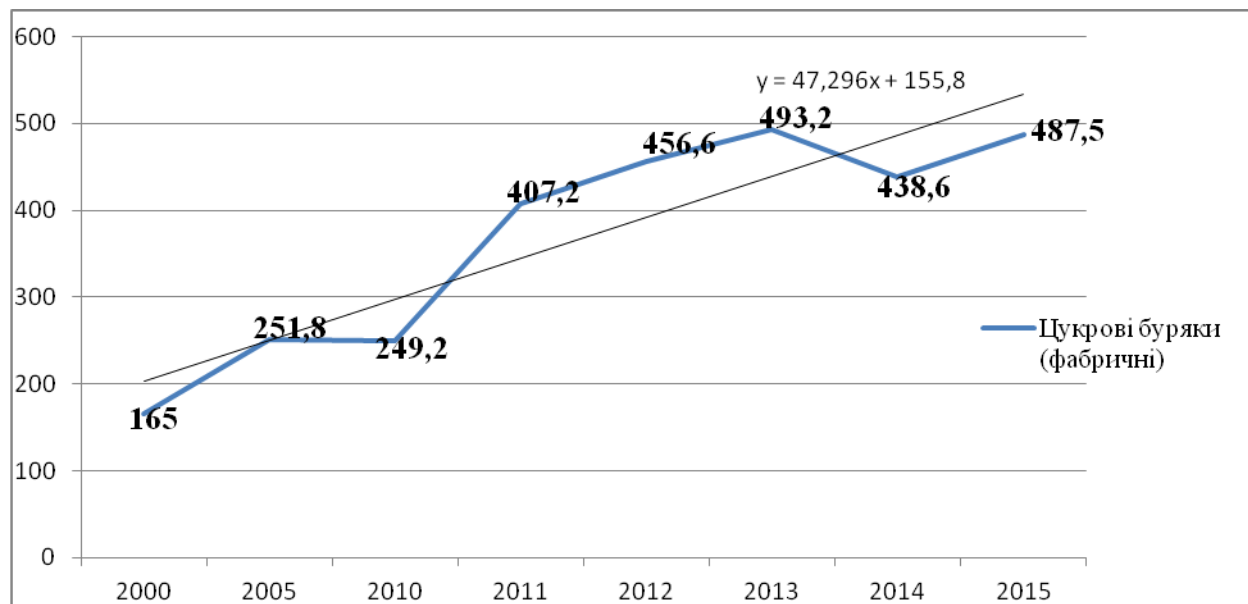

Рис. 2 Динаміка врожайності цукрових буряків в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області

Це перш за все відноситься до вартості валової продукції в постійних цінах (табл. 4).

Динаміка виробництва валової продукції сільськогосподарських підприємств Полтавської області (в постійних цінах 2010 р)

Показники	Роки						2015 р (+,-) до 2011 р.	
	2000	2005	2010	2011	2014	2015	2000 г	2011 г
Отримано на 100 га сільгоспугідь, тис грн: валової продукції всього	228,7	397,1	478,3	693,8	735,8	811,4	582,7	117,6
в т.ч. рослинництва	161,0	317,8	269,9	581,1	568,9	644,1	483,1	63,0
тваринництва	67,6	79,2	108,5	112,7	166,8	167,3	99,7	54,6
частка сільськогосподарських підприємств у загальному виробництві: валової продукції за все, %	52,6	53,4	59,7	63,6	62,9	64,5	11,9	0,9
в т.ч. рослинництва	60,9	59,7	62,9	66,9	64,5	66,2	5,3	-0,8
тваринництва	39,6	37,5	50,7	50,6	58,0	59,0	19,4	8,4

Джерело: [2,3]

Аналізуючи наведені дані, слід зазначити, що сільськогосподарські підприємства нарощують віддачу земельних ресурсів на 100 га сільгоспугідь. Так, в 2015 р загальний обсяг валової продукції збільшився більш ніж в 3,5 рази, в тому числі рослинництва в 4 рази і тваринництва майже в 2,5 рази.

Нарощуючи виробництво валової продукції сільськогосподарські підприємства стають домінуючим сільгосптоваровиробником Полтавської області і стабілізуючою формою господарювання на селі використовуючи в землеробстві оренду і орендні відносини.

Про доцільність розвитку оренди, як однієї з форм ринкового обігу земельних ділянок, свідчить досвід ринкового розвитку країн Європи та ЄС. Разом з тим, як відзначають ряд дослідників, сформувалися певні риси, які відрізняють діючу систему орендного землекористування України від інших країн. Зокрема, це: «безальтернативність форми розпорядження землею для земельного власника; залежність орендодавця від орендаря і неспроможність першого повноцінно реалізувати свої права; диктат землекористувача при

визначенні умов оренди; недостатність фінансових ресурсів для розвитку технічного переоснащення та оновлення виробництва, а також відповідного здійснення комплексу заходів по раціоналізації землекористування; дуже низька орендна плата; втрата цінності землі, як майна з точки зору власника» [5, с. 97].

В результаті порушення взятих на себе зобов'язань орендарем часто не дотримується збереження земельних ресурсів, забезпечення раціонального використання землі. До цього необхідно додати зміни до законодавчих актів щодо дерегуляції бізнесу в Україні – де раціональне використання землі орендарем не вноситься в умови договорів оренди [6].

В цьому плані дослідники орендних відносин відзначають, що сільськогосподарські виробники, використовуючи орендовані землі, стурбовані переважно розмірами прибутку, яка може бути отримана в відповідний проміжок часу (на час дії договору оренди), і відповідно, не мають стійкої економічної мотивації щодо збереження та відтворення родючості ґрунтів орендованих ділянок, оскільки вони не є їх власністю [7].

Введення приватної власності на сільськогосподарські земельні ресурси і формування альтернативи колективним господарствам нових організаційно-правових форм (товариство з обмеженою відповідальністю, приватне підприємство, фермерське господарство, сільськогосподарський виробничий кооператив) в окремих публікаціях називалося «найбільш впливовим фактором підвищення рівня використання земельних угідь» [8, с. 44].

В подальшому результати діяльності сільськогосподарських підприємств показали, що приватна власність і нові організаційно-правові форми господарювання самі по собі не в змозі забезпечити раціональне використання сільськогосподарських угідь.

Список використаних джерел

1. Мицай М.А. Теоретичні основи землевпорядного проектування: курс лекцій / М.А. Мицай. – Л.: Львівський держ. с.-г. інститут, 1995. – 91 с.

2. Сільське господарство Полтавської області у 2010 році. Статистичний збірник. Головне управління статистики у Полтавській області. – 2011. – 269 с.

3. Сільське господарство Полтавської області у 2015 році. Статистичний збірник. Головне управління статистики у Полтавській області. – 2016. – 251 с.

4. Органическое сельское хозяйство / Борживой Шарпатка, Иржи Урбан, Станислава Чижкова и др. – Чехия «Биоинститут, Оломоуц». – 2010. – 398 с.

5. Розвиток аграрного бізнесу в Україні: монографія / за ред. проф. Брюховецького І.М. – Суми: Сумський аграрний національний університет, 2016. – 365 с.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України від 12.02.2015 № 191 – VIII // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/191-19>.

7. Мартин А.Г. Проблеми орендних відносин у сільськогосподарському землекористуванні / А.Г. Мартин // Землевпорядний вісник.–2011. – № 9.–С. 18–22.

8. Мегедін І.В. Ефективність використання земельних ресурсів у нових умовах господарювання / І.В. Мегедін // Економіка АПК, 1997. – № 7. – С. 40–45.

УДК 338.431

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

*Лукашенко І.О., здобувач вищої освіти, Березіна Л.М., д.е.н., професор,
Полтавська державна аграрна академія*

Важливим аспектом управління земельними ресурсами в Україні в нових економічних умовах є формування ефективних земельних відносин із власниками паїв, оскільки за умови відсутності ринку землі договірні відносинами між власниками паїв та орендарями мають бути досконалыми в плані задоволення потреб обох сторін.

На сьогодні в Україні укладено майже 4,8 млн. договорів оренди земельних паїв загальною площею понад 17 млн. га. У грошовому еквіваленті за 2016 р. орендна плата за цими угодами становила 12,5 млрд. грн. Середня вартість оренди землі в Україні у 2016 р. становить 727,6 грн/га на рік.

Найвищі ставки – в Полтавській області, де орендувати 1 га землі сільськогосподарського призначення можна в середньому за 1327 грн на рік. Також у ТОП–3 регіонів із найдорожчою орендою сільськогосподарської землі входить Черкаська (1121,7 грн/га на рік) та Рівненська (1068,8 грн/га на рік) області. найдешевше можна орендувати землю на Закарпатті – 296,6 грн/га на рік. На другому місці з кінця за вартістю оренди – АР Крим (за винятком м. Севастополя) – 388,6 грн/га на рік. У Донецькій і Луганській областях через об’єктивні причини, в першу чергу проведення АТО, середня вартість оренди становить 515,4 та 543,5 грн/га на рік відповідно [1-3].

Типовим сільськогосподарським підприємством є ТОВ “Бурат-Агро” Решетилівського району, яке входить до складу Індустріальної молочної компанії. У ТОВ “Бурат-Агро” протягом досліджуваного періоду загальна кількість договорів на оренду землі зменшилась на 229, або 3,7 % (табл. 1).

Таблиця 1

Показники динаміки кількості та структури договорів на оренду землі у ТОВ “Бурат-Агро”, 2012-2016 рр., шт.

Показники	Роки					Відхилення 2016 р. від 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	абсолютне, +/-	відносне, %
Загальна кількість договорів оренди	6124	6123	5705	5627	5895	-229	-3,7
Кількість договорів терміном понад 5 років	2894	2943	2873	2976	2985	91	3,1
Кількість договорів терміном до 5 років	3230	3180	2832	2651	2910	-320	-9,9
Структура кількості договорів відповідно до терміну укладання, %							
Загальна кількість договорів оренди	100,0	100,0	100	100	100	0,0	-
Кількість договорів терміном понад 5 років	47,3	48,1	50,4	52,9	50,6	3,4	-
Кількість договорів терміном до 5 років	52,7	51,9	49,6	47,1	49,4	-3,4	-

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що загальна кількість договорів про оренду земельних паїв у ТОВ “Бурат-Агро” протягом досліджуваного періоду зменшилась на 229 договорів, або на 3,7 %. Загальна їх кількість у 2016 р. становила у 2016 р. 5895 шт. Позитивною є динаміка збільшення довгострокових договорів оренди, терміном понад 5 років – на 91 договір, або на 3,1 %. Їх кількість у 2016 р. становила 2910 шт., що складало 50,6 %.

За даними рис. 1 можна проаналізувати динаміку показників орендної плати у підприємстві.

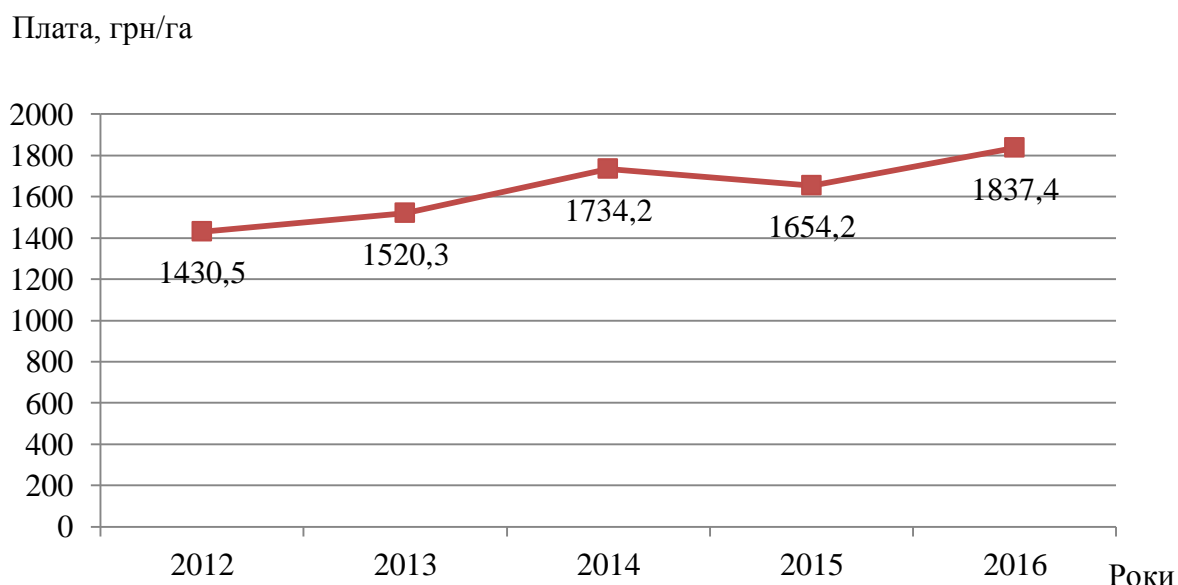

Рис. 1. Динаміка орендної плати за 1 га у ТОВ “Бурат-Агро”, 2012-2016 рр., грн

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

З даних рис. 1 можна зробити висновок, що орендна плата за паї у досліджуваному підприємстві є досить високою. У 2016 р. цей показник становив 1837,4 грн, що суттєво перевищує середнє значення по Полтавській області (1327 грн). Зниження орендної плати відбулося у 2015 р., оскільки саме цей рік був кризовим у діяльності підприємства.

Таким чином, головною проблемою розвитку орендних відносин це низький рівень прогнозованості динаміку договорів на оренду землі. У середньому для більшості сільськогосподарських підприємств характерні

орендні договори, терміном до п'яти років. Тому актуальним питанням є мотивація власників земельних паїв щодо пролонгування договорів оренди землі з конкретними підприємствами.

Список використаних джерел

1. Ведение аграрного бизнеса в Украине / Ассоциация «Украинский клуб аграрного бизнеса». – Киев : УКАБ, 2015. – 82 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : урядовий портал. – Текст. дані. – [Київ], 2008–2015. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру [Електронний ресурс] : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua>.

УДК 338.431

ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ РЕНТНОГО ДОХОДУ ПРИ ЕКСПЕРТНІЙ ГРОШОВІЙ ОЦІНЦІ ДІЛЯНОК РІЛЛІ

*Дивнич А. В., судовий експерт, Статівка Д. І., головний судовий експерт,
Полтавський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України*

Здійснення суспільно-економічних трансформацій в Україні з огляду на суттєвий вплив дестабілізаційних чинників характеризуються значними суперечностями та ускладненнями. Тому у період реформування національної економіки, зокрема, аграрного сектору, одним з найважливіших напрямів є удосконалення земельних відносин. В умовах перманентно подовжуваного мораторію на операції з купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення ринкова (тобто така, що реагує на зміни у ринковому економічному середовищі) вартість визначається лише в окремих випадках. Відповідно, експертна грошова оцінка земельних ділянок зазначеної категоріальної належності може проводитися, наприклад, у зв'язку їх викупом цих земельних ділянок для суспільних потреб, чи примусовим відчуженням з мотивів суспільної необхідності.

Відповідно до положень Закону України «Про оцінку земель» [1] визначення вартості ділянок сільськогосподарського призначення для вищевказаних цілей може здійснюватися виключно за методичним підходом капіталізації чистого операційного або рентного доходу. При визначенні розміру чистого операційного доходу обчислюється грошовий потік, значення додатної складової якого формується за рахунок орендних платежів.

Водночас, обґрунтування прогнозованого рентного доходу потребує здійснення дещо складніших оціночних процедур. Рентний дохід розраховується як різниця між очікуваним доходом від продукції (перший чинник, при оцінці ріллі – це величина валового доходу рослинництва), отриманої на земельній ділянці (фактичної або умовної), та виробничими витратами (другий чинник) і прибутком виробника (третій чинник). Останній можливо приймати на рівні типової рентабельності операційної діяльності за основним напрямом господарювання.

Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 № 1531 [2] при застосуванні непрямой капіталізації передбачається припущення про обмеженість та змінність грошового потоку від використання земельної ділянки протягом певного періоду. Саме базова передумова щодо змінності зовнішнього та внутрішнього економічного середовища дозволяє розрахувати вартість ділянки з точки зору гіпотетичного, розумно діючого інвестора у наближених до реальної дійсності динамічних трансформацій.

Зрозуміло, що обґрунтувати економічну ефективність використання неконсолідованих ділянок ріллі, що перебувають у приватній власності, для товарного сільськогосподарського виробництва, без застосування сучасних техніко-технологічних можливостей, у більшості випадків неможливо. Цілком природним є визначення найбільш ефективного використання окремої такої ділянки у складі земельного масиву, контрольованого середнім чи великим аграрним підприємством. При цьому масштаби виробництва є визначальними щодо величини всіх трьох чинників рентного доходу.

Оскільки наразі нормативно не конкретизовано, в умовах масштабів якого агроформування необхідно здійснювати оціночні процедури, нами рекомендовано спиратися на інформацію щодо локального (безпосереднього) зовнішнього економічного оточення земельної ділянки – об'єкта дослідження.

Важливим є врахування типових для даної місцевості економіко-виробничих аспектів:

- набір культур, що вирощуються у певній місцевості;
- культура землеробства (є визначальною при визначенні суми витрат, а також і майбутнього врожаю, а, отже – й доходів);
- тенденції цін на продукцію.

Враховуючи, що склад культур повинен забезпечувати ефективне використання, дотримання сівозміни і збереження родючості землі, при оцінці слід враховувати вимоги Нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах [3], що визначають структуру посівних площ та періодичність вирощування культур на одному і тому самому полі.

Слід наголосити, що зараз у зоні Лісостепу України однією з найрозповсюджених є 5-пільна сівозміна. Встановлення рівня типових величин урожайності в розрізі сільськогосподарських культур по сівозміні, розміру виробничих та загальногосподарських витрат (їх питома вага в собівартості), а також прибутку виробника (рентабельність господарювання в рослинництві) потребує нормалізації вказаних показників шляхом виключення екстремальних (випадкових) коливань в окремі роки (унаслідок різноманітних чинників: несприятливих погодних явищ, коливань цін на енергоносії, добрива тощо). У зв'язку з цим нами рекомендовано застосовувати згладжування статистичних даних щодо чинників рентного доходу з використанням ковзної середньої за період тривалістю не менш ніж 5 років.

Типове значення рентабельності виробництва у певній місцевості є економічною інтерпретацією усереднених значень показника. Значні флуктуації фактичних рівнів рентабельності ефективно згладжуються порівняно з середніми за 5-річним діапазоном (табл. 1).

**Динаміка рентабельності виробництва продукції рослинництва
у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, 2000-2015 рр.**

Роки	Фактичні значення	Ковзна середня із урахуванням значень останніх 5 років	Ковзна зважена з урахуванням значень останніх 5 років	Ковзна зважена з урахуванням значень останніх 5 років та розкладенням показника у часі
2000	36,6	х	х	х
2001	46,2	х	х	х
2002	29,4	х	х	х
2003	46,1	х	х	х
2004	19,6	35,6	45,7	40,7
2005	5,8	29,4	36,8	44,5
2006	7,0	21,6	26,4	36,0
2007	46,9	25,1	30,1	25,9
2008	17,9	19,4	23,0	29,6
2009	19,4	19,4	22,6	22,7
2010	28,0	23,8	27,5	22,4
2011	34,7	29,4	33,6	27,2
2012	18,7	23,7	26,9	33,3
2013	9,0	22,0	24,7	26,7
2014	26,7	23,4	26,2	24,5
2015	78,5	33,5	37,2	26,0

Джерело: побудовано авторами на основі [4, с. 36]

При цьому з метою урахування зміни тренду явища, можливо застосовувати не лише ковзну середню просту, а й ковзну середню зважену (нами розраховану з встановленням 5-відсоткового кроку ваги зменшення від кінця періоду аналізу), чи ковзної зваженої із застосуванням розкладення показника у часі (лінійного комбінування змінної із зсувом на один період назад, та відкорегованим за ваговим коефіцієнтом чинного періоду, наприклад, за так званою Уортоновською моделлю).

Практична значущість застосування таких процедур полягає у пошуку та найбільш адекватної моделі, за допомогою якої можливо розрахувати прогнозне значення показника (табл. 2).

**Варіативні конструкції моделей прогнозу рівня рентабельності різної
 прогностичної значущості**

Найменування ряду даних, вид обробки емпіричних даних	Параметри та вид залежності		Коефіцієнт детермінації (R^2)	Прогнозне значення середньої
	вільний член (β_0)	оціночний коефіцієнт (β_1), операнд змінної		
Фактичні значення, лінійна апроксимація	+8,562	$2,6853 \cdot x$	0,2274	43,5
Ковзна середня проста, лінійна апроксимація	+26,585	$-0,1624 \cdot x$	0,0122	24,5
Ковзна середня зважена, щорічний ваговий коефіцієнт [0,05], лінійна апроксимація	+34,148	$-0,6289 \cdot x$	0,1059	26,0
Розкладення показника у часі:				
лінійна апроксимація	+38,511	$-1,3151 \cdot x$	0,4393	21,4
логарифмічна	+42,133	$-7,3066 \cdot \ln(x)$	0,5958	23,4
степенева	-	$42,299 \cdot x^{-0,2214}$	0,5569	24,0
експоненціальна	-	$37,871 \cdot e^{-0,0397 \cdot x}$	0,4079	22,6

Джерело: розраховано авторами

Отже, здійснюючи розгляд фактичних значень рентабельності рослинництва як випадкової (незалежної одна від одної) змінної, найбільш статистично значущим прогнозне (прийняте як типове) значення середньої, що побудована за моделлю із найбільшим коефіцієнтом детермінації. Враховуючи, що відносно значень вибірки рентабельності рослинництва за період 2000-2015 рр. майже на 60 % зміни показника у часі пояснюються за логарифмічною моделлю, а типовий прибуток виробника може бути прийнятим на рівні 23,4 %-ної рентабельності.

Список використаних джерел

1. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV. Дата оновлення: 28.06.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15> (дата звернення: 01.09.2017).

2. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 № 1531. Дата

оновлення: 10.12.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1531-2002-п> (дата звернення: 02.09.2017).

3. Нормативи оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 № 164. Дата оновлення: 12.07.2010. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-п> (дата звернення: 02.06.2017).

4. Сільське господарство Полтавської області у 2015 році: статистичний збірник / За ред. О. П. Вацковської. Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області, 2016. 261 с.

УДК 338.431

ОРЕНДНА ПЛАТА ЗА ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

*Могилат М.Г., к.е.н., ст. викладач,
Полтавська державна аграрна академія*

Особливістю українського ринку земель є його початкова глибока сегментація, що дозволяє говорити про дві принципово різні моделі ринкових відносин в сільськогосподарському та несільськогосподарському сегментах. Якщо на ринку сільськогосподарських земель продовжує діяти мораторій, що обмежує його виключно орендними відносинами та успадкуванням, то ринок несільськогосподарських земель активно розвивається упродовж 20 років і нині характеризується наявністю на ньому всіх форм цивільно-правових угод. Тільки за останні 5 років ринкові операції з державними несільськогосподарськими землями принесли місцевим бюджетам майже 7 млрд. грн. доходів.

Орендні відносини в Україні демонструють щорічний стабільний ріст, високу кризостійкість і привабливість як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Це пояснюється високими якісними характеристиками українських земель, низькими ставками податків і орендної плати, зростання яких істотно

відстає як від загальних темпів інфляції, так і від зростання цін на сільськогосподарську продукцію.

За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, із 6,8 млн. громадян, які одержали сертифікати на право на земельну частку (пай), 4,7 млн. селян реалізували своє право на землю через орендні відносини. Із загальної кількості договорів у 2014 р. 33,9 % укладено з господарствами, де отримано селянами земельний пай, або з їх правонаступниками; 14,4 % – з фермерськими господарствами, 51,7 % – з іншими суб'єктами господарювання [1]. Переважна більшість договорів оренди земель укладена на термін більше 6 років (табл. 1).

Таблиця 1

Укладення договорів оренди земель в Україні за термінами їх дії, 2000, 2004, 2010 – 2015 рр., %

Термін дії договорів	Станом на 1 січня:								Абсолютне відхилення 2015 р. (+, -) від	
	2001	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2001 р.	2011 р.
1 – 3 роки	45,7	26,2	10,0	8,5	6,4	4,1	4,0	3,1	-42,6	-5,4
4 – 5 років	41,2	61,4	49,0	46,2	42,8	38,2	37,8	35,5	-5,7	-10,7
6 – 10 років	11,3	10,2	30,6	33,9	38,1	43,3	43,7	46,4	35,1	12,5
більше 10 років	1,8	2,2	10,4	11,4	12,5	14,4	14,6	15,0	13,2	3,6

Джерело: розраховано автором за даними [1; 3]

З 7 квітня 2015 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» № 191-VIII від 12.02.2015 р., яким встановлено мінімальний термін оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства на рівні 7 років [2].

На нашу думку, від даного нововведення ситуація на ринку оренди кардинально не зміниться, особливо в тому, що стосується строків оренди. Такі

терміни оренди дозволяють орендарям здійснювати капіталовкладення в поліпшення земель та отримувати віддачу на вкладений капітал у довгостроковому періоді. Згідно з Указом Президента України нижня межа орендної плати за землю має становити не менше 3 % від нормативної грошової оцінки земель, яка щороку індексується. Середній розмір орендної плати в Україні станом на 01.01.2015 р. знаходиться на рівні 664 грн./га (рис. 1).

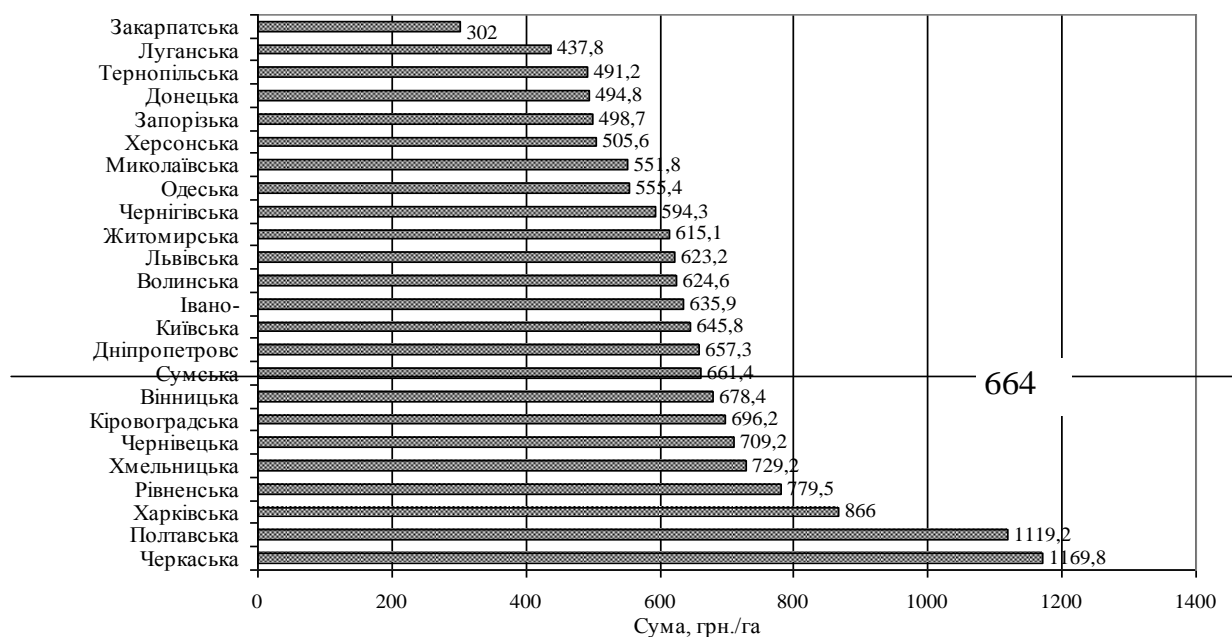

Рис. 1 Розмір орендної плати за земельні ділянки та земельні частки (паї) в Україні станом на 01.01.2015 р.

Джерело: розраховано автором за даними [1]

Як свідчать дані рис. 1, найвищий рівень орендної плати за земельні ділянки сплачують сільськогосподарські підприємства у Черкаській та Полтавській областях – 1169,8 та 1119,2 грн./га відповідно, а найнижчий рівень у Закарпатській та Луганській областях – 302 та 437,8 грн./га.

Відповідно, сума орендної плати за земельні ділянки, згідно укладених договорів, за 2010 – 2014 рр. збільшилася на 6094,8 млн. грн. або у 2,2 рази. Зазначимо, що індекс інфляції за цей період становив 1,4296. Серед форм орендної плати переважає натуральна – 55,7 % від загальної суми виплат.

Виходячи з даних, наведених на рис. 2, можна зазначити, що у 2014 р. порівняно з 2000 р., частка натуральної форми зменшилася на 21,7 %.

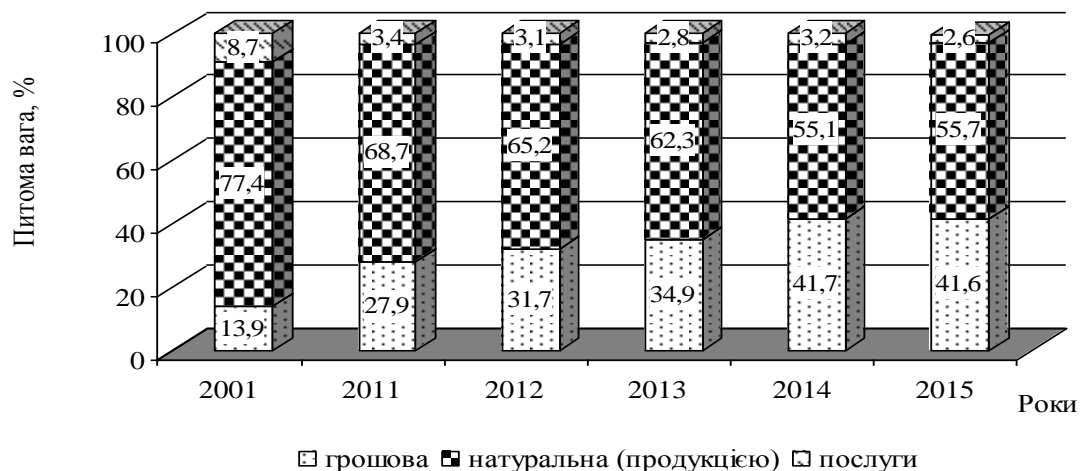

Рис. 2 Структура плати за оренду земельних ділянок і земельних часток в Україні, 2010 – 2014 рр. (станом на 1 січня)

Джерело: розраховано автором за даними [1]

У структурі сільськогосподарської продукції, виданої в рахунок орендної плати за земельні паї у сільськогосподарських підприємствах України переважають зернові культури – 91 %, олійні культури – 3 %, олія – 0,5 %, худоба та птиця – 0,4 %, мед – 0,1 % та інша продукція – 2 %. Слід зазначити, що це є негативним чинником, оскільки при розрахунках із селянами ціни на сільськогосподарську продукцію встановлюють самі керівники сільськогосподарських підприємств, і ці ціни, як показують дослідження, вищі за ринкові.

При цьому частка грошової форми плати за оренду земельних ділянок зросла з 13,9 % до 41,6 %. Це зумовлено тим, що поступово паї переходять від власників до правонаступників, які проживають у містах і не потребують сільськогосподарської продукції в якості орендної плати. Нами прогнозується, що така тенденція з роками буде лише поглиблюватися.

У 2010 р. сума орендної плати у сільськогосподарських підприємствах становила 1,83 % від грошової оцінки землі, а у 2014 р. зросла до 2,85 %. При цьому питома вага витрат на виплату орендної плати збільшилася на 0,6 % до 11,1 % у структурі витрат галузі рослинництва. У 2014 р. в Полтавській області знаходилося в оренді близько 90 % земельних паїв, що є одним з найвищих показників у країні. Крім того, минулого року в області була зафіксована одна з

найвищих в Україні орендних плат за земельні паї. Загалом власники земельних ділянок на Полтавщині уклали із сільгоспвиробниками 299739 договорів оренди. Середній розмір плати за оренду гектара земельного паю в у області в 2014 р. становив 1119 грн. Разом з тим, у Машівському та Шишацькому районах ставки орендної плати, відповідно до діючих договорів оренди, сягнули відповідно 1810 грн. та 1429 грн./га.

У структурі виплат орендної плати переважає грошова форма – 62,2 %, частка натуральної становить 36,2 %, послуг – 1,6 %. За термінами дії договорів, найбільшу частку займають договори терміном дії 4 – 5 років – 54,2 %, більше 10 років – 7 % [4].

Таким чином орендна плата за використання сільськогосподарських земель має тенденцію до зростання. Це обумовлено, головним чином, інфляційними процесами в економіці країни та використанням оренди, що виконує функції ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/191-19>.

3. Круглий стіл 25 червня на тему «Поточний стан розвитку ринку землі та напрямки розвитку кадастрової системи в Україні»: тези та презентації учасників: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imfgroup.com.ua/uk/2015/06/26>.

4. Офіційний веб-сайт Головного управління держгеокадастру у Полтавській області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: plzem.in.ua.

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Гасанов Р.І., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант,
Полтавська державна аграрна академія*

Ефективне ведення сільського господарства не можливе без врахування вимог сівозміни і культури землеробства. Однак, в останні роки у зв'язку із значною орієнтацією на швидкий прибуток в Україні значно погіршилася структура посівних площ. Якщо посівні площі зернових і зернобобових культур, овочів відкритого ґрунту 2016 р. проти 1990 р. збільшилися на 1,5 %, то цукрового буряку, картоплі та кормових культур – зменшилася на 79,4 %; 5,7 % і 82,5 % відповідно. Це зменшення відбулося переважно за рахунок збільшення площі посіву соняшнику – на 221,3 %, що не відповідає нормативам через порушення балансу гумусу та хімічних елементів у ґрунті. Структура посівних площ – це співвідношення окремих посівних площ основних видів сільськогосподарських культур, що вирощуються у підприємстві до загальної площі посіву всіх культур виражене у відсотках

Подібні тенденції спостерігаються і у діяльності ТОВ “Бурат-Агро”, яке є типовим сільськогосподарським підприємством України (табл. 1). Склад і структура посівних площ ТОВ “Бурат-Агро” не є досконалою. Даний аналіз підкреслив суттєву залежність від однієї культури, а саме – кукурудзи на зерно, яка в структурі посівних площ підприємства займає 46,6 % (10306 га). На другому місці знаходиться соняшник – 26,3 % (5822 га). Ця культура виснажує ґрунт і виносить з нього поживні речовини. Питома вага озимої пшениці становить 18,2 %, причому це на 1,3 процентних пункти менше, ніж у 2012 р. Отже, ТОВ “Бурат-Агро”, вирощує стандартні для холдингових структур сільськогосподарські культури – кукурудзу на зерно, соняшник, озиму пшеницю, сою. Структура посівних площ підприємства є типовою для більшості великих підприємств, які нині функціонують в Україні.

**Показники складу і структури посівних площ ТОВ “Бурат-Агро”,
2012-2016 рр.**

Види сільськогосподарських культур	Роки					Відхилення 2016 р. від 2012 р.	
	2012	2013	2014	2015	2016	абсолютне, +,-	відносне, %
Площа, га							
Зернові та зернобобові – всього	13159	14734	13501	12355	14344	1185,0	9,0
у т.ч. озима пшениця	1076	2689	2408	2199	4038	2962,0	275,3
інші зернові	24	26	-	-	-	-24,0	-100,0
кукурудза на зерно	12059	12019	11093	10156	10306	-1753,0	-14,5
Соняшник	5467	4448	4110	5022	5822	355,0	6,5
Соя	2835	1630	1944	1541	1965	-870,0	-30,7
Всього	21461	20812	19555	18918	22131	670,0	3,1
Структура, %							
Зернові та зернобобові – всього	61,3	70,8	69,0	65,3	64,8	3,5	x
у т.ч. озима пшениця	5,0	12,9	12,3	11,6	18,2	13,2	x
інші зернові	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	x
кукурудза на зерно	56,2	57,8	56,7	53,7	46,6	-9,6	x
Соняшник	25,5	21,4	21,0	26,5	26,3	0,8	x
Соя	13,2	7,8	9,9	8,1	8,9	-4,3	x
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	x

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Структура земельних угідь має безпосередній вплив на рівень економіки сільського господарства. Тому кожний господар зацікавлений у розширенні орних земель за рахунок менш продуктивних угідь. У той же час пасовища та сіножаті, поступаючись орним землям за продуктивністю, не втрачають свого важливого значення в економіці сільського господарства, ці угіддя повинні бути значно поліпшені, тому що в більшості господарств саме кормова база визначає можливості виробництва продукції тваринництва.

Рілля включає усі розорані землі, які використовуються або підготовлені під посіви сільськогосподарських культур. Площу ріллі визначають підсумувавши площі посіву сільськогосподарських культур і площі чистого пару. Обчислена таким способом площа ріллі може не збігатися з її розмірами, визначеними за картографічними матеріалами землеустрою землеробства. Це зумовлено тим що, частина ріллі використовується під тимчасові зрошувальні борозни, дороги тощо.

Для ефективного господарювання господарство повинно враховувати структуру посівних площ. Вона забезпечує виконання завдань по валовому виробництву продукції і забезпечує можливість дотримання чергування сільськогосподарських культур у сівозміні, що має важливе значення для розвитку господарства. Рациональна структура посівних площ повинна забезпечувати: виконання договірних зобов'язань щодо реалізації продукції; внутрішні потреби підприємства в продукції рослинництва; раціональне використання трудових ресурсів і засобів виробництва, особливо техніки; виробництво кормів для тваринництва в необхідних обсягах і якості з найменшими витратами; виконання вимог щодо чергування культур в сівозмінах відповідно до ґрунтово-кліматичних умов і спеціалізації підприємства тощо (табл. 2).

Таблиця 2

**Ефективність структури посівних площ в ТОВ “Бурат-Агро”,
2012-2016 рр.**

Показники ефективності	Ефективність структури										
	Всього					На 1 га					
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	відхилення (+,-) 2016 р. у до 2012 р.
Грошові надходження, тис. грн.	229884	223074	324982	554572	551902	10,7	10,7	16,6	29,3	24,9	14,2
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	24723	826	-195025	-33672	46282	1,2	0,0	-10,0	-1,8	2,1	0,9
Затрати виробництва, тис. грн	156945	153887	178065	326378	345141	7,3	7,4	9,1	17,3	15,6	8,3
Затрати праці, тис. люд-год.	13579	12680	14136	14378	14782	0,6	0,6	0,7	0,8	0,7	0,1
Посівна площа, га	21461	20812	19555	18918	22131	x	x	x	x	x	x

Джерело: побудовано автором за даними підприємства

Аналіз даних табл. 2 свідчить про підвищення ефективності структури посівних площ. Протягом досліджуваного періоду площа збільшилась на 670 га, або на 3,1 %, при цьому, грошові надходження на 1 га також збільшились – на 14,2 тис. грн/га і становили у 2016 р. 24,9 тис. грн. Позитивним є збільшення чистого прибутку в розрахунку на 1 га, сума якого становила 2,1 тис. грн/га, тоді як в попередні два роки цей показник був від’ємним.

Отже, використання земельних ресурсів у ТОВ “Бурат-Агро” у 2016 р. є ефективним, що свідчить також про ефективність управління земельними ресурсами. Однак надмірна залежність від монокультур та недотримання вимог сівозміни, що в подальшому може зумовити виснаження землі.

Список використаних джерел

1. Бойко В.В. Економіка підприємств України: Навч. посібник. 2-ге видання перероблене і доповнене / В.В. Бойко. – Дніпропетровськ: Навчальний гірничий університет, 2010. – 528 с.
2. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру [Електронний ресурс] : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua>.

УДК 631.173

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Дем’яненко Н. В., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Керівник підприємства, перш ніж розпочати будь-яку справу, повинен ретельно продумати, що саме, до якого терміну, якими способами, за допомогою яких засобів і з якою ефективністю доцільно зробити. У протилежному разі – наміри можуть бути нереалізованими. Отже, першою і

основоположною стадією управління будь-яким видом доцільної діяльності завжди є процес поставлення мети і віднаходження способів її досягнення. А це, зрештою, і є функції планування [1, с. 75]. Планування діяльності ТОВ «Промінь-Приват» – це процес пошуку і використання резервів підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. План підприємства за своїм змістом є сукупністю взаємозв'язаних заходів для збільшення прибутку за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів і комерційної діяльності. Загальна схема планування ТОВ «Промінь-Приват» має чіткий та логічний порядок (рис. 1).

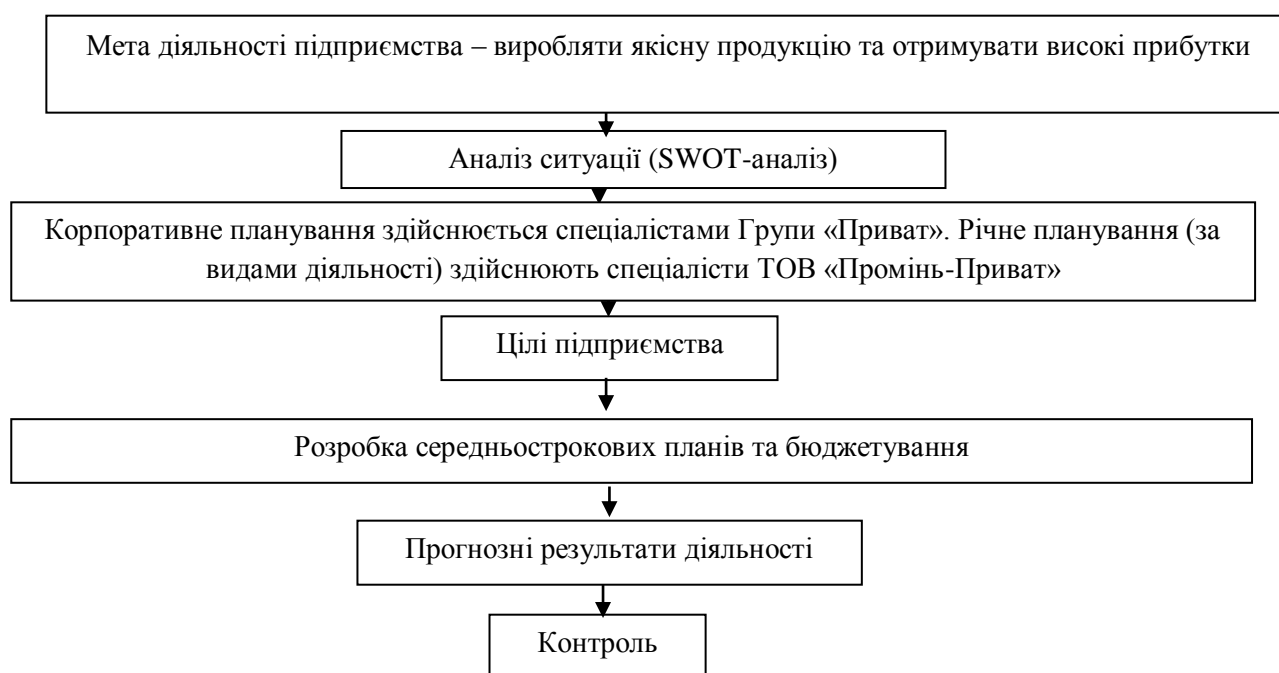

Рис. 1. Схема планування в ТОВ «Промінь-Приват», 2017 р.

З точки зору керівництва ТОВ «Промінь-Приват» ефективна діяльність суттєво залежить від практики планування, зокрема, 73 % керівників підтвердили, що недоліки у плануванні є одним із визначальних факторів низької ефективності діяльності, 21 % – що у плануванні вони помірно впливають на ефективність та 6 % опитаних – що недоліки у плануванні не впливають на впровадження проектів виробничо-господарської діяльності.

Підприємство застосовує у своїй виробничій діяльності систему оперативного-календарного планування та планування на короткострокову

перспективу без діагностики ряду факторів впливу. Технологічні карти не розробляються, бізнес-плани в підприємстві не складаються.

Планування в ТОВ «Промінь-Приват» здійснюється в основному керівництвом, що вказує на високий ступінь централізації управління в Україні. Отже, планування в ТОВ «Промінь-Приват» як процес управління дозволяє вирішувати проблеми ефективного розподілу ресурсів підприємства для досягнення поставлених довгострокових цілей та успішно розв'язувати поточні завдання його діяльності. Види планів ТОВ «Промінь-Приват» та їх забезпечення наведено на рис. 2.

Рис. 2. Система внутрішньогосподарського планування ТОВ «Промінь-Приват», 2017 р.

Отже, в цілому в підприємстві складають річні та оперативні плани. Стратегічне планування здійснюють спеціалісти Групи «Приват».

У сільськогосподарських підприємствах у рослинництві розробляють оперативні робочі плани на періоди найважливіших сільськогосподарських робіт (весняних, догляду за посівами і насадженнями, збирання врожаю та ін.), а також плани-наряди на виконання робіт [2, с. 65]. Намічені у плані

сільськогосподарського виробництва завдання тісно пов'язані з планом розвитку транспорту, де передбачаються завдання з перевезень сільськогосподарської продукції, техніки, хімікатів та добрив. У плані капітального будівництва містяться завдання з розширення відновлення основних засобів для сільського господарства, проведення заходів з іригації, осушення земель та ін.

Список використаних джерел

1. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : [підручник]. – 2-ге вид., перероб. та доп. / В. М. Нелеп. – К. : КНЕУ, 2004. – 495 с.
2. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства : [навчальний посібник] / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К. Каравела, 2008. – 352 с.

УДК 321.477

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Васюта В.Б., к.е.н., доцент, Срібна А. С., магістрантка, Полтавський
національний технічний університет ім. Ю.Кондратюка*

Аналіз визначення поняття «розвиток підприємства» у науковій літературі дав змогу авторам виокремити два аспекти його трактування – у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні розвиток підприємства розглядають як стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У широкому розумінні розвиток підприємства трактується як незворотній, спрямований, закономірний процес, який є безперервною та послідовною зміною (сукупність змін) результатів чи станів підприємства в часі та просторі на кількісно і якісно інший за попередній під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища [1].

Неузгодженість та розрізненість думок вчених-економістів не дозволяють сформулювати комплексне бачення процесів розвитку підприємства через сутнісні протиріччя, що є вагомою перешкодою при розробці та впровадженні в практику господарювання сучасних підприємства механізмів управління розвитком підприємства як системи, так і окремими його підсистемами [2].

Оскільки категорія розвитку є достатньо складною, причому як на загальнонауковому рівні, так і в галузі економіки, представляється доцільним розглянути критерії систематизації розвитку та його різноманітні типи [3]. Типологію розвитку підприємства пропонується здійснювати за двома групами критеріїв. Перша група критеріїв належить до розвитку взагалі – як міжнаукового, філософського і навіть загальнонаукового поняття. І тому такі критерії вважаються загальнонауковими. Така група критеріїв є достатньою мірою розробленою. Друга група критеріїв належить саме до підприємства як об'єкта розвитку.

Управління розвитком підприємства можна розглядати як циклічний процес, що складається із п'яти основних блоків:

- діагностичний аналіз, під час якого вивчається стан підприємства внаслідок впливу внутрішніх та зовнішніх, контрольованих та неконтрольованих чинників;
- підготовка, прийняття та реалізація ділових настанов, цілей діяльності;
- стратегічне планування, яке передбачає формування відповідно до намічених цілей ієрархії стратегій і побудову обґрунтованої системи прогнозів і довгострокових планів розвитку підприємства;
- тактичне планування, яке передбачає розробку та реалізацію оперативних дій;
- управлінський контроль, що включає збір та оцінку даних щодо діяльності підприємства, рішення про проведення ревізії знову діагностичного аналізу [4].

Прогнозування розвитку (стану) підприємства або організації – це наукове обґрунтування можливих кількісних та якісних змін його (її) стану

(рівня розвитку в цілому, окремих напрямків діяльності) в майбутньому, а також альтернативних способів і строків досягнення очікуваного стану [5].

Завданням прогнозування є:

– виявлення імовірних шляхів та результатів найближчого або більш віддаленого розвитку соціально-економічних явищ на базі реальних процесів дійсності;

– розробка оптимальних тенденцій розвитку із врахуванням складеного прогнозу та оцінка прийнятого рішення з позицій його наслідків у періоді, що прогнозується.

Мета прогнозування на підприємстві – найточніше передбачати далеку й близьку перспективи свого розвитку, щоб запобігти економічним ризикам і вибору правильного курсу розвитку.

Ознаками проведеного прогнозування є особливості, за якими можна визначити подальший економічний розвиток підприємства в умовах ринку.

На відміну від планування, прогнозування переважно спрямоване в майбутнє і, будучи складовою планування, суттєво відрізняється від останнього. Прогнозування дозволяє менеджерам підприємств не тільки передбачати далеку та близьку перспективу свого розвитку, а й запропонувати альтернативні шляхи та строки виконання своїх комплексних програм.

Економічні прогнози необхідні для визначення шляхів розвитку підприємства та економічних ресурсів, що забезпечують його динаміку, для виявлення найбільш імовірних й економічно ефективних варіантів довго-, середньострокових і поточних планів, обґрунтування основних напрямків економічної і технічної політики, передбачення наслідків прийнятих рішень і здійснюваних заходів.

Сучасні економічні умови вимагають максимального розширення фронту прогнозування, подальшого вдосконалення методології та методики розробки прогнозів. Чим вищий рівень прогнозування процесів розвитку підприємства, тим ефективнішими є процеси планування й управління на підприємстві. Однак не слід забувати про те, що прогноз має імовірнісний характер. Стратегічний

аналіз та прогнозування сприяє зменшенню невизначеності середовища, дозволяє зорієнтуватися в оточенні й перейти до вибору варіантів дій у певній стратегічній перспективі [4].

Проте деякі підприємства для прийняття рішень про майбутнє або зовсім не застосовують прогнози, або застосовують їх незначною мірою. Як правило, такі підприємства функціонують недовго, оскільки навіть ті зміни в навколишньому середовищі, які можна передбачити, стають для них несподіванкою: підприємство не готове для повної реалізації можливостей, що надаються зовнішнім середовищем, або зазнає краху під впливом будь-якої, навіть незначної, загрози. Наукові прогнози можна згрупувати таким чином:

– прогнози, які характеризують тенденції і перспективи розвитку конкретного процесу від визначеної дати у теперішньому до визначеної дати в майбутньому. Ці прогнози дають відповіді на таке питання: в якому напрямку відбувається розвиток;

– прогнози, які характеризують найбільш вірогідний стан явища на певну дату в майбутньому. Прогнози цієї групи дають відповідь на питання: що є можливим?

– прогнози, які характеризують бажаний стан явища в майбутньому. Вони відповідають на питання: що є бажаним?

У процесі прогнозування поетапно вирішуються такі питання:

1) постановка цілей (цілевстановлення) – передбачає встановлення очікуваного (ідеального) результату діяльності;

2) планування – здійснюється проєкція в майбутнє результатів діяльності для досягнення поставлених цілей за умов використання наявних засобів та перетворення інформації про майбутнє в рішення для цілеспрямованої діяльності;

3) проєктування – створення конкретних образів майбутнього, конкретних деталей розроблених програм.

Таким чином, прогнозування дозволяє не тільки передбачити напрямки розвитку, але й краще зрозуміти, які цілі необхідно встановити і яких наслідків

можна очікувати від різних дій, воно допомагає обрати способи оптимального розподілу ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей.

Одним з найважливіших завдань прогнозування є передбачення так званих граничних величин процесів розвитку, виявлення, наприклад, строків великих зрушень, що знаменують якісні зміни досліджуваних процесів [6]. Ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах неможливе без використання в управлінні методів прогнозування. Саме прогнозування є ефективним інструментом при прийнятті обґрунтованих управлінських рішень, дає імовірнісне припущення про можливий стан підприємства в майбутньому. Наявність прогнозу дає змогу уникнути помилкових рішень, запобігти небажаним подіям. Отже прогнозування є одним із засобів розробки стратегії управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Прийма Л. Р. Розвиток підприємства: сутність поняття / Л. Р. Прийма, І. Я. Кулиняк // Науковий вісник НЛТУ України. - 2012. - Вип. 22.10. - С. 236-241. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22.
2. Іванчук К. О. Теоретичні підходи до визначення сутності категорії "розвиток підприємства" / К. О. Іванчук // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. - 2012. - С.231-239. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_21.
3. Погорелов Ю.С. Розвиток підприємства: поняття та види. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36617/21-Pogorelov.pdf?sequence=1>
4. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 679 с.
5. Планування діяльності підприємства: Конспект лекцій / Укладач О.Ю. Древаль. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 146 с.
6. Дробишева О.О., Керничшин Ю.В. Прогнозування розвитку промислового підприємства в сучасних умовах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_158.pdf

ЗАВДАННЯ, ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРІТЕТИ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

*Єланська Ж. Ю.¹⁰, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Сьогодні основна господарська діяльність здійснюється в регіонах. Їм надано право самостійно вирішувати певне коло економічних питань, встановлювати міжрегіональні зв'язки й зв'язки з зарубіжними країнами й регіонами цих країн. Розвиток сучасної економіки пов'язаний з необхідністю забезпечення ефективного управління на рівні регіону.

Регіональний розвиток – це, по-перше, переміщення продуктивних сил регіону, потоків людей і матеріальних ресурсів, товарів, вантажів, послуг, капіталів, інформації, з'ясування системи зв'язків і відносин; по-друге, це режим функціонування регіональної економіки, який орієнтований на позитивну динаміку параметрів рівня і якості життя населення, забезпечену стійким, збалансованим відтворенням соціального, господарського, ресурсного й екологічного потенціалу території [2, с. 63].

Управління регіональним розвитком – це управлінська діяльність, у якій об'єктом виступає територія, регіон, суб'єктом – органи місцевого самоврядування, а метою – досягнення високого рівня розвитку даного регіонального утворення у відповідності до Конституції, Законів, статутів територіальних громад, інших законодавчих актів України [1, с. 159].

Реалізація основних функцій регіонального управління повинна здійснюватися на основі таких принципів:

- принципу наукової обґрунтованості управлінських рішень, що передбачає розробку якісних управлінських рішень, заснованих на об'єктивних

¹⁰ Науковий керівник: к.і.н., доцент Помаз Ю. В.

економічних законах і результатах попереднього аналізу рівня регіонального розвитку;

- принципу погодженості всіх елементів системи регіонального управління, що полягає у формулюванні адекватних цілей діяльності й розвитку регіону, виконанні для їх реалізації основних функцій регіонального управління, а також використанні необхідних методів управління при відповідному ресурсному забезпеченні;

- принципу раціоналізації діапазону регіонального управління, що полягає в розробці та функціонуванні ефективних організаційних структур управління, що забезпечують суб'єкту управління відповідну керованість об'єктом управління;

- принципу оптимізації співвідношення централізації та децентралізації в процесі регіонального управління, що повинен забезпечити раціональне об'єднання єдиноначальності й делегування повноважень, що дозволяє приймати якісні управлінські рішення і реалізовувати їх у запланований термін;

- принципу формування та використання адекватної і достовірної управлінської інформації на основі ефективної організації інформаційних потоків, що полягає в одержанні та використанні необхідної управлінської інформації про стан об'єкта регіонального управління;

- принципу максимізації результату регіонального управління при мінімізації ресурсних витрат, заснованого на одержанні запланованого результату управління при використанні необхідного обсягу природних, матеріально-технічних, фінансових та трудових ресурсів [2, с. 72].

До основних методів регіонального управління відносяться:

- економіко-правові методи регіонального управління, що полягають у створенні сприятливих правових умов (на основі прийняття адекватної законодавчої бази) для забезпечення сталого економічного росту в регіоні;

- організаційно-адміністративні методи регіонального управління, що полягають у використанні сукупності методів проектування та удосконалення раціональних організаційних структур регіонального управління,

функціонування яких забезпечує досягнення поставлених цілей регіонального розвитку;

- морально-психологічні методи регіонального управління, що полягають у формуванні позитивного іміджу представників регіональної влади, заснованого на сумлінному виконанні своїх посадових обов'язків, що виражається в досягненні реального зростання економічних показників у регіоні й на цій основі підвищенні рівня життя населення [3, с. 89].

Таким чином, проведені дослідження дає підстави стверджувати, що основні принципи та завдання державної регіональної політики мають забезпечити створення загальнодержавних умов для того, щоб кожен регіон мав можливість максимально використовувати свій власний внутрішній потенціал, та врахування загальнодержавних інтересів та гарантування державних стандартів щодо розвитку регіонів. Формуючи власні підходи до регіонального розвитку, створення дієвих механізмів формування та реалізації регіональної політики в Україні слід враховувати сучасні тенденції регіоналізації, які сьогодні мають великий вплив на політику просторового розвитку європейських країн.

Список використаних джерел

1. Шульц С. Л. Економічний простір України: формування, структурування та управління: монографія / С. Л. Шульц. – Львів : ІРД НАН України, 2010. – 390 с.

2. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: монографія / В. В. Мамонова. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006.– 196 с.

3. Кендюхов О. В. Стратегія соціально-економічного розвитку України: мета, завдання і ключові проблеми / О. В. Кендюхов [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2009_47/st_47_01.pdf.

УДК 338.439.02

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Копейкіна В.В., студентка, Кулакова С.Ю.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

У нашій країні агропродовольчий ринок може регулюватися державою та самостійно через ринкове регулювання, але наведені управління повинні бути взаємодоповнюючими та взаємопов'язаними між собою. На сучасному етапі розвитку економіки значну увагу приділяють державному регулюванню, і це є зрозумілим, тому що в економічних процесах не можна покладатися тільки на ринкове регулювання.

Вітчизняні науковці трактують агропродовольчий ринок, як складову частину економіки, яка охоплює виробництво, розподіл та споживання продовольчої сировини і продуктів харчування. [1]

Що стосується управління розвитку агропродовольчого ринку, на сьогодні більш вагомим є державне регулювання цієї системи, тому що, як раз таки, це регулювання дозволяє визначити значимість та самостійність держави, реалізація якої пов'язана із соціально-економічним розвитком країни.

Державне регулювання агропродовольчого ринку України можна визначити як цілеспрямовані дії держави в системі аграрного сектора економіки щодо забезпечення формування і розвитку. Виділяють такі основні ланки державного регулювання агропродовольчого ринку [4]:

- регулювання цін на сільськогосподарську продукцію через різні механізми з метою забезпечення сільським товаровиробникам нормальних умов господарювання;
- обмеження обсягів і регулювання структури сільськогосподарського виробництва з метою недопущення перевиробництва продукції;
- податкове регулювання, спрямоване на стимулювання розвитку аграрних підприємств з урахуванням їх особливостей;

- широке застосування кредитної форми підтримки шляхом здешевлення процентів і відшкодуванням (відстроченням) платежів основного боргу;
- економічна підтримка аграрних підприємств, що потрапили в несприятливі природньокліматичні умови;
- регулювання експортно-імпортних операцій на сільськогосподарську сировину й продовольство;
- державне фінансування найважливіших програм розвитку сектора (боротьба з водною та вітровою ерозією ґрунту тощо);
- наукове й інформаційне забезпечення сільських виробників та їх соціальна підтримка;
- узгодження попиту і пропозиції, підтримка їхньої рівноваги; [3,4]
- ведення моніторингу та прогнозування кон'юнктури ринку;
- впровадження стандартів агровиробництва та правил сертифікації продукції (СОТ, країн ЄС).

У процесі державного регулювання агропродовольчого ринку увага повинна приділятися не тільки захисту вітчизняного товаровиробника, але й вітчизняних споживачів даної продукції, адже найважливішим є забезпечення якісних і доступних за ціною товарів для українських споживачів, рівень і якість життя та соціальна захищеність населення. Забезпеченню захисту товаровиробників і споживачів вищеперелічених показників можуть сприяти два показники регулювання: попиту і пропозиції.[2]

Отже, на сьогодні держава намагається створити всі необхідні умови для нормального функціонування агропродовольчої сфери, є що вдосконалювати та покращувати, але все ж таки державне регулювання розвитку агропродовольчого ринку функціонує та більш менш ефективно.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. І. Економіка аграрних підприємств : підручник. / В. І. Андрійчук. - 2-ге вид., доповн. та перероб. - К.: КНЕУ, 2002. - 624 с.
2. Дейнеко Л.В., Купчак П.М. Державне регулювання виробництва та споживання продовольчих товарів в умовах глобалізації // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних

процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 3-7.

3. Єрмак Л.О. Державне регулювання економіки в контексті продовольчої безпеки // «Регуляторні механізми у сфері виробництва та споживання товарів в умовах інтеграційних процесів» Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв 2010 – С. 66-68.

4. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках; наукова доповідь / Автор. кол.: В.М. Трегобчук, Б.Й. Пасхавера. – К.: Інститут економіки та прогнозування, 2007. – 260с.

5. Копелець О.О. застосування елементів механізму регулювання розвитку сільського господарства в рамках систем державного і господарського управління / О.О. Копелець; за заг. ред. В.І.Лугового, В.М. Князева // Збірник наукових праць НАДУ при Президентіві України. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 188-199.

УДК 005.412.658

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Марченко В. В.¹¹, здобувач СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

В умовах сьогодення економіка сільськогосподарських підприємств змінилась принципово. Підприємства отримали юридичну та економічну самостійність і повністю відповідають за результати своєї діяльності, яка, в свою чергу, пов'язана з залученням необхідних ресурсів, використанням їх у виробничому процесі, реалізацією виробленої продукції (робіт, послуг) [3, с. 600].

Вчасний та неупереджений аналіз фінансових результатів сприяє

¹¹ Науковий керівник: Світлична А. В., к.е.н., доцент

підвищенню ефективності діяльності підприємств, найбільш доцільному та ефективному використанню основних засобів, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, усунення додаткових витрат. А отримані результати аналізу створюють об'єктивні умови для збільшення ефективності управлінських рішень, а також отримання аргументованої облікової та аналітичної інформації для планування і прогнозування фінансових результатів [2, с. 155].

В Полтавському районі Полтавської області функціонує два державних підприємства дослідні господарства, що знаходяться в підпорядкуванні Полтавської державної сільськогосподарської станції ім. М. І. Вавилова Інституту свинарства і агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України. Кожного кварталу фінансові результати господарств порівнюються з середніми показниками по державних підприємствах України. Керівники ДП «ЕБ «Надія» та ДП «ДГ «Степне» звітують перед спеціалістами академії та обґрунтовують причини невиконання планів (якщо вони є). Також відбувається обговорення стратегічних та поточних планів підприємств у НААН. Аналіз фінансових результатів діяльності – це комплекс дій, які спрямовані на вивчення результатів діяльності підприємства за певний період часу, з метою визначення ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управлінні цього підприємства та надання необхідної інформації для оперативного керівництва та підвищення результативності діяльності підприємства [1, с. 8].

Проаналізуємо динаміку показників результативності діяльності ДП «ЕБ «Надія» та порівняємо з показниками ДП «ДГ «Степне» у табл. 1.

Як свідчить аналіз даних табл. 1, валовий дохід підприємства в 2016 р. порівняно з 2012 р. збільшився на 11383,2 тис. грн, або в 8,5 разів і становив 12895,2 тис. грн, що відбулося за рахунок зростання реалізаційних цін на сільськогосподарську продукцію та послуги.

Таблиця 1

Динаміка результативності виробничо-комерційної діяльності

ДП «ЕБ «Надія», 2012-2016 рр.

Види угідь	Роки					2016 р. до 2012 р., %	ДП «ДГ «Степне», 2016 р.	ДП «ЕБ «Надія» до ДП «ДГ «Степне», %
	2012	2013	2014	2015	2016			
Виробництво валової продукції - всього, тис. грн	1512,3	1718,7	4386,1	3760,0	3690,0	в 2,4 р. б.	26467,7	13,9
з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	216,6	246,2	628,4	555,4	545,1	в 2,5 р. б.	790,1	69,0
Валовий дохід (у фактичних цінах з урахуванням наданих послуг) – всього, тис. грн	1512,0	1942,0	5870,0	5605,5	12895,2	в 8,5 р. б.	45617,0	28,3
з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	216,6	278,2	841,0	828,0	1904,8	в 8,8 р. б.	1361,7	139,9
Прибуток - всього, тис. грн	158,0	281,0	-75,0	853,3	3378,6	в 21,4 р. б.	10717,0	31,5
з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	22,6	40,3	-10,7	126,0	499,1	в 22,0 р. б.	319,9	156,0
Рівень рентабельності (збитковості) виробництва та надання послуг, %	15,1	16,9	-1,3	18,0	35,5	х	30,7	х
Норма прибутку, %	2,8	5,3	-1,6	16,9	53,4	х	28,7	х

Прибуток збільшився на 3220,6 тис. грн і становив у 2016 р. 3378,6 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва підприємства у 2016 р. зріс до 35,5 %. У цілому, підприємство отримало на 71,7 % менше валової продукції ніж ДП «ДГ «Степне», але при цьому рівень рентабельності в підприємстві є вищим на 4,8 в.п., що свідчить про ефективніший підхід до господарювання.

Отже, фінансові результати діяльності повністю залежать від цілей, які керівництво ставить перед спеціалістами підприємства. ДП «ДГ «Степне» у 2016 р. було визначено такі цілі: збільшити обсяг продажу продукції і завоювати значну частину ринку, а відповідно, метою формування фінансових

результатів були високі темпи зростання. ДП «ЕБ «Надія» акцентувало увагу на стабілізації своєї діяльності та підвищенні рівня рентабельності виробництва. Відповідно, ціллю управління фінансовими результатами стало зосередження на швидкій окупності виробничих витрат та їх скорочення.

Важливим джерелом резервів зростання прибутковості сільгосп підприємств, як важливого результату діяльності, є оптимізація структури товарної продукції, тобто зростання частки тих видів продукції, які приносять більший прибуток підприємству з урахуванням науково-обґрунтованих сівозмін та площ, виділених для наукових дослідів.

Список використаних джерел

1. Балдик Д. О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності 3. сільськогосподарських підприємств / Д. О. Балдик // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 8-12.

2. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навчальної літера-тури, 2007. – 204 с.

3. Христюк Д. П. Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / Д. П. Христюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 600-603.

УДК 338.439.02

СУТНІСТЬ, КОНЦЕПЦІЯ ТА РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Притула А. І., магістрант, Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент кафедри
економіки підприємства та управління персоналом,*

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

Одним із найбільш актуальних завдань сучасного розвитку економіки України постає створення належних умов для забезпечення нормальної роботи підприємства, ефективне функціонування яких є однією з передумов сталого розвитку економіки країни. Однак трансформаційні зміни як у внутрішньому,

так і в зовнішньому середовищах вимагають від керівництва підприємств пошуку нових напрямків розвитку. За таких умов стратегічне управління виступає єдино можливим способом прогнозування майбутніх змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах функціонування, досягнення цілей підприємства і сприяння стабільності його діяльності.

Як свідчить іноземна практика, виважене стратегічне управління є основою їхнього ефективного функціонування. Визначення сутності стратегічного управління підприємством не має єдино-прийнятого трактування (табл. 1).

Таблиця 1

Основні визначення поняття «стратегічне управління»

Визначення поняття	Автор
1	2
Діяльність, пов'язана з визначенням цілей і задач організації та забезпеченням взаємовідносин між організацією і зовнішнім оточенням, що відповідає її внутрішнім можливостям і дозволяє залишатися сприйнятливою до зовнішніх вимог	Ансофф. І. [2]
Багатоплановий, формально-поведінковий управлінський процес, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей	Томпсон А. А., Стрікленд А. Дж. [2]
Процес визначення і встановлення зв'язку між компанією та середовищем, що складається з реалізації вибраних цілей і досягнення бажаного рівня відносин із цим середовищем через поділ ресурсів, що сприяє ефективному і результативному функціонуванню компанії та її підрозділів	Д. Шендел, К. Хаттен [2]
Реалізація концепції, в якій поєднується цільовий та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність за рахунок розробки та реалізації системи стратегії	З. Шершньова, С. Оборська [4, с. 52]
Процес, спрямований на створення конкурентних переваг фірми та забезпечення ефективної стратегічної позиції, які забезпечать майбутню життєздатність організації в умовах, що змінюються	Міщенко А. П. [3, с. 21]
Управління, яке спирається на людський потенціал фірми і орієнтує діяльність організації на максимальне задоволення запитів споживачів шляхом проведення своєчасних змін в організації, отримання конкурентних переваг і забезпечення адекватної реакції фірми на зміни зовнішнього середовища	Віханський О. С., Наумов А. Н. [3, с. 17]

Усі науковці сходяться на трьох його основних постулатах:

- спрямованість на довгостроковий результат у межах місії підприємства;

- ієрархічність системи взаємопов'язаних цілей, реалізація яких має забезпечити ефективну та конкурентоспроможну діяльність підприємства у довгостроковій перспективі;

- прогнозування й планування діяльності підприємства як відкритої системи, що передбачає врахування змін зовнішнього середовища.

Можна погодитися із Шершньовою З. Є., за якою концепція стратегічного управління має такі характерні особливості:

- базується на певному поєднанні теорій менеджменту стосовно діяльності підприємства (зокрема, на системному та ситуаційному аналізі, цільовому та інноваційному підходах до управління тощо);

- підприємство при цьому розглядається як відкрита соціально-економічна та матеріально-речовинна система. Використання тільки однієї із зазначених засад не дає змоги досягти розвитку підприємства у довгостроковій перспективі;

- орієнтує на вивчення умов, в яких функціонує підприємство, завдяки чому вдається створювати адекватні наявним умовам системи стратегічного управління, що відрізнятимуться одна від одної залежно від особливостей підприємства та характеристик зовнішнього середовища;

- концентрує увагу на необхідності збору та застосування баз стратегічної інформації: аналіз, інтерпретація та застосування інформації для прийняття стратегічних рішень дають змогу визначити зміст та послідовність дій щодо змін на підприємстві завдяки зменшенню невизначеності ситуації;

- допомагає прогнозувати наслідки рішень, що приймаються, впливаючи на ситуацію відповідним розподілом ресурсів, встановленням ефективних зв'язків та формуванням стратегічної поведінки персоналу;

- передбачає застосування певних інструментів і методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору»,

стратегічних планів, проектів і програм тощо);

– створює передумови для створення такої системи управління, яка дає змогу функціонувати організації у стратегічному режимі, що, у свою чергу, забезпечує її існування в довгостроковій перспективі [4, с. 57-58].

Відтак, стратегічне управління підприємством можемо розглядати як складний, багатоплановий управлінський процес (рис. 1), спрямований на досягнення довгострокових цілей підприємства, посилення його конкурентоспроможності, зміцнення зайнятих на ринку позицій і підвищення ефективності функціонування в цілому шляхом формування та реалізації оптимальної стратегії, що відповідала б усім вимогам і умовам зовнішнього та внутрішнього середовищ.

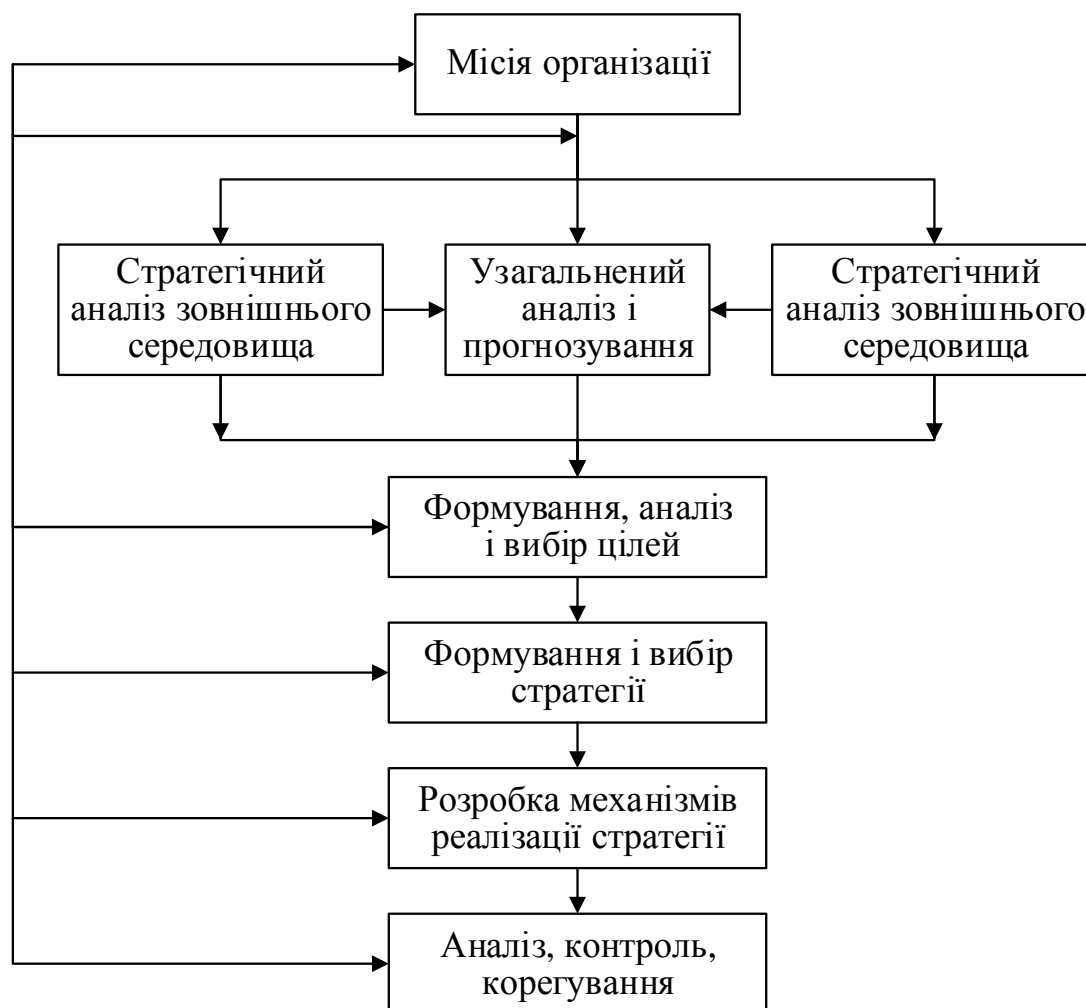

Рис. 1. Процес стратегічного управління підприємством
(за Шеховцевою Л. С.) [5, с. 43].

Роль стратегічного управління власне для агропромислових підприємств

полягає в розробленні його стратегічної орієнтації, визначенні стратегічного потенціалу для забезпечення довгострокових конкурентних переваг, що дозволять зайняти більш сильні ринкові позиції, і своєчасному реагуванні на зміни в середовищі функціонування з урахуванням особливостей і тенденцій розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку.

При цьому особливо актуальним і доцільним для агропромислового підприємства стратегічне управління стає за умови появи нових, більш складних задач, які обумовлені динамічністю та невизначеністю зовнішніх обставин, що відбуваються в агропродовольчому ринку, у результаті швидкої зміни завдань та реакцій підприємства щодо капіталовкладень, а також за відсутності формалізованих та звичних процедур вирішення ресурсо- та трудомістких завдань.

Стратегічне управління агропромисловим підприємством передбачає:

- забезпечення готовності агропромислового підприємства до своєчасного використання можливостей, що виникатимуть у майбутньому;
- мінімізацію ризиків та негативного впливу невизначеного середовища на діяльність підприємства;
- адаптацію до змін та умов зовнішнього оточення;
- стимулювання управлінців щодо реального впровадження ухвалених управлінських рішень на довгострокову перспективу.

Таким чином, стратегічне управління агропромисловим підприємством передбачає визначення його місії та стратегічних цілей, формування та забезпечення реалізації комплексу відповідних стратегій з метою посилення його конкурентоспроможної діяльності на агропродовольчому ринку у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Войченко Т. О. Особливості стратегічного управління в Україні / Т. О. Войченко // Водний транспорт : Зб. наук. пр. – Вип. 2(14). – К. : КДАВТ, 2012. – С. 93-96.
2. Гедройц Г. Ю. Визначення сутності поняття «стратегічне управління»

[Електронний ресурс] / Г. Ю. Гедройц // Екон. науки. – № 10 : Економіка підприємств. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Economics/70074.doc.htm.

3. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навч. посіб. / А. П. Міщенко. – К. : ЦУЛ, 2004. – 336 с.

4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч.-методич. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Ю. М. Ратушний. – К. : КНЕУ, 2001. – 232 с

5. Шеховцева Л. С. Стратегический менеджмент: учеб. пособие. – Калининград: Изд-во РГУ им. И. Канта, 2006. – 153 с.

УДК 339.97:005.21

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ТА ПРІОРИТЕТИ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА УКРАЇНІ

*Міняйленко І.В., ст. викладач, здобувач,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

Світова фінансова криза, яка в процесі свого розгортання породжує економічну кризу в багатьох країнах світу, змусила уряди і центральні банки країн вживати швидких і масштабних рішень щодо підтримання стійкості фінансової системи країн, забезпечення ліквідності банківської системи, підтримання виробництва, а також економічного зростання [2].

Для прийняття обґрунтованих антикризових програм і заходів, визначення пріоритетів подальшого економічного відродження й розвитку України потрібні науково-обґрунтована оцінка й аналіз макроекономічної ситуації в окремих країнах світу [1]. Серед значного різноманіття антикризових заходів, які впроваджуються різними країнами світу, чільне місце посідають

заходи, спрямовані на безпосередню підтримку компаній як фінансового, так і реального секторів економіки, що потерпають від кризи. Системним наслідком таких заходів має стати відновлення або прискорення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності компаній, збереження, або збільшення зайнятості.

Тобто антикризова політика будь-якої держави повинна реалізовуватися на трьох рівнях:

а) підтримка конкурентоздатності основних галузей економіки;

б) попередження й недопущення криз в економічно- і соціально-значимих сферах, таких як банківський бізнес або сфера суспільного транспорту;

в) зменшення негативних наслідків банкрутства підприємств, максимально повне задоволення інтересів їх співробітників і кредиторів [3].

У сферах, що мають особливе значення для економічного й соціального життя, держава повинна застосовувати спеціальні заходи попередження кризових ситуацій (рис.1).

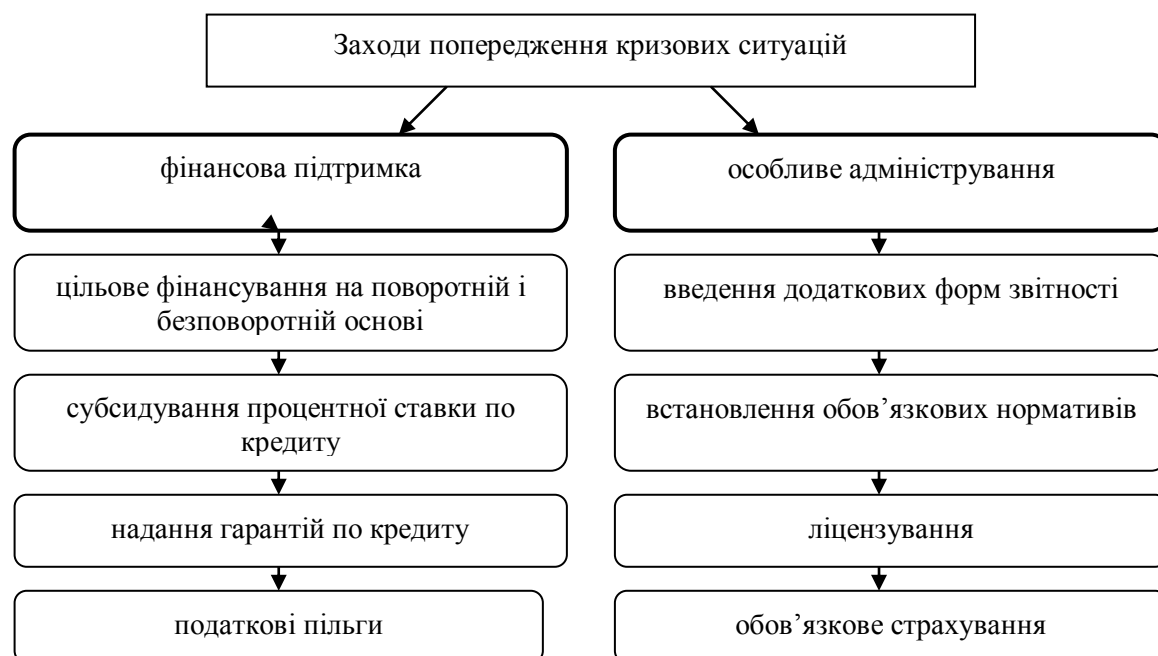

Рис. 1. Заходи попередження кризових ситуацій в країні

В антикризовому регулюванні економіки в умовах світової економічної кризи вирішальне значення має побудова ретельно продуманої стратегії

економічного розвитку. Необхідний початковий етап у розробці такої стратегії – комплексна й своєчасна діагностика стану економіки.

Стабільний економічний розвиток, економічне зростання повинні бути основною метою антикризового регулювання. З огляду на це, антикризове регулювання повинне здійснюватись з врахуванням стратегії економічного розвитку країни. Базуючись на цьому, на нашу думку, підходи до антикризового регулювання економіки мають бути орієнтовані не лише на подолання наслідків кризи, але, в першу чергу, на забезпечення трансформаційних змін в економіці як наслідок ефективної поведінки держави до та під час економічної кризи. В першу чергу це стосується світової економічної кризи, зважаючи на неможливість в умовах глобалізації уникнути її впливу для конкретної держави.

Узагальнення міжнародного досвіду дозволяє виокремити низку антикризових інструментів у наступних сферах:

- розширення пропозиції кредитних ресурсів;
- підтримка малого й середнього бізнесу;
- стимули для інвестицій та інновацій;
- підтримка галузей;
- підтримка експортерів;
- податкові інструменти [2].

У якості важливого стимулятора економічної активності у міжнародній практиці розглядається розвиток інфраструктурних проектів. Зокрема, нові інфраструктурні проекти передбачають модернізацію транспортної інфраструктури, енергетики, в тому числі альтернативних джерел енергії, а також сільського господарства.

Так, в США згідно «Проекту відновлення і реінвестування для розвитку інфраструктури» було передбачено фінансування протягом двох років будівництва і реконструкції доріг і мостів, інвестицій в залізничний транзит, медичних інформаційних технологій, проектів, спрямованих на «озеленення» Америки, енергоефективності громадських будівель на федеральному,

державному і місцевому рівнях, будівництва, ремонту і модернізації шкіл і лікарень, екологічних проектів. Загальна вартість проекту складала 180 млрд. дол. США.

У Німеччині було прийнято два пакети антикризових заходів. Ними передбачено додаткове фінансування програм підвищення енергоефективності, інноваційної та інвестиційної програм в транспортній галузі, громадських інфраструктурних проектів. Загалом на подолання наслідків кризи було передбачено 27,2 млрд. євро.

Уряд Китаю передбачив першочергову підтримку таких галузей, як транспорт (покращення управління, безпеки технологій, підготовки кадрів та інформаційних систем), енергетика (підвищення ефективності електричних та атомних електростанцій, технологій для дистанційного електроживлення об'єктів), паливний сектор, а також розвиток інфраструктури районів, що постраждали від землетрусів. Загалом було передбачено фінансування у розмірі від 270 до 470 млрд. дол.

Європейський інвестиційний банк передбачив додаткові кредити для розвитку енергетики, інфраструктури та подолання наслідків зміни клімату. На реалізацію зазначених заходів було виділено 14 млрд. євро [2].

Євросоюз розробив низку кардинальних заходів щодо оздоровлення фінансово-економічної системи — йдеться про нову систему фінансового контролю, націлену на забезпечення стабілізації європейського фінансового ринку, посилення передбачення систематичних фінансових ризиків і контролю трансграничних фінансових структур [1].

За своїм характером майже всі елементи програм антикризових заходів різних країн світу мають соціальний зміст. Адже соціальна орієнтація антикризової політики, зрештою, має на меті підтримання та розвиток споживчого попиту, який небезпідставно розглядається як одна з ключових підвалин післякризового поживлення економіки, а також дозволяє зберегти в кризовий період людський капітал – ключову конкурентну перевагу в новітній економіці. Реалізація антикризових заходів вимагає концентрації значних

фінансових ресурсів. У конкретних країнах застосовуються різні комплекси джерел фінансування, основні з яких наведено на рисунку 2.

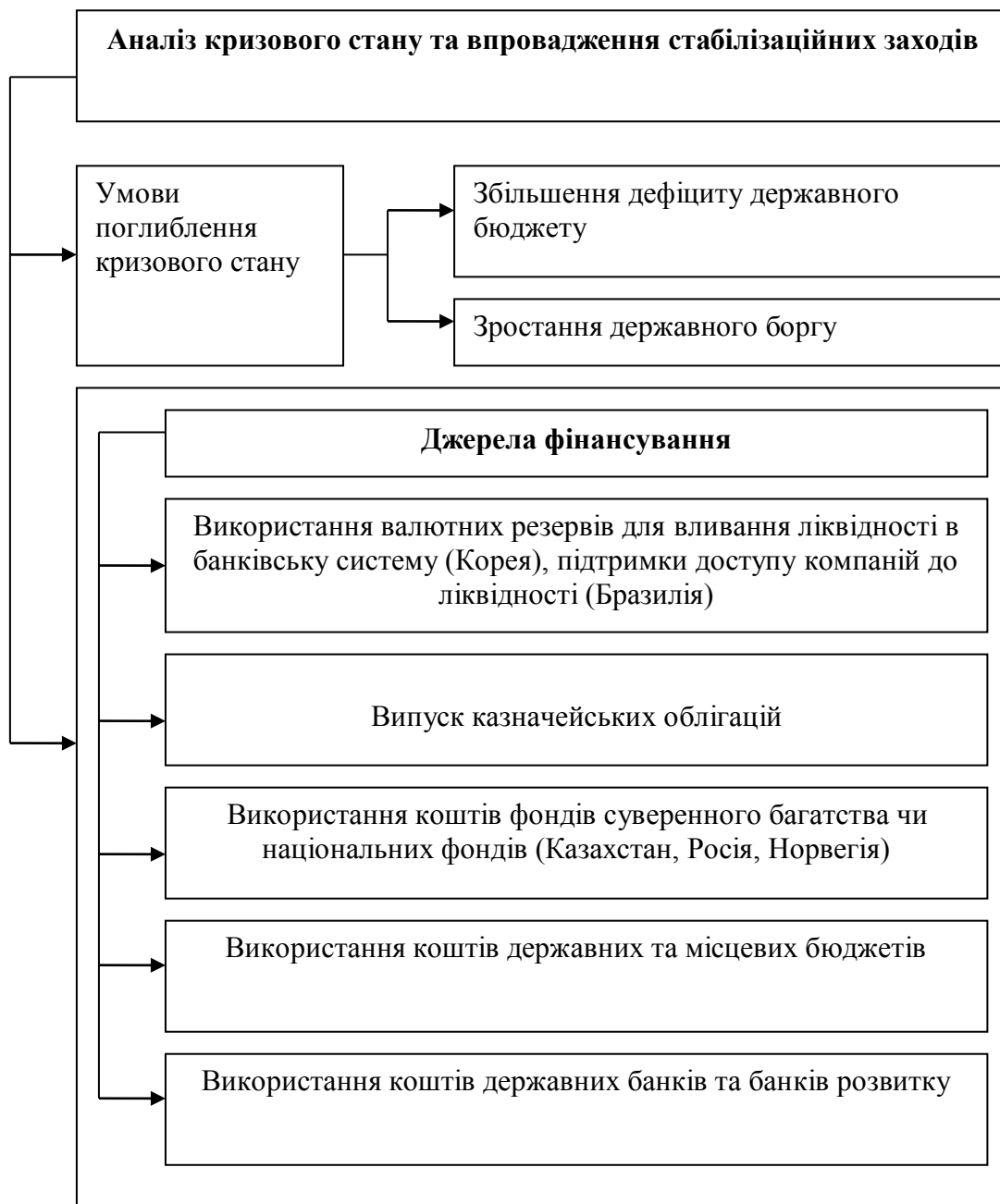

Рис. 2. Аналіз кризового стану та впровадження стабілізаційних заходів

Загалом, заходи антикризового спрямування можна поділити на:

– заходи з фінансової стабілізації (регулювання фінансового сектора, підтримка банківського сектора, валютне регулювання, покращення структури платіжного балансу);

– заходи макроекономічного регулювання (вплив на реальний сектор економіки, захист та стимулювання національного виробника, підтримка внутрішнього попиту);

– заходи соціальної політики (соціальний захист населення, стримування безробіття).

Сучасна фінансово-економічна криза особливо гостро поставила проблему ролі держави в ринковій економіці. Як відомо, Велика депресія в США у 1929 – 1933 рр. показала, що поряд з ринковим самоврядуванням потрібне державне регулювання економіки. Світовий досвід доводить: чи має держава власність, чи не має її, вона здійснює економічне регулювання. Ототожнення двох різних функцій – володіння і регулювання – стало основою позбавлення держави регулюючої функції в умовах, коли ринок формувався і ринковий механізм не діяв, що спричинило в країні хаос, глибоку кризу, яка призвела до руйнування економіки і перетворення України в економічно відсталу країну. Тому лише органічна взаємодія державного і приватного регулювання та управління економікою зможе забезпечити економічне зростання, підвищити соціальні стандарти.

Список використаних джерел

1. Дорошенко І.В. Причини і наслідки кризи Єврозони: уроки для України/ І. В. Дорошенко // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С.58 – 68.

2. Жаліло Я.А. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / Я. А. Жаліло // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/vidannya/kryza2009.htm>

3. Колінець Л. І. Антикризове регулювання економіки в умовах світових економічних криз: орієнтація на реалізацію стратегії економічного розвитку / Л.І. Колінець // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – №5. – С.276 – 279.

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

*Ніколаєнко О.О.¹², здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

В умовах постійних економічних змін підприємствам слід звертати значну увагу на розширення та поглиблення досліджень в галузі управління ресурсним потенціалом. Ефективне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств повинно являти собою гнучку систему, що буде змінюватись, пристосовуватись до ринкових умов, водночас виробляти якісну продукцію та забезпечувати загальний розвиток підприємства [1].

Оцінювання ефективності використання ресурсів є наступним етапом формування системи ефективного управління ресурсним потенціалом. Така оцінка повинна містити певний набір показників та критеріїв для визначення оптимального напрямку управління ресурсами підприємства, що дасть можливість з'ясувати, як працює підприємство, чи досягаються поставлені цілі, як зміни та вдосконалення в процесі управління впливають на ресурсний потенціал. Для оцінювання ефективності необхідна система показників, яка враховувала б фактичну динаміку використання ресурсів підприємства. При цьому, економічний ефект досягається за рахунок виробництва якісної продукції та отримання прибутку [3].

Управління ефективністю ресурсного потенціалу необхідно розглядати як допоміжний етап, який повинен містити такі напрямки, як якість управління та управління результатами. Якість управління передбачає, в першу чергу культуру управління, в межах якого підприємство прагне досягнути поставлених цілей. Даний напрямок повинен формуватися під впливом ефективної системи мотивації та контролю при чіткому визначенні цілей і пріоритетів розвитку підприємства та однозначному поділі повноважень і

¹² Науковий керівник к.ю.н. ст. викл. Шведенко П.Ю.

відповідальності. Управління результатами діяльністю повинно містити сукупність систематичних процедур і підходів, що використовуються для оцінювання результатів діяльності підприємства та зворотного впливу з метою їх покращення. При цьому прийняття рішень має відповідати загальним вимогам, що висуваються до будь-яких управлінських рішень. Вони мають бути обґрунтованими, цілеспрямованими, кількісно та якісно визначеними, правомірними, оптимальними, своєчасними, комплексними та гнучкими. Тільки за умов дотримання цих принципів прийняті рішення будуть виконувати керуючу (сприяти досягненню поставлених цілей), координуючу (узгоджувати окремі дії, рішення, діяльність окремих фахівців та підрозділів) та мобілізуючу (активізація виконавців) функції.

Кінцевим етапом побудови системи ефективного управління ресурсним потенціалом підприємств є контроль. Контроль як важливий та необхідний етап повинен містити застосування системи спостереження і перевірки відповідності використання ресурсів підприємства встановленим стандартам та іншим нормативам, прийнятим планам, програмам і оперативним управлінським рішенням, а також виявлення допущених відхилень від прийнятих принципів організації та ведення господарства [2].

Розроблена система ефективного управління ресурсним потенціалом підприємств дозволяє також визначити, які внутрішні його характеристики послаблюють результативність досягнення ефективності в процесі управління ресурсним потенціалом. Ефективність досягається за рахунок реалізації послідовних дій, які здійснюються під час управління. Забезпечення внутрішньої рухливості та гнучкості підприємства є основою ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства та досягнення його загального економічного розвитку.

Отже ефективне управління, цілеспрямоване відтворення та повноцінне використання ресурсів підприємств можуть бути забезпечені тільки тоді, коли мають місце: по-перше, економічно та соціально доцільне співвідношення ресурсів праці і матеріально-технічної бази, насамперед, основних виробничих

фондів. По-друге, застосування прогресивних, високопродуктивних та еколого безпечних технологій у виробництві продукції. По-третє, розширення, відтворення та оновлення ресурсів. Адже чітко організоване, своєчасне та в достатній кількості матеріально-технічне забезпечення і висока якість матеріально-технічних основних засобів виробництва продукції безпосередньо визначають результативність й безпечність функціонування ресурсного потенціалу підприємств, а також, їх розвиток.

Список використаних джерел

1. Мягких І. М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперативності / І. М. М'яких // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №1(91). – С. 136–142.

2. Рудько В.А. Менеджмент. Навч. посіб. / В.А. Рудько, С.О. Гуткевич / – К.: Центр учбової літератури, 2011. –312 с.

3. Серединська В.М. Теорія економічного аналізу: підручник. / В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 320 с.

УДК 338.439:504

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Новак Н.П., д.е.н.,

Херсонський державний аграрний університет

Об'єктивно, що формування системи інституційного забезпечення сталого розвитку органічного виробництва в Україні не може відбуватися відособлено від вирішення екологічних проблем сільського господарства загалом. Необхідність їх вирішення мотивує державні органи до участі та укладення численних природоохоронних конвенцій [1, с. 46]. Як відомо, будь-який виробничо-господарський суб'єкт господарювання функціонує у певному

інституційному середовищі, безпосередньо взаємодіючи з ним та впливаючи на нього.

Тому інституційне середовище, що сформувалося в аграрній сфері країни у період трансформаційних процесів в економіці та інших сферах життєдіяльності населення, характеризується впливом формальних і неформальних інституцій на ефективність функціонування господарюючих суб'єктів, зокрема тих, які здійснюють виробництво органічної сільськогосподарської продукції. Це забезпечує збалансований стан агроландшафтів, є запорукою сталого розвитку економічної і соціальної сфери сільських територій.

На нашу думку, збереження природних ресурсів у процесі господарювання слід розглядати в комплексі з необхідністю підвищення технічного рівня та впровадження ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій, чому сприятиме впровадження інституту економіко-правової відповідальності щодо забезпечення відтворення родючості земель сільськогосподарського призначення їх власниками і користувачами, організаційно-економічний механізм органічного сільськогосподарського виробництва, оптимізації фітосанітарного стану земель та вдосконалення агротехнологій [2, с. 27]. Саме з цих причин подальша економічна діяльність у сфері органічного господарювання можлива лише у відповідних інституційних межах.

Саме органічне господарювання може вирішити проблеми, пов'язані з економією природних ресурсів, нешкідливими і безвідходними технологіями, екологічним “кругообігом” у докiллі. Слід зазначити, що Україна має значний потенціал для виробництва органічної продукції, реалізації її на експорт та внутрішнього споживання, адже з'являється значний попит на органічну продукцію у населення. Оскільки органічне виробництво має великий потенціал для покращання фінансово-економічного, соціального та екологічного стану товаровиробників, воно сприятиме комплексному розвитку агросфери та поліпшенню здоров'я населення. Проте, поняття “органічна

продукція” чітко не визначене і зробити це досить складно, адже на всіх етапах відтворення продукт не повинен змінювати свої властивості і максимально донести природні якості до споживача.

Інституційне забезпечення розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції є фундаментальною базою аграрного природокористування, що впливає на тісноту взаємозв'язку суб'єктів господарювання з природним середовищем та детермінує характер інституціональних змін у сфері використання природних ресурсів [3, с. 95]. Інституційні зміни є рушійними трансформаційно-модифікаційними процесами забезпечення якісних перетворень у системі агроресурсокористування, моделювання векторів розвитку органічного виробництва.

З метою формування та вдосконалення інституційного середовища розвитку органічного сільськогосподарського виробництва слід опиратися на соціально-економічні та екологічні інтереси суб'єктів господарювання. Необхідно враховувати рівень розвитку ринкової кон'юнктури у галузі, інфраструктури; правову підтримку та захищеність суб'єктів органічного напрямку господарювання; їх забезпеченість фінансово-інвестиційними та іншими ресурсами; попит населення на органічні продукти харчування, промисловості – на органічну сільськогосподарську сировину; характер використання та можливості відтворення природно-ресурсного потенціалу; дієвість моніторингу стану довкілля [4, с. 8]. Доцільно стимулювати впровадження суб'єктами господарювання ресурсозберігаючих, екологічнобезпечних технологій в органічному та сільськогосподарському виробництві загалом.

Список використаних джерел

1. Новак Н.П. Інституційне середовище розвитку товаровиробників органічної продукції / Н.П. Новак // Trends of modern science – 2016: Materials of the XII International scientific and practical conference (Sheffield, 30 May – 7 June 2016 r.). – Volume 5. Economic science. Sheffield. Science and education LTD. – С. 45-47.

2. Андреева Н.М. Екологічно чисте виробництво: інституційні передумови, шляхи та механізми їх активізації на Україні / Н.М. Андреева, С.К. Харічков // Економіст. – 2010. - № 10 – С.25-29.

3. Чудовська В.А. Гармонізація формальних та неформальних інститутів органічного виробництва / В.А. Чудовська // Збалансоване природокористування. – 2012. – № 2. – С. 93-98.

4. Ігнатенко М.М. Управління органічним виробництвом аграрних підприємств на засадах здійснення соціальної відповідальності / М.М. Ігнатенко // Економіка і фінанси: наук. жур. – Дніпропетровськ, 2015. – № 12. – С. 4-11.

УДК 338.439:504

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Процаликикіна А.М., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, інноватики та міжнародної економіки, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Ринок органічної сільськогосподарської продукції – динамічний сегмент аграрного ринку України, що має конкурентні переваги і на зовнішніх ринках. Він становить собою систему економічних відносин між покупцями і продавцями щодо купівлі-продажу сертифікованої органічної продукції.

Органічне сільське господарство є підтипом екологічного сільського господарства, що посилює процеси природної регенерації та стабілізує взаємозв'язки всередині місцевих агроєкосистем. Його роль поступово зростає, оскільки воно не лише забезпечує виробництво конкурентоздатної продукції, але і забезпечує зайнятість місцевого населення, сприяє посиленню здоров'я людей, збереженню культурних цінностей, що створює основу для формування сталого сільського господарства в регіонах.

Органічна продукція включає продукцію органічного сільського господарства (органічне рослинництво та тваринництво), органічні аквакультури (водна фауна та водна флора), збирання дикоросів. Частина цієї продукції стає сировиною для виробництва органічної несільськогосподарської продукції.

Виробництво органічної продукції в Україні має значний потенціал. Станом на 2016 рік площа сертифікованих сільськогосподарських угідь складала понад 400 тис. га (1% від загальної площі сільськогосподарських угідь), сертифіковано 550 тис. га дикоросів, 390 господарств здійснювали органічне виробництво, ємність внутрішнього споживчого ринку – 21,2 млн. євро, а експортується продукції на 50 млн. євро [1; 2].

Однак розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції в Україні перешкоджають ряд факторів:

1. Недостатній попит через низьку платоспроможність населення (про що свідчать вдвічі більші обсяги проданої продукції за кордон порівняно з внутрішньою реалізацією) та недостатню поінформованість споживачів.

2. Тривалий перехідний період (від 1 до 3 років), зниження врожайності культур на початкових етапах виробництва, відсутність відповідної практики господарювання та підтримки, висока вартість процедури сертифікації є стримуючими факторами для виробників.

3. Недосконале державне регулювання щодо фінансової підтримки виробників та інспектування якості сертифікованої продукції.

4. Труднощі збуту продукції через нерозвиненість відповідної інфраструктури (зокрема, щодо переробки, місць збуту, зберігання і транспортування). Часто це стає проблемою самих виробників, які не мають достатньо фінансових ресурсів для вирішення цих проблем.

5. Наукові розробки, поширення і впровадження технологій органічного виробництва здійснюються недостатньо і не наближені до виробника.

6. Підготовка кадрів та система консультування з питань органічного виробництва лише формуються.

7. Не сформований соціально-відповідальний маркетинговий підхід у виробників, посередників та продавців органічної продукції, що відповідав би принципам органічного виробництва.

Зниження негативного впливу зазначених факторів в Україні дозволить підвищити якість споживаної продовольчої продукції; створити умови для сталого розвитку сільських територій; розширити можливості інноваційного розвитку; диверсифікувати експорт.

Список використаних джерел

1. Федерація органічного руху України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://organic.com.ua>.
2. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.organic-europe.net/country-info/ukraine/country-info-ukraine-report.html#c6427>.

УДК 631.1.330

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ

*Голос А.Е., здобувач вищої освіти,
Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант,
Полтавська державна аграрна академія*

Чільне місце серед вирощування олійних культур в Україні з площею біля 1,0 млн. га посідає озимий ріпак. Вирощування якого дає як високі економічні результати для господарств у всіх регіонах країни, так і пов'язане з низкою ускладнень та ризиків для них. Дотримання основних елементів технології вирощування та широкомасштабне впровадження в практику гібридів додає більше стабільності в отриманні врожаїв понад 35 ц/га, а в деяких господарствах і понад 50 ц/га при достатньо високій рентабельності.

До основних переваг озимого ріпаку також відносять його видатні фітосанітарні властивості в сівозміні, здатність споживати поживні речовини з

глибоких шарів ґрунту та можливість надзвичайно ефективно використувувати надлишок зимової вологи для формування врожаю. Що особливо важливо в південних регіонах.

Озимий ріпак – досить вибаглива до вологи культура. Транспіраційний коефіцієнт – 500-750. Рослини ріпаку найбільш чутливі до вологи восени та весною. Насіння озимого ріпаку починає проростати при температурі ґрунту 0,1°C, однак для одержання здорових сходів необхідна температура від 14° до 17°C. Ріпак витримує температури на рівні кореневої шийки до -12-14°C. Ріпак добре росте і розвивається в літні місяці при температурі 18-20°C.

Кращими ґрунтами для ріпаку є чорноземи, сірі й темно-сірі лісові ґрунти. Оптимальна реакція ґрунтового розчину – рН 6,0-6,5. Вегетаційний період від сходів до збирання становить 289-320 днів. Ріпак це рослина довгого світлового дня. Озимий ріпак досить вибагливий до попередників. Кращими попередниками для озимого ріпака є чорні й добре угноєні зайняті пари, вико-вівсяні сумішки, а також сумішки озимого жита з озимою викою. Високий врожай дає ріпак після конюшини на один укіс і після ранньої картоплі, яка звільняє поле наприкінці липня. Гірші попередники для ріпаку – зернові культури. Проте у вологих районах ріпак можна сіяти після озимих культур, які звільняють поле до середини липня [1-2].

Загальна сума сукупних витрат підприємства на вирощування ріпаку озимого становитиме 6625,8 тис. грн. Найбільшу питому вагу у структурі витрат займають матеріальні витрати, а саме витрати на придбання насіння – 897,6 тис. грн, або 13,5 %, гербіциди і дисканти – 852,9 тис. грн (12,9 %), інсектициди та протруйники – 739,7 тис. грн (11,2 %). Витрати на оплату праці становлять 421,4 тис. грн, або 6,4 %. Усі витрати на вирощування ріпаку та його реалізацію пораховано на весь сезон, починаючи від сівби, закінчуючи продажем. У табл. 1 наведено розрахунок економічної ефективності вирощування ріпаку озимого на площі 356 га. Прогнозована урожайність – 32,5 ц/га. При цьому, вирощування ріпаку є не вигідним, якщо урожайність становитиме 26,9 ц/га.

Економічна ефективність вирощування ріпаку

Показники	Результат розрахунку
Площа посіву, га	356
Урожайність, ц/га	32,5
Валовий збір, ц	11570
Прогнозована ціна реалізації, грн/ц	690,0
Виручка від реалізації, тис. грн	7983,3
Повна собівартість, тис. грн	6625,8
Повна собівартість 1 ц, грн	572,67
Рівень урожайності, нижче якого вирощування культури збиткове, ц/га	26,9
Прибуток на 1 ц, грн	117,33
Сукупний прибуток, тис. грн	1357,5
Рівень рентабельності, %	17,0

Джерело: авторські розрахунки

З аналізу даних табл. 1 можна зробити висновок, що вирощування ріпаку є вигідним. За прогнозованого рівня цін 690 грн/ц виручка становитиме 7983,3 тис. грн. Тоді загальний прибуток становитиме 1357,3 тис. грн. У розрахунку на 1 ц цей показник становитиме 117,33 грн/ц, що забезпечить рівень рентабельності 17 %.

Список використаних джерел

1. Лихочвор В. В. Ріпак / В. В. Лихочвор, Р. Р. Проць. – Львів : Українські технології, 2005. – 88 с.
2. Ситнік І. Д. Озимий і ярий ріпак / І. Д. Ситнік. – К. : Знання України, 2005. – 85 с.

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Андрієнко В.М., магістрант, Черкаський національний університет
Імені Богдана Хмельницького*

Питання міжнародної конкурентоспроможності є досить актуальним для тих підприємств, сфера комерційної та виробничої діяльності яких розповсюджується на зарубіжні країни. При цьому, ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності продукції та послуг відіграє зовнішньоекономічна діяльність підприємства, її роль як зовнішнього фактора економічного росту в сучасних умовах постійно зростає, посилюється вплив на соціально-економічний розвиток країни господарського суб'єкта.

Проблема управління конкурентоспроможності підприємства є об'єктом глибокого і всебічного вивчення широкого кола як зарубіжних, так і вітчизняних учених економістів. Метою є виявлення основних напрямів управління міжнародною конкурентоспроможністю задля досягнення підприємством стійких ринкових позицій як на державному, так і на світовому рівнях.

Конкурентоспроможність розглядається як можливість або здатність підприємства використовувати свої порівняльні переваги у виробництві і реалізації товарів і послуг по відношенню до виробників і постачальників аналогічних товарів і послуг. Можливість підприємства бути конкурентним на певному товарному ринку залежить від конкурентоспроможності товару, тобто наскільки ефективним є використання наявних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Конкурентоспроможність товару і конкурентоспроможність підприємства є частиною механізму управління конкурентоспроможності країни [1]. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства представляє собою процес здійснення сукупності систематизованих і взаємно узгоджених дій щодо визначення

довгострокових цілей та напрямів діяльності. Ця система включає організацію високотехнологічного виробництва, стабільного фінансового стану підприємства, підвищення кваліфікації працівників, організацію маркетингу та збуту продукції тощо [2, с. 121.

Реалії сьогодення свідчать про те, що існує проблема щодо створення та забезпечення подальшого зростання рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств при виході на зарубіжні ринки. У рейтингу «Індексу глобальної конкурентоспроможності 2016–2017» Україна знаходиться на 85 місці зі 138 країн. Основними проблемами, що перешкоджають успішній реалізації конкурентних переваг є технологічна відсталість вітчизняних компаній та наявність несприятливого бізнес-клімату в українській державі. Українська продукція є неконкурентоспроможною внаслідок відсутності відповідних сертифікатів якості або використання таких систем оцінки якості товарів, що не відповідають загальноприйнятим у світі. За останні роки вітчизняні підприємства-експортери зіткнулися з такою проблемою, що обов'язковою складовою контракту на поставку продукції іноземні замовники висувають певні вимоги застосування новітніх технологій, інформаційної підтримки виробів у процесі розробки, виробництва та експлуатації. Управління міжнародною конкурентоспроможністю передбачає адаптацію вимог міжнародних стандартів, що в свою чергу дозволить різко скоротити рівень технологічного та організаційного відставання від розвинутих країн в організації продаж, просування техніки та послуг на світовий ринок.

Таким чином, з метою стрімкого прориву та отримання конкурентних переваг підприємства потребують відповідної державної підтримки щодо впровадження сучасних інтегрованих інформаційних технологій. У сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища потрібно використовувати більш потужний інструмент, який зміг би перевести підприємство на новий ефективніший рівень управління. Одним із інструментів ефективного механізму управління міжнародною конкурентоспроможністю є: визначення

конкурентних переваг продукції; визначення стратегії конкурентоспроможності підприємства; досягнення міжнародної стандартизації.

Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства повинно сприяти покращенню основних характеристик стану підприємства та підвищувати конкурентоздатність його продукції на світовому ринку.

Отже, для забезпечення стійких конкурентних позицій на світовому ринку, підприємству, перш за все, необхідно володіти конкурентним перевагами на національному ринку, правельно використовувати всі свої ресурси та можливості. Запорукою успішного функціонування підприємства є формування стратегії його розвитку. Говорячи про сучасний стан конкурентоспроможності більшості вітчизняних підприємств слід констатувати їх неспроможність успішно конкурувати з іноземними фірмами. Тому необхідно у рамках загально – національної програми сформуванню відповідний пакет заходів, спрямований на фінансове, інвестиційно-інноваційне та інтелектуальне забезпечення необхідних змін в економіці. Це сприятиме успішному входженню України в глобальний ринок і досягненню високого рівня міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Конкурентоспроможність підприємства / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://studme.com.ua/10560412/marketing/konkurentosposobnost_predpriyatiya.htm
2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації): навчальний посібник / ред. І. Ю. Сіваченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 186 с. – ISBN 966-8253-18-3.

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Федорова Т.В., к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Оцінка конкурентоспроможності організації являє собою складну багатофакторну задачу, яка зводиться до виявлення найбільш значних числових показників конкурентоспроможності та їх інтегруванню. На сьогоднішній день, як у вітчизняній так і зарубіжній економічній літературі, не існує єдиної методики оцінки конкурентоспроможності підприємств та агроформувань зокрема, а в практичній діяльності, кожне підприємство самостійно визначає критерії її оцінки.

Достовірність оцінки конкурентоспроможності перш за все залежить від їх можливості постійного сканування ринку, в тому числі за межами країни. Відсутність чи перекручення інформації про діяльність конкурентів може створити у керівників агроформувань необґрунтовану думку про переваги над конкурентами, привести до самозаспокоєння та послаблення зусиль, що пов'язані з підтримкою необхідного рівня конкурентних переваг. Тому, для отримання коректних результатів необхідно підсилення стратегічного потенціалу підприємства, здатності до макроекономічного аналізу ситуації в країні та за її межами, здатності до аналізу економічної кон'юнктури ринків товарів та послуг.

Для вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності організацій, Фатхутдінов Р.А. пропонує в першу чергу визначити існуючий рівень конкурентоспроможності та порівняти його з встановленими нормативами конкурентоспроможності організацій. За основу приймають показники діяльності конкурентів та досліджуваної організації, а також тенденції їх розвитку. Саме тому необхідно сформувати перелік конкурентів, що створюють перешкоди для реалізації цілей організації. Незавершеним

дослідженням залишається питання конкурентоспроможності агроформувань з визначенням їх особливостей.

Більшості авторів, при оцінці конкурентоспроможності організацій, та агроформувань, зокрема, намагаються включити в обліковий процес максимально велику кількість факторів [1, с.465-473]. З одного боку, такий підхід легко пояснити, оскільки практично кожний фактор (показник), що стосується виробничої та ринкової діяльності господарюючого суб'єкта, впливає на його конкурентоспроможність. З іншого боку, якщо продуктивність праці робітників в більшості визначає ефективність виробничого процесу підприємства та його конкурентні переваги, залежить від багатьох факторів, проте це не означає, що всі ці фактори необхідно враховувати при розрахунку конкурентоспроможності агроформувань. Також, подібний підхід неправомірний з позиції теорії систем, згідно якої оцінка властивостей об'єкта на основі аналізу його складових не дасть результату, оскільки вказані складові визначають властивості об'єкта не автономно, а в цілісності, - у взаємозв'язку один з одним. Використання методу експертних оцінок вирішує проблему кількості факторів, проте, величина інтегрального показника конкурентоспроможності буде залежити від експертів, які робили оцінку, рівня їх кваліфікації, а також стану їх здоров'я на момент відбору показників, відносини у сім'ї, трудовому колективі та ін.. При цьому помилки, що були допущені в оцінці конкурентоспроможності агроформувань, можуть привести до помилок в управлінні конкурентоспроможністю і, як наслідок, к погіршенню ринкових позицій підприємства.

Недоліком, при оцінці даного показника, використання в якості факторів, що формують конкурентні переваги господарюючого суб'єкта, нові поняття, визначення та величини, що базуються на складній і досить абстрактній побудові. Для вирішення питання стосовно точності виміру, виникає необхідність приведення рівномірних і неоднорідних показників в єдиний показник конкурентоспроможності агроформувань. Автори використовують коефіцієнти, що визначають вагове значення кожного з оцінюваних факторів,

приводячи у відповідну рівномірність показники. Разом з тим відомо, що той чи інший фактор в конкретній економічній ситуації по-різному впливає на конкурентоспроможність різних підприємств. Тому, отримані в процесі подібних розрахунків результати виглядають досить приблизними.

Крім цього, деякі автори вважають, що конкурентоспроможність товару та підприємства, що його виготовляє, є одне і теж. В дійсності, конкурентоспроможність продукту являється визначним фактором конкурентоспроможності підприємства, а не тотожним. Тому, слід розглядати конкурентоспроможність агроформувань як суму конкурентоспроможності її товарів, кадрового потенціалу та інших складових. При цьому, слід враховувати, що показник конкурентоспроможності агроформувань – це постійно змінювана величини, тобто, досягнувши відповідного рівня конкурентоспроможності, не можливо утримати його без зусиль. Іншими словами, процес підтримки та росту рівня конкурентоспроможності агроформувань є процесом, що потребує управління.

Отже, систематична оцінка конкурентоспроможності дозволить визначити конкурентну позицію агроформувань та правильно обрати конкурентні стратегії, забезпечить ефективність управлінських рішень та інвестиційну привабливість підприємства для інвесторів, а також своєчасно виявити та усунути негативні фактори, які можуть послабити фінансову стійкість агроформувань.

Список використаних джерел

1. Плотичина Т.М. Основные проблемы и возможности практической оценки конкурентоспособности предприятия/ Т.М. Плотичина/ Весник ТГТУ, том 16, №2 - 2010. с.465-473
2. Федорова Т.В. Конкурентоспроможність переробних підприємств агропродовольчого підкомплексу та чинники її підвищення в умовах трансформації економіки / Т.В. Федорова / Мукачівський державний університет, Електронне наукове фахове видання "Економіка та суспільство". – 2017. - № 9. – Режим доступу <http://economyandsociety.in.ua>.

УДК 338.516.22.009.12.

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Моїсєєв Є.В.¹³, здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Важливим складовим компонентом механізму ринкової економіки є конкуренція. Сам ринок, механізм його дії не може нормально існувати без розвинутих форм конкуренції. Поглиблення ринкових реформ і посилення конкуренції на ринку висувають підвищені вимоги до економічної поведінки підприємств. Саме тому проблема формування конкурентних переваг підприємств, оцінки рівня їхньої конкурентоспроможності та побудова механізму утримання конкурентних переваг набуває особливої актуальності [3].

Підґрунтям для формування конкурентних переваг є існування конкуренції, конкурентного ринку, який стимулює підприємства до пошуку нових джерел та факторів для більш ефективної діяльності. [4].

Узагальнюючи наукові підходи до розгляду поняття «конкуренція», необхідно зазначити, що більшість авторів важливою особливістю її називають те, що вона виступає визначальним чинником упорядкування цін, стимулом інноваційних процесів (запровадження у виробництво нових технологій та винаходів). Джерела переваги розрізняються за здатністю зберігати довгочасну дію. Якщо джерело конкурентної переваги більш низького порядку (дешева робоча сила, сировина), то конкуренти можуть знайти інше джерело дешевої робочої сили чи сировини або скористатися джерелом лідера.

Переваги більш високого рангу (запатентована технологія, диференціація на основі унікальних товарів та послуг, репутація фірми, заснована на посиленій маркетинговій діяльності, тісні зв'язки зі споживачами) можна утримувати більш тривалий період. Це пов'язано з певними особливостями.

¹³ Науковий керівник д.е.н., професор Махмудов Х.З.

По-перше, для досягнення такого роду переваг необхідні навички та здібності. По-друге, такі переваги можливі за умови довготривалих та інтенсивних капіталовкладень у виробництво, персонал чи маркетинг [1].

Слід зазначити, що такі поняття: конкуренція, конкурентоспроможність та конкурентна перевага щільно пов'язані між собою і в ринкових умовах впливають одне на одного (рис. 1.).

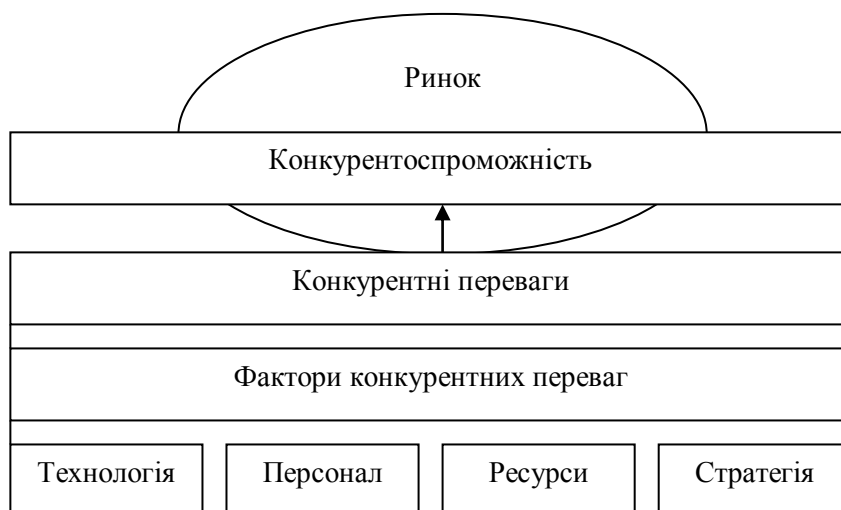

Рис. 1. Взаємозв'язок понять: конкурентна перевага, конкурентоспроможність та конкуренція

Так, конкуренція, що виникає в результаті ефективного використання підприємствами конкурентних переваг, спонукає до пошуку нових факторів конкурентних переваг, їх формування і, як наслідок, утворення нової конкурентоспроможності.

Отже, основними напрямками забезпечення конкурентної переваги фірми є: концентрація ресурсів фірми з метою попередження дій конкурентів, утримання ініціативи в конкурентній боротьбі, забезпечення ресурсного потенціалу для досягнення поставлених цілей, розробка гнучкої системи планування діяльності фірми на ринку шляхом обґрунтування ефективної стратегії взаємодії з конкурентами. Дані дії здійснюються на основі таких факторів, як якість продукції та послуг; наявність ефективної маркетингової та збутової стратегії; рівень кваліфікації персоналу та менеджменту; технологічний рівень виробництва [2].

Список використаних джерел

1. Добровенко, О. А. Конкурентна перевага в контексті розвитку концепцій стратегічного управління [Текст] / О. А. Добровенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». - Суми, 2010. - № 29. - С. 133-142
2. Довбенко В.І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації / В.І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – № 6 (35). – С. 29-35.
3. Котельников Д. І. Управління конкурентоспроможністю: [навчальний посібник] / Д. І. Котельников, С. М. Задорожна. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 168 с.
4. Рябик Г.Є. Стратегічне планування та формування конкурентних переваг / Г.Є. Рябик // Бізнесінформ. – 2009. – № 11. – С. 79-80.

УДК 338.516.22.009.12.

ФОРМУВАННЯ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

*Снігерьова К.А.¹⁴, здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Посилення конкурентної боротьби супроводжується появою великої кількості конкуруючих підприємств як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках, зростанням вимог ринку, що змушує підприємство увесь час розвивати свій стратегічний потенціал, шукати можливі варіанти його ефективного використання, створення нових конкурентних переваг.

Для обґрунтування та вибору конкурентних переваг головною умовою є виокремлення та класифікація конкурентних переваг. Класифікувати

¹⁴ Науковий керівник к. с.-г.н., доцент Писаренко С.В.

конкурентні переваги спробував Р.А. Фатхудінов. Відповідно до його класифікації, конкурентні переваги згруповано за ознаками їх належності до системи (організація, країна), а також сфери виникнення, змісту фактора переваги, методу або засобу її отримання, місця реалізації, часу (тривалості) реалізації, виду отриманого кінцевого результату [3].

Конкурентні переваги підприємства за джерелами їх виникнення можна поділити на внутрішні і зовнішні.

Внутрішні – це характеристики внутрішніх аспектів діяльності підприємства (рівень затрат, продуктивність праці, організація процесів, система менеджменту тощо), які перевищують аналогічні характеристики пріоритетних конкурентів.

Зовнішні конкурентні переваги – це ті, які базуються на спроможності підприємства створити більш значимі цінності для споживачів його продукції, що створює можливості більш повного задоволення їхніх потреб, зменшення витрат чи підвищення ефективності їх діяльності. Базисом загальної конкурентної переваги підприємства є переваги внутрішні [2].

Перелік конкурентних переваг підприємства потребує певних пояснень і коментарів. Що стосується внутрішніх конкурентних переваг:

- виробничі – продуктивність праці, економність витрат, раціональність експлуатації основних фондів, забезпеченість матеріально – технічними ресурсами, бездефектність;

- технологічні – сучасність, досконалість, гнучкість технологічних процесів, використання досягнень науково – технічного прогресу;

- кваліфікаційні – професійність, майстерність, активність, творчість персоналу, схильність до нововведень;

- організаційні – сучасність, прогресивність, гнучкість, структурованість наявної організаційної структури;

- управлінські – ефективність і результативність діючої системи менеджменту, ефективність управління оборотними засобами, якістю,

виробничими, закупівельними та збутовими процесами, дієвість системи мотивування персоналу;

- інноваційні – системи і методи розробки та впровадження нових технологій, продуктів, послуг, наявність і впровадження «ноу-хау»;

- наслідкові – ринкова культура підприємства, традиції, історія розвитку;

- економічні – наявність джерел фінансування, платоспроможність, ліквідність, прибутковість, рентабельність;

- географічні – розміщення, близькість до джерел матеріальних і людських ресурсів, ринків збуту, транспортних шляхів та каналів розподілу.

[2].

До зовнішніх конкурентних переваг підприємства можна віднести наступні:

- інформаційні – діючі на підприємстві системи збирання та обробки даних, ступінь поінформованості підприємства про стан і тенденції розвитку ринку, дію сил та умов навколишнього бізнес-середовища, поведінку споживачів, конкурентів та інших господарюючих суб'єктів;

- конструктивні – технічні характеристики продукції, її дизайн, упаковка;

- якісні – рівень якості продукції за оцінками споживачів;

- поведінкові – ступінь поширення філософії маркетингу серед працівників підприємства. Націленість його діяльності на задоволення потреб споживачів конкретних цільових ринків [1].

Наведена класифікація конкурентних переваг підприємства, на наш погляд, сприятиме більш правильному їх розумінню, орієнтуванню при їх створенні на досягнення відповідних результатів.

Фактори конкурентних переваг підприємства являють собою матеріальні та нематеріальні умови, необхідні для формування і розвитку конкурентних переваг у самому виробничому процесі підприємства, а також у країні його базування. У залежності від конкретних значень (параметрів) цих факторів підприємство може мати або сприятливі або несприятливі для створення і підтримки конкурентної переваги умови виробництва.

Список використаних джерел

1. Дікань В. Л. Управління конкурентоспроможністю корпорацій в Європі: підручник / В.Л. Дікань, В.І. Савчук. – К. : Вид-во «Знання», 2004. – 207 с.
2. Кузьмін О. Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник [для студ. спец. «Міжнародна економіка»] / О. Є. Кузьмін, Н. І. Горбаль. - Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с.
3. Фатхудинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхудинов – М. : ИНФРА-М., 2000. — 312 с.

УДК 339.137.2

ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Бархатов І. О.¹⁵, магістрант,
Полтавська державна аграрна академія*

Визначення чинників конкурентних переваг підприємства повинно здійснюватися у конкретних галузях його господарської діяльності. Так, зокрема, до чинників, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства в галузі управління, можна віднести: націленість на комплексне управління конкурентоспроможністю підприємства; стратегія управлінського мислення; вміння формулювати оптимальні цілі і досягати їх досягнення; гнучкість реакції управління на зовнішні загрози; інноваційний характер управлінської діяльності; втілення маркетингу в принципах і функціях управління та ін. [2, с. 78].

Конкурентоспроможність галузі рослинництва можна визначити за показниками урожайності, рівнем товарності, рентабельності продукції, обсягом витрат на 100 га сільськогосподарських угідь та їх окупністю та інші. Конкурентоспроможність галузі тваринництва можна визначити за показниками продуктивності, рівнем товарності, рентабельності продукції.

¹⁵ Науковий керівник: Помаз О. М., к.е.н., доцент

Більшість менеджерів не може ефективно спрогнозувати (передбачити) діяльність підприємства, яким вони управляють, в довгостроковій перспективі. Стратегічний чинник конкурентної переваги підприємства – конкретний компонент зовнішнього або внутрішнього його середовища, за яким воно може випереджати конкуруючі підприємства після виконання в перспективі конкретних умов, що визначають перевагу аналізованого фактора підприємства у порівнянні з конкурентами.

Проаналізуємо конкурентоспроможність галузей ДП «ДГ «Степне» в порівнянні з СТОВ «СС «Тростянець» Полтавського району (табл. 1).

Отже, в цілому ДП «ДГ «Степне» є більш конкурентоспроможним в порівнянні з СТОВ «СС «Тростянець», яке є збитковим. У ДП «ДГ «Степне» рівень рентабельності галузі тваринництва збільшився на 2,8 %, але негативним є зниження рентабельності галузі рослинництва на 2,5 %. За показниками урожайності та обсягами виробництва ДП «ДГ «Степне» опереджає СТОВ «СС «Тростянець». Рівень товарності основної продукції становить: зернові та зернобобові – 42,8; соняшник – 121,8; соя – 43; молоко – 94,5; м'ясо великої рогатої худоби – 7,2; м'ясо свиней – 30,3. Частка ринку реалізованої сільськогосподарської продукції ДП «ДГ «Степне» в Полтавському районі зросла до 7,9 %. Отже, продукція, що виробляється в ДП «ДГ «Степне» відома для всіх жителів Полтавського району, але в той же час конкуренти постійно намагаються удосконалити свою продукцію. Виконуючи свої статутні зобов'язання ДП «ДГ «Степне» впроваджує на виробничих площах напрацювання вчених станції та інститутів мережі НААН, що позитивно впливає на його конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств має характерні особливості пов'язані із: а) специфікою сільського господарства як виду економічної діяльності; б) значним рівнем конкуренції у середовищі сільськогосподарських товаровиробників; в) значною кількістю та різноманітністю виробників (підприємств) [1, с. 145].

**Показники конкурентоспроможності галузей ДП «ДГ «Степне»
Полтавського району, 2012-2016 рр.**

Показники	Роки					2016 р. від 2012 р., (+, -)	СТОВ «СС «Гросянець», 2016 р.	ДП «ДГ «Степне» від СТОВ «СС «Гросянець», (+, -)
	2012	2013	2014	2015	2016			
Конкурентоспроможність галузі рослинництва:								
Урожайність, ц/га: зернових та зернобобових	19,9	55,3	56,3	51,9	52,5	32,6	49,0	3,5
соняшнику	17,2	25,6	22,0	29,3	23,1	5,9	22,3	0,8
Рівень товарності, %: зернових та зернобобових	17	43,3	40,4	51,4	42,8	25,8	34,7	8,1
соняшнику	115,3	104,5	85,5	51,3	121,8	6,5	6,2	115,6
сої	44,0	32,8	38,4	12,0	43,0	-1,0	x	x
Виробничі витрати на 100 га сільськогосподарських угідь, грн	680,0	805,9	988,87	1451,13	1978,48	1298,48	1294,5	683,94
Рівень рентабельності галузі, %	38,1	18,0	89,3	55,1	35,6	-2,5	-0,3	35,9
Конкурентоспроможність галузі тваринництва:								
Рівень товарності, %: молока	94,1	94,7	95,6	94,8	94,5	0,4	46,6	47,9
м'яса великої рогатої худоби	20	11,9	5,1	2,5	7,2	-12,8	0,8	6,4
м'яса свиней	53,1	12,5	45,2	40,6	30,3	-22,8	x	x
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь, ц: молока	893,4	783,3	863,9	836,6	897,4	4,0	67,7	829,7
приросту великої рогатої худоби	49,0	227,2	50,6	49,7	52,2	3,2	34,2	18,0
Рівень рентабельності галузі, %	20,4	28,2	9,3	8,6	23,2	2,8	-43,7	66,9
Частка ринку Полтавського району	7,8	7,9	6,2	6,8	7,9	0,1	1,2	6,7

У загальному вигляді конкурентоспроможність галузей ДП «ДГ «Степне» може бути визначена як їх порівняльна перевага стосовно інших підприємств аграрної сфери усередині країни і за її межами.

Список використаних джерел

1. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : [підручник] / М.Г. Саєнко. – Тернопіль : «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
2. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства : [монографія] / [Ю.Б. Іванов, О.М. Тищенко, Г.В. Назаровата ін.]. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 382 с.

УДК 338.516.22.009.12.

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ

*Приходько Д.В., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант,
Полтавська державна аграрна академія*

Методологічною основою оцінювання процесу формування та реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства є порівняння результатів та витрат, понесених на заходи, спрямовані на підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Показники оцінювання процесу формування та реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності, окупність витрат тощо. Вони детально характеризують кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами. Показники оцінювання процесу формування та реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства використовуються не тільки для оцінки діяльності підприємства, але й як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворення.

Методологічною основою оцінювання системи стратегічного управління конкурентоспроможністю в умовах ринкових відносин є прийнята для всіх підприємств, незалежно від організаційно-правової форми і власності, модель формування цих показників.

Для оцінювання процесу формування та реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства доцільним є аналіз показників рентабельності. Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів): рентабельність продажів; рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; рентабельність інвестицій; рентабельність продукції; рентабельність діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Методика розрахунку показників рентабельності

Поняття	Визначення	Формула
Рентабельність продажів	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистого доходу від реалізації і характеризує ефективність продажів підприємства	$R_{\text{п}} = \frac{\text{Пр}_{\text{ч}}}{\text{ЧД}_{\text{р}}}$
Рентабельність активів	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.	$R_{\text{А}} = \frac{\text{Пр}_{\text{ч}}}{\text{ВА}_{\text{ср}}}$
Рентабельність власного капіталу	Розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.	$R_{\text{ВК}} = \frac{\text{Пр}_{\text{ч}}}{\text{ВК}}$
Рентабельність інвестицій	Розраховується як відношення суми чистого прибутку та виплачених процентів до суми власного і довгострокового позикового капіталу середнього за період.	$R_{\text{І}} = \frac{\text{Пр}_{\text{ч}} + \text{r}}{\text{ВК}}$
Рентабельність продукції	Розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до собівартості і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.	$R_{\text{пр}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{СВ}}$
Рентабельність діяльності	Для розрахунку даного показника необхідно отримані прибутки порівняти із вкладеним капіталом, ресурсами, понесеними витратами	—

Джерело: узагальнено автором за даними [1-3].

Рентабельність продажів є одним з найважливіших показників ефективності діяльності підприємства. Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Іншими словами, скільки залишається в підприємства після покриття

собівартості продукції. Показник рентабельності продажів характеризує найважливіший аспект діяльності підприємства – реалізацію основної продукції, а також оцінює частку собівартості в продажах.

Коефіцієнт рентабельності продажів зв'язує оперативну і стратегічну діяльність підприємства. Середній рівень рентабельності продажів у різних галузях різний. Значення рентабельності продажів для різних галузей, масштабів виробництва і рівня технології можуть сильно розрізнятися, тому більш показовим у даному випадку буде динаміка їх змін.

Таким чином, у цілому для розрахунку рівня рентабельності підприємств можуть використовуватися: загальний прибуток; прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від основної діяльності. При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна визначати в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал, позичковий капітал, основний капітал, оборотний капітал). Для розрахунку рентабельності галузей економіки береться загальна сума прибутку, отримана підприємствами, об'єднаннями, іншими госпрозрахунковими формуваннями, що входять у відповідну галузь економіки. На рівень рентабельності галузі впливатиме наявність у ній низькорентабельних і збиткових підприємств.

Список використаних джерел

1. Бойко В.В. Економіка підприємств України: Навч. посібник. 2-ге видання перероблене і доповнене / В.В. Бойко. – Дніпропетровськ: Навчальний гірничий університет, 2010. – 528 с.
2. Довгаль Н.С. Методичні основи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Н.С. Довгаль // Науково-технічна інформація. – 2012. – № 4. – С. 55-57.
3. Донец Ю.Ю. Ефективність використання виробничого потенціалу / Ю.Ю. Донец. – К.: Знання, 2013 – 248 с.

УДК 631.5

УПРАВЛІНСЬКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Олійник А. С., аспірант, Полтавська державна аграрна академія

Ефективність функціонування фермерських господарств багато в чому залежить і від економічно-грамотного використання усіх видів ресурсів, що обумовлюють систему управління витратами. Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів (структури, завдань, технології, людей, цілей) та системного підходу до об'єктів управління як системи в цілому. Система управління витратами має три аспекти (рис. 1): розроблення рішень (організаційний); реалізація рішень (мотиваційний); контроль (економічно-функціональний).

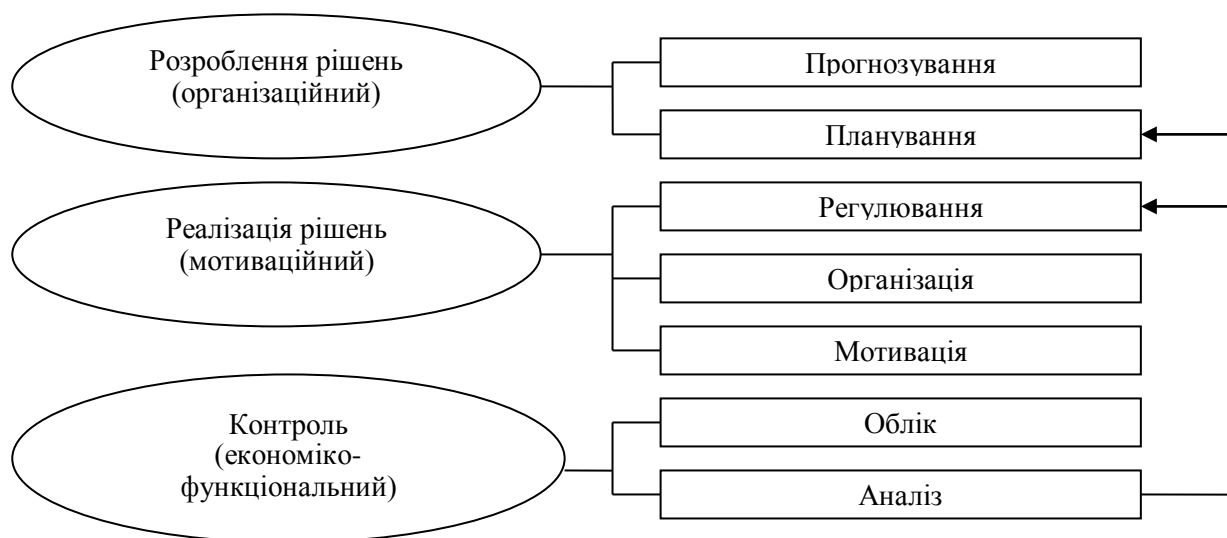

Рис. 1. Управлінсько-функціональний аспект системи управління витратами фермерських господарств

Організаційний аспект системи управління витратами пов'язаний із встановленням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотриманням та характеризується функціями організаційного циклу, такими як прогнозування та планування. Він полягає у визначенні місць їх формування і центрів відповідальності за дотримання встановлених норм витрат, а також у розробленні ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків

відповідних працівників фермерських господарств. Мотиваційний аспект системи управління витратами полягає у спонуканні працівників до дотримання встановленого плановими завданнями рівня витрат за безперервного пошуку шляхів їх зниження та складається із блоків: регулювання, організації і мотивації. Він полягає у спонуканні працівників підприємства до дотримання встановленого рівня витрат і пошуку способів його зниження.

Економіко-функціональний аспект системи управління витратами полягає у моделі формування витрат в рамках функцій економічного механізму підприємства (матеріально-технічне постачання, виробництво, збут, дослідження, розробки). Економіко-функціональний аспект управління витратами полягає у комплексі робіт з управління витратами, які безпосередньо забезпечують цілеспрямоване формування витрат.

Отже, система управління витратами фермерських господарств має ґрунтуватися на найдосконаліших формах і методах контролю й управління витратами. Метою контролю є виявлення стану, а метою управління – забезпечення роботи, яка відповідає первісним планам. На сьогоднішній день досвід фермерських господарств в організації системи управління витратами зводиться переважно до перевірок виробничих показників, фінансових результатів, стану майна. Але за умови економічної зацікавленості у кінцевих результатах необхідна така система управління, функції якої зумовлені ефективністю використання ресурсів.

Список використаних джерел

1. Бондар І. Ю. Управління витратами виробництва та собівартість продукції / І. Ю. Бондар, В. І. Пахомов. – К.: КНТЕУ, 2000. – 341 с.
2. Колісник Г. М. Складові системи управління витратами підприємницьких структур: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2013/iem/bondik/library/kolisnuk.pdf>.
3. Турило А. М. Управління витратами підприємства: навч. Посібн. / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К.: Центр навч. Літ-ри, 2006. – 120 с.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Мищенко А.Ю., магістрант, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри
економіки підприємства та управління персоналом,*

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Зазвичай якість сільськогосподарської продукції визначається хімічними, фізичними та біохімічними показниками. Проблема якості пов'язана не тільки з якістю сировини, але і з умовами зберігання та переробки.

З розвитком цивілізації проблема якості не спрощується, а, навпаки, стає складнішою. Тому вирішувати її традиційними методами, тобто лише шляхом контролю якості готової продукції, практично неможливо. Повинен бути комплексний, системний підхід, реалізація якого можлива лише в межах системи управління якістю.

Система управління якістю (СУЯ) – це організаційна основа управління підприємством, яка в широкому розумінні може розглядатись як система управління організації стосовно якості [3]. Під створенням систем управління якістю розуміється її розроблення та впровадження у діяльність підприємства. Зазвичай рішення про створення системи якості приймає керівництво підприємства під впливом вимог конкретних замовників або ситуації на ринках збуту. Тому розробка системи якості в основному полягає в тому, щоб спочатку з урахуванням рекомендацій стандартів ISO 9001:2000 визначити склад необхідних функцій системи якості, а потім визначити структури, що виконують або будуть виконувати ці функції. Після цього розробляються нові та переробляються або використовуються наявні нормативні документи для виконання всіх функцій.

Створення системи управління якістю на підприємстві – це не можливість виготовляти на підприємстві найкращу та найбільш конкурентоспроможну продукцію (найчастіше можна зустріти саме таке хибне розуміння необхідності

впровадження системи), а можливість дати гарантію, що якість виготовленої продукції є стабільною та зорієнтованою на конкретного споживача. Отже, під час її створення необхідно дати відповідь на три ключові запитання: ХТО наш споживач? ЯКІ його вимоги? ЯКИХ зусиль треба докласти, щоб його задовольнити?

Для впровадження СУЯ необхідно: 1) розробити документацію системи, яка має відповідати вимогам стандарту ISO 9001; 2) привести практичну діяльність підприємства у відповідність з документацією. Документація СУЯ розробляється для того, щоб формально закріпити відповідальність за здійснення певних процесів організації при створенні якості.

Таким чином, підприємство, що впроваджує систему управління якістю, повинно спершу опрацювати механізм застосування і реалізації процесного підходу у своїй діяльності. Для цього необхідне застосування методів організаційного інжинірингу та реалізації інструментів моделювання бізнес-процесів.

У загальному вигляді етапи розроблення систем якості можна представити таким чином:

1. Визначення елементів системи якості. На цій стадії спочатку необхідно провести ретельний аналіз процесу створення продукції та представити його у вигляді докладного переліку етапів робіт.

2. Визначення складу структурних підрозділів системи якості. Для цього необхідно проаналізувати функції, виконувані наявними підрозділами, і порівняти їх із переліком функцій (елементів), котрі включено в систему якості, що створюється з урахуванням рекомендацій ISO 9000. У результаті визначаються підрозділи – виконавці за кожною функцією і кожним підрозділом, його нові функції офіційно включаються у функціональні обов'язки.

3. Розроблення структурної схеми системи якості, яка будується на основі структурної схеми підприємства та дає можливість показати «пристрій» системи – склад і взаємозв'язок усіх структурних підрозділів, що виконують

функції в системі якості. Окремим блоком можна показати керівне ядро системи якості – службу якості, а до неї, як було зазначено, включаються відділ технічного контролю, метрологічна служба, служба стандартизації, а також відділ управління якістю, що виконує функції організації, координації та методичного управління роботою з якості.

4. Розроблення функціональної схеми управління якістю, яка, на відміну від структурної схеми, що показує устрій системи якості, дає змогу наочно представити процес управління якістю.

5. Визначення складу та стану документації системи якості, коли після встановлення, Хто і Що повинен робити в системі якості, треба сказати, Як, якими методами це слід робити, згідно з якою документацією. Це найбільш об'ємна робота у процесі розроблення системи якості.

6. Розроблення внутрішньофірмової системи документації – це розробка та коригування конкретних нормативних документів, у яких має бути викладено методи виконання функцій і завдань у системі якості. На цьому етапі відбувається наповнення системи якості необхідним внутрішнім змістом, а також інформаційне узгодження документів СМЯ та їх аналіз, спрямовані на перевірення того, наскільки повним є розроблений пакет документів.

7. Упровадження документації СМЯ, тобто набуття документами статусу обов'язкових для виконання через видання відповідного наказу першого керівника підприємства.

Список використаних джерел

1. Варламова И. С. Производство экологически чистой продукции: проблемы и перспективы развития в Украине / И. С. Варламова // Агросвіт. – 2014. – № 2. – С. 47–53.

2. Литвинов А. І. Сільськогосподарська продукція: проблема якості / А.І. Литвинов // Економіка АПК. – 2014. – № 6. – С. 23–30.

3. Зось-Кіор М. В. Управління якістю і конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств в умовах глобалізації економіки / М. В. Зось-Кіор, Н. С. Соколова: моно-графія. – Луганск: ЛНАУ, Елтон-2, 2012. – 248 с.

УДК 339.13:633.1

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

*Пальонка О. Ю., здобувач наукового ступеня кандидата
економічних наук, Полтавська державна аграрна академія*

Діяльність підприємств на ринку зерна, що є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності значною мірою залежить від рівня розвитку організаційно-економічних відносин. Формування досконалої системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підвищить рівень господарювання суб'єктів агропромислового комплексу. Процеси глобалізації супроводжуються посиленням конкурентної боротьби між окремими агропромисловими підприємствами, а з виходом на міжнародні ринки збуту зерна, жорсткі умови функціонування потребують ефективного формування системи організаційно-економічного забезпечення із врахуванням напрямку маркетингової діяльності.

Основою для формування ефективної системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств на ринку зерна має бути усвідомлення наступних ринкових процесів:

- забезпечення якості продукції на рівні світових стандартів на ринку зерна, а функціонування вітчизняних підприємств повинно відповідати міжнародним стандартам й загальноприйнятій міжнародній практиці;
- для забезпечення ефективної роботи агропромислового підприємству необхідно займатися зовнішньоекономічною діяльністю на регулярній основі для того, щоб не втрачати вже досягнутих успіхів у цій діяльності;
- зовнішньоекономічна діяльність вимагає від керівників підприємств на ринку зерна концентрувати свої ресурси, ставити конкретні й досяжні цілі (захоплення певної частки світового ринку, співробітництво з закордонними партнерами тощо);

– у порівнянні з роботою на внутрішньому ринку зовнішньоекономічна діяльність вимагає більших організаційно-комерційних витрат, але й приносить більше доходів, вигоди та валютної виручки у майбутньому [3, с.111].

Система організаційно-економічного забезпечення ЗЕД формується на основі відносин. В свою чергу, організаційно-економічні відносини суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – це відносини, що формуються і розвиваються у процесі цієї діяльності, або сукупність стосунків між суб'єктами ЗЕД та третіми особами, що виникають у процесі здійснення різних видів зовнішньоекономічних операцій [1, с.31-32].

Система забезпечення зовнішньоекономічної діяльності є підсистемою підприємства, яка відповідає за всі забезпечувальні процеси, направлені на організацію діяльності на міжнародних ринках. Тому систему забезпечення зовнішньоекономічної діяльності розглядаємо як сукупність взаємопов'язаних, взаємообумовлених і взаємодіючих між собою елементів та їх зв'язків, які спрямовані на створення необхідних умов для організації діяльності підприємства на зовнішніх ринках та вирішення пов'язаних з цим завдань [3, с. 112].

Загалом, функціонування системи організаційно-економічного забезпечення необхідно розглядати як діяльність, що спрямована на досягнення цілей управління, а критерієм стану механізму управління вважати рівень економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності.

З нашої точки зору, формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств на ринку зерна має здійснюватись в такій послідовності:

- визначити цілі функціонування системи та провідних завдань, що поставлені перед агропромисловим підприємством для реалізації мети зовнішньоекономічної діяльності;
- виділити функціональні підсистеми, що формуватимуть систему та є необхідними для реалізації процесів забезпечення міжнародної діяльності;

– чітко окреслити завдання кожної із виділених підсистем агропромислового підприємства;

– розробити систему організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства на ринку зерна шляхом об'єднання всіх функціональних підсистем.

Формуючи систему організаційно-економічного забезпечення варто поділяти ЗЕД підприємства на такі складові підсистеми, як: нормативно-правове, інформаційно-маркетингове, інвестиційно-інноваційне та фінансове забезпечення. Нормативно-правове забезпечення за своїм наповненням є найбільш ізольоване, адже воно не залежить від діяльності власне підприємства на ринку зерна, а лише підпорядковується в своєму функціонуванні існуючій законодавчій базі, правовому регулюванню тощо. Інформаційно-маркетингове забезпечення здійснює моніторинг зовнішніх і внутрішніх процесів на ринку зерна, поєднує різні засоби зв'язку, формує базу інформації. Основні напрямки діяльності маркетингу в цій підсистемі проявляються через розробку стратегії маркетинг-менеджменту розвитку підприємства на основі переходу підприємства зв'язку зі статусу «постачальника інформації» у «виробника і розповсюджувача інформації» для зовнішньоекономічної діяльності. Інноваційно-інвестиційне забезпечення відповідає за підвищення якості продукції агропромислових підприємств, оновлення інвестиційного портфелю, побудови ефективних взаємовідносин з інвесторами. Розподіл ресурсів, їх ефективне використання та оновлення здійснює фінансове забезпечення. Раціональний розподіл фінансових ресурсів та розробка оптимальної фінансової політики є передумовою ефективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства варто розглядати як комплексну взаємодію підсистем організаційного та економічного впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства, що реалізується через виконання підсистемами покладених на них функцій і завдань.

Удосконалення механізмів регулювання організаційно-економічних відносин аграрних підприємств в умовах розвитку зовнішньоекономічної діяльності необхідно здійснити шляхом розроблення та впровадження відповідної Концепції розвитку зовнішньоторговельної політики України, що включає в себе поєднання правових, адміністративних та економічних важелів регулювання організаційно-економічних відносин підприємств-суб'єктів ЗЕД. Основною метою даної концепції є формування зваженого державного підходу до застосування правових, адміністративних та економічних важелів регулювання організаційно-економічних відносин аграрних підприємств в умовах розвитку зовнішньоекономічної діяльності [1, с.33].

На експортному ринку України у першій половині 2017 року відзначається висока активність, тому зернові українського походження продовжують зростати в ціні. З огляду на зростання цін на експортному ринку і низький рівень пропозиції з боку українських аграріїв на внутрішньому ринку експортно-орієнтовані підприємства також збільшують закупівельні ціни. Незважаючи на те, що аграрії сьогодні утримуються від продажу великих партій зерна, переробники змушені підвищувати закупівельні ціни на зернові для стимулювання пропозиції сировини.

Таким чином, питання підвищення ефективності формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств стає все більш актуальним та потребує постійного дослідження та удосконалення для підтримання конкурентних переваг, залучення інвестиційних ресурсів в аграрну галузь, адже це підвищить ефективність функціонування на ринку зерна в Україні та призведе до економічного зростання держави шляхом формування ефективної економічної безпеки, що сприятиме відтворенню експортного потенціалу країни.

Список використаних джерел

1. Кормишкін Ю.А. Організаційно-економічні відносини аграрних підприємств – суб'єктів ЗЕД / Ю.А. Кормишкін // Вісник аграрної науки

Причорномор'я. – 2015. – Вип. 4. – С. 30-37. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/vanp_2015_4_6.

2. Озарко К. С. Маркетингове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств зв'язку / К. С. Озарко, В. В. Челомбитько, Н. І. Видра // Бізнес Інформ. - 2014. - № 10. - С. 386-394. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_10_65

3. Топольницька Т.Б. Формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. / Т.Б. Топольницька // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 19. – С. 111 – 114.

УДК 336.1

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

*Пороло О.В.¹⁶, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Ефективність політики управління прибутком підприємства визначається не тільки результатом його формування, але і характером його розподілу. Останній є важливим економічним важелем, що забезпечує гармонізацію економічних інтересів підприємств агробізнесу та являє сукупність економічних відносин, форм і методів руху частини вартості сукупного суспільного продукту у грошовій формі, що зумовлено необхідністю оптимальної взаємодії між індивідуальним і розширеним виробництвом, є співвідношенням об'єктивного та суб'єктивного, абстрактного і конкретного за одних і тих самих умов. В тій чи іншій мірі система розподілу прибутку може втілювати свої специфічні функції. Обґрунтований розподіл прибутку підприємствами гарантуватиме ефективне функціонування виробництва. З цією

¹⁶ Науковий керівник: д.е.н., професор Макаренко П.М.

метою необхідно забезпечити відповідні пропорції розподілу прибутку, що вимагає науково-обґрунтованих:

- 1) розподілу прибутку між державою і підприємством;
- 2) пропорцій розподілу чистого прибутку в середині підприємства на стимулювання праці його працівників;
- 3) визначення величини прибутку, яка направляється на стимулювання науково-технічного прогресу (впровадження передових технологій тощо).

Розподіляючи прибуток між державою, власниками підприємств і працівниками важливо досягнути оптимальності у задоволенні їх інтересів, які не співпадають. Держава зацікавлена в отриманні більшої суми податку на прибуток до бюджету, а керівництво підприємства намагається якомога більшу суму прибутку направити на розширене відтворення, працівники ж зацікавлені в підвищенні оплати праці.

Зацікавленість суб'єктів економічних інтересів у частині прибутку, отриманого суб'єктом господарювання, представлено у табл. 1 [1, с. 15].

Таблиця 1

Економічні інтереси суб'єктів господарювання щодо частини отриманого прибутку

Суб'єкти економічних інтересів	Зацікавленість у частині прибутку, отриманого суб'єктом господарювання
Держава	Частина прибутку, яка виплачується у формі податків та обов'язкових платежів
Підприємства	Обсяг прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і використовується для вирішення виробничих та соціальних завдань його розвитку
Власник	Частина прибутку, що пов'язана з виробничим розвитком, приростом капіталу
Працівники	Величина прибутку, яка спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток

Слід підкреслити, що виходячи з економічної сутності прибутку, його розподіл є складовою частиною загальної системи розподілу сукупного суспільного доходу і чистого продукту. Прибуток має забезпечити підприємство власними коштами для розширення виробництва, відновлення

основних засобів, стимулювання підвищення ефективності виробництва та формування централізованого фонду грошових коштів. Реалізація цих задач в значній мірі визначається досконалістю форм і методів розподілу прибутку. Останні сприяють постійному економічному зростанню, удосконаленню виробництва та підвищенню його ефективності.

Головною вимогою до системи розподілу прибутку на підприємствах має бути забезпечення фінансовими ресурсами потреб розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між коштами, що направляються на споживання і накопичення. Розподіл прибутку, має визначатися першочерговими потребами підприємства. Основним напрямом використання прибутку, в сучасних умовах є врахування стану конкурентного середовища, що в свою чергу може диктувати необхідність істотного розширення і відновлення виробничого потенціалу підприємства.

Хоча чинним законодавством не передбачається формування підприємствами різних фондів, за рахунок чистого прибутку, крім резервного фонду та дивідендів (формування інших фондів нині є його правом). Разом з тим, потреба в оновленні матеріально-технічної бази підприємств все більше диктує необхідність обґрунтування масштабів відрахувань від прибутку у фонд виробничого розвитку, ресурси якого призначалися б для фінансування капітальних інвестицій, науково-дослідної діяльності, упровадження нових технологій для переходу на прогресивні методи праці, забезпечення приросту оборотних активів тощо.

Специфіка завдань того чи іншого періоду розвитку економіки, відмінності у зовнішніх та внутрішніх умовах господарської діяльності підприємств, не дозволяють розробити єдину модель розподілу прибутку, яка б носила універсальний характер і мала б практичне застосування для всіх суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності та сфери діяльності.

Кожне підприємство агробізнесу має змогу сформувати на підприємстві конкретний тип політики розподілу прибутку, який в найбільшій мірі

задовольняє потреби та враховує можливості розвитку підприємства в майбутньому періоді. В цьому зв'язку механізм розподілу прибутку підприємств повинен врахувати вплив на нього як зовнішніх так і внутрішніх факторів, пов'язаних з поточною та майбутньою їх господарською діяльністю.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування : [монографія] / М.Д. Білик, Т.О. Білик. – К.: ТОВ «ПанТот», 2012. – 280 с.

2. Мірошниченко О.Ю. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств / О.Ю. Мірошниченко, Ю.В. Корконос // БізнесІнформ. – 2014. – № 5. – С. 280-285.

УДК 338.48:796.5

ЧИННИКИ ОБМЕЖЕННЯ Й МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Романюк І.А., к.е.н., Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. П. Василенка*

Україна та її сільські території мають значний ресурсний потенціал для розвитку туристичної діяльності. Проте його використання стримується недостатнім рівнем усвідомлення населенням та органами, що здійснюють регулювання у сфері туризму і курортів, ролі та значення туризму для соціально-економічного розвитку сільських територій. Так, відсутньою залишається цілісна система їх раціонального відтворення, спостерігається невизначеність напрямів освоєння та розвитку [1, с. 253]. Використання унікальних природних та історико-культурних ресурсів є не ефективним й іноді позаконним. Недосконалою є регіональна й місцева інвестиційна політика у сфері туризму і діяльності курортів.

Державна підтримка розвитку пріоритетних видів туризму, зокрема, в'їзного, сільського, екологічного також вимагає посилення й удосконалення.

Слід відмітити й згортання послуг системи соціального туризму, його практичну недоступність для малозабезпечених верств населення, дітей, молоді, осіб похилого віку та з обмеженими фізичними можливостями. Прогнозування та планування розвитку туристичної діяльності, параметрів туристичного потоку відповідно до наявних ресурсних можливостей, потреб населення та економіки країни, фінансового забезпечення обмежується недосконалістю організаційно-правових та економічних механізмів їх реалізації, слабкою міжвідомчою координацією та взаємодією між органами державної влади та місцевого самоврядування [2, с. 86]. До цього слід додати недостатнє нормативне, методичне й інформаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, громадських організацій та суб'єктів підприємницької діяльності у сфері туризму.

Проте на рівні підприємств, адміністративних областей існує бачення концептуальних засад розвитку туризму, до практичного втілення могли б долучитися усі сільські території. Визначені пріоритетні напрями туристичної діяльності, викладені у Програмах розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму. Організована підготовка фахівців туристичного бізнесу у місцевих вищих навчальних закладах.

Спостерігається впровадження інвестиційних проектів розвитку туризму, збільшення числа його суб'єктів [3, с. 302]. Однак темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму є повільними. Її об'єкти для капіталовкладень у сільській місцевості є обмеженими. Через невідповідність переважної більшості туристичних, курортних закладів міжнародним стандартам продовжуються процеси скорочення кількості підприємств готельного господарства.

Проте основною проблемою розвитку підприємств туризму на селі є конфлікт між багатим потенціалом історико-культурних, природно-туристичних ресурсів й інертністю їх залучення у життєдіяльність, внаслідок якого наявний ресурсний потенціал не може бути максимально використаний. Ефективність їх державної підтримки обмежується розпорошенням

координаційних функцій між багатьма управліннями обласних державних адміністрацій: з питань фізичної культури, спорту та туризму; екології та природних ресурсів; з питань охорони здоров'я; освіти і науки; культури тощо [4, с. 165].

Основними напрямками спеціалізації підприємств у структурі галузі туризму в контексті визначених ресурсів, видів туристичної діяльності при цьому є відповідні їм лікувальний, рекреаційний, спортивний, пізнавальний, релігійний, ностальгійний, сільський зелений туризм. Врахування позитивних і негативних чинників та напрямів розвитку туристичних підприємств сприяє обґрунтуванню альтернативних стратегій розвитку галузі загалом.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні / М.М. Ігнатенко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. – Серія «Економічні науки». – Т. 12, № 1 (43). – Львів, 2010. – С. 252-255.

2. Мармуль Л.О. Організаційно-економічний механізм функціонування туристично-рекреаційних підприємств / Л.О. Мармуль, О.А. Сарапіна. – К.: ННУ, Інститут аграрної економіки, 2006 – 182 с.

3. Романюк І.А. Розвиток сільського зеленого туризму в умовах необхідності диверсифікації сільської економіки / І.А. Романюк // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: [колективна монографія] / За заг. ред. А.В. Руснак. – Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. – С. 299-307.

4. Рутинський М.Й. Сільський туризм / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. – К.: Знання, 2006. – 271 с.

УДК 338.48:796.5

АГРОТУРИЗМ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Різник І.В., здобувач вищої освіти ЗВО «Магістр», Галич О.А., к.е.н.,
професор, Полтавська державна аграрна академія*

У наш час індустрія туризму – це сектор людської діяльності, що розвивається найбільш динамічно. За одностайною оцінкою Генеральної Асамблеї ООН, Економічної та Соціальної Ради ООН та Всесвітньої Туристичної Організації, «туризм на межі XX і XXI століть являє собою провідну галузь світової економіки. Як один з надзвичайно важливих інструментів у справі покращання економічного та соціального становища багатьох держав, зокрема тих, що розвиваються, він став важливим фактором розвитку їх національних економік» [3, с. 46].

Туризм – це динамічне, розвинене, орієнтоване на споживача явище. Всесвітня рада з туризму і подорожей вказала на наступні характеристики сучасного туризму [7]:

– це найбільша індустрія світу, що має приблизно 3,5 трильйона доларів США оборотного капіталу і включає такі компоненти як подорожі (круїзи, автобуси, літаки, автомобілі, залізниці); проживання та відвідування (готелі і мотелі, конференції, виставки, зустрічі); харчування (ресторани, кафе, бари); відпочинок і дозвілля (ігри, парки, розваги, атракціони);

– провідний платник податків;

– зайнятість 127 млн. людей, тобто приблизно 15 % зі всіх працюючих;

– найпрогресивніша галузь не тільки європейської, але і світової економіки.

Вирішуючи проблему підприємництва в сільських регіонах і підвищення рівня зайнятості трудового потенціалу на селі, розвиток агротуризму сприяє зростанню зайнятості населення і збагаченню ринку праці. Можна передбачати, що розвиток агротуризму сприятиме поліпшенню демографічної ситуації на селі, зокрема руху молоді із міста в село.

Як вид підприємницької діяльності агротуризм є додатковим (інколи навіть основним) джерелом доходу, що може дати можливість розвивати основний вид сільськогосподарської діяльності.

Додатковим джерелом доходу при розвитку агротуризму є продаж різних регіональних виробів, продуктів натурального природного середовища (трав, грибів, риби, ягід і т.п.) [5, с.17].

Агротуризм – це один із найдешевших, а zarazом – найбільш здорових і дієвих видів відпочинку, який виконує і досить потужну оздоровчу функцію за рахунок чистого повітря, екологічно чистих продуктів харчування, відсутності стресових ситуацій, максимального наближення до природи, можливості безпосереднього спілкування з нею.

Агротуризм є вагомим чинником не лише економічного, а й соціально-культурного відродження села [6, с.181]. Як один із видів позасільськогосподарської діяльності на селі, що в умовах скорочення аграрної сфери економіки на сьогодні має важливе значення в плані створення можливостей для покращання фінансово-економічного стану сільських жителів, агротуризм дозволяє підвищити рівень зайнятості, поліпшує якість праці та умови життя селян. Результати проведених досліджень і вивчення досвіду в інших країнах показують, що розвиток цього напрямку агробізнесу не лише дозволяє селянам одержувати додаткові доходи, а й створює для них можливості отримання інших користностей соціально-культурного характеру.

Завдяки агротуризму як такому, що поєднує в собі риси сільського і зеленого туризму, на селі розширюються суспільні контакти, взаємне збагачення новими знаннями, що має особливе значення для селян [4, с.152].

Для розширення масштабів агротуристичної діяльності та збільшення кількості бажаючих скористатись послугами агроосель сільські родини здобувають нові знання і вміння, зокрема, вони об'єктивно зацікавлені в розвитку своїх навичок у підприємництві, що сприяє підвищенню рівня якості життя на селі. У процесі агротуристичної діяльності селяни також мають широкі можливості контакту з іншими людьми, обміну думками і поглядами,

пізнання інших типів і традицій життя. Діяльність у сфері агротуризму вимагає постійного підвищення кваліфікації та розширення сфери знань, а у разі надання агротуристичних послуг іноземним гостям потрібні знання іноземної мови.

Тому агротуризм сприяє взаємному збагаченню усіх його контактерів культурними цінностями новими знаннями, вміннями (рис. 1).

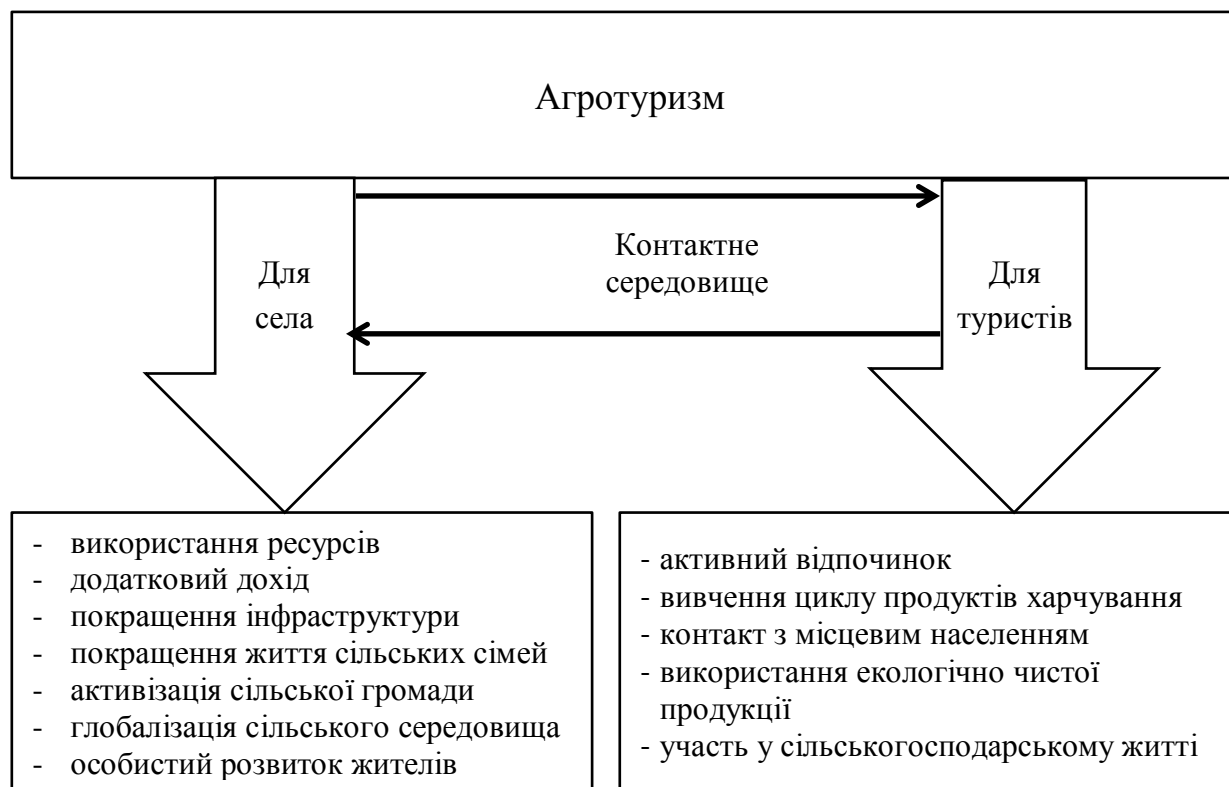

Рис. 1. Контакт платформа сучасної агротуристичної діяльності

Джерело: розробка автора

Таким чином розвиток агротуристичної діяльності пробуджує у селян почуття власної гідності й цінності, патріотизму, пошанування звичаїв і традицій, прагнення дбати про своє село, бажання реалізації разом з іншими селянами конкретних проектів, що можуть прислужитись усім жителям села [6, с.181].

Таким чином, агротуризм є достатньо потужним чинником розвитку сільської місцевості, підвищення якості життя на селі, розповсюдження культурних цінностей далеко за межі регіонів, районів і навіть країн, що в сукупності об'єктивно сприяє соціальному відродженню села.

Список використаних джерел

1. Буравченко А. О. Туризм і ринок праці / А. О. Буравченко, І. П. Гаврилишин. – К.: 2007. – 183 с.
2. Валентюк І. В. Туризм як галузь господарського комплексу України / І. В. Валентюк // Управління сучасним містом, 2001. – № 10–12 (4). – С. 60–64.
3. Власова И. Б. Основы туристической деятельности / И. Б. Власова, И. В. Зорин, Е. Н. Ильина; Российский международный ин-т туризма. – М.: Российский международный институт туризма, 1992. – 145 с.
4. Главацька В. В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основи організації / В. В. Главацька // Економіка АПК. – 2006. – № 10. – С. 148–155.
5. Dębniowska M. Agroturystyka: koszty, ceny, efekty / M. Dębniowska, M. Tkaczuk . – Warszawa: Poltext, 1997. – 256 s.
6. Mazurkiewicz L. Planowanie marketingowe w przedsiębiorstwie turystycznym / L. Mazurkiewicz. – Warszawa : PWE, 2002. – 368 s.
7. <https://mydisser.com/ua/avtoref/view/850.html>.

УДК 631.41

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗВОДНОГО АМІАКУ В РОСЛИННИЦТВІ

Дивнич О.Д., к.е.н., доцент,

Полтавська державна аграрна академія

Використання мінеральних добрив у сільському господарстві підвищує ефективність операційної діяльності, але поряд із цим це значна стаття витрат. Так, у структурі матеріальних витрат галузі рослинництва витрати на мінеральні добрива становлять 27,6 % у 2016 р. [2, с. 10]. Одним з інноваційних напрямів підвищення ефективності використання добрив є застосування рідких азотних добрив, зокрема, безводного аміаку.

Безводний аміак належить до рідких азотних добрив і містить 82,5 % азоту. За зовнішнім виглядом – це безбарвна рідина, яка на повітрі бурхливо кипить і швидко випаровується, іони якого поглинаються ґрунтом. Перевага рідких азотних добрив полягає в тому, що виробництво і застосування їх обходиться значно дешевше, ніж твердих. Вартість одиниці азоту в рідкому аміаку в 1,5 – 2 рази менше, ніж в аміачній селітрі.

Основні переваги застосування безводного аміаку [1]:

- застосування безводного аміаку на 47 % здешевлює вартість робіт порівняно з твердими азотними добривами;
- використання безводного аміаку сприяє зниженню витрат паливно-мастильних матеріалів і затрат праці;
- безводний аміак застосовують як основне (передпосівне) добриво під усі культури і вносять не лише під передпосівну культивуацію, а й восени – під зяблеву оранку. Його можна застосовувати для підживлення і просапних культур;
- після внесення і загортання безводного аміаку іон амонію зв'язується ґрунтовою вологою, а тому швидко поглинається й слабо переміщується в ґрунтовому горизонті;
- внесення безводного аміаку характеризується рівномірнішим розподіленням його в шарі ґрунту, а також більшою доступністю активної речовини рослинам;
- під впливом безводного аміаку в ґрунті зростає кількість рухливих форм фосфору, калію й мікроелементів, що поліпшує режим рослинного живлення;
- специфічне стрічкове внесення безводного аміаку ускладнює ріст і розвиток бур'янів у посівах культурних рослин і паралельно вирішує проблему боротьби зі шкідниками;
- технологія застосування безводного аміаку сприяє підвищенню врожайності та якості зерна.

Проведемо оцінку ефективності застосування безводного аміаку порівняно з аміачною селітрою на прикладі типового сільськогосподарського підприємства Полтавської області (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна оцінка ефективності застосування безводного аміаку при вирощуванні кукурудзи на зерно (на 100 га посівної площі)

Показники	2016 р. (аміачна селітра)	2018 р. (безводний аміак)	Абсолютне відхилення, (+, -)
Посівна площа, га	100	100	x
Урожайність, ц/га	73,3	80	6,7
Валовий збір, ц	7330	8000	670
Внесення азотних добрив, кг діючої речовини	130	130	x
Вміст азоту, %	33,5	82,5	49
Вагова норма внесення азотних добрив, кг/га	388	158	-230
Ціна добрив, грн./ц	632,02	1050,00	418,0
Витрати на придбання добрив, тис. грн.	245,3	165,5	-79,8
Витрати на внесення добрив, тис. грн.	57,5	22	-35,5
Виробничі витрати, тис. грн.	1507,44	1392,14	-115,30
Виробнича собівартість, грн./ц	205,65	174,02	-31,64
Ціна реалізації, грн./ц	345,37	345,37	x
Валовий прибуток – усього, тис. грн.	1024,1	1370,8	346,70
у т. ч. на 1 ц	139,72	171,35	31,64
Валовий рівень рентабельності виробництва, %	67,9	98,5	30,5

Оскільки безводний аміак забезпечує більш рівномірне внесення азотних добрив, а також робить доступними активні речовини для рослин, стрічковий спосіб допомагає сповільнити ріст і розвиток бур'янів, всі ці чинники сприяють збільшенню урожайності кукурудзи на зерно на 6,7 ц/га або 9,1 % і дорівнює 80 ц/га.

Внесення азотних добрив під запланований урожай становить 130 кг діючої речовини. Враховуючи вміст азоту в аміачній селітрі 33,5 %, її кількісна норма становить 388 кг/га, а за рахунок високого вмісту азоту в безводному аміаку вагова норма внесення його в ґрунт становить лише 158 кг/га. Таким чином, за рахунок нижчої ціни азоту в безводному аміаку, витрати на придбання азотних добрив зменшаться на 32,5 %, а витрати на внесення добрив – на 61,7 %.

Важливо врахувати, що даний препарат вноситься в ґрунт за допомогою спеціального обладнання. Адже поверхнєве внесення рідкого добрива забороняється, оскільки воно швидко випарується і не принесе ніякої користі.

За рахунок економії витрат на придбання та внесення добрив, виробнича собівартість кукурудзи на зерно зменшиться на 31,64 грн./ц або 15,4 %. Відповідно валовий прибуток збільшився на 22,6 % і дорівнює 171,35 грн./ц.

Отже, застосування безводного аміаку при вирощуванні сільськогосподарських культур підвищує ефективність використання азотних добрив, а також забезпечує підвищення рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва. Так, рівень рентабельності виробництва кукурудзи на зерно з використанням препарату збільшиться на 30,5 в.п.

Список використаних джерел

1. Безводний аміак: переваги застосування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://propozitsiya.com/ua/bezvodniy-amiak-perevagi-zastosuvannya>

2. Витрати на виробництво продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2016 рік: [статистичний бюлетень] / Відповідальний за випуск О. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – С. 10.

УДК 338.45:66:330.322

ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Прач В. С., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, Полтавський
національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

Розвиток аграрного виробництва немислимий без продукції хімічної промисловості. Використовуючи сировину з підприємств агропромислового комплексу, хімічна промисловість комбінується і кооперується з ними. Для неї характерна й концентрація виробництва, що здійснюється шляхом об'єднання

підприємств. Висока концентрація хімічної промисловості у великих і середніх промислових центрах та певних чотирьох районах країни, недостатній розвиток виробництв з маловідходною чи безвідходною технологіями, сучасними системами очистки відходів, а також залишковий принцип фінансування охорони природи та раціонального природокористування призвели до виникнення складної екологічної ситуації в багатьох містах і регіонах України [1].

Загальна картина розвитку економіки України, в тому числі аналізованих галузей представлена у Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. Питання інвестиційної політики досліджувала проф., д.е.н. О. Носова [4]. Особливості функціонування АПК України досліджувались такими авторами, як Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник та ін. Однак розвиток комплексу АПК в поєднанні з суміжною галуззю хімічної промисловості залишається поза увагою фундаментального дослідження.

У світі поряд з машинобудуванням і електроенергетикою хімічна промисловість відіграє велику роль в господарстві країни. За асортиментом продукції ця галузь поступається тільки машинобудуванню. Хімія забезпечує промисловість і будівництво новими ефективними матеріалами, постачає сільському господарстві мінеральними добривами, засобами захисту рослин, сприяє його інтенсифікації.

У розміщенні підприємств хімічної промисловості існує цілий ряд закономірностей. Найбільший вплив на розміщення цих виробництв впливають споживчий фактор, водний і енергетичний, екологічний, а також фактор близькості до районів видобутку сировини.

Хімічна промисловість є комплексом галузей виробництва, базовими технологіями, в яких є хімічні методи переробки матеріалів або сировини. Завдяки розвитку хімічної промисловості з'являються і розвиваються комплексні виробництва цінних промислових продуктів; проводиться заміна дорогої сировини більш дешевим і доступним; утилізуються виробничі відходи; відбувається комплексне використання сировинних ресурсів. На рис. 1 показано виробничі зв'язки галузей світової хімічної промисловості.

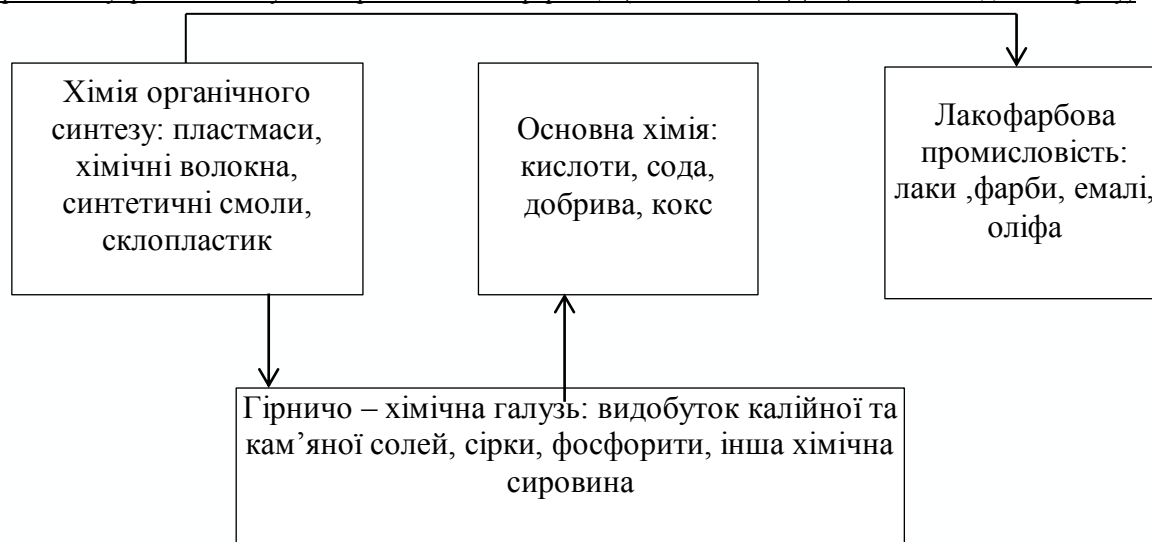

Рис. 1. Виробничі зв'язки галузей хімічної промисловості

Хімічна промисловість в Україні, як і машинобудування, відноситься до галузей, що забезпечують науково-технічний прогрес, тому її розвиткові постійно приділялась значна увага. Роль хімічної промисловості визначається широким застосуванням хімічних технологій і матеріалів в усіх галузях національного господарства.

Для розвитку окремих галузей хімічної промисловості в Україні є багата сировинна база – різноманітні корисні копалини, деревина, виробничі відходи, продукція сільського господарства та ін.

На території України сформувалися три великих райони хімічної промисловості: Донбас, Придніпров'я, Прикарпаття. Продукцію підприємств хімічного комплексу використовують промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, медицина, а також населення у побуті.

Основна хімія є однією з провідних галузей хімічної промисловості України окремих галузей (продукція – мінеральні добрива, кислоти, сода та ін). Галузь розвивається на базі переробки як місцевої (калійні, кухонні і магневієві солі, сірка, фосфорити, відходи коксохімічного і металургійного виробництв), так і привізної (апатити, природний газ) сировини. Виробництво мінеральних добрив є провідним серед виробництв основної хімії. В Україні продукують різні види добрив: азотні, калійні, фосфорні, комбіновані.

У виробництві хімічних речовин і хімічної продукції індекс промислової продукції становив 100,4%, у т.ч. у виробництві основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах – 103,6%, фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик – 116,4%, мила та мийних засобів, засобів для чищення та полірування, парфумних та косметичних засобів – 95,2%.

Хімізація – процес виробництва і застосування хімічних продуктів в народному господарстві і побуті, впровадження хімічних методів, процесів і матеріалів у народне господарство. Українське агропромислове виробництво – основний споживач продуктів хімічних підприємств.

Хімізація як процес розвивається за двома напрямками: застосування при виробництві різноманітної продукції прогресивних хімічних технологій; виробництво і широке застосування хімічних матеріалів у народному господарстві і побуті.

У загальному плані хімізація дозволяє:

- різко інтенсифікувати технологічні процеси і тим самим збільшити випуск продукції в одиницю часу;

- знизити матеріаломісткість суспільного і промислового виробництва.

Так, 1 т пластмаси замінить 5 т металу;

- істотно розширити номенклатуру, асортимент і якість продукції і тим самим у більшій мірі задовольнити потреби виробництва та населення у товарах народного споживання;

- прискорити темпи НТП. Наприклад, створення космічних апаратів навряд чи було можливим без застосування легких, міцних і жаростійких штучних матеріалів з наперед заданими властивостями.

У 2016р. в Україні діяло 34,6 тис. підприємств, основним видом економічної діяльності яких була оптова торгівля. Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі у 2016р. становив 1556 млрд. грн, що у порівнянних цінах більше на 4,7% від обсягу 2015р.

Оптова торгівля хімічними продуктами (рис. 2) у 2016 році збільшилася у порівнянні з 2015 роком на 33940,7 млн. грн. або на 28,9 %, а у порівнянні з 2014 роком збільшилася на 79125,2 млн. грн. або на 109,8 %. На 1 півріччя 2017 року товарооборот підприємств оптової торгівлі становив 104319,2 млн. грн., що становить 11,6 % до всього товарообороту підприємств оптової торгівлі.

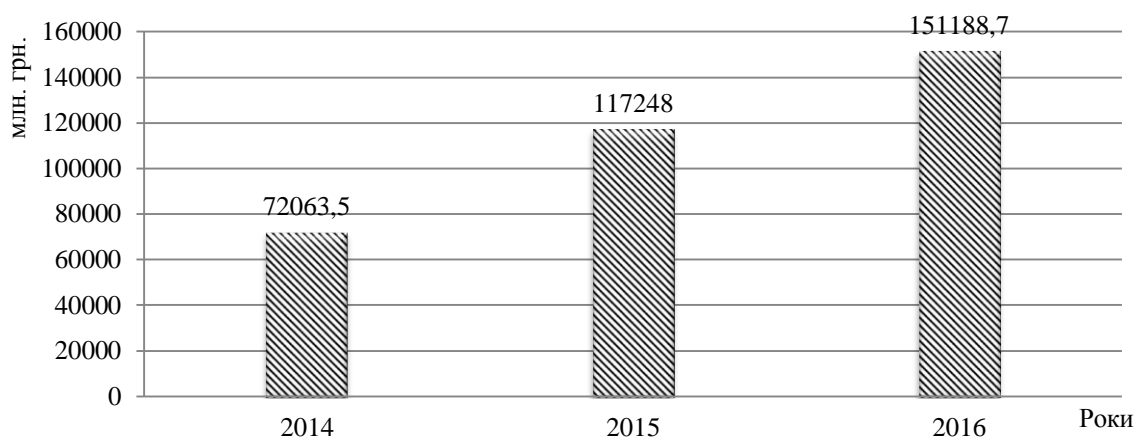

Рис. 2. Динаміка оптової торгівлі хімічними продуктами, 2014 – 2016 рр.

Так у 2016 році збільшилася оптова торгівля добривами, агрохімічною продукцією на 24140757,6 тис. грн. або на 27,7% та промисловою хімічною продукцією на 7472184,3 тис. грн або на 63,6 % в порівнянні з 2015 роком. Але оптова торгівля пластмасами та гумою у первинних формах та каучуком синтетичним у первинних формах зменшилася в порівнні з 2015 роком відповідно на 1516126,8 тис. грн. або на 19,7 % та 58259,5 тис. грн. або на 21,8%.

Хімічна промисловість є однією з авангардних галузей, які забезпечують розвиток господарств України. Від її функціонування залежить розвиток всієї економіки, оскільки вона забезпечує інші галузі промисловості новими матеріалами, в тому числі, сільське господарство – мінеральними добривами та засобами захисту рослин.

Список використаних джерел

1. Гілецький Й.Р. Економічна і соціальна географія: посібник для абітурієнтів / Й.Р. Гілецький, Р.Р. Сливка, М.М. Богович ; За редакцією Гілецького Й.Р.-Львів: ВНТЛ-Класика, 2005. - 400 с.
2. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Дорогунцов С., Заяць Т. А., Бандур С. І. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т - К. : КНЕУ, 2000. - 363с.
4. Носова О. Иностранный капитал в переходной экономике стран СНГ // Экономика Украины. – 2005. - № 10. - С.81.
5. Формування ЕЕАТП: місце і роль України / / Економіка Україна. - 2006. - № 3 - С.64-74.

УДК 339.944

ВПЛИВ МАТЕРІАЛЬНИХ ВИТРАТ НА СОБІВАРТІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*Пасюра К. В., СВО «Магістр», Миколенко І. Г., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Оцінка матеріальних витрат має важливе значення з точки зору створення можливості застосування методів логістики для впорядкування на виробництві матеріальних потоків з метою зменшення величини цих витрат з розрахунку на одиницю кінцевої продукції.

У структурі матеріальних витрат продукції рослинництва найбільшу питому вагу займають оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати – 28,9 %, що на 4,4 в.п. більше порівняно з 2012 р., мінеральні добрива – 27,6 %, що на 3,6 в.п. перевищує рівень базового року.

**Динаміка структури матеріальних витрат на виробництво продукції
сільського господарства України за елементами, 2012, 2016 рр.**

Елементи витрат	2012 р.		2016 р.		Абсолютне відхилення, (+, -)	
	рослин-ництво	тварин-ництво	рослин-ництво	тварин-ництво	рослин-ництво	тварин-ництво
Матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції – усього	100	100	100	100	х	х
у т. ч. насіння і посадковий матеріал	19,4	х	16,6	х	-2,8	х
корми	х	69,7	х	72,6	х	2,9
з них покупні	х	33,8	х	31,5	х	-2,3
інша продукція сільського господарства	1,9	8,2	0,5	5,1	-1,4	-3,1
мінеральні добрива	24,0	х	27,6	х	3,6	х
пальне і мастильні матеріали	18,7	3,5	14,4	2,9	-4,3	-0,6
електроенергія	1,3	3,6	1,1	2,9	-0,2	-0,7
паливо й енергія	1,6	2,7	0,9	1,8	-0,7	-0,9
запасні частини, ремонт і будівельні матеріали для ремонту	8,6	3,5	10,0	3,8	1,4	0,3
оплата послуг і робіт, виконаних сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати	24,5	8,8	28,9	10,9	4,4	2,1

Також важливе місце займають витрати на пальне і мастильні матеріали – 14,4 %, насіння і посадковий матеріал – 16,6 %, однак їх питома вага зменшилася на 2,8 в.п.

У зв'язку з нестабільністю кон'юнктури на ринку ресурсів, розкручуванням інфляційної спіралі, валютними ризиками, диспаритетом цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, нестабільністю політичної ситуації спостерігається стрімке зростання цін на придбання підприємствами матеріальних засобів, робіт і послуг, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю (табл. 2). Як свідчать дані табл. 2 найбільше зростання цін на матеріально-технічні ресурси в сільськогосподарських підприємствах України за 2012 – 2016 рр. відбулося по наступних позиціях: комбікорми – у 2,2-2,5 рази; нафтопродукти – у 1,9 рази; мінеральні добрива – у 2,1 рази; засоби захисту рослин – у 2,2-2,5 рази; роботи і послуги – у 2-2,7 рази; сільськогосподарська техніка – у 2-3 рази,

Купівля сільськогосподарськими підприємствами матеріальних засобів, робіт і послуг, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю по Україні, 2012, 2014, 2016 рр.

Найменування	2012 р.	2014 р.	2016 р.	2016 р. у % до	
				2012 р.	2014 р.
Комбікорми, грн./ц:					
комбікормові суміші для великої рогатої худоби	217,8	286,3	536,1	246,1	187,3
комбікормові суміші для свиней	297,2	399,2	650,7	218,9	163,0
комбікормові суміші для птиці	221,1	265,4	485,3	219,5	182,9
Нафтопродукти, грн./т:					
бензин	9882,0	14346,5	18601,9	188,2	129,7
дизельне пальне	8686,0	12895,0	15038,5	173,1	116,6
Добрива мінеральні, грн./ц:					
аміачна селітра	268,4	319,8	574,9	214,2	179,8
карбамідно-аміачна суміш	261,2	309,5	539,1	206,4	174,2
нітроамофоска	399,0	444,5	863,8	216,5	194,3
Засоби захисту рослин, грн./кг:					
інсектициди	152,8	246,7	367,8	240,7	149,1
фунгіциди	146,5	179,9	368,0	251,2	204,6
гербіциди	202,4	323,1	452,5	223,6	140,0
Роботи і послуги, грн./га:					
захист сільськогосподарських культур	96,3	115,3	194,1	201,6	168,3
оранка	218,3	298,4	524,1	240,1	175,6
культивация	129,7	167,1	292,3	225,4	174,9
збір урожаю сільськогосподарських культур	305,0	412,4	828,0	271,5	200,8
внесення добрив	151,9	186,5	288,8	190,1	154,9
перевезення вантажів, грн. за т/км	0,9	1,3	1,9	211,1	146,2
Сільськогосподарська техніка:					
Трактори, грн./шт.					
з потужністю від 40 до 60 кВт	159399,3	234441,7	423110,1	265,4	180,5
з потужністю від 60 до 100 кВт	241223,1	313191,5	634786,4	263,2	202,7
понад 100 кВт	1004605,2	1304396,5	2806089,5	279,3	215,1
Плуги	132588,0	172566,7	317046,0	239,1	183,7
Культиватори	155150,9	183901,7	401274,7	258,6	218,2
Борони дискові	170896,6	153635,2	337222,2	197,3	219,5
Сівалки	339722,7	479332,9	1035591,3	304,8	216,0
Комбайни зернозбиральні	1482983,6	2004757,3	3972839,8	267,9	198,2
Доїльні установки та апарати	131783,4	88876,9	294405,9	223,4	331,3

Такі тенденції негативно впливає на собівартість виробництва сільськогосподарської продукції, а, отже, і рівень рентабельності виробництва.

Список використаних джерел

1. Витрати на виробництво продукції в сільському господарстві в сільськогосподарських підприємствах за 2016 рік: [статистичний бюлетень]. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 26 с.

2. Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб сільськогосподарськими підприємствами у 2012 році: [статистичний бюлетень]. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 44 с.

3. Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб сільськогосподарськими підприємствами у 2014 році: [статистичний бюлетень]. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 42 с.

4. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік: [статистичний бюлетень]. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 88 с.

УДК 338.43:631.11

ОПТИМІЗАЦІЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Чапала Н.С.¹⁷, здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Підвищення ефективності виробництва досягають через дотримання принципу пропорційного розвитку галузей. Застосування останнього дає змогу провести певну балансову ув'язку всередині сільськогосподарського підприємства між його ресурсами та запланованими обсягами виробництва продукції, між рослинництвом і тваринництвом, окремими сільськогосподарськими культурами та окремими групами й видами тварин [4, с. 123].

¹⁷ Науковий керівник: к.е.н., професор Шульга Л.В.

Співвідношення галузей у сільськогосподарському підприємстві та його спеціалізація визначаються передусім економічними умовами: вони повинні відповідати, з одного боку, потребам суспільства у продуктах сільського господарства, що знаходить своє відображення у планових завданнях, а з іншого – сприяти якнайповнішому та ефективному використанню земельних, трудових і матеріальних ресурсів господарства. Усе це робить проблему правильної спеціалізації та раціонального поєднання галузей сільськогосподарських підприємств складним, багатоваріантним завданням. Зміна розміру навіть однієї з галузей через наявність прямих і зворотних зв'язків призводить до певних змін в інших і в усій структурі виробництва. Вирішення зазначеної проблеми за допомогою економіко-математичних методів і ЕОМ забезпечує отримання оптимальних результатів.

Поглиблення загальногосподарської спеціалізації сприяє збільшенню частки виробництва окремих продуктів (зерна, цукрового буряка, насіння соняшника, молока та ін.) та підвищенню концентрації відповідного виробництва на окремому підприємстві, що є основою для впровадження наукомістких технологій та підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства. Регіональна та загальногосподарська спеціалізації тісно пов'язані між собою. Чим глибша перша, тим сприятливіші створюються умови для розвитку другої. З іншого боку, чим більш спеціалізовані окремі господарства, тим чіткіше визначаються ареали виробництва тієї чи іншої продукції.

Економіко-математична модель поєднання галузей є однією з найбільш важливих моделей, що забезпечують планування в аграрному виробництві. Оптимізацію виробничо-галузевої структури здійснено на прикладі побудови економіко-математичних моделей для ПП «імені Калашника» Полтавського району Полтавської області.

У розробленій економіко-математичній моделі задачі ставили завдання оптимізувати водночас і структуру площ під товарними культурами, і поголів'я тварин у розрізі видів, і структуру посівів на корм для окремих видів тварин за періодами утримання [2, с. 38]. За критерій оптимальності прийнято показник

максимізації прибутку. Модель складається з погоджених між собою блоків показників, кожен з яких відповідає певній системі шуканих невідомих та обмежень.

Для оптимізації виробничої структури типового підприємства ПП «імені Калашника» Полтавського району була побудована матрична економічна модель, у якій було враховані всі особливості середніх за розміром сільськогосподарських підприємств, оптимальне рішення якої відображено на рисунку 1.

Відповідно до оптимізованої галузевої та виробничої структури досліджуваному підприємству доцільно спеціалізуватися на виробництві продукції скотарства, зокрема, молока, питома вага якого в структурі товарної продукції повинна становити не менше 32,28 %. Значно меншу питому вагу має м'ясо великої рогатої худоби – 5,73 %, адже його виробництво для підприємства є збитковим. Отже, питома вага виручки від реалізації продукції тваринництва в структурі товарної продукції повинна займати 43,7 %, питома вага продукції рослинництва відповідно 56,3 %.

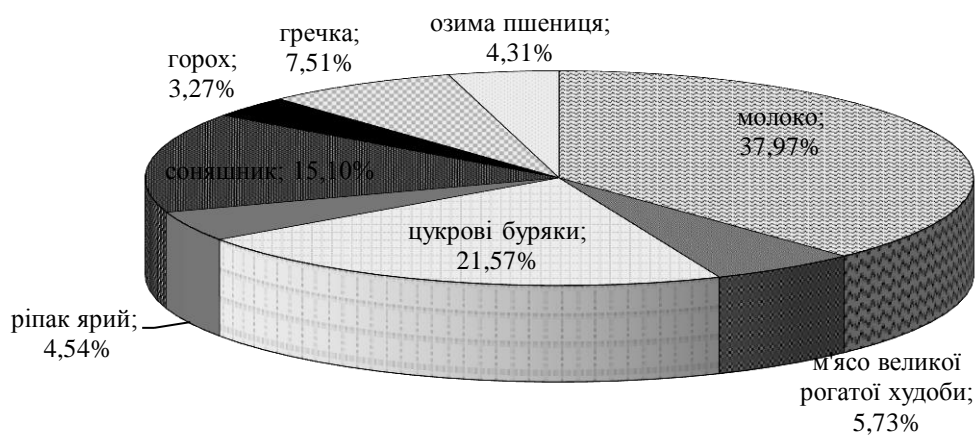

Рис. 1 Оптимізована структура виробництва ПП «імені Калашника» Полтавського району Полтавської області

Отже, завдяки поглибленню спеціалізації досліджуваному підприємству на виробництві продукції скотарства, зокрема, молока, знижується його собівартість та покращується якість. Це є загальною закономірністю, яка

завжди проявляється за нормальних умов господарювання в межах раціонального рівня концентрації виробництва.

Список використаних джерел

1. Економіко-математичне моделювання в АПК : навч. посіб. / З. С. Кадюк, В. Т. Черняк, Я. І. Сибаль, І. Є. Іваницький. – Львів : ЛДАУ, 2007. – 144 с.
2. Кадюк З. С. Економіко-математичне моделювання спеціалізації і поєднання галузей в сільськогосподарських підприємствах / З. С. Кадюк. – Львів, 1997. – 48 с.
3. Костюченко Т. І. Оптимізація виробничо-галузевої структури сільськогосподарського підприємства із застосуванням економіко-математичної моделі / Т. І. Костюченко // Економіка АПК. – 2002. – № 8. – С. 76-81.
4. Становлення та ефективність функціонування сільськогосподарських виробничих структур різних організаційно-правових форм / [Березівський П. С., Березівська О. Й, Березівський З. П. та ін.] – Львів, 2007. – 202 с.

УДК 657

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Чичкань С.І.¹⁸, здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Сучасний менеджмент для оцінки підприємницького бізнесу оперує такими поняттями, як результативність і ефективність. Результативність – це ступінь реалізації запланованої діяльності і досягнення запланованих результатів, ефективність – це взаємовідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами. Дослідження ефективності виробництва дозволяє визначити шляхи зростання продуктивності праці і зниження зарплатомісткості

¹⁸ Науковий керівник к.е.н., доцент Галич О.А.

продукції (економія затрат живої праці), зниження фондомісткості та матеріаломісткості виробництва (економія затрат уречевленої праці), а також раціонального використання природних ресурсів (економія затрат суспільної праці). Таким чином, результативність – це характеристика системи, обумовлена як її здатність виконувати функції, а ефективність, – це характеристика, обернено пропорційна витратам, що поглинаються бізнес-системою. Іншими словами, для оцінки результативності й ефективності бізнес-системи підприємства необхідно визначити співвідношення між функціями, що виконуються в бізнес-системі, і витратами на їхнє виконання [1].

Концептуальні положення теорії і практики розвитку системи управління бізнес-процесами сформульовано в працях таких учених, як І. Ансофф, Р. Акофф, І. Варнок, Р. Гудфеллоу, Е. Демінг, Т. Дейвенпорт, П. Друкер, Д. Лівехуд, Я. Орліцкі, К. Том, М. Хаммер, Н. Харінгтон, Ш. Шиб та ін. Пошук шляхів зростання результативності аграрної сфери, а саме підвищення розміру прибутку та рівня рентабельності аграрних підприємств завжди були актуальними та досліджуються в у наукових працях таких науковців як: В.Г. Андрійчук, О.В. Ареф'єва, Л.В. Балабанова, П.С. Березівський, О.А. Галич, Т.Д. Костенко, М.Ф. Кропивко, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська, М.І. Лагун, В.С. Марцин, Н.І. Михалюк, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабась, Л.М. Царенко та інших.

Необхідно зазначити, що бізнес-процеси визначають реалізацію функцій та надають їх деталізований опис з урахуванням зв'язку функцій, які реалізуються в процесі діяльності. Головна їх відмінність стосовно функції складається з того, що процес завжди вміщує категорію часу, послідовності, зміни стані в об'єкта, під час його руху до кінцевого стану. У науковій літературі є багато визначень поняття «бізнес-процес» (табл. 1). Базуючись на перелічених, а також інших трактуваннях бізнес-процесів, можна дати таке визначення: бізнес-процес – це вид діяльності, дії або сукупність робіт, який має виходи; у процесі якого відбувається створення продукту, що має цінність для споживача [2].

Визначення поняття бізнес-процесу

Автор	Визначення поняття
У. Демінг	Бізнес-процес як будь-які види діяльності в роботі організації
Дж.Е. Шорт	Бізнес-процес як набір логічно взаємозв'язаних дій, що виконуються для досягнення певних виходів бізнес-діяльності
Т.Н. Дейвенпорт	Бізнес-процес як структурована кінцева безліч дій, спроектованих для виробництва специфічних послуг для споживачів або ринків; специфічна впорядкована сукупність робіт, завдань в часі і в просторі, із зазначенням початку та кінця, точним визначенням виходів; структурований набір дій, який формується, щоб виробити певний вихід для конкретних клієнтів або ринків
Є.З. Зіндер	Бізнес-процес як логічна серія взаємозалежних дій, яка використовує ресурси підприємства для створення або здобуття в осяжному майбутньому корисних для замовника продуктів або послуг
Дж. Мартін	Бізнес-процес як потік цінностей у вигляді безлічі закінчених стикованих дій, які створюють деяку готову продукцію, що має споживчу цінність для клієнтів
М. Хаммер та Дж. Чамп	Бізнес-процес як сукупність різних видів діяльності, в рамках яких використовуються ресурси, а в результаті створюється продукт, який становить цінність для споживачів

Джерело: [2]

Визначальним фактором ефективного функціонування АПК є формування такої організації (та відповідно управління) агропромислового виробництва, яка забезпечувала б високу конкурентоспроможність і водночас соціальну спрямованість діяльності суб'єктів господарювання [4]. Грамотне виділення бізнес-процесів є важливим і актуальним питанням, адже вони розглядаються як об'єкт калькулювання, розраховується собівартість операцій та проводиться аналіз рентабельності процесів та бізнес-процесів [3]. Використання підходу до управління на основі виділення бізнес-процесів забезпечує розширення сфер контролюваності та керованості системи управління підприємством та створює основу для використання ефективних облікових методів обробки інформації, що підвищують інформативність та корисність облікової системи.

Список використаних джерел

1. Ефективність господарсько-фінансової діяльності підприємства та шляхи її підвищення: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://works.doklad/view/D0SE6KiHh-8.html>.

2. Козенков Д.Е. Проектування бізнес-процесів як основа створення архітектури підприємства: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/23285/1/Kozenkov.pdf>.

3. Мартинюк Н.Ю. Аналіз підходів до виділення бізнес-процесів на підприємстві: [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/sites/default/files/>.

4. Організація управління аграрною економікою [текст]: монографія / М.Ф. Кропивко [та ін.]; ред. М. Ф. Кропивко; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». – К. : ННЦІАЕ, 2008. – 420 с.

УДК 331.101

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Ганненко В.В.¹⁹, здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,

Полтавська державна аграрна академія

Управління персоналом здійснюється в межах організаційних структур, через які реалізується планомірний і систематичний вплив на поведінку членів колективу організації та відносини між ними. Ці структури мають сприяти цілеспрямованому й ефективному управлінню персоналом і всією організацією через механізм взаємодії принципів і засобів управління. Щодо сказаного вище влучно висловився Бенджамін Франклін: «Добре виконане завжди краще, ніж добре сказане» [4].

Кожне підприємство характеризується особливостями діяльності, ставить перед собою специфічні цілі, а кожен працівник має свої цінності й установки. Крім того, зовнішнє середовище, в якому функціонують підприємства, постійно змінюється, як і показники, що характеризують його персонал. Отже, доцільним є формування такої системи управління персоналом, яка враховувала б особливості діяльності саме аграрного підприємства [1].

Головна мета управління персоналом полягає в забезпеченні підприємства працівниками, які відповідають вимогам даного підприємства, а

¹⁹ Науковий керівник к.с.-г.н., доцент Протас Н.М.

також їхньої професійної та соціальної адаптації. Основними елементами, що їх вирішують структури з управління персоналом, вважаємо наступні елементи:

- навчання і підвищення кваліфікації;
- планування потреби підприємства в трудових ресурсах пошук і добір потрібних працівників;
- управління трудовою мотивацією;
- створення умов для підвищення продуктивності праці;
- контроль за зміною статусу працівників;
- правові питання трудових відносин.

Об'єднавши перші чотири складові структури управління персоналом, можемо зробити наступний висновок, що метою вирішення цих питань є створення на кожному підприємстві системи навчання, підготовки та перепідготовки, направлення на додаткове навчання й підвищення кваліфікації, направлення на тренінги та семінари з урахуванням конкретних особливостей діяльності.

Важливою складовою особливості управління персоналом є створення умов для підвищення продуктивності праці. Як вбачають окремі дослідники, зокрема К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, під продуктивністю праці розуміють середній її продукт праці чи виробіток одного працівника за одну годину [3, с. 780]. Іншими словами, це поняття характеризує відношення результату до витрат праці [3, с. 636].

Продуктивність праці – важливий трудовий показник: від її рівня і динаміки залежить чисельність працівників, рівень і фонд оплати праці, обсяг виробництва продукції тощо. Значна увага має приділятися управлінню кар'єрним ростом працівника. У працях В. Храмова рекомендується розробити ланцюжок кадрових переміщень у вигляді планування кадрового резерву та схеми заміщення посад. Кар'єрне зростання може відбуватися як у вертикальному напрямку (переміщення на більш високу посаду), так і в горизонтальному (підвищення кваліфікації, розширення функцій і завдань) та діагональному напрямках (зростання авторитету і визнання з-поміж колег).

Потреба працівників досліджуваних підприємств у визнанні може бути частково реалізована також за рахунок надання права участі у прийнятті організаційно-управлінських рішень та надання права підпису документів організаційного характеру.

Невід'ємною складовою ефективного управління персоналу була й залишається система оцінювання працівників. Головне її завдання полягає у «визначенні його трудового потенціалу, рівня використання цього потенціалу, відповідності працівника наявним вимогам до посади (професії), міри ефективності його трудової діяльності, а отже, у визначенні цінності працівника для підприємства» [2, с. 303].

Особливість управління персоналом в аграрному підприємстві повинна розкривати приховані знання персоналу, розширювати межі цих знань, змінювати відносини між людьми і тим самим збільшувати людський капітал, який сьогодні є найціннішим ресурсом аграрних організацій. Загальновідомо, що вихід сільськогосподарського підприємства на позиції лідера в конкурентній боротьбі можливий лише за умови становлення на інноваційний шлях розвитку. Водночас із практичним застосуванням соціально-економічних резервів ефективного використання робочої сили це матиме позитивний вплив не лише на формування та використання трудових ресурсів, а й підвищить рівень прибутковості підприємств аграрного сектора.

Список використаних джерел

1. Кибанов А. Я. Управление персоналом: регламентация труда. – Учеб. пос. – 3-е изд., перераб. и доп. / А. Я. Кибанов, Г. А. Мамед-Заде, Т. А. Родкина. – М. : Экзамен, 2008. – 480 с.
2. Колот А. М. Мотивація персоналу /А. М. Колот: [підручник] / А. М. Колот. – К. : КНЕУ, 2002. – 345 с.
3. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономика: принципы, проблемы и политика / Пер. с англ. – 11-е изд. – К. : Хагар-Демос, 1993. – 785 с.
4. Храмов В. О., Бовтрук А. П. Основы управления персоналом. / В. О. Храмов, А. П. Бовтрук: [навч.-метод. пос]. – К. : МАУП, 2001. – 112 с. 8. Masloy A. Motivation fund personality. – N.Y., 1970.

УДК 331.1:631.11

ЗАЛЕЖНІСТЬ РІВНЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Покас Л. Ю²⁰, магістрант,

Полтавська державна аграрна академія

При встановленні соціальної ефективності ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро» Миргородського району насамперед потрібно взяти до уваги рівень оплати праці працівників. До індикаторів соціальної ефективності слід віднести й інші видатки підприємства на соціальні потреби трудового колективу, що здійснювались протягом 2012-2016 рр. на повну чи часткову оплату путівок до лікувально-оздоровчих закладів, пільги членам сімей працівників тощо. Йдеться про певні привілеї, винагороди, соціальні гарантії, які підпадають під визначення соціального пакета. До видатків підприємства, рівень яких повинен враховуватися при оцінці його соціальної ефективності, відносяться й витрати на створення безпечних умов праці, підвищення рівня кваліфікації працівників. В основному такі видатки відносяться до категорії обов'язкових, однак надто поширеною є практика їх формування за залишковим принципом [1, с. 26].

Здатність ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро» Миргородського району ефективно використовувати наявні ресурси – важливий аспект стратегії реалізації соціальної відповідальності, у ході якої необхідно пов'язати можливості підприємства з потребами клієнтів та зацікавлених сторін. Але соціальна відповідальність вторинна по відношенню до добробуту підприємства згідно з девізом: «Спочатку досягнення успіху, а потім благодійність». Для отримання узагальненої інформації про рівень соціальної ефективності в галузі загалом, зважаючи на доступну інформацію, основну увагу доводиться звертати на рівень оплати праці. Зокрема доцільно встановити її рівень понад встановлений державною мінімальний рівень заробітної плати, частку оплати праці у структурі виробничих витрат продукції (табл. 1).

²⁰ Науковий керівник – Воронько-Невіднича Т. В., к. е. н., доцент

Таблиця 1

Залежність рівня оплати праці ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро» від економічної ефективності його основної діяльності, 2012-2016 рр.

Показники	Роки					2016 р. від 2012 р., (+, -)	ПОСП Агрофірма «Перемога», 2016 р.	ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро» від ПОСП Агрофірма «Перемога», (+, -)
	2012	2013	2014	2015	2016			
Продуктивність праці, тис. грн	282,6	329,4	301,9	315,9	346,4	63,8	69,3	277,2
Індекс продуктивності праці	x	1,17	0,92	1,05	1,1	x	1,02	0,08
Середня оплата праці одного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, грн	2236,3	2801,5	3421,9	3921,3	4706,6	2470,3	3812,5	894,1
Індекс оплати праці	x	1,25	1,22	1,15	1,20	x	1,18	0,02
Середньомісячна заробітна плата до мінімальної, %	197,2	230,0	280,9	284,6	324,6	127,39		324,59
Витрати на оплату праці у структурі виробничих витрат, %	12,2	14	15,2	11,6	9,5	-2,7	8,3	1,2
Обсяг витрат на оплату праці з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, грн	528,43	696,97	922,59	1074,0	1328,4	799,97	1215,60	112,80
Питома вага основної заробітної плати в структурі фонду оплати праці, %	72,3	78,3	80,3	81,3	84,9	12,6	86,3	-1,4
Частка премій, %	20,3	18,3	15,2	10,3	5,6	-14,7	6,1	-0,5
Матеріальна допомога, %	15,2	14,2	10,2	5,2	4,7	-10,5	8,6	-3,9
Оплата за невідпрацьований час, грн на одного працівника	712,5	865,7	808,2	935,9	493,5	-219	215,3	278,2
Нараховано виплат працівникам за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, %	2,3	5,2	1,8	2	1,6	-0,7	0,5	1,1

Рівень оплати праці в сільськогосподарських підприємствах, у тому числі в ТОВ Агрофірма «Зоря-Агро» Миргородського району залишається одним із

найнижчих серед галузей і сфер національного господарства. У 2016 р. середньомісячна заробітна плата, нарахована працівникам сільськогосподарського підприємства, становила 4706,6 грн, при цьому індекс оплати праці зростає швидше ніж продуктивність праці, що негативно впливає на мотивацію працівників. Питома вага основної зарплати в структурі фонду оплати праці становила у 2016 р. 84,9 %. Порівняно з 2012 р. рівень заробітної плати в підприємстві збільшився на 2470,3 грн, але його відношення до середнього по Україні – всього на 5,6 пункти. У 2012 р. вона перевищувала мінімальну зарплату в Україні на 97,2 %, у 2016 – в 3,2 рази. У ПОСП Агрофірма «Перемога» Зіньківського району, яке обрали дня порівняння рівень заробітної плати менший на 894,1 грн. Отже, позитивні зміни в системі соціального захисту працівників сільськогосподарських підприємств помітні, одна їх не можна вважати достатньо вагомими.

Серед недоліків у системі оплати праці в сільськогосподарських підприємствах слід виділити доволі слабкий зв'язок між рівнем заробітної плати та економічною ефективністю суб'єкта господарювання. Не простежується явного зв'язку і між економічною ефективністю підприємств галузі та часткою витрат на оплату праці в загальному обсязі їх витрат на основне виробництво, видатками на оплату праці з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь [2, с. 17]. Зважаючи на відносно низький рівень оплати праці в галузі, ця обставина також негативно характеризує соціальну ефективність досліджуваного підприємства.

Список використаних джерел

1. Кравченко П. П. Социальная ответственность корпорации. Ее значение и место в корпоративной культуре организации / П. П. Кравченко // Корпоративна культура організації 21-го століття : матеріали 5-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21-22 листопада 2007 р. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 26-31.

2. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / [О. Лазоренко, Р. Колишко, С. Куц та ін.]. – К. : Видавництво «Енергія», 2008. – 96 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ПІДПРИЄМСТВІ

*Степанко Л.І.²¹, здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Мотивація – це найважливіший фактор підвищення ефективності діяльності усієї організації, адже процес діяльності організації можна добре спланувати і організувати, але якщо працівники цієї організації не відповідально ставляться до своїх обов'язків і не зацікавлені особисто у розв'язанні проблем і задач, що постали перед організацією, то результати контролю і підбиття підсумків не будуть втішними. Відомо, що діяльність людини зумовлюється реально існуючими у неї потребами, які повинні задовольнятися. [4].

Прагнення працівника отримати певні блага за допомогою трудової діяльності і складає сутність мотивації праці. До структури мотивів праці входять: потреба, яку хоче задовольнити працівник, благо, що здатне задовольнити цю потребу, трудова дія, що необхідна для задоволення та отримання блага.

Мотивація трудової діяльності працівників аграрних підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності, на нашу думку, не може бути дієвою без застосування сучасних форм і методів стимулювання персоналу.

Стимулювання працівників аграрних підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності має здійснюватись комплексно, тобто моральне заохочення та забезпечення мають бути пропорційним виконаній роботі, а оплата праці – сприяти створенню умов оптимізації та підвищення ефективності мотиваційного механізму [3].

Необхідно акумулювати творчі, інтелектуальні сили, сприяти ефективній зайнятості молоді на підприємствах, адже давно назріла потреба створити

²¹ Науковий керівник д.е.н., професор Махмудова Х.З.

якісно новий суспільнопсихологічний клімат на аграрних підприємствах, який би сприяв соціально-економічним новаціям та більшій самореалізації працівників. А саме стимулювання повинно відповідати потребам, інтересам і здібностям працівника.

Варто зазначити, що сутнісна характеристика мотиваційного механізму повинна розглядатися на трьох рівнях: держави, працівника та роботодавця. Держава ставить за мету підтримувати сталий соціально-економічний розвиток, підвищувати добробут населення.

Працівник прагне отримати гарну оплату за свою роботу, задовольнити власні потреби, мати можливість кар'єрного зростання.

Робітник намагається підвищити конкурентоспроможність продукції, розширити сферу збуту, ефективно використовувати можливості, що йому надані [1].

Формування мотиваційного механізму працівників аграрних підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності являє собою комплекс організаційно-економічних, матеріально-технічних та соціально-психологічних інструментів і методів спонукання до ефективної праці для забезпечення досягнення мети мотиваційної політики.

Головною характеристикою механізму мотивації працівників аграрних підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності є його спрямованість на досягнення цілей і вирішення завдань, що стоять перед ними [2].

Отже формування ефективного мотиваційного механізму працівників аграрних підприємств має стратегічне значення для підприємств. Розуміння, формування і задоволення потреб персоналу є основою створення цього механізму, а отже, вирішальним кроком до досягнення мети діяльності підприємства. Запровадження ефективного мотиваційного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, врешті, прибутковості підприємства. Також це дозволяє вийти підприємству на економічно новий рівень розвитку і реалізувати свої можливості на світовому рівні.

Список використаних джерел

1. Бала В.В. Процес мотивації персоналу підприємства та його складові / В.В. Бала, А.Г. Мацак // Технологический аудит и резервы производства. – № 3/3(17), 2014. – С.46–50.
2. Костин Л.А. Повышение эффективности труда / Л.А. Костин. – М. : Экономика, 2012. – С. 284–286.
3. Олійник О.В. Економічний механізм підвищення продуктивності та ефективності праці в сільському господарстві / О.В. Олійник, Т.І. Олійник. – К. : ІАЕ УААН. – 2010. – С. 472–478.
4. Харун О.А. Аналіз та перспективи використання зарубіжного досвіду в системі оплати та оцінки праці / О.А. Харун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – Т. 2, № 3.– С. 133–136. – (Серія «Економічні науки»).

УДК 631.15:331.101.3

ЖІНКИ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Гроза К.С.²², здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»,

Полтавська державна аграрна академія

Зниження попиту на робочу силу загостило проблему участі жінок у суспільному виробництві, тому вони стали найбільш уразливим прошарком населення у сфері діяльності через необхідність поєднання сімейних та професійних функцій. На сучасному етапі, суспільство використовує сили і потенціал жінок на виробництві та в сім'ї, не замислюючись про ефективність та результативність такого використання для держави і зовсім не піклуючись про те, який економічний та соціальний ефект воно дає в свою чергу самій жінці. Проте ці проблеми не є чисто національними – вони глобальні і весь сучасний світ схвильований тим, як подолати соціальну напругу та гармонізувати життя сучасної жінки [3].

²² Науковий керівник: к.е.н., доцент Дядик Т.В.

Наразі жінки заробляють, у середньому, на 20 відсотків менше ніж чоловіки, виконуючи ту саму роботу. До того ж значно зросла вартість догляду за дитиною, тому багато жінок залишаються вдома. Зміни на ринку праці після другої світової війни сталися через значне зростання кількості працюючих жінок. Без них, кажуть експерти, не можна повернутися до здорової економіки. Народжені між 1946 та 64 роками, так звані бейбі-бумери, виходять на пенсію. Тому, кажуть експерти, критично-важливим для економіки заохотити жінок повернутися на роботу. Якщо ринок праці втратить жінок, це може призвести до безповоротних втрат продуктивності, уповільнить економічне зростання та послабить економіку в цілому [2].

Як свідчать статистичні дані, у 2016 р. у Полтавській області, із загальної чисельності економічно активного населення жінки становили 300,2 тис. осіб (65,6 % від загальної чисельності жінок працездатного віку), а чоловіків працездатного віку було 345,8 тис. осіб (відповідно рівень їх економічної активності 77,4%) (табл. 1).

За чисельністю зайнятих у 2016 р. чоловіки і жінки майже однакові – відповідно 268 та 287 тис. осіб, проте у відсотковому співвідношенні рівень зайнятості серед жінок працездатного віку складає 58,6%, тоді як серед чоловіків – 65,9 %. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) серед жінок складає 10,7%, а чоловіків – 14,9 %.

У суспільстві все ще існують стереотипи про призначення жінки в суспільстві і влаштовуючись на роботу, жінок далі продовжують дискримінувати. Роботодавці віддають перевагу чоловікам перед жінками. Тендерна дискримінація позбавляє жінок можливості працювати на рівні з чоловіками. Про нерівність по відношенню до жінок на ринку праці можна судити і з того, як роботодавці дискримінують шукачок роботи через оголошення вакансій та методику проведення співбесід. У більшості анкет та оголошень, роботодавці на наявні вакансії вимагають чоловіків, а також використовують інформацію про сімейні обставини жінок, яку вимагають під час співбесід.

Економічна активність населення Полтавської області за статтю та місцем проживання, 2016 р.

	Одиниця виміру	Все населення	Жінки	Чоловіки	Міське населення	Сільське населення
Економічно активне населення	тис. осіб					
у віці 15–70 років		653,0	307,2	345,8	418,1	234,9
працездатного віку		638,4	300,2	338,2	410,0	228,4
Рівень економічної активності населення	у % до населення відповідної вікової групи					
у віці 15–70 років		61,0	54,5	68,2	61,9	59,4
працездатного віку		71,4	65,6	77,4	72,9	68,8
Зайняте населення	тис. осіб					
у віці 15–70 років		570,4	275,0	295,4	369,5	200,9
працездатного віку		555,8	268,0	287,8	361,4	194,4
Рівень зайнятості населення	у % до населення відповідної вікової групи					
у віці 15–70 років		53,3	48,8	58,3	54,7	50,8
працездатного віку		62,2	58,6	65,9	64,3	58,6
Безробітне населення	тис. осіб					
у віці 15–70 років		82,6	32,2	50,4	48,6	34,0
працездатного віку		82,6	32,2	50,4	48,6	34,0
Рівень безробіття населення (за методологією МОП)	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи					
у віці 15–70 років		12,6	10,5	14,6	11,6	14,5
працездатного віку		12,9	10,7	14,9	11,9	14,9
Економічно неактивне населення	тис. осіб					
у віці 15–70 років		417,4	256,4	161,0	256,8	160,6
працездатного віку		255,8	157,1	98,7	152,4	103,4

Джерело: [1]

Переважно для того, аби відмовити жінкам у прийомі на роботу, роботодавці розпитують жінок під час співбесід про їх сімейний стан, родинні

обставини, плани. Тоді вони приймають рішення, виходячи з цієї інформації, як правило відмовляючи молодим жінкам у яких є діти, обґрунтовуючи це тим, що у цих жінок на першому місці стоїть виховання дітей.

Одним з ефективних заходів, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності жіноцтва, є професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації. Ефективно вирішувати проблеми праці жінок дозволяють застосування гнучких форм зайнятості. Вони надають можливість вибору жінці між робочими часом та часом на виконання сімейних обов'язків.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Полтавській області. Інтернет-видання: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.poltava.gov.ua>.

2. Без жінок на ринку праці падає продуктивність – експерти: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/3974605.html>.

3. Дядик Т.В. Жінки на ринку праці в Україні / Т.В. Дядик // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України – травень 2008 р., № 2 (27). – С. 60-62.

Секція № 4

Інфраструктура

агропродовольчого ринку:

соціально-економічна, логістично-

маркетингова, фінансово-

інвестиційна, інноваційна складові

УДК 631.17.001.76 : 631.152

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Гуторов О.І., д.е.н., професор,

Гуторова О.О., к.е.н., доцент, професор університету,

Філімонов Ю.Л., к.е.н., доцент,

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Сутність інноваційного розвитку розглядається як кількісні та якісні зміни продуктивних сил, економічних відносин, результатів господарської діяльності за рахунок впровадження інновацій. В умовах інноваційного розвитку відбуваються зміни елементів продуктивних сил (засобів та предметів праці, технологій, інформації, робочої сили), змісті та характері праці, техніко-економічних, соціально-економічних, організаційно-економічних, еколого-економічних, інформаційно-економічних відносинах, результатах виробництва (продукції, послугах) за рахунок інновацій. Такі зміни в техніко-технологічному та організаційному забезпеченні аграрного виробництва, його результатах не можуть не позначитися на продовольчій безпеці країни.

Інноваційний розвиток сільських територій має бути націлений на активізацію несільськогосподарських видів діяльності. Суто аграрна спеціалізація сільських територій призводить не лише до зниження рівня доходів сільського населення, зумовлюючи погіршення його життя і навіть бідність, але й унеможлиблює повноцінну реалізацію особистого потенціалу розвитку мешканців сіл. Соціально-економічна роль інноваційного розвитку сільських територій полягає в можливості формування синергетичного ефекту стосовно мобілізації ресурсів у напрямку забезпечення їх багатофункціонального розвитку, підвищення рівня зайнятості серед сільського населення, збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів, покращення людського капіталу, розбудови інфраструктури тощо [1].

Депресивний характер розвитку сільських територій України передбачає необхідність формування адекватних механізмів вирішення їх проблем. Пріоритетним напрямом у цьому аспекті є стимулювання їх інноваційної розвитку на засадах реалізації конкретних заходів. Стимулювання інноваційної розвитку сільських територій забезпечить підтримку процесів вирішення не лише суто економічних (підвищення ефективності господарювання підприємств, їх техніко-технологічне переоснащення, диверсифікацію ризиків, розширення ринків збуту продукції, покращення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємств і сільських територій, зростання внутрішнього споживчого попиту), але й соціальних (підвищення рівня добробуту сільських жителів, створення нових робочих місць, розвиток об'єктів соціально-економічної інфраструктури, покращення людського капіталу в сільській місцевості, зниження темпів міграції та ін.) проблем.

Важливою складовою комплексу інфраструктурного забезпечення регіону є система науково-інноваційної інфраструктури. Ця система охоплює п'ять основних елементів, що визначають умови інноваційної діяльності в регіоні. Інфраструктура формування нових знань в регіоні визначається обсягами наукових досліджень, що здійснюються у вищих навчальних закладах, науково-дослідних установах регіону. Наступні два елементи визначають умови інфраструктури економічного та організаційного стимулювання науково-технічного розвитку та інноваційної діяльності в регіоні. Якісними характеристиками таких елементів є наявність в регіоні територій пріоритетного розвитку, спеціальних економічних зон, технопарків, технополісів, особливостей нормативно-правового поля регіону щодо наявності пільгових стимулів інноваційного розвитку. Інфраструктура організаційного стимулювання характеризується наявністю бізнес-інкубаторів, центрів підтримки розвитку підприємництва тощо [2].

Потребують подальшого удосконалення підходи до формування коштів на соціальне страхування, особливо в аграрному секторі, де значна частина продукції виробляється як сільськогосподарськими підприємствами, так і

господарствами населення. Вважаємо, що потрібно сформувати відповідну нормативно-правову базу для регулювання розрахунків за соціальним страхуванням в аграрному секторі із залученням до процесу страхування як сільськогосподарських товаровиробників, так і домогосподарства, з визначенням тарифів ставок єдиного соціального внеску, які б забезпечували прийнятне податкове навантаження на оплату праці і сприяли конкурентоспроможності продукції, з одного боку, та створювали передумови формування ресурсної бази фондів соціального страхування для потреб соціального захисту сільського населення, з іншого.

Стимулювання інвестиційного процесу та інвестиційної привабливості сучасного сільськогосподарського виробництва має вирішальне значення для сталого розвитку галузі. Обґрунтування, розробка і послідовна реалізація державної інвестиційної політики, створює підґрунтя для впровадження інновацій в аграрних підприємствах. Тому сьогодні стратегічною метою будь якого регіону країни має бути підвищення ефективності виробництва, формування оптимальних пропорцій у кількісних і якісних параметрах господарських систем в сільському господарстві, підвищення добробуту населення та забезпечення його зайнятості.

Посилення процесів виснажливого землекористування вимагає активізації заходів щодо відтворення та охорони земельно-ресурсного потенціалу, що безпосередньо пов'язане з диверсифікацією форм та засобів фінансування територіального земельно-господарського комплексу. На сьогодні спектр джерел фінансового забезпечення проектів відтворення та охорони земель є надзвичайно звуженим, що не дає можливості реалізувати навіть критично необхідний комплекс природоохоронних заходів і забезпечити відновлення природної продуктивності земель. Саме тому, дослідження щодо теоретико-методологічний підхід до ідентифікації напрямів фінансування розвитку територіального земельно-господарського комплексу, який передбачає виділення сектору державного і муніципального управління, а також корпоративного сектору і сектору фермерських та домашніх господарств із

специфікацією форм фінансування заходів по відтворенню та охороні земель є актуальним в новітніх умовах господарювання.

В аграрному виробництві України можна виділити такі шляхи покращення державної підтримки фінансування: стимулювання кредитних інструментів забезпечення аграрного виробництва шляхом створення кооперативних аграрних банків, що забезпечить сприятливі умови для росту аграрного сектору. Фінансово-кредитні установи, які забезпечують фінансування виробників, повинні мати, розроблені державою, програми пільгового оподаткування. Кредитні установи повинні розробити спеціальні кредитні продукти для аграрних виробників, які б забезпечили та задовольнили потреби їх потреби в додаткових фінансових ресурсах; удосконалення системи фінансових установ, щодо забезпечення лізингових відносин. Лізинг вигідний сільгоспвиробникам і виробникам техніки та переробним підприємствам, оскільки, одночасно є засобом розвитку виробництва, реалізації техніки, застосування досягнень наукового-технічного прогресу.

Кадровий потенціал є рушійною силою інноваційного потенціалу в цілому, відіграючи важливу роль в ефективності інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва та є одним із джерел формування його конкурентних переваг. Кількісний та якісний склад трудових ресурсів, їх кваліфікація та вмотивованість мають стати підґрунтям повноцінного функціонування інноваційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, що в свою чергу сприятиме розгортанню винахідництва та інноваційної творчості галузі.

На даному етапі дослідження ресурсного забезпечення інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки можна відзначити кілька головних тенденцій: по-перше, це скорочення реального обсягу фінансування і як наслідок поступове старіння матеріально-технічної бази; по-друге, скорочення загальної чисельності працівників організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи; по-третє, низький рівень впровадження та використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Важливим чинником проблем у сфері продуктивності праці вітчизняних сільськогосподарських підприємств залишається відставання рівня підготовки кадрів від вимог сьогодення. У сільському господарстві, де економічний механізм найбільш розладнаний, а розмір зарплати та її частка в доходах працівників надзвичайно низькі, ставлення до проблеми продуктивності праці взагалі байдуже. Водночас затрати праці на виробництво сільськогосподарської продукції у нас незмірно вищі, ніж у розвинутих країнах, а виробіток на працівника в господарствах набагато менший порівняно з підприємствами інших галузей. Аналіз продуктивності праці не здійснюється ні в підприємствах, ні в сільськогосподарських органах усіх рівнів. Надто дешева праця селян не спонукає керівників сільськогосподарських підприємств до розмірковувань про її ефективність. Одним з основних резервів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є створення потужного кадрового потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Підсумовуючи аналіз перспектив розвитку сільських територій на інноваційній основі потрібно зазначити, що потенціал інноваційного розвитку сільських територій має перспективи та впливає на всі сторони життя на сільських територіях [1]. Зокрема, він надає сільським мешканцям можливість в опануванні нових видів діяльності, сільським школам та іншим закладам соціально-гуманітарної сфери в пошуку нового значення для сільських громад та інноваційних форм роботи, самим сільським громадам у розв'язанні завдань, які стоять перед ними.

Список використаних джерел

1. Гуторов О.І. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації / О.І. Гуторов // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове фахове видання / Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського – Випуск № 2. Грудень 2014 р. – С. 820-823.

2. Гуторов О.І. Стратегічні і тактичні цілі розвитку науково-технічних формувань як складової національної інноваційної системи / О.І. Гуторов, О.О. Гуторова // Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2015. – № 5 – С. 227-238.

УДК 338.43.02

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Кулакова С. Ю., к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Касмініна К. О., студентка,

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

У процесі модернізації сучасної економіки особливе значення мають питання побудови інфраструктури в різних секторах економіки, в тому числі інфраструктури агропродовольчого ринку

Інфраструктура агропродовольчого ринку, що відповідає умовам розвиненої економіки, повинна відрізнятися гнучкістю, адаптивністю до зовнішніх умов, доступністю для виробників продовольчої продукції. Підприємства інфраструктурного комплексу повинні бути оснащені сучасним обладнанням для здійснення певних для них функцій. Від ступеня розвитку інфраструктури багато в чому залежить рівень розвитку сфери виробництва продовольчої продукції. Слаборозвинена інфраструктура, недостатньо розвинені господарські зв'язки, в тому числі і з підприємствами інфраструктурного комплексу, багато в чому сприяють уповільненню темпів розвитку сфер основного виробництва через збільшення витрат на пошуки каналів реалізації виробленої продукції. Недостатній розвиток інфраструктури багаторазово збільшує трансакційні витрати підприємств.

Залежно від цілей економічної політики, що проводиться в різний час, спрямованої на розвиток окремих галузей і сфер економіки, в науці, в області дослідження інфраструктури, переважали різні напрямки. Так, в 70-80 рр. минулого століття переважали дослідження в галузі виробничої і соціальної інфраструктури. У період становлення ринкових засад господарювання, в

90-х рр. минулого століття, зріс науковий інтерес до дослідження фінансової, страхової, банківсько-кредитної інфраструктури. На початку нинішнього століття активізувалися дослідження в області інфраструктури

товарного ринку. Останнім часом зріс інтерес до дослідження питань формування вітчизняного агропродовольчого ринку і його інфраструктури.

Інфраструктура агропродовольчого ринку розглядається як комплекс підприємств певних видів діяльності і їх взаємодію в сфері обігу продовольчих товарів, що забезпечує раціоналізацію товарообігу продовольчої продукції з метою максимального задоволення інтересів суб'єктів продовольчого ринку. Основна мета інфраструктури агропродовольчого ринку полягає в забезпеченні безперервного руху продовольчої продукції від її виробників (постачальників) до споживачів з дотриманням інтересів всіх суб'єктів агропродовольчого ринку.[1]

Формування і розвиток інфраструктури агропродовольчого ринку ґрунтується на ряді закономірностей:

– одночасність здійснення перетворення створених раніше в епоху планової економіки елементів інфраструктури агропродовольчого ринку (колишні державні оптові підприємства, колишні магазини державної торгівлі, колишні державні підприємства громадського харчування та ін.) і формування нових елементів відносно системи господарювання, заснованої на ринкових принципах (товарні біржі, торгові будинки, консалтингові служби, рекламні організації та ін.);

– інертний характер процесу створення окремих елементів інфраструктури агропродовольчого ринку, в порівнянні з потребами в них (оптові продовольчі ринки, споживчі кооперативи, сільськогосподарські ринки);

– об'єднання окремих організацій інфраструктури агропродовольчого ринку в союзи і асоціації (союзи підприємств споживчої кооперації);

– відсутність системності при формуванні інфраструктури агропродовольчого ринку в рамках регіону;

– формування організацій інфраструктури агропродовольчого ринку при слабкій орієнтації на безпосередніх виробників продовольчої продукції;

– територіальна диференціація сільськогосподарських виробників, неоднакові природно-кліматичні умови діяльності підприємств в рамках одного регіону, які потребують певної організації інфраструктури агропродовольчого ринку.

Ефективність інфраструктури агропродовольчого ринку залежить від повноти і якості виконання виділених функцій, які будуть залежати від економічної та політичної системи в державі. Тому зміна в політичній і економічній ситуації природним чином призведе до зміни функцій тієї чи іншої системи.

Отже, інфраструктура агропродовольчого ринку являє собою сукупність підприємств окремих видів діяльності у сфері обігу продовольчих товарів, що забезпечують доцільність товарообігу. Задля поліпшення інфраструктури агропродовольчого ринку України, яка прогресує в нашій державі потрібно забезпечувати виконання своїх функцій, вирішення яких в перспективі надаватиме змогу утворення державної соціальної спрямованості, що також забезпечить сільськогосподарським виробникам вищу якість продукції, вищий рівень доходів та спонукатиме зростанню конкурентоспроможності аграрного сектору в цілому.

Список використаної літератури

1. Бочарова Н.О. Формування інфраструктури агропродовольчого ринку України / Н.О. Бочарова, С.В. Патрушев С.В., М.В. Манжола // Економіка, проблеми теорії та практики - Дніпропетровськ. – 2014. – с. 48-52
2. Войчак Д.А. Системна сутність та передумови формування глобальної інфраструктури агропродовольчого ринку / Д.А. Войчак // Науковий вісник Херсонського національного університету – 2014. №9. – с. 31-34.
3. Інфраструктура / [Електронна енциклопедія]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Каленчук Ю. В.²³, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Ефективне управління розвитком села вимагає не лише підтримки аграрного сектору економіки, а й забезпечення високої якості трудового потенціалу, поліпшення умов життя, праці, побуту, дозвілля сільського населення; оздоровлення демографічної ситуації тощо. Сучасний стан соціальної сфери села, а за ним й інші аспекти життєдіяльності сільських територій, є близькими до критичного, що підтверджується, зокрема, наступними даними:

1. Несприятлива демографічна ситуація та невпинне зменшення чисельності населення в сільській місцевості. За даними Держстату на січень 2017 року у сільській місцевості проживає 13 млн 175 тис. мешканців, що складає 31 % всього населення України. Рівень смертності перевищує народжуваність. Отже, скорочення населення є наслідком постійного відпливу економічно активних верств селянства, яке, в свою чергу, обумовлене слабким розвитком сільських територій.

2. Високий рівень безробіття. Постійне зростання безробіття сільського населення, особливо молоді, пов'язано з відсутністю концептуальних заходів розвитку сфери зайнятості на селі і стратегії розвитку українського села, а це у свою чергу вимагає державної підтримки. Тому проблема зайнятості молоді в сільській місцевості є актуальною, оскільки в Україні майже 52 % безробітних селян складає молодь, при цьому найвищий рівень безробіття спостерігається саме у віці 15-24 роки – 10,2 %. На кінець 2016 р. кількість зареєстрованих безробітних серед сільського населення становила 311,6 тис.

²³ Науковий керівник: к. і. н., доцент Помаз Ю. В.

3. Найнижча серед галузей економіки оплата праці. За рівнем середньомісячної зарплати сільське господарство посідає останнє місце (на січень 2016 р. середньомісячна заробітна плата штатного працівника в сільському господарстві становила 2 925 гривень).

4. Висока міграція сільського населення. Через низьку вартість робочої сили, що не забезпечує високих стандартів споживання, лише 60 % селян працюють за місцем проживання, намагаючись працевлаштуватися у інших галузях економіки, тому у сільській місцевості спостерігається від'ємне сальдо міграції. Відплив найбільш ініціативних економічно активних громадян (перш за все, молоді) до міст та за кордон унеможливорює нагромадження і якісне відтворення сільських трудових ресурсів, прискорює постаріння населення, зменшує кількість працюючих та погіршує якість трудового потенціалу села.

5. Недостатній рівень забезпеченості медичними закладами та медичним обслуговуванням. Погіршення соціальної ситуації на селі пов'язане, зокрема, з низькою якістю медичних послуг та нерівним доступом до них різних верств населення (у тому числі, йдеться про первинну медико-санітарну допомогу). Гострими проблемами є дефіцит медичних закладів, кваліфікованого медичного персоналу, низька оснащеність закладів, нестача якісних доріг та автомобілів швидкої медичної допомоги. Медичні заклади на селі не мають повного набору обладнання, виробів медичного призначення та інвентарю, необхідних для надання первинної допомоги. Кількість введених штатних посад лікарів первинної ланки часто є нижчою за нормативну, а рівень їх укомплектованості за даними МОЗ, становить 69 %. Навантаження на лікаря первинної допомоги у сільській місцевості подекуди сягає 5-6 тис. прикріпленого населення [2].

6. Низька забезпеченість мережею сільських освітніх закладів. За даними Державної служби статистики України, на 2016 рік, 19 % сільських шкіл взагалі не мають комп'ютерів, а близько третини – комп'ютерів, підключених до інтернету. Низька оснащеність сільських шкіл методичним і демонстраційним матеріалом. У містах 70-80% шкіл забезпечені спеціально облаштованими

кабінетами з різних дисциплін. На селі лише 30-40 % шкіл мають кабінети з хімії, географії, біології, іноземних мов і літератури. Трохи більше половини сільських шкіл (53 %) – з математики та фізики і лише 2/3 забезпечені кабінетами української мови і літератури. Лише 2/3 шкіл у сільській місцевості мають фізкультурну залу [3].

7. Низький рівень розвиненості дорожньо-транспортної інфраструктури. За інформацією Міністерства інфраструктури України, протягом 2011-2016 рр. поліпшено транспортне сполучення у сільській місцевості лише в 208 населених пунктах (загальна протяжність доріг – 455,9 км); станом на 01.01.2015 р. 98 населених пунктів не мають доріг з твердим покриттям. Автобуси, що працюють на сільських маршрутах, практично повністю вичерпали свій ресурс і потребують заміни, так само, як і під'їзди до багатьох населених пунктів.

8. Низька забезпеченість об'єктами культурного призначення. У селах України працюють понад 30 тис. закладів культури, зокрема 16 тис. клубних закладів, понад 14 тис. бібліотек, 287 шкіл естетичного виховання та 70 музеїв. Щодалі погіршується їх матеріально-технічна база, вони потребують ремонту, майже всі не опалюються; не поповнюються книжкові фонди та фонди періодичних видань, не кажучи вже про осучаснення бібліотек, розвитку на їх базі інформаційних інтернет-центрів. 33 % сільської молоді зазначають, що їм не вистачає культурних закладів у їхньому населеному пункті.

Визначальна роль у функціонуванні та розвитку об'єктів соціальної інфраструктури сільських територій належить місцевим органам самоврядування, а механізм її розвитку передбачає використання загальнодержавного регулювання.

Список використаних джерел

1. Більовський О. А. Державна житлова політика України: проблема соціально-економічної ефективності: аналіт. доп. / О. А. Більовський. – К.: НІСД, 2016. – 136 с.

2. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2016 році. Статистичний бюлетень Державної служби статистики України, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm

3. Освіта України -2017(1) [Електронний ресурс]. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/education-reform/informatsijno-analitichni-materiali-pro-diyalnist-ministerstva-osviti-i-nauki-molodi-ta-sportu-ukrajini-1/>

УДК 339.13.01

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

*Васильєва Л.М., д.держ.упр, професор,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сьогодні ринок продовольчих товарів, його ефективність і доцільність пов'язується з поняттям маркетингу, що являє собою один з найважливіших елементів сучасної ринкової економіки, методологічну основу діяльності учасників ринку. Безумовно, що маркетинг ринку продовольчої продукції АПК має свої особливості і відмінності, які перш за все пов'язані зі специфікою аграрної сфери, які наводилися вище.

На нашу думку, головне в маркетингових дослідженнях продовольчого ринку – їх цільова орієнтація та комплексність, тобто вони повинні охоплювати всі окремі складові діяльності по виробництву сільськогосподарської продукції її переробки і доведенням до кінцевих споживачів продуктів харчування.

Необхідно відмітити і те, що при маркетинговому дослідженні ринку продовольчої продукції АПК виникають деякі проблеми, а саме: характеристика ринку, його кон'юнктури; визначення місткості та ємності ринку; вибір сегментів продовольчого ринку; вивчення стану та тенденцій зміни

попиту та пропозиції; виявлення тенденцій розвитку та прогнозування.

При дослідженні продовольчого ринку велика увага приділяється стану ринку, або його місткості. Місткість ринку характеризує, яку кількість продукції можна реалізувати за певний період на конкретному ринку. Ємність продовольчого ринку може бути розрахована за формулою: об'єм виробництва продовольчих товарів – обсяг виробничого споживання продовольчих товарів + залишки товарних запасів + об'єм імпорту – об'єм експорту. При визначенні ємності продовольчого ринку необхідно аналізувати фактори платоспроможного попиту на конкретну категорію товарів. Також необхідно враховувати показник насиченості ринку даним товаром. Отже, ємність ринку тим вища, чим нижче його насиченість, і, навпаки, по мірі насичення ринку відповідним товаром ємність його скорочується.

Попит на продовольчу продукцію АПК залежить від цін на них, асортименту, а також від рівня доходів покупців. Пропозиція продовольчої продукції залежить від обсягів їх виробництва і цін на них. Кон'юнктура ринку характеризується визначеним у часі і просторі певним співвідношенням попиту і пропозиції, рівнем цін. Дослідження цін дає змогу визначити такий рівень співвідношення цін, який би давав можливість отримання найбільшого прибутку при найменших витратах. Маркетингове дослідження цін повинно включати: дослідження витрат на виробництво та збут продовольчої продукції АПК, а також їх питомої ваги в ціні; вивчення впливу конкуренції як з боку інших підприємств, так і з боку продукції - аналогів; дослідження еластичності попиту, тобто дослідження взаємозв'язку між ціною на продукти харчування і попитом.

Цілком зрозуміло, що виходячи на ринок з будь-яким товаром, виробник повинен зрозуміти, що він не зможе задовольнити вимоги всіх його покупців. Тому, що покупці купуючи продукти харчування керуються різними мотивами. Необхідно відмітити і те, що успіх діяльності підприємства, яке працює на споживчому ринку, залежить від того, наскільки вдало, надійно воно знайде коло покупців, тобто свій сегмент ринку. Маркетингові служби підприємств

виробників продовольчої продукції повинні здійснювати сегментацію ринку, тобто розбивку ринку на групи споживачів, для кожної з яких визначаються продукти та комплекси маркетингу, тобто для кожного сегмента розробляється окрема цінова реклама, товаропросувна та збутова компанія. Отже, сегментація ринку представляє собою одну із важливіших особливостей маркетингової концепції.

Наступним, на наш погляд, не менш важливим, об'єктом маркетингових досліджень є продукція, а точніше споживач з його запитам по відношенню до продовольчої продукції. Вивчають заходи по підвищенню конкурентноздатності продукції, перш за все його якісних характеристик, які відповідають запитам споживачів, створенню нової продукції, оптимізації її асортименту, подовженню життєвого циклу.

Зазначимо, що питанням вивчення реальних запитів споживача на продовольчу продукцію на сьогоднішній день мало хто займається. Переважна більшість підприємств на продовольчому ринку організовує свою роботу за принципом – те що вироблено, те і продається, тобто увага концентрується на потребах продавця – на здійсненні продаж, а не на класичному принципі маркетингу – виробляти те, що купують, а не продавати те, що виробляють, тобто увага повинна концентруватися на задоволенні реально існуючих запитів споживачів.

Суттєве місце в маркетингових дослідженнях займають дослідження товароруку та продаж. Мета цього дослідження – виявити найбільш ефективні шляхи, способи і засоби швидкого доведення продовольчої продукції до споживача та їх реалізація. У процесі досягнення цієї мети важливо уникнути або звести до мінімуму розриви в часі, місті, а також праві на власність під час руху товару до споживача. Дослідження включають також аналіз функцій і особливостей діяльності підприємств оптової і роздрібною торгівлі, виявлення їх сильних і слабких сторін. Такі дані дозволять визначити критерії вибору ефективних каналів збуту, вибрати прийоми реалізації продовольчих товарів кінцевим споживачам. З метою забезпечення якнайшвидшого просування

товару необхідно вдосконалювати канали реалізації, зокрема приділити увагу таким об'єктам ринкової інфраструктури, як біржі, виставки, ярмарки, аукціони та визнати важливим каналом реалізації – зовнішній ринок.

Поряд з дослідженням товароруху значне місце в маркетингових дослідженнях займає дослідження стимулювання збуту та реклама. Стимулювання збуту наближує товар до споживача. Мета даного дослідження – виявити як, коли і за допомогою яких засобів краще стимулювати збут. Об'єктом дослідження можуть бути покупці, посередники, продавці. Засоби стимулювання для кожного з них, як правило, різні. Такими засобами стимулювання збуту товарів як, знижки, гарантія повернення грошей, розповсюдження безкоштовних зразків товару, преміальний продаж, купони, конкурси і лотереї, які проводяться серед покупців, використання упаковки впливають найбільше на покупця. А такі засоби як, конкурси, скидки, знижки, поставки частини товарів безкоштовно, організація спільної реклами застосовують найчастіше до посередників. Покупці стимулюються преміями, конкурсами. На відміну від стимулювання збуту, реклама покликана, навпаки, приближувати покупця до товару. На рекламу покладена найбільш складна і важка задача – формувати і стимулювати попит. Дослідження реклами передбачає апробацію засобів реклами, зіставлення фактичних і очікуваних результатів від реклами, тривалості впливовості реклами на споживача, а також дозволяють вести пошук нових засобів впливу на споживача і підвищення його інтересу до продуктів харчування.

Для того щоб оцінити свої переваги в боротьбі за ринок збуту підприємству потрібна інформація про своїх конкурентів. Зазначимо, що рівень конкуренції на продовольчому ринку досить високий. Перш за все це пояснюється тим, що більшість населення основну частку своїх грошових доходів витрачає на придбання продовольчих товарів. Тобто, саме за цю частку доходів і слід боротися. Сутність маркетингових досліджень конкурентів заключається в тому, щоб отримати необхідні дані для забезпечення конкурентної переваги на продовольчому ринку, а також, можливо, знайти

можливості співробітництва і кооперації з можливими конкурентами. Для цього досліджуються і аналізуються сильні і слабкі сторони конкурентів, вивчається рівень охоплення продовольчого ринку конкурентом, реакція споживачів на маркетингові заходи конкурентів (якість, екологічна чистота, строк зберігання, упаковка, рівень цін, відсоток знижок з ціни, проведення рекламних компаній, форми збуту, наявність сховищ та їх технічне оснащення та ін.).

На нашу думку, з метою удосконалення і розвитку маркетингу і надання відповідних послуг підприємствам-виробникам продовольчої продукції доцільним є створення мережі маркетингових служб, об'єднаних в систему ринкової інфраструктури області та регіону в цілому, які запропонують нові можливості, допоможуть у конкурентній боротьбі. Основними складовими її можуть бути: служби збуту сільськогосподарських товаровиробників, районні маркетингові служби, обласні (регіональні) маркетингові служби.

Однією із складових мережі маркетингових служб на першому рівні повинні бути служби збуту сільськогосподарських товаровиробників, які будуть займатися питаннями організації збуту виробленої продукції, а також матеріально-технічним забезпеченням. Організація роботи служби збуту підприємства проводиться таким чином: підрозділи по виробництву продукції повідомляють службу збуту про об'єми і асортимент товарної продукції, а служби збуту надають інформацію виробничим підрозділам про тенденції розвитку продовольчого ринку, можливі об'єми реалізації та попередні ціни, потреби споживачів. Для отримання стратегічної та оперативної ринкової інформації щодо каналів просування товарної продукції, перспективного планування виробничої діяльності служби збуту сільськогосподарських товаровиробників повинні співпрацювати з районними та обласними маркетинговими службами. Наслідком цієї співпраці буде вирішення таких маркетингових завдань: прогнозування попиту і стимулювання збуту; планування ефективних каналів просування продукції; виведення на ринок нової продукції; пошук найефективніших ринкових сегментів; досягнення не

тільки економії витрат, а й прибутку.

Ефективна діяльність служб збуту сільськогосподарських товаровиробників, районних та обласних маркетингових служб повинна ґрунтуватися на створенні єдиного інформаційного простору на базі комп'ютерних та інших мереж.

Таким чином, запропонована мережа маркетингових служб допоможе у вирішенні таких проблем: що, коли і де виробляти, по якій ціні реалізувати продукцію, як організувати доставку продукції споживачу, як найкращим чином задовольнити потреби населення і суспільства і досягти оптимального прибутку.

Все вищесказане дає змогу зробити висновок, що саме маркетинг є одним з найважливіших підходів до формування регіонального ринку продовольчої продукції АПК. Адже взаємопов'язаний маркетинговий комплекс дослідження ринку продовольства дає можливість об'єднати зусилля виробників сільськогосподарської продукції, переробних підприємств та підприємств оптової та роздрібної торгівлі не тільки на стадії реалізації продукції, але і на стадії її виробництва, визначення взаємних умов просування продукції з врахуванням максимального задоволення потреб кінцевих споживачів. Розробка та впровадження методики проведення маркетингових досліджень ринку продовольчої продукції АПК дасть можливість збалансувати діяльність підприємств в ланцюгу “виробництво – переробка – торгівля”, забезпечити ефективне управління виробничо-збутовою діяльністю товаровиробників, орієнтувати продовольчий ринок на задоволення потреб населення у продуктах харчування, що являється однією з головних умов ефективного розвитку агропромислового виробництва.

УДК 339.13.01

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УПОДОБАНЬ СПОЖИВАЧІВ МАЙОНЕЗНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ

*Боліла С.Ю. к.с.-г.н., доцент, Полегенько А.С., магістрант,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

Маркетингові дослідження дозволяють знизити ризик товаровиробника за умов загострення конкуренції, тому є досить дієвим інструментом для виробників товарів продовольчої групи, в тому числі і майонезно-соусної продукції, що й зумовлює актуальність обраної авторами теми досліджень. За мету дослідження було поставлено проаналізувати регіональні особливості попиту на майонезну продукцію, вивчити уподобання споживачів та визначити ключові фактори, що впливають на вибір продукту та запропонувати рекомендації для вітчизняних виробників. Об'єктом дослідження був ринок майонезу м. Херсону. Предметом дослідження виступили вподобання покупців та їхні мотиви придбання майонезу.

За результатами аналізу загальний обсяг ринку майонезу в Україні становить до 270 тисяч тонн на рік у натуральному виразі. Ринок майонезу в основному належить вітчизняним виробникам, які займають близько 93% ринку в натуральному вираженні і 89% - у вартісному вираженні. Продукція вітчизняного виробництва користується явним пріоритетом у споживачів, її споживають більше 90% українців. Найбільш затребувані висококалорійні майонези (в основному 67% жирності), на їх частку припадає близько 60% продажів. Боротьба за споживача на українському ринку кетчупу, майонезу та інших соусів ведеться практично тільки між вітчизняними виробниками, так як частка імпорту дуже невисока. Відсутність сильних зарубіжних операторів, здавалося, повинна було б спростити ринкову ситуацію, але величезна кількість вітчизняних компаній і насиченість ринку підтримують постійну сильну конкурентну боротьбу. Продумані маркетингові кампанії, новітні технології та

значні фінансові ресурси дозволяють великим гравцям поступово витискувати з ринку невеликих виробників, а також нарощувати обсяги експорту продукції.

Для вивчення регіональних особливостей ринку споживачів майонезної продукції в четвертому кварталі 2017 року (вересень - листопад) нами були проведені маркетингові дослідження. При вивченні даного ринку за допомогою кількісного методу була зібрана первинна інформація шляхом анкетування споживачів. Формою для збору даних від покупців виступила структурована анкета, яка містила 95 % закритих запитань. При формуванні вибірки використали імовірнісний підхід та одноступеневу неповторну вибірку. Об'єм генеральної сукупності складає 323 766 осіб (всі мешканці м. Херсон), а вибіркової – 100 осіб (середня похибка дорівнює 9,8%) згідно загальновідомої методики [1]. Вибірка була сформована імовірно методом квот, тобто ми знайшли і опитали певну кількість представників груп, на які поділена цільова аудиторія, при чому структура опитуваних відповідає структурі сукупності: 70% вибірки складають жінки, а 30% чоловіки; за соціальним статусом спостерігається наступний розподіл: студенти – 55%, робочі – 20%, підприємці – 3%, держслужбовці – 2%, працівники бюджетні сфери – 5%, безробітні – 6%, пенсіонери – 9%; за віковою категорією опитувані розподілилися наступним чином: 16-25 років (56%), 26-35 років (13%), 36-45 років (10%), старше 61 року всього 13% опитаних і 8% це респонденти від 46 до 60 років; рівень доходу до 2000 грн. мають 33% респондентів, 2000-4500 грн. – 27%, 4500-5500 грн. – 17%, 5500-7000 грн. – 14% , а більше 7000 грн. – 9%.

Результати досліджень (моніторингів асортименту в торгових точках м. Херсона, опитувань споживачів майонезу) свідчать про те, що покупцями майонезу є близько 98% місцевих мешканців, які приймали участь в анкетуванні. Епізодично (раз на місяць і рідше) купують майонез 15% респондентів. В середньому двічі на місяць купують майонез 35% опитаних. Найбільша частина мешканців міста (49%) є активними споживачами майонезу і здійснює покупки не рідше одного або двох разів на тиждень. У торгових точках міста майонез пропонується в пакетах різної ємності (філ-пак, дой-пак),

пластикових лотках, скляних банках, пластикових відрах. Найбільш поширеним видом фасування є пакет ємністю 180-200 грам (56% сукупного асортименту магазинів). Більшість покупців, це звичайно жінки у віці від 21 до 50 років, чоловіки ж частіше роблять покупку у віці від 31 до 50 років. Зв'язок між метою купівлі майонезу і статтю покупця є наступним: більша частка покупців майонезу жінки 80% проти 20% чоловіків. Більша кількість жінок купує майонез для приготування салатів і гарячих страв. Чоловіки ж хочуть вживати майонез так само і в гарнірах. Лише невеликий відсоток використовує даний продукт для приготування соусів, і в цю категорію входять тільки жінки від 31 року і вище. Купівля майонезу споживачами, в основному, відбувається в супермаркетах (51% респондентів), а менш численна група покупців (23%) купує майонез на ринку. У звичайних магазинах покупку здійснює 19% споживачів і лише 7% в спеціалізованих магазинах. Рекламний вплив на вибір майонезу покупців становить 52%. Згідно з опитуванням, при покупці споживачі звертають особливу увагу на торгову марку майонезу (41%), дизайн упаковки (12%), на акції (12%) і ціну (35%). Причому ціновий діапазон продукту грає важливу роль. Респонденти відзначають, що намагаються купувати продукт середнього цінового діапазону. Дешевий майонез викликає у них підозру. Результати дослідження показують, що в роздрібних торгових структурах представлено розмаїття виробників і марок майонезу. Найбільш поширена продукція відомих українських виробників: ПАТ «Волинхолдінг», ТМ «Торчин»: ПрАТ «Львівський жиркомбінат», ТМ «Щедро»; ПАТ «Чумак», ТМ «Чумак»; ТОВ «Оліс», ТМ «Оліс»; ПП «Віктор і К», ТМ «Королівський смак», ТОВ «Юнілівер Україна» (ТМ «Calve»). Найбільш популярними марками майонезу є: Торчин та Чумак. Серед бажаних торгових марок виявився також Королівський смак та Щедро. Таким чином, соуси і майонези на український ринок поставляють в основному вітчизняні виробники, кількість гравців на ринку дуже велика, що задає високу конкуренцію. Це, в свою чергу, стимулює учасників ринку конкурувати за співвідношенням ціна-якість, і за асортиментом продукції. За результатами аналізу в якості основних проблем

ринку майонезу і емульгованих соусів можна виділити наступні: високий рівень насиченості – велика кількість «гравців»; випуск майонезів на основі самостійно розроблених виробниками технічних умов, що призводить до наявності на ринку продуктів під одним назвою, але з різними якісними характеристиками; невідповідність фактичної рецептури виробу, зазначеної на упаковці. В умовах стабілізації макроекономічної ситуації експерти прогнозують перерозподіл попиту між цінovими групами, торговими марками, видами упаковок і різновидами майонезів і соусів на майонезній основі. Процес структуризації ринку призведе до укрупнення основних гравців, а жорстка конкуренція - до продажу активів дрібних фірм великим гравцям, а також до диверсифікації бізнесу виробників майонезу. Одним з найбільш перспективних напрямків розвитку цього ринку багато учасників вважають сегмент соусів на майонезній основі. Тому товарна пропозиція виробників постійно змінюється. Йдеться як про асортимент, так і про рецептуру, упаковку та ін. Найближчим часом основною рушійною силою, здатною вплинути на збільшення обсягів ринку, буде розширення пропозицій різноманітних соусів. Попит на нові види постійно зростатиме, що є стимулом для розробки їх компаній. Правда, в цьому сегменті активний інтерес виявляють міжнародні бренди. Однак деякі вітчизняні виробники заявили, що мають намір виправити ситуацію. Новинкам пророкують велике майбутнє. Але поки значна їх кількість зосереджена у вищому цінovому сегменті, частка якого на ринку соусів не перевищує 5-7%. Крім того, тут доведеться конкурувати і з компаніями, які просувають соуси, які вимагають приготування.

Таким чином, ситуація на регіональному ринку пов'язана з певними ризиками, але в той же час вона має перспективи на майбутнє для виробників майонезно- соусної продукції.

Список використаних джерел

1. Директиви та керівництво ESOMAR/ [упоряд.Павленко А.Ф., Лілік І.В.]. – Київ, 2008.- Українська асоціація маркетингу, «Демос-Сервіс». – 178 с.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АПК

*Демиденко Л. М., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Одним із пріоритетних напрямків підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках є формування ефективної системи збуту сільськогосподарської продукції. Умови господарювання, що складаються в сфері агропромислового комплексу (АПК), вимагають задоволення потреб населення в якісній і доступній продукції, проведення результативної роботи на ринку по підтриманню попиту на сільськогосподарську продукцію, організації відповідної інфраструктури ринку.

Проблема реалізації сільськогосподарської продукції обумовлена недосконалістю ціноутворення, слабо розвиненою інфраструктурою АПК, відсутністю необхідної інформації про стан ринку, недостатньою державною підтримкою.

Ефективне функціонування системи збуту передбачає спільні зусилля товаровиробників і держави: на рівні підприємства – вдосконалення каналів збуту продукції, підвищення рівня якості продукції, розвиток маркетингової діяльності, створення власних виробничо-комерційних структур; на рівні держави – здійснення пільгового кредитування сільськогосподарських товаровиробників, цільового фінансування, проведення державних закупівель і регулювання цін, розвиток сучасної системи руху продукції [3].

На наш погляд, роботу з вдосконалення системи збуту слід вести в напрямку інтеграції підприємств АПК з метою створення замкнутого технологічно-збутового циклу «виробництво - зберігання - переробка - збут», розвитку форм оптової торгівлі сировиною і продовольством, оптимізації системи державних замовлень, включаючи проведення тендерів. Особливе значення при цьому необхідно приділяти заходам стимулювання збуту.

Сучасні методи стимулювання збуту і просування продукції на ринок спрямовані на підвищення рівня її споживання, розширення географії продажів і відтискання конкурентів. Підприємства використовують метод стимулювання збуту для виклику сильної і швидкої реакції у відповідь з боку покупця.

Цілі стимулювання збуту можна поділити на три підгрупи, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Цілі стимулювання збуту продукції [2]

Стратегічні	Специфічні	Разові
Збільшення кількості споживачів	Прискорити продаж вигідної продукції	Отримати вигоду з щорічних подій
Зростання кількості продукції, купленої кожним споживачем	Прискорити оборотність певного виду продукції	
Ініціація знайомства споживача з продукцією	Забезпечити регулярність збуту сезонної продукції	Підтримувати рекламну кампанію
Формування лояльності споживачів до продукції	Здійснити протидію конкурентам	

Стимулювання продажів популярно в наступних ситуаціях [1]:

- 1) на ринку є продукція конкурентів з однаковими споживчими характеристиками;
- 2) ринок характеризується відсутнім або спадаючим попитом;
- 3) на ринок виводиться принципово нова продукція або продукція, що раніше вже отримала визнання;
- 4) продукція переходить з етапу зростання на етап насичення;
- 5) на ринку споживачі недостатньо освідомлені про пропоновані підприємством новинки.

Забезпечення збалансованості внутрішнього ринку і нарощування експортного потенціалу сільськогосподарської продукції передбачає необхідність вдосконалення виробничо-збутової діяльності та повинне включати наступні напрямки:

– диверсифікація виробництва і збуту з метою більш повного забезпечення сировиною і продовольством власного виробництва, адекватно потребам внутрішнього ринку, розширення його місткості, скорочення імпорту

до мінімально необхідного рівня, стимулювання імпортозаміщення та нарощування експортного потенціалу;

– нарощування обсягів експорту сировини і продовольства та його диверсифікація на інноваційній основі;

– гарантія безпеки продуктів споживання як одна з найважливіших умов підвищення якості життя;

– пропаганда здорового харчування для всіх категорій населення і підвищення рівня його економічної доступності;

– створення великих корпорацій і фірм, що домінують на внутрішньому ринку, що просувають продукцію на експорт, стабільно функціонують на привабливих ринках у перспективних регіонах;

– орієнтування стратегії розвитку на формування найбільш коротких каналів збуту для прискорення руху продукції в зв'язку з обмеженими термінами зберігання продукції і складнощами її транспортування;

– розвиток інфраструктури, що утворює систему збуту (суб'єкти ринку, що формують процес товарообігу, біржі, оптові ринки, розподільчі центри, термінали, холодокомбінати, елеватори і т.п.);

– створення розподільних (логістичних) центрів в місцях виробництва і споживання.

Список використаних джерел

1. Калиева О.М. Эффект совместного действия рекламы и стимулирования сбыта в розничной торговле / Калиева О. М., Михайлова О. П. // Вестник ОГУ. – 2014. – № 4(165). – С. 168 – 172.

2. Кириенко, Н.В. Моделирование системы сбыта аграрного предприятия на основе маркетинговой концепции / Н.В. Кириенко // Аграрная экономика. – 2012. – № 9. – С. 30 – 42.

3. Михальчук А.В. Направления совершенствования сбытовой деятельности субъектов агропромышленного комплекса / Михальчук А.В. // Вестник Полоцкого государственного университета. – 2013. – № 14. – С. 79 – 82.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ РИНКОВОГО РОЗПОДІЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Миколенко І.Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія*

Стабілізація розвитку аграрного сектора вітчизняної економіки неможлива без досягнення і підтримання достатнього для нормалізації відтворення рівня ефективності діяльності товаровиробників, насамперед, аграрних підприємств. Однак, на сьогоднішній день основна діяльність майже третини підприємств-виробників аграрної продукції приносить збитки. Причини цього лежать як в площині об'єктивних умов функціонування вітчизняного аграрного ринку, так і визначаються суб'єктивними, в першу чергу, поведінковими чинниками, пов'язаними з недосконалістю і неадекватністю політики окремих товаровиробників. Слід зазначити, що сільськогосподарська продукція є, переважно, сировиною для подальшої переробки, а, отже, ринку аграрної продукції притаманні властивості сировинного ринку, чим зумовлюються також і особливості ціноутворення та здійснення маркетингово-збутової політики товаровиробників, які формують ефективність їх виробничо-комерційної діяльності. Сировинний характер продукції аграрних підприємств зумовлює високий рівень її уніфікації, що зміщує конкурентні відносини підприємств-товаровиробників в площину цінової конкуренції.

Ринок будь-якого товару є динамічною системою, характеристики якої визначають як ефективність діяльності його суб'єктів, так і повноту, а також пропорційність виконання основних функцій самого ринку [1, С. 81]. Не є винятком і ринок сільськогосподарської продукції. Однак, негармонійний характер розподілу доходів між суб'єктами сфер виробництва та обігу сільськогосподарської продукції є, одночасно, наслідком проблем функціонування внутрішнього ринку і головною перешкодою його ефективного

розвитку. При цьому функціональне навантаження зазначеного ринку залишається незмінним. Відповідно, актуалізується і проблема пошуку раціональних механізмів і інструментів впливу на функціонування внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції з метою гармонізації відносин усіх категорій його учасників.

Дослідження ринків основних видів сільськогосподарської продукції показали, що: по-перше, потребує активізації використання інфраструктурних інструментів підтримки ритмічності фінансування сільськогосподарського виробництва для підвищення його ефективності; по-друге, об'єктивною є залежність між рівнем розвитку конкретного продуктового ринку і типом конкурентної ситуації на ньому, а, отже, існуванням певної періодичності конкурентного розвитку продуктових сегментів товарного ринку.

Беручи до уваги нівелювання факторів, які дозволяють формувати стійкі конкурентні переваги шляхом створення унікальних товарів і застосування відповідних стратегій ринкової поведінки виробників, циклічні тенденції опосередковуються саме через цінові та результативні індикатори, які опосередковуються в послідовній зміні типів конкурентної ситуації.

Слід зазначити, що зміна стадій конкурентного розвитку ринків сільськогосподарської продукції відповідно до їх характеристиками, використання інструментів державного регулювання та превалювання поведінки суб'єктів і їх груп може здійснюватися в двох напрямках, тобто носить характер коливань різної амплітуди і спрямованості, що дозволяє перетворювати монопольну структуру ринку в олігопольну, а олігопсонну в монопсонну тощо.

Застосування цих інструментів має бути системним і комплексним, що обумовлює необхідність обґрунтування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства. Останній, в свою чергу, являє собою систему факторів, засобів, інструментів і суб'єктів [2, С. 7], які забезпечують зміна рівнів конкурентоспроможності аграрних підприємств і їх продукції на цільових ринках збуту.

Організаційно-економічний механізм формування та функціонування системи розподілу продукції аграрного підприємства являє собою системи взаємодії сукупностей факторів, як економічного, так і організаційного характеру, суб'єктів опосередкування дії та засобів їх впливу із врахуванням приналежності до внутрішнього чи зовнішнього середовища, які безпосередньо впливатимуть або братимуть участь в процесах розвитку ринку та підвищенні ефективності діяльності його суб'єктів (рис. 1).

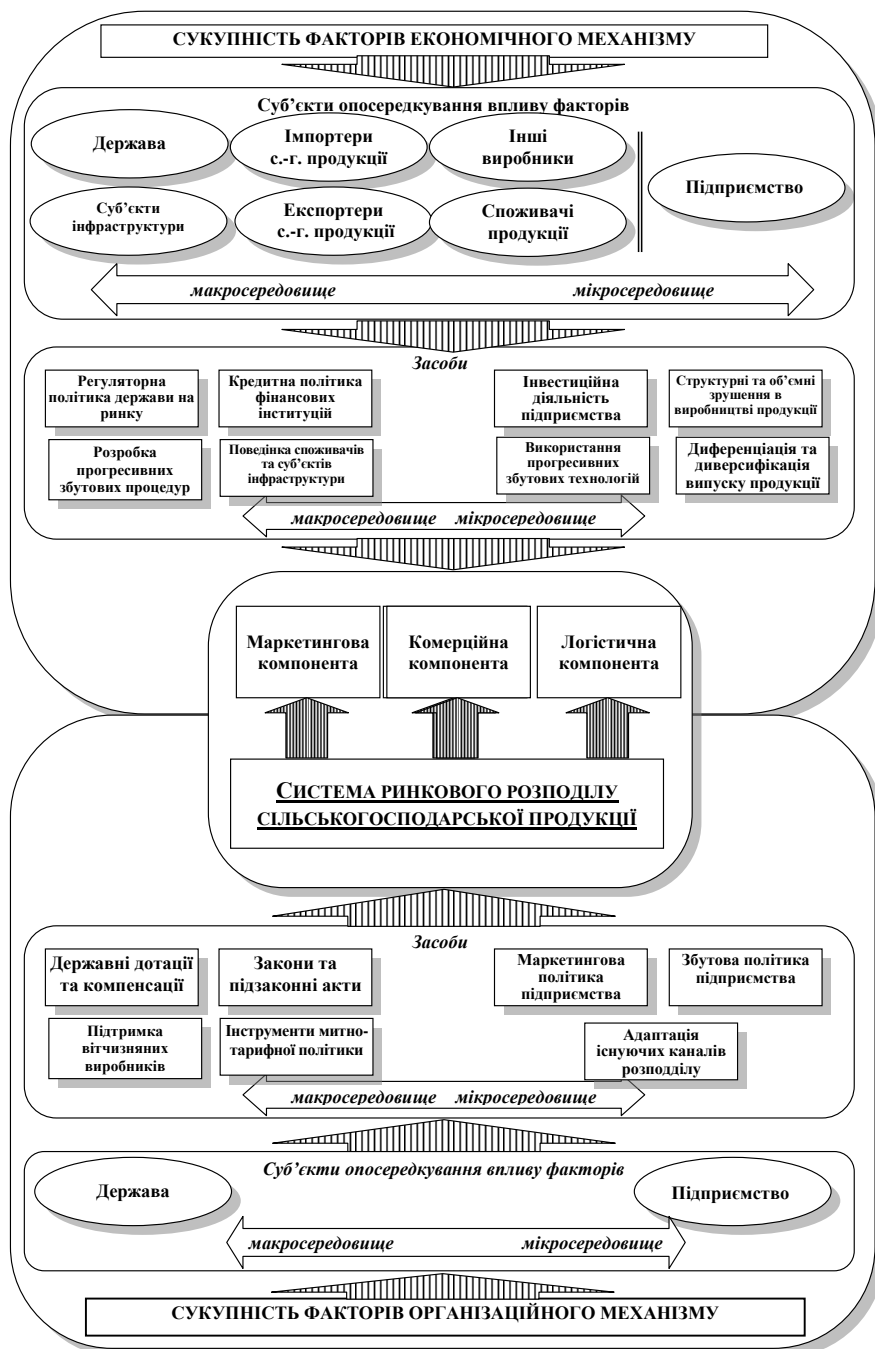

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм побудови систем ринкового розподілу сільськогосподарської продукції *

* розвинуто автором за даними джерела [3, С. 95]

Як проілюстровано на рис. 1, не зважаючи на наявність однакових суб'єктів формування та функціонування системи ринкового розподілу продукції підприємств, їх сукупності, які опосередковано проявляють фактори організаційного та економічного механізму, в зовнішньому середовищі суттєво відрізнятимуться. При цьому підприємства вдаються до залучення таких впливових засобів підвищення ефективності своєї ринкової поведінки як: диверсифікація та диференціація виробництва; адаптація використовуваних каналів розподілу; вдосконалення збутової політики тощо.

При цьому прийняття відповідних управлінських рішень має ґрунтуватись та опосередковуватись в ході формування та реалізації напрямів маркетингової політики.

Зважаючи на системність характеру розподілу продукції, який доводиться сутністю категорії «системи розподілу», а тому наявністю окремих системозначимих та системоутворюючих характеристик, протікання процесів ринкового розподілу товарів має відповідати певним принципам, імплементація яких формує закономірності розвитку ринку сільськогосподарської продукції.

Запропонований підхід дозволяє пояснити процеси, які відбуваються на ринках сільськогосподарської продукції та сформувані основні засади здійснення раціональної ринкової поведінки підприємствами-товаровиробниками в умовах наявності диспропорцій в реалізації економічних інтересів учасників ринку.

Список використаних джерел

1. Красноручський О. О. Системи управління збутовою діяльністю аграрних підприємств: стратегія, механізми, інструментарій [монографія] / О.О. Красноручський. — Херсон: Грінь Д.С, 2012. —348 с.

2. Руденко С. В. Функціональні та інструментальні концепції в дослідженнях механізмів управління економічним потенціалом аграрних підприємств // С. В. Руденко, О. О. Красноручський // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – № 2. – 2016. – С. 5-10.

3. Зайцев Ю. О. Маркетингова орієнтація управління збутом продукції аграрних підприємств: стратегії, системи, інструментарій / Ю. О. Зайцев. – Харків: Смугаста типографія, 2016. – 321 с.

РОЛЬ ЛОГІСТИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Ярмош В.В., магістрант, Махмудов Х.З., д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і права, Полтавська державна аграрна академія

Розвиток сучасних підприємств відбувається під дією низки чинників, які характеризують різні функціональні сфери господарської діяльності. При цьому, все більш вагому роль починають відігравати логістичні процеси. Логістика дозволяє оптимізувати виробництво, скоротити витрати, довести продукцію вчасно до сподивача.

Сучасна логістична інфраструктура національної економіки характеризується досить низьким рівнем розвитку, істотними ціновими диспропорціями, високим рівнем монополізації. В зв'язку з цим пріоритетними заходами національної політики щодо розвитку малого підприємництва, повинні стати: розвиток інфраструктури, формування рівноправних економічних стосунків між його учасниками; розширення попиту на вітчизняні товари та послуги; інформаційне забезпечення учасників ринкової системи, створення національної маркетингової інформаційної системи [1].

Ефективність логістики країни залежить від безлічі чинників, зокрема інфраструктури, нормативної бази, заходів політики, географічного положення та політичної економії. У світовому масштабі прийнято розраховувати Індекс ефективності логістики (LPI) використовується для вимірювання ефективності міжнародних ланцюгів постачання. Дослідження охоплює понад 160 країн світу. Країни оцінюються в п'ятибальній системі за декількома окремими характеристиками логістичної сфери, як-от: ефективність митної обробки вантажу, можливості організації міжнародних вантажовідправлень, ефективність місцевої логістичної інфраструктури, контроль і відстеження міжнародних вантажовідправлень, витрати на логістику всередині країни, своєчасність доставки вантажів у пункти призначення.

Список країн з найкращими показниками LPI залишається стабільним з 2010 р. Домінуючими країнами логістичної галузі залишаються Німеччина, Нідерланди та Сінгапур. «Нижні рядки рейтингу посідають країни з уразливою економікою, уражені збройними конфліктами, стихійними лихами або політичною нестабільністю, та країни з географічними обмеженнями», – пишуть фахівці Світового банку.

Перші місця логістичного рейтингу посіли Німеччина, Люксембург, Швеція та Нідерланди. Крім них десятку лідерів за показниками LPI довершують Сінгапур, Бельгія, Австрія, Великобританія, Гонконг і США. Китай опинився на 27-му місці (на одну сходинку вище рейтингу 2014 р.). Індія (найбільш швидкозростаюча економіка) не потрапила в першу 30-ку, однак опинилася на 35-му місці, що на 19 позицій вище її показника 2014 року. Україна – на 80-му місці (2014 р. – 61-е місце). Росія – на 99-му (2014 р. – 90-е місце), Білорусь – на 120-му (2014 р. – 99-е місце). Завершують список: Екваторіальна Гвінея, Мавританія, Сомалі, Гаїті та Сирія.

Якщо розглядати бали за кожною характеристикою окремо, найгірше Україну оцінено з митного оброблення вантажів (2,30 бала проти 4,12 у Німеччини), це 116-те місце в списку, згідно з рейтингом за окремою характеристикою. Найкраще Україну оцінили за своєчасністю доставки вантажів до пунктів призначення (3,51 бала проти 4,45 у Німеччини), це 54-те місце списку. Загалом за п'ятибальною системою у 2016 р. Україна отримала 2,74 бала. Лідером регіону за логістичною ефективністю стала Угорщина (31-е місце, 3,43 бала; 2014 р. – 33-е місце). З 2007 по 2016 рр. динаміка показника LPI по Україні була такою: найбільший показник країна продемонструвала 2014 р. (61-е місце, 2,98 бала), найменший – 2010 р. (102-е місце, 2,57 бала; хоча у 2007 р. країна посіла 73-е місце з нижчим сумарним балом 2,55). Причому найгірший показник серед усіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала за митним обробленням вантажів з 2007 по 2016 рр., виключаючи 2014 р.

Таким чином, розвиток логістики потребує першочергової уваги з боку українських підприємств та держави в цілому. Дане питання є актуальним в контексті розбудови інфраструктури ринку та розвитку транскордонної співпраці.

Список використаних джерел

1. Стойко Т.В. Формування логістичної інфраструктури як стратегічного елементу розвитку підприємництва в Україні / Т.В. Стойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://consult-center.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE_%D0%A2%D0%92.pdf.

2. Індекс ефективності логістики 2016 – Німеччина знову в лідерах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eizvestia.com/uk/ekonomika-ukr/full/366-indeks-efektivnosti-logistiki-2016-nimechchina-znovu-v-liderax>.

УДК 339.138 : 339.187

МАРКЕТИНГОВА ЛОГІСТИКА НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Мокляк М. В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу, Полтавський національний технічний університет

Імені Юрія Кондратюка

Розвиток ринкової економіки передбачає постійне збільшення пропозиції над попитом. У цій ситуації орієнтація всіх підприємств підпорядковується пошуку найбільш ефективних способів залучення та утримання споживачів. Для цього необхідно налагоджувати тісні зв'язки і постійно взаємодіяти з підсистемами всієї сукупності підприємств-виробників, споживачів готової продукції і постачальників ресурсів, а також розроблювати і впроваджувати принципово нові підходи в плануванні виробничих потужностей.

Сучасна економіка України породжує нові вимоги до діяльності підприємства не тільки у тактичному, але й стратегічному аспектах. У зв'язку із цим необхідним є науково обґрунтований підхід до проблем функціонування підприємств і забезпечення стійких конкурентних переваг. Традиційна концепція маркетингу основними джерелами конкурентних переваг вважає активну інноваційну політику, використання сильних брендів, грамотну політику просування, сервісне обслуговування, а також ціну [2]. В умовах низької купівельної спроможності переважної частини населення саме останній елемент стає одним із важливих факторів конкурентоспроможності підприємства на ринку. Рівень ціни визначається побудовою раціональних бізнес- процесів на підприємствах або ланцюжками створення цінностей, що забезпечується за допомогою логістики [3].

Логістика – є основним інструментом підприємства, що сприяє досягненню необхідної конкурентоспроможності. У порівнянні з елементами комплексу маркетингу-мікс логістику найважче скопіювати, тому вона може стати для компанії важливим джерелом конкурентної переваги. Тактичні заходи, наприклад випуск нового товару, зниження ціни, проведення акцій стимулювання збуту покупців, вдала рекламна компанія тощо, можуть бути легко перейняті конкурентами, тому й не принесуть очікуваної вигоди. Тільки у поєднанні з логістикою, розроблена стратегія принесе необхідні результати, оскільки компетенцію у сфері логістики дублювати важко або занадто дорого.

У конкурентному середовищі, вважаємо, успішне функціонування підприємства засновано на наступних конкурентних перевагах:

1) інноваційна активність є основою стабільного й ефективного розвитку підприємства. Це пов'язано з тим, що виведення на ринок інноваційних товарів або послуг дає можливість забезпечити конкурентні переваги у довгостроковому періоді. Крім того, у сучасних умовах особливого значення набувають фактори, які дають можливість підприємству гнучко реагувати на несподівані зміни в маркетинговому середовищі. Це вимагає проведення не тільки поточного аналізу ситуації, але й складання перспективних прогнозів

попиту й потреб ринку. Тому завдання підприємства полягає у тому, щоб розпізнати й задовольнити ці потреби ще до того, як очікувані зміни стануть реальними, а для цього необхідне активне здійснення інноваційної діяльності з орієнтацією на перспективу формування попиту на ринку;

2) посилення конкуренції між товаровиробниками, зростаючі вимоги покупців до товарів обумовлюють необхідність використання сучасних способів впливу на споживачів, серед яких важливе місце займає брендинг. Немає сумніву, що сильний бренд на сьогоднішній день є одним з найголовніших активів бізнесу, але зараз для утримання прихильності споживача необхідно запропонувати йому щось більше ніж імідж.

3) ефективність ланцюжка поставок є важливою складовою для конкурентного середовища. У даний час виникла й розвивається думка, що конкурують між собою не окремі підприємства, а ланцюжки постачань. Ця точка зору заснована на тому факті, що незалежна робота постачальників і посередників веде до росту витрат і неефективності їх діяльності. У той же час, інтеграція всіх учасників логістичного процесу в єдиний ланцюг скорочує витрати, забезпечує більш точне надходження товарів у потрібне місце й потрібний час, сприяє більш повному задоволенню вимог споживачів, а отже забезпечує підприємствам виняткові переваги у конкурентних відносинах.

4) створення певного кола постійних, прихильних до підприємства покупців, є невід'ємною частиною маркетингової стратегії. В умовах високої насиченості ринку товарами народного споживання покупець повною мірою може реалізувати своє право вибору необхідного товару залежно від рівня наданого йому сервісу, гнучкості цінової політики, надаваних додаткових послуг та ін., тобто всього того, що забезпечує задоволеність покупця.

Таким чином, активне використання зазначених джерел конкурентних переваг дасть можливість розробки програми розвитку діяльності підприємства, орієнтованої на ринок, забезпечити швидке й ефективне рішення логістичних і маркетингових задач, а також забезпечити високий рівень сервісного обслуговування покупців, що, у свою чергу, зміцнить ринкові

позиції підприємства і підвищить його конкурентоспроможність. Подальшим напрямком дослідження є визначення завдань маркетингу та логістики щодо досягнення зазначених конкурентних переваг, а також розробка механізмів їх взаємодії.

Список використаних джерел

1. Головкіна Н.В. Стимулювання збуту: теорія, практика і перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mim.kiev.ua/common/ua/activities/publications/mim_golovkina.pdf
2. Експорт та імпорт України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua>
3. Окландер М.А. Проблеми формування маркетингової системи країни / М.А. Окландер – К.: Наук. думка, 2014. – 168 с.

УДК 658.8:331.1

МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ РИНКОВИМИ ВІДНОСИНАМИ

*Писанка В.О.²⁴, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Одним із головних понять та елементів економічної теорії та практики господарювання в сучасних умовах є поняття маркетингу. Йому належить головна роль у визначенні напрямів розвитку не тільки в цілому господарського комплексу, галузей та окремих підприємств, а також і в подальшому зростанні добробуту населення і розвитку суспільства в цілому. Без використання методів маркетингу неможливо вижити в сучасних умовах. В умовах нестабільності, кризи, підвищення рівня конкуренції на ринку, посилення ризику діяльності маркетинг стає ледве не єдиним механізмом, який допоможе підприємству реалізувати нові можливості, вижити і розвиватися. Для збереження, зміцнення та зростання позиції підприємства на ринку керівники та спеціалісти повинні

²⁴ Науковий керівник: Помаз Ю.В., к. і. н., доцент

опанувати маркетинг, набути маркетингової інтуїції, оволодіти маркетинговими технологіями.

Маркетинг на сучасному етапі – це багатоаспектне поняття, багатопланове явище. Це система різних видів діяльності підприємства, що пов'язані між собою і охоплюють планування, ціноутворення, продаж, доставку товарів та надання послуг, у яких є потреба в існуючих або потенційних споживачів. Також це комплекс взаємопов'язаних і науково обґрунтованих форм і методів господарювання в умовах цивілізованої ринкової економіки, що охоплюють всі стадії руху товару, починаючи з вивчення потреб і попиту, виробництва товарів і надання послуг різного роду, доведення їх до кінцевого споживача і закінчуючи організацією післяпродажного обслуговування [1, с.133].

Функції виступають засобами реалізації маркетингової дальності. Вони, як складові маркетингової системи, мають значний вплив на формування та визначення стратегічних напрямків діяльності відділу маркетингу на підприємстві та його основних задач.

Маркетингові функції – окремі види або комплекси видів спеціалізованої діяльності, що здійснюються в процесі функціонування підприємства як учасника ринку. Орієнтуючись на принципову методологію маркетингу як ринкову концепцію управління і збуту, доцільно вирізнити чотири блоки комплексних функцій.

Функції маркетингу:

– аналітична функція маркетингу реалізується шляхом використання низки інструментів аналізу ринку і його складових для проведення маркетингових досліджень різних масштабів і цільового спрямування, результат яких розробка обґрунтованих маркетингових планів стратегічного, тактичного та оперативного рівня;

– виробнича функція призначена для формування і реалізації інноваційного складника у товарній політиці підприємства через розробку і підтримку програм створення нових товарів і вдосконалення наявних;

– збутова функція маркетингу спрямована на створення ефективної збутової мережі для підтримування конкурентоспроможної пропозиції підприємства та реалізація її з найбільшою вигодою для підприємства;

– управління маркетингом – це систематичний цілеспрямований вплив на маркетингову діяльність через планування, організацію, мотивацію і контроль для досягнення маркетингових цілей підприємства [3].

Знання принципів і засад маркетингової діяльності допомагає зменшити комерційний ризик, достеменно передбачити всі варіанти, вибрати найоптимальніші умови з уже наявних, забезпечити прибутковість виробництва за умов конкуренції, правильно вести цінову політику, прийнятної для різних груп покупців за умов стійкого збуту.

Важливе місце в ринкових відносинах належить маркетингу саме у сфері виробничого і торговельного бізнесу, оскільки тут стоїть питання реалізації товару (продукції) та послуг. Успішна маркетингова діяльність у цих сферах дає змогу отримувати високі результати. Маркетингова діяльність саме у цих галузях повинна забезпечити: надійну, достовірну і своєчасну інформацію про ринок, структуру й динаміку конкретного попиту, смаки та переваги покупців, тобто інформацію про зовнішні умови функціонування фірми; створення такого товару, набору товарів (асортименту), що більш повно задовольняє вимоги ринку, ніж товари конкурентів; необхідний вплив на споживача, на попит, на ринок, що забезпечує максимально можливий контроль сфери реалізації [2, с.56].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економічних відносин маркетинг став одним із найбільш важливих і дієвих інструментів збільшення ефективності діяльності підприємств. Функції виступають засобами реалізації маркетингової дальності. Вони мають значний вплив на формування та визначення стратегічних напрямків діяльності відділу маркетингу на підприємстві та його основних задач. Маркетинг охоплює велике коло завдань, які стають перед керівниками фірм: розробка тактики фірми та здійснення товарної, цінової, збутової політики, стратегії просування товару на ринку.

Його роль також полягає в тому, що його інструментарій – єдиний фактор впливу на поведінку споживача задля стимулювання збуту власної продукції підприємства. Отже, маркетинг є одним з найважливіших різновидів економічної і суспільної діяльності.

Список використаних джерел

1. Маркетинг : навчальний посібник / [А. О. Старостіна, Н. П. Гончарова, Є. В. Крикавський]. – К. : Знання, 2009. – 1070 с.
2. Основи маркетинга / [Ф. Котлер, Г. Амстронг, В. Вонг, Д. Сондерс]. – К. : Вільямс, 2013. – 752 с.
3. Функції та роль маркетингу в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / [Р. І. Олексенко, І. О. Краскова] // Ефективна економіка – 2011. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=77>

УДК 658.511:631.1

SWOT-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Богатиренко С.В.²⁵, здобувач вищої освіти, СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Для успіху на ринку підприємству необхідні стратегічне бачення, яке відтворює сутність бізнесу і спрямовує зусилля всіх його підрозділів на досягнення більш високих показників, ніж у суперників, та орієнтація підприємства, яка передбачає пріоритетність споживача, чіткий процес формулювання і вибору оптимальної стратегії.

Тому, вирішальною є проблема оцінки маркетингової діяльності підприємства, визначення її ефективності за допомогою використання методики SWOT – аналізу, який є основою при формуванні маркетингової стратегії розвитку.

²⁵ Науковий керівник: к.е.н., доцент Демиденко Л.М.

Враховуючи думку Л.В. Балабанової, завдання SWOT-аналізу – надати керівникові необхідну інформацію для обґрунтованого вибору маркетингової стратегії з урахуванням подальших змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах функціонування сільськогосподарських підприємств [2, с. 34].

Щоб з'ясувати спосіб впливу ПП «Комунар» Великобагачанського району на зовнішнє середовище, проведемо аналіз сильних та слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз для підприємства.

Перелік сильних та слабких сторін підприємства визначено у сфері маркетингу, виробництва та технологій (табл. 1).

Таблиця 1

**Перелік сильних та слабких сторін ПП «Комунар»
 Великобагачанського району**

Сильні сторони	Слабкі сторони
Маркетинг	
1. Наявність власних каналів збуту аграрної продукції. 2. Наявність кваліфікованих спеціалістів з новими поглядами на сучасні умови ринку у сфері маркетингу. 3. Вигідне поєднання якісно-цінових характеристик сільськогосподарської продукції. 4. Ефективна реклама.	1. Недостатнє фінансове забезпечення маркетингових заходів. 2. Відсутність заходів спрямованих на вивчення потреб ринку. 3. Відсутність відділу маркетингу та чітко визначених обов'язків працівників відділу маркетингу. 4. Слабкий рівень організації маркетингової діяльності. 5. Відсутність чітких цілей та стратегій розвитку.
Виробництво	
1. Можливості збільшення виробництва аграрної продукції. 2. Належний стан матеріально-технічної бази.	1. Велика енерго- та матеріаломісткість виробництва. 2. Швидке старіння обладнання. 3. Нестача обігових коштів.
Технології	
1. Розповсюдження достатньо простих технологій сільськогосподарського виробництва, пристосованих до матеріально-технічних та фінансових можливостей підприємства. 2. Значні резерви підвищення обсягів та ефективності сільськогосподарського виробництва за рахунок впровадження нових технологій.	1. Значна технологічна відсталість аграрних підприємств. 2. Застосування у виробництві застарілих технологій. 3. Недостатній рівень якості продукції. 4. Недостатня забезпеченість матеріально-технічними ресурсами.

Джерело: дослідження автора

Незважаючи на складні зовнішні умови функціонування, у

ПП «Комунар» в теперішній час є велика кількість невикористаних внутрішніх резервів підвищення ефективності його діяльності.

Для ПП «Комунар» характерними є наступні зовнішні можливості та загрози (табл. 2).

Таблиця 2

**Перелік зовнішніх можливостей та загроз для ПП «Комунар»
 Великобагачанського району**

Можливості	Загрози
Економічні	
1. Існує можливість зайняти певну нішу на світовому продовольчому ринку, а саме: нішу виробництва екологічно чистої аграрної продукції. 2. Наявність в умовах кризи значних резервів підвищення внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію та залучення додаткових коштів. 3. Економічна державна підтримка сільського господарства України в рамках реалізації комплексу державних цільових програм на різних рівнях.	1. Низький рівень конкурентноздатності вітчизняного аграрного сектору в цілому на світовому продовольчому ринку. 2. Слабкий розвиток ринкової інфраструктури внутрішніх продовольчих ринків. 3. Відсутність системи ефективного контролю за використанням бюджетних коштів.
Політичні	
1. Здійснення сільськогосподарського страхування. 2. Пільгове кредитування. 3. Можливість залучення іноземних інвесторів.	1. Зміна бюджетної політики держави 2. Зміна податкової політики держави 3. Погіршення інвестиційного клімату в державі
Соціальні	
1. Створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та агропромислових формувань. 2. Потреба населення в продуктах харчування і тим самим забезпечення постійного попиту на сільськогосподарську продукцію. 3. Створення ефективної системи нематеріальної мотивації праці	1. Професійна, культурна та духовна деградація сільського населення. 2. Низький рівень соціальних умов життя в сільській місцевості. 3. Низький рівень заробітної плати
Природні	
1. Сприятливі природні умови. 2. Відновлення родючості ґрунтів.	1. Нестабільність погодних умов. 2. Зниження родючості ґрунтів.

Джерело: дослідження автора

Погоджуючись з дослідженнями В.В. Ащаулова [1], вважаємо, що формування портфелю маркетингових стратегій в ПП «Комунар» слід здійснювати в наступній послідовності:

- дослідження макросередовища, розробка його портфелю та виявлення небезпек та можливостей;
- дослідження мікросередовища, розробка його портфелю та виявлення небезпек та можливостей, сильних та слабких сторін;
- розробка зведеного профілю маркетингового середовища матриці SWOT-аналізу; розробка профілю та позиціонування елементів SWOT –аналізу та формування портфеля маркетингових стратегій.

Отже, проведений SWOT-аналіз свідчить, в ПП «Комунар» переважають слабкі сторони, але існують сприятливі ринкові можливості.

Список використаних джерел

1. Ащанулов В.В. Особливості формування маркетингової стратегії підприємства в умовах конкурентного ринку / Ащанулов В.В. // Держава та регіони. – 2013. – 1(70). – С. 88 – 91.

2. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: [навч. посіб.] / Балабанова Л.В. – [2-ге вид. виправ. та доп.]. – Київ, 2010. – 299 с.

УДК 658.7(477)

УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНОЮ ЛОГІСТИКОЮ

Голобородько О.П. к.е.н, доцент, Момот А.В., Хохлова І.В. студенти,

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка

Транспорт як провідна галузь економіки забезпечує функціонування і розвиток всіх галузей господарського комплексу країни, виступає фундаментальною основою їх взаємодії під час економічного розвитку. Проблеми транспортної галузі поглиблюються за рахунок підприємств – основних споживачів транспортних послуг, які не здатні забезпечити достатні обсяги перевезень, а отже, відповідний сучасним потребам рівень дохідності.

Зміст економічних відносин, які виникають у процесі здійснення перевезення вантажів, полягає у тому, що вони є логічним продовженням процесу виробництва. Транспорт, як самостійна структура економіки країни, не може існувати у відриві від виробництва, оскільки виконує функцію доведення результатів останнього, тобто продукції виробничо-технічного призначення і продуктів особистого споживання громадян [1].

Складна економічна ситуація в Україні вимагає від працівників транспортної галузі великої уваги до вирішення питань організації і управління перевезеннями, підвищення якості надаваних послуг, вибір каналів руху товару. Основна мета логістики у сфері транспортування полягає в усуненні перебоїв у разі безперервного переміщення товарів і транспортних засобів від пункту відправлення до пункту призначення. Проблемами в транспорті теж є: зношеність рухомого складу; його недовантаження; недосконалість системи страхування вантажу і транспортних засобів; труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту [2]. Також в Україні на часі запровадження екологічних норм граничних викидів шкідливих речовин автомобілів, які б відповідали європейським вимогам, у зв'язку з декларуванням України вступу до ЄС.

Розвиток транспортної логістики в Україні є однією з необхідних умов подальшої структурної перебудови економіки в державі, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світових ринках і інтеграції країни в систему міжнародних відносин, що динамічно розвивається. Великий вплив у близькій перспективі на діяльність і розвиток транспорту, формування українського транспортного ринку матимуть:

жорсткі вимоги до викидів автомобільного транспорту;

процеси світової політичної і економічної глобалізації і адекватно цьому – глобалізація транспортних систем і процесів, переміщення товаропотоків між державами, регіонами, континентами.

Широке впровадження в систему вітчизняних транспортних послуг принципів транспортної логістики, побудованої на досягненнях інформаційних

технологій і вимогах світового рівня. Так, зокрема, середня тривалість життя українців за даними 2016 року складає 71 рік (для порівняння: французи живуть у середньому 79,2 роки, а японці – 80,9 років). Ця невтішна для нас статистика пояснюється тим, що повітря, яким ми дихаємо, дуже забруднене. Причому близько половини отруйних речовин потрапляє в атмосферу з вихлопних труб автомобілів. У разі повного згорання вуглеводнів кінцевими продуктами є вуглекислий газ і водяна пара. Однак у будь-якому вуглеводному паливі міститься безліч домішок, що аж ніяк не поліпшують властивості відпрацьованих газів. Усього до складу викидів автомобілів входить більше 200 різних хімічних речовин. Повного їхнього згорання досягти технічно неможливо. Донедавна в Україні можна було продавати нові автомобілі, максимально допустимі норми викиду CO яких, наприклад, перевищували європейські норми в сім і більше разів[3].

Переважно, на сьогодні, транспортна логістика розглядає обсяги перевезень, напрями та номенклатуру транспортованих вантажів, визначає суб'єкти товарного ринку, котрі належать до підсистем логістики транспортування, які керують і якими керують. Для логістики транспортування важливе значення мають різновиди перевезень, які залежать від видів використовуваних транспортних засобів: залізничного, автомобільного, водного, повітряного, трубопровідного та змішаних перевезень кількома видами транспорту, які є всі наявні в Україні. За даними, описаними в табл. 1, ми можемо спостерігати такі зміни:

Аналіз таблиці 1 свідчить про те, що найбільший обсяг вантажів перевезено автомобільним видом транспорту. Так, у 2016 р. автомобільним транспортом було перевезено 1054 млн. т, що менше, ніж у 2012 р. на 199 млн. т. Наземним транспортом. Зокрема залізничним, було перевезено у 2016 р. 350 млн. т, що менше, ніж у 2012 р. на 119 млн. т. У загальній кількості наземним транспортом було перевезено 1501 млн. т у 2016 р., що менше на 376 млн. т, ніж у 2012 р. Варто відмітити авіаційний вид транспорту, який у загальній структурі вантажів здійснив найменший їх обсяг.

**Перевезення вантажів за різними
видами транспорту України за 2012-2016 рр. (млн. т)**

Види транспорту	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Зміна обсягів 2016 р. до 2012 р. (+,-)
Наземний:	1877	1845	1831	1617	1501	(376)
залізничний	469	457	444	386	350	(119)
автомобільний	1253	1260	1261	1131	1054	(199)
трубопровідний	155	128	126	100	97	(58)
Водний:	10	8	6	6	6	(4)
морський	4	4	3	3	3	(1)
річковий	6	4	3	3	3	(3)
Авіаційний	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0

Протягом 2012-2016 рр. доставка вантажів залишилася незмінною (0,1 млн. т), що говорить про високий рівень ціноутворення на доставку вантажів.

Для транспортної системи України активна участь у глобалізації ринку транспортних послуг означає:

1) лібералізацію усіх сфер транспортної діяльності, відмову від державного регулювання, що спричинюється, отже, до зростання конкуренції;

2) уніфікацію і універсалізацію транспортних засобів, технологій, технічних вимог, активний розвиток і модернізацію транспортної інфраструктури;

3) зростання транспарентності ринку транспортних послуг, зростання інформаційної відкритості (зокрема фінансову інформацію), підпорядкування діяльності транспортних компаній вимогам закону і міжнародних угод.

Проаналізувавши логістичну діяльність українських транспортних підприємств, ми дійшли до висновків про їх основні проблеми:

1) недостатню якість транспортного обслуговування;

2) зношеність рухомого складу;

3) недовантаження рухомого складу;

4) недосконалість системи страхування вантажу і транспортних засобів;

5) труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту[4].

Отже, важливе значення для оптимізації транспортної логістики має координування процесів закупівлі, виробництва розподілу і розробка єдиного виробничо-транспортно-складського технологічного процесу. Тобто, сутність інтеграції управління переміщенням продукції визначається як розвитком комплексного логістичного управління транспортування. Організаційні і економічні методи і форми комплексного управління транспортуванням включають необхідність координації і сполучення пов'язаних функцій планування поставок і перевезень продукції; раціональний розподіл логістичних функцій між структурними підрозділами транспортних організацій; розвиток методів управління, забезпечуючих економію витрат на транспортування, удосконалення і втілення системи економічного стимулювання працівників логістичного процесу в поліпшенні його кінцевих результатів.

Список використаних джерел

1. Устенко М.О «Основні проблеми транспортної логістики» УкрДАЗТ // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 2–5
2. Дикань В.Л. Актуальность улучшения системы комбинированных перевозок в международной транспортной сети – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – № 13. – С. 13–20.
3. <http://baltki.com.ua/transport/transportna-logistyka-zavdannya-tendenciji-rozvytku>.
4. Зайончик Л.Г. Транспортно-логістичні системи містоутворюючих підприємств: особливості формування і розвитку // Тези доповідей. Національний транспортний університет. – К., 2006.

УДК 658.014.1

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ванієва А.Р., к.е.н, доцент,

Херсонський економіко-правовий інститут

Практика свідчить, що успішна фінансово-економічна та господарська діяльність підприємств залежить на 70% від стратегічної спрямованості, на 20% – від ефективності оперативного управління і на 10% – від якості виконання поточних завдань. Відтак, на загальну ефективність функціонування підприємств і організацій впливають якість стратегічного аналізу, оцінки й діагностики; реальність стратегічного планування; рівень реалізації стратегічних завдань [1, с. 135]. З метою оптимізації вказаних стратегічних інструментів вони постійно удосконалюють свою структуру, організацію, бізнес-процеси. На практиці це може проявлятися в структурних зрушеннях і навіть реструктуризації діяльності.

Прояви та заходи структурних зрушень неможливі без дії фінансових важелів. Фінансовий аспект реструктуризації, на наш погляд, полягає у використанні різноманітних методів й інструментів з метою підвищення ефективності формування й використання інвестиційних ресурсів підприємств. Оптимальні умови залучення додаткових засобів повинні створюватися в процесі емісії корпоративних цінних паперів і в ході їх конвертації в різні форми. Фінансова реструктуризація – це комплекс засобів щодо оптимізації взаємин підприємства з його фінансовими контрагентами (кредиторами й боржниками) з метою підвищення ефективності використання власного капіталу.

Фінансова реструктуризація завдяки її короткостроковому періоду здійснення, а також властивим їй стратегічним цілям, спрямованим на підвищення ефективності виробництва й інших видів діяльності, мінімізує

загрозу ліквідації підприємств і, в такий спосіб, створює умови для інвестування інших реструктуризаційних заходів [2, с. 54]. У сучасних економічних умовах варто враховувати факторні впливи на зміст та форми реструктуризації. Серед них виділяються відсутність необхідних капітальних вкладень у регіонах і обмеженість джерел їх залучення; низький технологічний і технічний рівень підприємств; відсутність у багатьох адміністративних областях достатнього обсягу енергоносіїв і необхідність їх імпорту; взаємні неплатежі підприємств; проблеми матеріально-технічного й фінансового забезпечення виробництва або/та надання послуг; недосконалість законодавчо-нормативної бази та інших інститутів.

До сучасної наукової парадигми фінансової реструктуризації підприємств необхідно віднести концепцію управління їх вартістю. Вартість є сумарним показником, що характеризує розміри й конкурентоспроможність, ринкову вартість капіталу, ефективність функціонування, роль підприємства в соціально-економічному розвитку суспільства [3, с. 214]. Актуалізація завдань управління вартістю передбачає усвідомлення того, що являє собою об'єкт управління. У цей час склалася стійка концепція вартості, зафіксована в Міжнародних стандартах обліку та фінансової звітності й, у більшій мірі, у Міжнародних стандартах оцінки, яка знайшла загально визнане тлумачення. Що стосується національних стандартів, то частина з них використовується або перебуває в стадії впровадження, а інші - розробляються.

Фінансова реструктуризація підприємств має широкий спектр застосування – від санаційного до інноваційного [4, с. 80]. Практичний досвід її здійснення дозволяє досягти, за рахунок більш ефективного використання наявних ресурсів та резервів, 50-60% збільшення економічної ефективності виробництва. Питання розвитку особливого напрямку фінансової реструктуризації - корпоративної реструктуризації, спрямованої на укрупнення підприємств і зростання капіталів, набувають особливої актуальності в період світової фінансової кризи, оскільки криза є найвдалішим моментом для концентрації всіх ресурсів.

Місце реструктуризації підприємств і організацій у системі стратегічного управління їх розвитком визначається його фінансовими пріоритетами, якими в загальному вигляді є вдосконалення внутрішньогосподарських фінансових відносин та децентралізація фінансової відповідальності [5, с. 100]. Це переорієнтація систем мотивації й оцінки ефективності діяльності на вартісні оціночні показники. Також йдеться про створення стратегічних передумов для залучення капіталу на зовнішніх ринках, підвищення рівня його концентрації з метою забезпечення формування додаткових доходів.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: [монографія] / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів, 2012. – 386 с.
2. Харченко В.А. Концептуальні засади формування системи стратегічного управління розвитком підприємства / В.А. Харченко // Схід. – 2014. – №5. – С. 52-56.
3. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: [монографія] / О.В. Раєвнева. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 496 с.
4. Смачило І.І. Принципи формування та структура механізму управління сталим розвитком підприємства / І.І. Смачило // Економіка розвитку. – 2013. – № 3. – С. 79-82.
5. Ареф'єва, О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 98-103.

УДК 631.162:631.11

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Даценко В. В. здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії,
Полтавська державна аграрна академія*

Активізація участі України у процесах глобалізації пов'язана з її переходом на ринкові засади функціонування. Так як наша країна є аграрною країною, то в умовах процесу глобалізації стійкість аграрних підприємств вважається одним із основних пріоритетів економічної політики держави, оскільки від цього залежить зростання економічного потенціалу нашої країни. Зростає також значення агро-виробничої сфери в економіці країни та на міжнародній арені, що, у свою чергу, пов'язано з розвитком інтеграційних і глобалізаційних процесів.

Як у місцевому, так і у глобальному аспектах тенденції розвитку реального сектору економіки та фінансового ринку тісно взаємопов'язані: підвищення рівня фінансового розвитку сприяє економічному прогресу – економічне зростання в реальному секторі економіки є підґрунтям для пришвидшеного розвитку економічного потенціалу [2]. Глобалізаційні процеси у зумовлюють міждержавне переміщення капіталів і зростання питомої ваги іноземного капіталу у структурі капіталу вітчизняних підприємств. Це, у свою чергу, впливає на формування конкурентного середовища, рівень стійкості й ефективності функціонування окремо взятої галузі національного господарства, зокрема і кожного суб'єкту господарювання.

Таким чином, забезпечення економічного зростання аграрних підприємств, в тому числі і аграрного сектору сприяє розвитку економіки нашої країни. Зазначимо, що сучасна світова економічна криза негативно вплинула як на аграрний, так і фінансовий сектор. Тому питання стійкості аграрних підприємств в сучасних умовах є досить актуальним питанням.

На даний час, вагома частка підприємств аграрного профілю, що функціонують на ринку України, займаються виготовленням екологічно чистої

продукції і як результат – мають достатньо великий попит серед споживачів, що в свою чергу забезпечує суб'єкт господарювання постійним і достатньо високим доходом та свідчить про високий рівень економічної стійкості. Проте, не варто забувати про ті підприємства, які через недостатню кількість капіталу та обмеженість у додаткових фінансових ресурсах, не можуть вийти на конкурентний ринок порівняно з іншими виробниками.

Підвищення ефективності діяльності підприємств таких підприємств можливе за рахунок активізації внутрішнього потенціалу, оптимізації взаємодії між учасниками виробничого процесу, що в подальшому призводить до виникнення стійких інтеграційних структур. Вимоги сучасного ринкового середовища, що характеризується підвищенням конкурентної боротьби в умовах глобалізації економічного простору, середовища ставлять перед будь-яким підприємством завдання зміцнення власного потенціалу та розробки конкуренто-орієнтованих стратегій.

У світовій практиці виокремлюють три основних види стратегій розвитку підприємства, кожний з яких повністю обґрунтований специфікою виробництва [1, с. 78]:

1) стратегія зростання (розвитку) відображає намір підприємства збільшувати обсяги продажу, прибутку, капіталовкладень, закріпити та утримувати позиції лідера, мати свої унікальні конкурентні переваги;

2) стратегія стабілізації (сталості) характеризує прагнення підприємства зберегти досягнуті обсяги виробництва в умовах суттєвої нестабільності обсягів продажу і прибутку, досягти ринкової рівноваги, збільшити ринкову частку, забезпечити економічну стійкість, максимізувати прибуток;

3) стратегія виживання – оборонна стратегія в умовах глибокої кризи діяльності підприємства. Основна ціль даної стратегії - уникнення ймовірності банкрутства, забезпечення беззбитковості виробництва.

Для більшості сільськогосподарських підприємств України бажано застосувати стратегію зростання, хоча більшість підприємств використовують стратегію виживання. В умовах глобалізації економіки, правильно сформувавши свої цілі та обравши відповідну стратегію, керівництво аграрного

підприємства має можливість швидше та раціональніше досягти загальної мети підприємства: прибутковості, високого рівня культури, професіоналізму управління, а також збільшити конкурентоспроможність і досягти високих фінансових показників.

Вся діяльність сільськогосподарських підприємств мусить обов'язково базуватися на точному і вивіреному знанні потреб цільового ринку і споживчого попиту, оцінці та врахуванні умов виробництва в найближчий час і на перспективу, враховувати світові тенденції економічних процесів. Формування стратегії розвитку аграрних підприємств повинно ґрунтуватися на: забезпеченні перманентного підвищення якості продукції, її привабливості для споживача; оптимізації пропозиції товарів і доступних споживачеві цін; створенні ефективної збутової мережі на основі стабільних контактів з посередницькими торговими фірмами та агенціями; врахування національних особливостей та специфіки запитів споживачів у різних аграрних країнах світу [1, с. 80].

Таким чином, щоб забезпечити максимізацію прибутку, конкурентоспроможність, економічну стійкість та стабільність, мати впевненість у завтрашньому дні – керівництво аграрних підприємств повинно серйозно підходити до питання визначення стратегії та обов'язково брати до уваги сучасні глобалізаційні процеси Світового ринку, що мають безпосередній вплив на сучасний стан аграрного ринку України.

Список використаних джерел

1. Воронкова А. А. Обґрунтування стратегії розвитку аграрних підприємств в сучасних умовах господарювання / А. А. Воронкова, А. В. Воронкова // Вісник ХНТУСГ ім. П. Василенка. – Х., 2013. – № 137. – С. 75–81.
2. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах глобалізації / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 82–91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2010_3_10.

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Єфімова В.С., магістрантка,

Черкаський національний університет ім.Богдана Хмельницького

Розвиток національної економіки безпосередньо пов'язаний з її інвестиційною привабливістю та формуванням інвестиційного клімату для залучення додаткових ресурсів для розвитку країни. Україна володіє величезним потенціалом, багатими природними ресурсами та сприятливими природними умовами для залучення інвестицій. Проте, в сучасних умовах трансформації економіки України існують певні економічні та фінансові проблеми та ризики, з чим пов'язана актуальність даної теми.

Мета дослідження – проаналізувати інвестиційне середовище України, виявити ризики та проблеми залучення інвестицій.

Під інвестиціями розуміють довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку [1,с.128]. Залежно від форм власності розрізняють приватні, колективні, державні та наддержавні інвестиції. Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації). Виділяють п'ять груп чинників, під впливом яких формується інвестиційний клімат, а саме: рівень розвитку продуктивних сил та стан інвестиційного ринку; політична воля влади та правове поле держави; стан фінансово-кредитної системи та діяльність фінансових посередників; статус іноземного інвестора; інвестиційна активність населення [2].

За даними Держкомстату України [3] у 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн.дол. США прямих інвестицій, що на 17% більше у порівнянні з 2015 роком. Тенденція щодо залучення інвестицій

в Україні має хвильовий характер, після 2013 року спостерігається спадний тренд, а у 2016 році демонструє незначне зростання інвестицій (рис. 1).

Рис. 1. Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій в економіку України, 2010 – 2016 рр. [3]

У 2016 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 10 324,4 млн. дол. США та підприємств промисловості – 9 550,2 млн. дол. США. До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 9691,6 млн.дол.США, Нідерланди – 5753,9 млн.дол.США, Російська Федерація – 4349,8 млн.дол.США, Велика Британія – 2046,3 млн.дол.США, Віргінські Острови (Брит.) – 1766,5 млн.дол.США, Німеччина – 1606,6 млн.дол.США і Швейцарія – 1467,3 млн. дол. США [3].

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2016 року складають 326,2 млрд. грн. Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у 2016 року залишаються: промисловість – 33,3%, будівництво – 12,6%, сільське, лісове та рибне господарство – 13,8%, інформація та телекомунікації – 4,8%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,7%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 7,6%, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 5,9%.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2016 році освоєно 69,4 відсотка капіталовкладень [3].

Отже, в Україну залучаються переважно прямі інвестиції, обсяг яких є незначним, тому створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є одним з найважливіших умов залучення інвестицій і подальшого економічного зростання країни. Проаналізувавши інвестиційну діяльність України ми дійшли висновку, що основними перепонами для створення сприятливого інвестиційного клімату є корупція, судова система, адміністративні бар'єри та податкова система. І без вирішення цих питань жодні підходи не будуть ефективними.

Список використаних джерел

1. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К: Фінанси і статистика, 2002. – 471с.
2. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та заходи поліпшення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>.
3. Державна служба статистики України [Офіц. сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.764

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ НБУ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Зоря С. П., к.е.н., доцент,

Полтавська державна аграрна академія

Створення умов та забезпечення високого рівня ефективності та надійності здійснення міжбанківських переказів у національній валюті є одним із стратегічно важливих завдань Національного банку України. Базовим законом, що визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні та загальний порядок проведення переказу коштів у межах України, є

Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [1]. У відповідності до даного Закону, систему електронних платежів визначено державною системою міжбанківських розрахунків, а Національний банк України – платіжною організацією та розрахунковим банком системи електронних платежів. В Україні функціонують дві платіжні системи, платіжною організацією та розрахунковим банком яких є Національний банк України: система електронних платежів (СЕП) та Національна платіжна система «Український платіжний ПРОСТІР», які стали важливим елементом впровадження та реалізації на їх базі проекту Cashless economy.

Станом на кінець 2016 р. системою електронних платежів Національного банку України забезпечено реалізацію 97 % міжбанківських переказів у національній валюті в межах України, і лише 3 % – через прямі кореспондентські рахунки банків [2]. В той же час, динамічні зміни в економіці та фінансовому секторі зокрема, потребують постійного моніторингу стану та особливостей проведення міжбанківських розрахунків у національній валюті з метою формування перспективних напрямків підвищення рівня їх надійності та продуктивності.

Система електронних платежів НБУ має статус єдиної системно важливої платіжної системи в Україні та відповідає класу RTGS відповідно до міжнародної класифікації. За 2014-2016 рр. кількість учасників системи електронних платежів зменшилася на 39,8 % (із 359 до 216 учасників) – рис. 1. Дані зміни відбулися в основному на фоні зменшенням чисельності діючих банків у зв'язку з їх неплатоспроможністю та ліквідацією у відповідності до рішення їх власників, а також із зміною самого механізму функціонування системи електронних платежів. Намічена тенденція скорочення чисельності учасників платіжної системи зберігається і у 2017 р. відповідності до даних НБУ. Зазначимо, що у 2016 р. 93 % від загальної кількості початкових платежів було надіслано до системи банками України та їх філіями. Динаміка показників рис. 1 свідчить про підвищення продуктивності та відповідно стабільності функціонування системи електронних платежів.

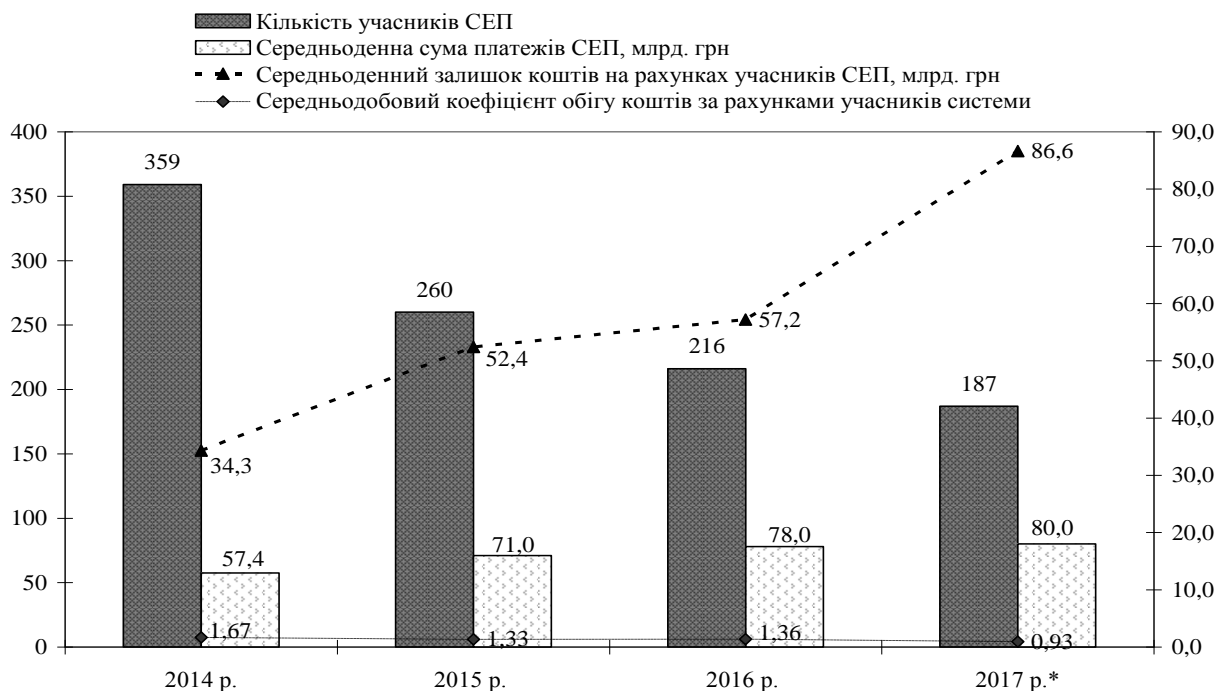

Рис. 1. Динаміка основних показників діяльності системи електронних платежів (СЕП) Національного банку України, 2014-2017 рр.*

**дані за 2017 р. представлено за 9 місяців [3]*

Так, на фоні збільшення середньоденного залишку коштів на рахунках учасників СЕП із 34,3 млрд. грн у 2014 р. до 57,2 млрд. грн у 2016 р. (на 66,8 %) та збільшення середньоденної суми платежів із 57,4 млрд. грн до 78,0 млрд. грн (або на 35,9 %) відбулося зменшення середньодобового коефіцієнту обігу коштів за рахунками учасників системи із 1,67 до 1,36 (на 0,31 пунктів). Зазначимо, що станом на 1 жовтня 2017 р. даний показник становить 0,93 з урахуванням середньоденної суми платежів на рівні 80 млрд. грн та середньоденного залишку коштів на рахунках учасників в розмірі 86,6 млрд. грн.

Враховуючи динамічне збільшення як суми так і кількості платежів, здійснених за допомогою системи електронних платежів, а також позитивну динаміку зростання частки безготівкових розрахунків в їх загальній величині, в перспективі, важливе значення має подальша її модернізація, орієнтована на високу безпеку роботи, гнучкість та здатність до відновлення (катастрофостійкість), горизонтальну та вертикальну масштабованість,

застосування сучасних промислових рішень для резервування, забезпечення цілісності даних та коду. Підвищення надійності, продуктивності та відповідно якості функціонування системи електронних платежів НБУ є основою її подальшого розвитку, приведення до міжнародних стандартів та забезпечення ефективності функціонування банківської системи в цілому.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [Електронний ресурс] : Закон України [від 05.04.2001 р., № 2346-14 ; зі змінами та доповненнями]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] : Річний звіт 2016 р.: 20 років грошової реформи. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=49064031>

3. Система електронних платежів (СЕП) Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43047915&cat_id=78675

4. Платіжні системи : [навч. посіб.] / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргало, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 341 с.

УДК 336.6:330.1

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ ЕТИЧНОГО СПОЖИВАННЯ

Ігнатенко М.М., д.е.н, доцент,

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет

ім. Г. Сковороди

Всі заходи, що сприяють розвитку соціальної відповідальності аграрних підприємств в Україні, мають велике значення для підвищення конкурентоспроможності цих суб'єктів господарювання, галузі та країни загалом на європейському та світовому аграрних ринках. Так, підтвердженням цього є поширювана у світі практика етичного споживання. Зокрема, проведене

у 2010 р. в європейських країнах дослідження виявило, що 55,0% опитаних активно практикують етичне споживання. При цьому 75,0% з них вважають, що для підприємств та корпорацій не достатньо лише не шкодити навколишньому середовищу та суспільству, але ще й необхідно приносити їм користь.

Вважається, що створювана в Україні національна модель соціальної відповідальності повинна забезпечувати вирішення соціальних проблем у взаємодії з державою та суспільними структурами [1, с. 9]. В основу даної моделі пропонується закласти одну з трьох моделей реалізації соціальної відповідальності у взаємодії з власниками і суспільними структурами, що можуть бути застосовані в Україні. Мова йде про модель “примусової добродійності”, модель “компромісу”, модель “рівноправного партнерства”. Ми вважаємо, що вказані моделі можуть бути використані для різних аграрних підприємств та корпорацій одночасно, в залежності від їх фінансово-економічного та ринкового становища та відношення до соціальної відповідальності.

Парадоксально, але планування витрат на соціальну діяльність може розглядатися стейкхолдерами в Україні як намагання підприємств та корпорацій вивести частину капіталів з господарського обігу та привласнити їх [2, с. 196]. Тому ще однією проблемою є проблема правильно побудованої системи та стратегії управління суб'єктами господарювання. Це не тільки дозволяє уникнути втрати їх активів. Вони також розглядаються в якості гаранта фінансової прозорості, підзвітності підприємства або корпорації акціонерам, відповідності інвесторів, однак найголовніше – дозволяють поєднувати раніше, здавалося б, несумісні категорії: соціальну відповідальність і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Це також сприяє розумінню в очах громадськості важливості та надійності ринкових інститутів у довгостроковій перспективі.

Останніми десятиріччями в Україні відбулися суттєві зміни у всіх сферах суспільної життєдіяльності, загострилися існуючі та виникли нові соціальні проблеми. Тривалий економічний спад на початку незалежності обумовив

дефіцит уваги до соціальної відповідальності підприємств. Хоча останнє десятиріччя характеризувалося її збільшенням, необхідно відзначити, що сучасні здобутки у цій сфері не можна порівнювати із досягненнями більшості розвинених країн, радянської України у минулому [3, с. 32]. Із передовим досвідом соціальної відповідальності вітчизняні компанії, здебільшого, не знайомі, або не вважають за потрібне його впроваджувати. Проте значна кількість з них має необхідні фінансово-економічні та організаційні ресурси, які дозволяють приймати активну участь у вирішенні вказаних суспільних проблем на засадах соціально орієнтованого менеджменту й етичного споживання.

Порівнюючи поширення соціальної відповідальності в Україні та в інших країнах, можна стверджувати, що перелік вітчизняних соціально відповідальних аграрних підприємств є обмеженим, оскільки існують визначальні проблеми розвитку соціальної відповідальності [4, с. 192]. Виявлено, що така ситуація, по-перше, узгоджується з базовим ринковим економічним принципом будь-якої підприємницької діяльності – принципом максимізації прибутку. З цього положення виникає друга проблема, а саме: за умови, що підприємство не має стимулів або мотивів та чітких економічних вигод від соціальної активності, витрати на соціальну відповідальність сприймаються як джерело збитків.

Поруч з цим можна впевнено констатувати, що величина витрат українських підприємств на організаційні або технологічні покращення бізнес-процесів у порівнянні з витратами на лобювання власних інтересів в органах державної влади, або на утримання спортивних команд, або на проведення корпоративних святкувань, є досить низькою [5, с. 214]. Тобто, головною причиною низької соціальної активності вітчизняного агробізнесу, насамперед, є відсутність дієвих стимулів та мотивів, механізмів державного та громадського контролю за його діяльністю, а не обмеженість коштів.

Список використаних джерел

1. Будьонна Л.О. Шляхи та напрями формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л.О. Будьонна // Соціальна політика. – Серпень, 2008. – С. 9-10.

2. Волосковець Н.Ю. Порівняльний аналіз моделей корпоративного управління соціальною відповідальністю / Н. Ю. Волосковець // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 194-201.

3. Ігнатенко М.М. Моделі та стратегії розвитку сільських територій / М.М. Ігнатенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу : наук. жур. – №. 3 (11). – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2010. – С. 30-33.

4. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння сутності, сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні / О.А. Грішнова // Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку: [монографія] / А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 189-210.

5. Саприкіна М. А. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: [посібник] / М.А. Саприкіна, М.А. Саєнсус, А.Г. Зінченко, О.М. Ляшенко, Г.А. Місько (за наук. ред. О. С. Редькіна). – К.: Фарбований лис, 2011. – 480 с.

УДК 657.92

КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, КОНЦЕПЦІЇ

*Івахненко Д. В.²⁶, здобувач вищої освіти магістратури,
Полтавська державна аграрна академія*

Організація будь-якого процесу виробництва передбачає наявність засобів виробництва, що включають засоби праці, предмети праці та труд людини, тобто її цілеспрямовану діяльність. Але перш, ніж почати діяльність, підприємцю потрібен капітал. Капітал у буквальному розумінні означає головну суму коштів, необхідних для започаткування та здійснення виробництва. Капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка досліджує протягом багатьох століть. Економічна категорія “капітал” досліджувалась багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими, серед яких В. Д. Базилевич, О. Р. Бем-Баверк, І. А. Бланк,

²⁶ Науковий керівник – д.е.н., професор Березіна Л. М.

Ф. Ф. Бутинець, Ф. Кене, Г. Г. Кірейцев, К. Маркс, А. Маршалл, Дж. Міль, А. М. Поддєрьогін, Д. Рікардо, А. Сміт, Л. К. Сук, М. І. Туган–Барановський, але, враховуючи сучасні тенденції глобалізації економіки, тема капіталу залишається актуальною.

Капітал розглядається як накопичений шляхом заощадження запас економічних благ у формі грошових засобів та капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс та фактор виробництва з метою отримання доходу [1, с. 461].

Капітал, як накопичена цінність розглядається у формі запасів, сформованих в усіх секторах економіки. На підприємствах капітал як накопичена цінність характеризується запасом основних засобів, нематеріальних активів, ринкових цінних паперів, товарно-матеріальних оборотних активів тощо [4, с. 224].

Зустрічаються й інші підходи до класифікаційних ознак та форм функціонування капіталу. Так, Г. М. Богачева, Б. А. Денисов виділяють такі його форми: економічний, фізичний, культурний, людський, соціальний, адміністративний, політичний, символічний. В економічний капітал вони включають: грошовий (фінансові засоби); виробничий (засоби виробництва); товарний (готова продукція). Капіталом вони називають нагромаджуваний господарський ресурс, який включено в процес відтворення і збільшення вартості шляхом взаємної конвертації різноманітних його форм [2, с. 17-18].

Капітал – це специфічна категорія, яка несе різне навантаження залежно від [3, с. 87]:

- етапів життєвого циклу підприємства (статутний і додатковий капітал);
- джерела формування (власний і залучений);
- характеру обороту та ліквідності (основний і оборотний);
- методів визначення (гранична вартість капіталу).

Основу капіталу підприємства складає власний капітал. Його сума показує лише облікову, а не ринкову вартість прав власників підприємства, оскільки залежить від застосованих методів оцінки активів та зобов'язань

підприємства. Залежно від джерела формування власний капітал можна поділити на вкладений та накопичений капітал.

Вкладений капітал – це капітал, внесений власниками підприємства (статутний капітал, пайовий капітал, додатково оплачений капітал). Сума вкладеного капіталу може збільшуватися також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї) [5, с. 33].

2. Накопичений капітал – це капітал, отриманий у процесі діяльності підприємства. Він включає [6, с. 137]:

– капітал від переоцінки – додатковий капітал, сформований до оцінки активів, яка здійснюється у випадках, передбачених чинним законодавством, та відповідно до положень бухгалтерського обліку;

– дарчий капітал – додатковий капітал, отриманий підприємством від інших осіб у вигляді безоплатно одержаних активів (додатково отриманий капітал);

– нерозподілений прибуток – частина чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.

За ступенем фіксації власний капітал можна поділити на [7, с. 72]:

– зареєстрований капітал – умовно постійний капітал, сума якого визначається в установчих документах (статутний капітал, пайовий капітал).

– незареєстрований капітал – умовно змінний капітал, який включає додатковий капітал та нерозподілений прибуток.

Існують дві концепції капіталу: фінансова та фізична. Згідно з фінансовою концепцією капітал є синонімом чистих активів або власного капіталу підприємства. Тобто, фінансова концепція капіталу базується на концепції власності, яка розглядає капітал як залишкову частку власників в активах підприємства. Концепція збереження фінансового капіталу передбачає, що прибуток є збільшенням фінансової суми чистих активів за період. При цьому збереження фінансового капіталу можна вимірювати в номінальних грошових одиницях або в одиницях постійної купівельної спроможності. В першому випадку збільшення вартості активів, утримуваних підприємством

протягом звітнього періоду, визнається прибутком, в другому випадку прибутком вважається лише та частина зростання вартості активів, яка перевищує зростання загального рівня цін [6, с. 139].

Згідно з фізичною концепцією капітал розглядається як виробнича потужність підприємства, що базується, наприклад, на вироблених одиницях за день. Концепція збереження фізичного капіталу передбачає, що прибуток є збільшенням фізичної виробничої потужності за період. Це означає, що цінові зміни, які впливають на активи та зобов'язання підприємства, розглядаються як зміни в оцінці фізичної виробничої потужності підприємства та вважаються частиною власного капіталу, а не прибутком звітнього періоду [2, с. 22].

Отже, основною різницею між двома концепціями збереження капіталу є підхід до впливу змін ціни активів і зобов'язань підприємства. Вибір підприємством відповідної концепції капіталу має базуватися на потребах користувачів фінансових звітів. Фінансова концепція капіталу має прийматися, якщо користувачі фінансових звітів передусім зацікавлені в збереженні номінального інвестованого капіталу або купівельної спроможності інвестованого капіталу. Але в разі домінуючої зацікавленості у виробничій потужності підприємства має застосовуватися фізична концепція капіталу. Обрана концепція визначає мету, яка має бути досягнена при визначенні прибутку, навіть якщо можуть виникати певні труднощі оцінки при застосуванні концепції.

Таким чином, капітал є однією з головних домінант функціонування та розвитку економічної системи. Наука, досліджуючи сутність капіталу, трактує його як складну, багатоаспектну категорію, еволюція якої відобразила історичний процес розвитку суспільства, його продуктивних сил і виробничих відносин, прав власності, динаміки та структури товарного виробництва і споживання, інтересів різних соціальних груп.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала: [учебное пособие] / И. А. Бланк. – К.: Ника–Центр, Эльга, 2006. – 512 с.

2. Богачева Г. Н. О многообразной трактовке категории “капитал” / Г. Н. Богачева, Б. А. Денисов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2009. – № 1. – С. 13–24.

3. Економічна теорія: [підручник] / за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання–Прес, 2008. – 615 с.

4. Квасницька Р. С. Управління капіталом підприємства через призму еволюції його визначення та змісту як економічної категорії / Р. С. Квасницька // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк: ДонНТУ, 2013. – Вип. 56. – С. 223–229.

5. Кириленко З. Г. Вишукування шляхів підвищення ефективності виробництва / З. Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 31–35.

6. Пасічник В. Г. Планування [навчальний посібник] / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 256 с.

7. Прядко В. В. Теоретико-методологічні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва / В. В. Прядко // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 69–77.

УДК 339.944

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Ковтун Т.В.²⁷ студентка СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

Однією з найважливіших передумов створення ефективно функціонуючих сільськогосподарських підприємств є досконале управління витратами. Основною метою діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах господарювання є задоволення потреб споживачів та отримання максимального прибутку. На суму прибутку, крім рівня цін, можна впливати шляхом зміни структури витрат на виробництво продукції та її обсягу.

²⁷ Науковий керівник – д.е.н., професор Березіна Л. М.

Важливою умовою підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та його підрозділів є зниження собівартості виробництва продукції.

Огляд літературних джерел з питань методики аналізу й обліку витрат та калькулювання собівартості продукції в сільському господарстві свідчить про те, що вивченням даної проблеми займалося широке коло науковців, а саме: Бутинець Ф.Ф., Цал-Цалко Ю.С., Сук Л.К., Линник В.Г., Михалкевич А.П., Тлучкевич Н.В., Макаренко П.М., Андрійчук В.Г. та інші вчені.

Метою дослідження є уточнення теоретичних аспектів аналізу собівартості сільськогосподарської продукції, розгляд його методики та визначення резервів зниження собівартості.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі матеріально-технічні, трудові та інші витрати у зв'язку з підготовкою, організацією, виробництвом та реалізацією продукції. Показник собівартості дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва. За інших однакових умов підприємство тим більше одержуватиме прибутку на одиницю продукції, чим нижча її собівартість і навпаки [1, с. 50].

До завдань аналізу собівартості сільськогосподарської продукції відносять:

- вивчення собівартості за статтями та елементами витрат;
- оцінку собівартості одиниці продукції;
- визначення динаміки показників собівартості та факторів її зміни;
- виявлення резервів зниження витрат на виробництво продукції.

Об'єктами аналізу є: собівартість продукції в цілому, собівартість на окремий вид продукції, елементи та статті витрат, резерви зниження витрат на виробництво продукції [2, с. 17].

Етапи аналізу собівартості продукції такі:

- аналіз загальної суми собівартості сільськогосподарської продукції;
- аналіз собівартості одиниці продукції;

- аналіз витрат на одиницю продукції;
- аналіз структури витрат на виробництво.

Аналіз собівартості сільськогосподарської продукції доцільно розпочати з аналізу загальної суми витрат на виробництво продукції (їх рівень за декілька років, динаміка – абсолютний приріст, темпи зростання і приросту, абсолютне значення 1 % приросту).

Важливим етапом аналізу витрат виробництва є оцінка їх структури, що проводиться за такими напрямками:

- 1) аналіз витрат на виробництво за елементами витрат;
- 2) аналіз витрат за статтями калькуляції.

Групування витрат за елементами призначене для виявлення всіх витрат на виробництво за їх видами і відображає всі витрати підприємства, пов'язані з виготовленням продукції. У цьому групуванні збережений принцип однорідності витрат, незалежно від їх спрямування.

Аналіз витрат за елементами дозволяє вивчити вплив на рівень собівартості використання трудових ресурсів, основних і оборотних засобів.

Для виявлення причин зміни рівня собівартості вивчають склад і структуру витрат виробництва. З цією метою визначають питому вагу кожного елемента в загальній сумі витрат виробництва. Це дозволяє намітити основні напрями зменшення собівартості продукції за рахунок зниження її матеріально-, трудо-, енерго- та фондомісткості.

Аналіз собівартості продукції спрямований на виявлення можливостей підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів у процесі виробництва, постачання і збуту продукції [3, с. 251].

Завершальним етапом аналізу собівартості є пошук резервів подальшого поліпшення її показників. Виявлені резерви зниження собівартості продукції ділять на чотири групи:

- 1) згаяні можливості (непродуктивні витрати, неритмічна робота, порушення технології та ін.);
- 2) прямі резерви зниження собівартості (відхилення собівартості за

рахунок невиконання запланованих заходів, якими передбачалось доведення собівартості до рівня передового підприємства);

3) перспективні резерви (можливі резерви зниження собівартості до рівня передового підприємства (не передбачені планом));

4) стратегічні резерви за рахунок зміни технічного рівня виробництва, організації виробництва і праці, зміни видів продукції.

Отже, науковим результатом даного дослідження є уточнення теоретичних аспектів аналізу собівартості сільськогосподарської продукції, а перспективою подальших наукових досліджень є вдосконалення методів забезпечення аналізу.

Список використаних джерел

1. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії / М. І. Скрипник // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2009. – № 4. – С. 50–53.

2. Тлущкевич Н.В. Облік витрат та калькулювання собівартості в сільському господарстві: теорія, методика, практика / Н.В. Тлущкевич // Економічний форум. – 2011. – № 1. – С. 11–21.

3. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підруч.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

УДК 336:671.1

АНАЛІЗ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Івахненко Д. В.²⁸, здобувач вищої освіти магістратури,

Полтавська державна аграрна академія

Капітал підприємства формується за рахунок різних зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування та розподіляється на матеріальні і нематеріальні активи, що створюють дохід, приймаючи участь в різних виробничих процесах. У зв'язку з цим, виникає необхідність розгляду особливостей формування структури капіталу підприємства [3, с. 108].

²⁸ Науковий керівник – д.е.н., професор Березіна Л. М.

Структура капіталу – спеціальне логічне поняття, введене в сучасний фінансовий аналіз для позначення комбінації (співвідношення) джерел позичкового і власного фінансування, яка прийнята в підприємства для реалізації його ринкової стратегії. Відсоткове співвідношення між окремими елементами капіталу аграрних підприємства називають його структурою. Для того, щоб забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції необхідно досягти оптимального співвідношення капіталу у сфері виробництва й обігу.

Структура капіталу, яка використовується аграрним підприємством, визначає багато аспектів не тільки фінансової, але й операційної та інвестиційної його діяльності, справляє активний вплив на кінцеві результати цієї діяльності. Вона впливає на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу (на рівень економічної і фінансової рентабельності підприємства), визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності (рівень основних фінансових ризиків), формує співвідношення доходності та ризику у процесі розвитку підприємства [2, с. 213].

Проблеми формування структури капіталу підприємства досліджували як закордонні, так і провідні вітчизняні вчені. Започаткування теорії формування структури капіталу пов'язують з появою робіт М. Міллера та Ф. Модільяні, які вперше привернули увагу до позикового капіталу та можливості його впливу на очікувану прибутковість підприємства. Подальшого розвитку теорія формування структури капіталу набула у роботах І. Бланка, Р. Брейли, Ю. Брігхема, Р. Вернона, М. Гордона, Г. Грубера, В. Ковальова, Д. Лейбсона, М. Міллера, Ф. Модільяні, Г. Савицької, Д. Хемитона, О. Яріша та інших. Серед вітчизняних вчених цій темі присвятили праці Д. Лук'яненко, О. Мозговий, О. Гаврилюк, Т. Головка, В. Геєць, Б. Губський, З. Луцишин, В. Новицький, Є. Панченко, О. Плотніков, В. Подольська, О. Рогач, О. Сльозко, А. Філіпенко, І. Яремко та ін. Нині не існує єдиного універсального методу оптимізації структури капіталу, застосовуючи який підприємство визначало б оптимальне співвідношення між власним і позичковим капіталом.

На думку І. О. Бланка, оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власних і позикових коштів, за умови якого забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість [1, с. 145].

О. О. Терещенко вважає, що оптимізація структури капіталу – це «таке співвідношення між власним і позичковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства» [4, с. 308].

Отже, ми вважаємо, що оптимізація структури капіталу є важливим етапом стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю власного капіталу підприємства та вартістю коштів, залучених на основі повернення їх у майбутньому, за якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Кінцева структура капіталу підприємства визначається шляхом аналізу ступеня впливу окремих джерел додаткового капіталу на той, що функціонує спочатку і співвідношення власної і позичкової складової.

Таким чином, проблема формування та ефективного використання капіталу підприємства припускає розв'язання щодо потреби, його склад і структуру, джерела додаткового капіталу, кінцевої структури капіталу підприємства, ступеня його цільового використання, а також про фінансовий результат діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала: [учебное пособие] / И. А. Бланк. – К.: Ника–Центр, Эльга, 2006. – 512 с.

2. Квасницька Р. С. Управління капіталом підприємства через призму еволюції його визначення та змісту як економічної категорії / Р. С. Квасницька // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк: ДонНТУ, 2014. – Вип. 56. – С. 223–229.

3. Кулешов В. В. Економіка підприємства: теорія і практика: [навчальний посібник] / В. В. Кулешов. – К.: Ніка Центр, 2005. – 216 с.

4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навчальний посібник] / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2006. – 554 с.

УДК 657.421

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

*Шило Р.А., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія*

На сьогоднішній день не існує єдиного визначення «основні засоби» та переліку їх складових (об'єктів основних засобів) згідно чинного законодавства. У дослідженнях українських та зарубіжних вчених та в нормативному забезпеченні існує багато точок зору, щодо трактування «основні засоби». Згідно з п. 4 П(С)БО 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

У більшості сучасних підручників та економічній літературі дають таке визначення поняття відповідно до М(С)БО 16 «Основні засоби»: основні засоби (ОЗ) – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуєми́й термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [2].

З метою ведення обліку основних засобів і складання звітності, планування їх відтворення, проведення переоцінок та інвентаризацій у практиці

необхідно якимось чином згрупувати об'єкти основних засобів за окремими ознаками у однорідні групи, тобто класифікувати. Під класифікацією основних засобів слід розуміти групування їх за певними ознаками в якісно однорідні групи. Класифікація полегшує поточний облік основних засобів, спрощує складання звітності про наявність та рух основних засобів.

Основні засоби можна згрупувати за наступними ознаками (рис. 1):

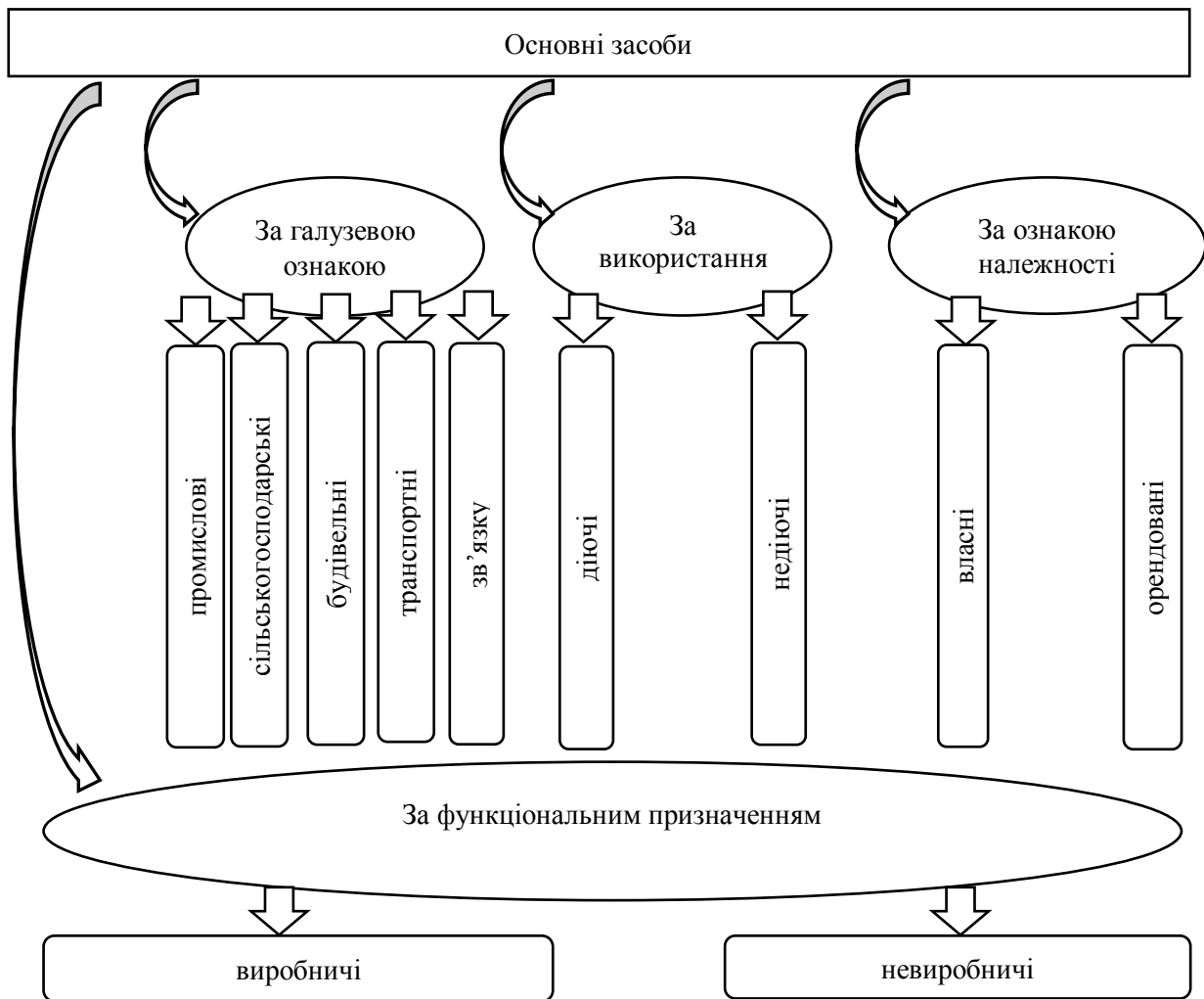

Рис. 1. Групування основних засобів за галузевою, належності, функціональною ознаками та використанням

Джерело узагальнено автором за даними [3; 4]

За функціональним призначенням розрізняють виробничі основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі (машини та обладнання, транспортні засоби та інструменти, прилади та інвентар) або сприяють його

здійсненню та невиробничі основні засоби, які не беруть безпосередньої участі в процесі виробництва (будинки та споруди) й призначені, в основному, для обслуговування комунальних і культурно-побутових потреб працівників, що використовуються у невиробничій сфері. Розрізняють активну й пасивну частини основних фондів. Активна частина(машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади та інвентар), яка бере безпосередню участь у виробничому процесі та пасивна(будинки та споруди), яка забезпечує нормальне функціонування виробничого процесу, відносять до пасивної частини основних засобів.

Для цілей бухгалтерського обліку та допустимих строків експлуатації основні засоби класифікують за наступними групами відповідно до положення (стандарту) 7 «Основні засоби» [1]: група 1 – земельні ділянки; група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; група 3 – будівлі, споруди, та передавальні пристрої; група 4 – машини та обладнання електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує 6000 гривень; група 5 – транспортні засоби; група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі); група 7 – тварини; група 8 – багаторічні насадження; група 9 – інші основні засоби; група 10 – бібліотечні фонди; група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи; група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди; група 13 – природні ресурси; група 14 – інвентарна тара; група 15 – предмети прокату; група 16 – довгострокові біологічні активи.

Отже, великий різновид підходів до класифікації основних засобів полегшує контроль та збір інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів, що дасть змогу ефективно планувати господарську діяльність та здійснювати контроль за відтворення основних засобів.

Список використаних джерел

1. Основні засоби в Податковому кодексі. Амортизація: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minfin.com.ua/taxes/-/koment_oz.html.
2. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 1.01.2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.
3. Основні фонди підприємства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15060913/ekonomika/osnovni_fondi_pidpriyemstva.
4. Склад, класифікація та методи оцінки основних засобів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5782759/page:3/>.

УДК 005.73

ТЕХНОЛОГІЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кононенко І. О²⁹, магістрант,

Полтавська державна аграрна академія

Основна мета дослідження щодо удосконалення стану організаційної культури в ТОВ «Промінь-Приват» Миргородського району реалізується шляхом отримання достовірних відомостей про мотиви, якими керуються співробітники, про характер неформальних комунікацій в колективі, цінності, які в ньому розділяються, і розробки напрямів формування ефективної організаційної культури, що забезпечує більш високий рівень координації взаємодії членів колективу. Для досягнення поставленої мети:

– виділено проблеми стосовно загальних для співробітників припущень і переконань, що дозволяє прогнозувати реакцію на майбутні перетворення (наприклад, якщо в колективі прийнято підозріло відноситися до нових поглядів і ідей, критикувати пропозиції нововведень, ретельно контролювати

²⁹ Науковий керівник: д.е.н., професор Маркіна І. А.

всі дії, сприймати проблеми як ознаку невдачі, то навіть прогресивні в своїй основі кадрові зміни можуть натрапити на значний опір з боку персоналу);

– з'ясовано характер сприйняття індивідом організаційної реальності, що дозволить зробити висновки про загальну інтерпретацію досвіду (через призму яких цінностей буде проводитися оцінка змін);

– обґрунтовано зміни, що готуються, з використанням інститутів організаційної культури. Оскільки культура дозволяє працівникам діяти осмислено і пояснює їх поведінку в тій або іншій ситуації, даний процес можна використати як засіб зміни самої організаційної культури. Це вимагає створення умов, за яких співробітники вже не могли б пояснити свою поведінку «старими» культурними положеннями [2, с. 191].

За результатами дослідження, загальна технологія аналізу стану організаційної культури ТОВ «Промінь-Приват» Миргородського району представлена на рис. 1.

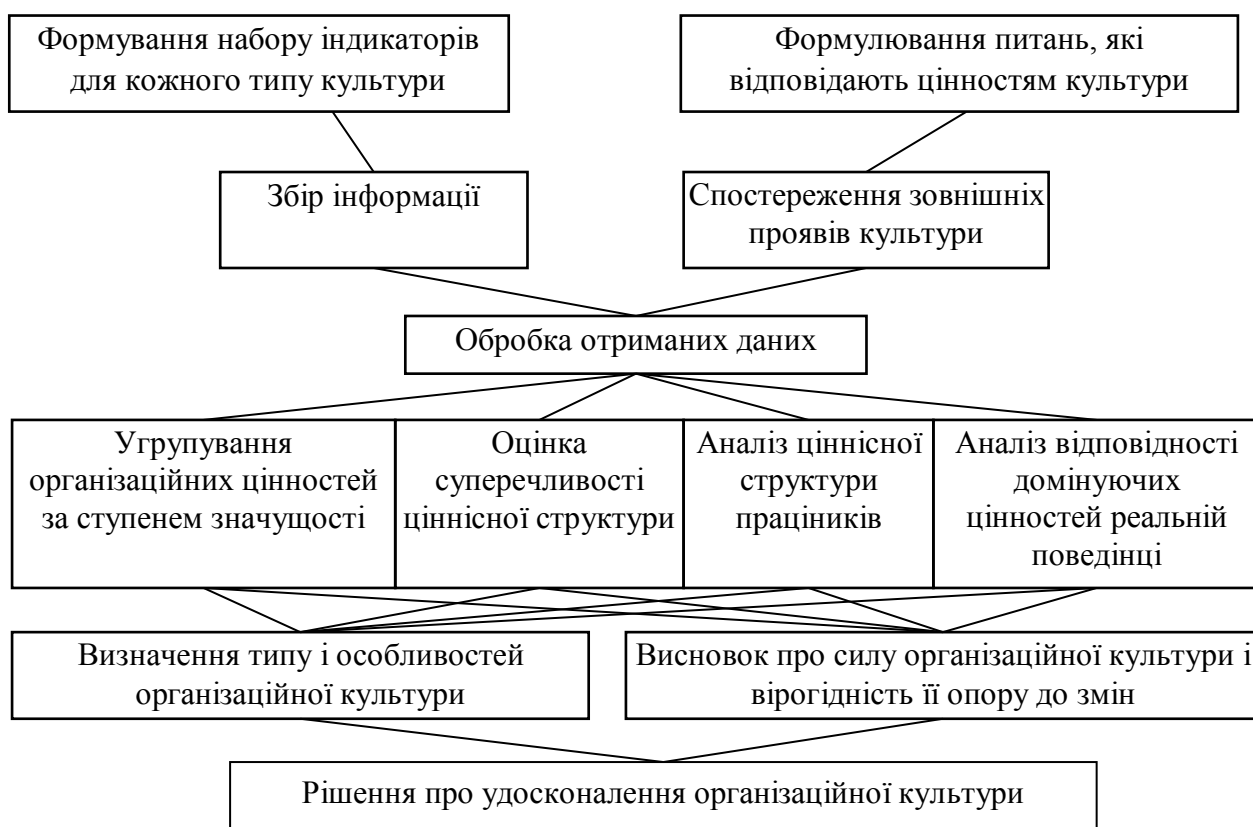

Рис. 1. Пропонована технологія аналізу стану організаційної культури ТОВ «Промінь-Приват» Миргородського району

Технологію аналізу стану організаційної культури пропоновано реалізувати з використанням методів включеного спостереження, анкетування, інтерв'ю, рейтингових оцінок, що дозволить виділити відмінні риси організаційних культур, спираючись на наступні індикатори: місія, стратегія підприємства, стиль управління і набір цінностей – загальний обсяг матеріальної винагороди, можливості просування по службі (кар'єра), самостійність, самореалізація, творчість, повага, відносини з співробітниками, індивідуальне визнання (нематеріальне), відносини з керівництвом, умови праці, відповідальність, задоволення результатами праці, інформація, відношення до організації [1, с. 65].

Необхідними заходами для підвищення ефективності механізму ТОВ «Промінь-Приват» визначено: введення у практику діяльності Принципів корпоративного управління та організація внутрішньої регламентації діяльності товариства щодо раціонального розподілу повноважень, визначення меж діяльності та відповідальності посадових осіб, розроблення інформаційної політики підприємства, посилення контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства з боку незалежних ревізорів на основі голосування за їх кандидатури на Загальних зборах, забезпечення прав заінтересованих осіб (в тому числі технологічно пов'язаних) на основі координування діяльності наглядової ради через введення до її складу представників з виробників сільськогосподарської продукції.

Культура організації здійснює значний вплив на управління персоналом, оскільки саме працівники є носіями культури. Таким чином, високий рівень культури – це не тільки гарантія ефективних внутрішньо-корпоративних комунікацій, а й запорука налагодження зовнішніх зв'язків. Прослідковується залежність результатів діяльності підприємств від організаційної культури, яка виявляється у стилі керівництва, досвіді та рівні освіти працівників, системі комунікацій, умовах робочого середовища та способах взаємодії з клієнтами.

Таким чином, удосконалення застосування технології організаційної культури виступатиме як основа життєвого потенціалу ТОВ «Промінь-Приват».

Зокрема, організаційна культура виконуватиме функції внутрішньої інтеграції та зовнішньої адаптації організації, вона визначатиме стратегію підприємства, цілі та засоби їх досягнення, а також критерії ефективності в досягненні намічених цілей. Завдяки організаційній культурі, в підприємстві використовуватимуться спільна мова і концептуальні категорії, критерії отримання, утримання та втрати влади, правила поведінки, системи заохочень і покарань. Організаційна культура забезпечить більш тісну комунікацію між членами підприємства.

Список використаних джерел

1. Бельтюков Е. А. Выбор стратегии развития предприятия : [уч. пособ.] / Е. А. Бельтюков, Л. А. Некрасова. – Одесса : ОНГУ, 2002. – 275 с.
2. Бражник К. В. Проблемы управления организационной культурой / К. В. Бражник // Теоретико-методологические проблемы совершенствования психологической подготовки менеджеров. Сб. научных трудов. Приложение к научному журналу «Персонал». – № 1 (55) – Киев, 2014. – С. 190–192.

УДК 380.055

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Феохарій А.В., магістрант, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Сільське господарство є однією з найважливіших і водночас найбільш ризикованих галузей економіки. Нажаль діяльність сільськогосподарських підприємств постійно перебуває під впливом несприятливих погодних подій, стихійного лиха.

Найбільш поширеним інструментом зниження впливу ризиків в сільському господарстві є страхування. Але важливість цього інструменту в сільськогосподарській діяльності усвідомлюється не всіма підприємцями. Вони

сприймають страхування, як неефективний вклад коштів. Натомість страхування є оптимальним способом захисту від сільськогосподарських ризиків, забезпечуючи стабільність розвитку сільського господарства через механізми відшкодування заподіяних збитків.

На сьогодні українська сільськогосподарська галузь розвивається прискореними темпами, а страховий ринок у сфері страхування аграрного сектору майже не працює.

За аналізом агрострахування на сьогодні в Україні страхується близько 3% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 90 %, страхуються менше 5 % посівних площ, тоді як в Канаді, США, Європі цей показник перевищує 60-80%. Найчастіше це пояснюється тим, що на ринку агрострахових послуг відсутня стратегія розвитку галузі, а той ресурс, що був закладений попередніми роками, вичерпався та вимагає термінового оновлення.

На жаль, ринок страхування сільськогосподарської продукції в Україні залишається слабо розвиненим, а його роль у державній стратегії розвитку агропромислового комплексу України є недооціненою. На ринку страхування залишається невирішеною проблема недовіри аграріїв до страхових компаній, через що підприємства досить рідко звертаються до страховиків цілеспрямовано. Крім того, низький рівень доходів більшості аграріїв не сприяє укладанню страхових відносин. Головною проблемою нині для ринку страхування сільськогосподарської продукції залишається відсутність попиту з боку сільгоспвиробників.

Для подолання зазначених проблем необхідно розробляти та здійснювати заходи з підвищення ефективності державного управління у цій сфері, а саме вдосконалювати сферу страхування сільськогосподарської продукції в Україні, покращувати форми надання страхових послуг і впроваджувати нові ефективні страхові продукти з урахуванням потреб аграріїв, впроваджувати інформування громадян про стан страхового ринку через засоби масової інформації.

Отже, проаналізувавши сучасний стан реалізації страхування сільськогосподарської продукції в Україні, можемо зробити висновок, що

сьогодні агрострахування в Україні активно розвивається. Однак, не зважаючи на позитивну динаміку сучасний стан розвитку агрострахування в Україні не відповідає своєму основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Сформована в Україні система страхування сільськогосподарських ризиків, у тому числі при наданні державної підтримки сільському господарству, потребує удосконалення і має бути спрямована на стабілізацію виробництва та доходів у аграрному секторі економіки та стимулювання використання кращих здобутків технології сільгоспвиробництва. Оптимальний варіант розв'язання проблем розвитку системи агрострахування в Україні передбачає взаємодію трьох груп учасників ринку страхування сільгоспвиробників, страховиків та держави.

Список використаних джерел

1. Рубцова В.Н. Сучасний стан та перспективи розвитку діючої системи агрострахування в Україні // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – №4(28). – с. 237 – 240.

2. Яцух О.О. Ринок агрострахування в Україні: стан та перспективи розвитку // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – с. 866 – 872.

3. Назаренко М. Агрострахування в Україні: можливості і реалії [Електронний ресурс] // Аграрний тиждень. України. – 2017. – 30 жовтня. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/novini/38714-agrostrahuvannya-v-ukrayin-mozhlivost-realyi.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБІКУ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Момот І. О., студентка СВО «Бакалавр»,
Романченко Ю. О., к. е. н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

В сучасних ринкових умовах метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, основним джерелом якого є реалізація продукції. Проте, без достовірної, систематизованої належним чином інформації про особливості обліку процесу реалізації продукції неможливе ефективне управління підприємством. Чіткий і своєчасний облік відвантажених і реалізованих сільськогосподарських виробів сприяє посиленню контролю за наявністю матеріальних цінностей, забезпеченню підприємств коштами, виявленню суспільної корисності виробленого продукту і прискоренню обертання коштів.

Питання, пов'язані з обліком сільськогосподарської продукції, висвітлювали вітчизняні й зарубіжні економісти, зокрема Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, М. В. Кужельний, В. М. Мурашка, В. В. Сопко та інші.

Реалізація продукції підприємства – це відчуження активів, що належать підприємству, шляхом їх продажу з метою відтворення використаних засобів підприємства та отримання прибутку для задоволення різноманітних потреб підприємства та його власників [2, С.111].

Основними завданнями обліку процесу реалізації сільськогосподарської продукції є:

- 1) визначення кількості та вартості відвантаженої продукції (за обліковими цінами);
- 2) визначення заборгованості покупців перед підприємством за відвантаженою їм продукцію, виконані роботи та надані послуги згідно договорів (за цінами реалізації);

3) дотримання строків поставок готової продукції, виконання робіт та надання послуг, а також термінів оплати зі сторони споживачів;

4) облік витрат пов'язаних із збутом продукції, товарів, робіт і послуг, а також просування їх на споживчому ринку (витрати на маркетинг та рекламу);

5) визначення фінансового результату від реалізації продукції, виконаних робіт та наданих послуг підприємством як в цілому, так і у розрізі конкретних номенклатурних груп товарів та ін. [1, С.524].

На рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності» обліковують доходи підприємств від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Особливості застосування рахунка 70 «Доходи від реалізації» полягають у тому, що доходи та вирахування з доходу накопичуються на ньому протягом року і списуються на рахунок 79 «Фінансові результати» заключними записами за звітний рік наростаючим підсумком з початку року [2, С.114].

Аналітичний облік процесу реалізації ведеться окремо за кожним видом (групою) проданої продукції і забезпечує необхідну інформацію про обсяг та фінансовий результат операцій не лише щодо підприємства в цілому, а й у розрізі окремих видів (груп) продукції.

Відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

- 1) дохід (виручка) від реалізації продукції;
- 2) інші операційні доходи;
- 3) чистий дохід від реалізації продукції;
- 4) фінансові доходи;
- 5) інші доходи [3].

Облік процесу реалізації потребує значного спрощення, вдосконалення облікових реєстрів, зменшення та уніфікації первинних документів. Для агропромислових підприємств краще застосовувати мікропроцесорну техніку, оскільки в такому разі інформація реєструється та обробляється в режимі реального часу і система управлінського обліку оперативно реагує на можливі відхилення основних показників діяльності.

Отже, основною метою діяльності підприємства є забезпечення конкурентоспроможності, де процес реалізації відіграє значну роль, оскільки істотно впливає на фінансовий результат. Тому чітке і належне ведення обліку процесу реалізації готової продукції та оформлення необхідних документів при реалізації сільськогосподарської продукції покращить взаємовідносини з покупцями.

Список використаних джерел

1. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : [підруч.] / О. В. Лишиленко. – К. : ЦНЛ, 2009. – 670 с.
2. Плужник О. К. Сучасні проблеми обліку реалізації продукції сільськогосподарського виробництва / О. К. Плужник // Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу: Зб. наук. пр. Випуск 15. – Полтава: ФОП Крюков, 2015. – С. 111-114.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 29 лист. 1999 р. № 290 / [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

УДК 657.1.012.1

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ УСТАНОВАМИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

*Романченко Ю, О., к. е. н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

Поняття облікової політики в Україні з'явилося як результат процесів реформування національної системи бухгалтерського обліку, але окремі її організаційні аспекти мали місце у вітчизняній практиці задовго до її появи.

Управлінський вектор облікової політики установ державного сектору дозволить отримати інформацію про доходи і витрати, майновий стан тощо. Правильність формування облікової політики є необхідною нормативною

базою для здійснення процесу ведення всього бухгалтерського обліку, а отже і підставою для прийняття виважених та чітких управлінських рішень. В цих випадках головну роль буде грати більш глибоке розуміння та відображення в Наказі про облікову політику законодавчих та нормативних документів.

Порядок формування та методичні елементи облікової політики в контексті їх змістовних складових визначає Свірко С. В. [3] і проводить ідентифікацію кожного за наявності як одно-, так і багатоваріантності обліково-процедурних підходів за ним.

Всі установи державного сектору повинні вести бухгалтерський облік та складати бухгалтерську звітність на підставі принципів та методів обліку, зафіксованих в обліковій політиці. Облікова політика установ державного сектору визначається у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені методи оцінки, обліку, процедури, що має застосовувати така установа та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант.

Облікова політика є елементом системи бухгалтерського обліку бюджетної установи, яка визначається на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі. Поняття облікової політики наведено в НП(С)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок», зокрема: «облікова політика визначається в розпорядчому документі, у якому мають бути встановлені методи оцінки, обліку, види сегментів та їх пріоритетність і процедури, які повинен застосувати суб'єкт державного сектора і за якими нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант» [2].

Таким чином, організація бухгалтерського обліку та облікової політики розпорядником бюджетних коштів полягає в розробці обов'язкових двох документів: Наказу про облікову політику, а також Наказу про організацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

На обраній обліковій політиці ґрунтується ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ, оскільки саме наказ про облікову політику в

установі має скеровувати обліковий процес до досягнення основних стратегічних завдань, що їх ставить перед собою будь-яка економічна одиниця незалежно від форми її власності. Якщо в національних стандартах обліку в державному секторі передбачено застосування декількох методів оцінки, то суб'єкт державного сектора зобов'язаний вибрати і послідовно застосувати один з них.

Важливим є те, що формування облікової політики обов'язково повинно базуватися на дотриманні суб'єктом державного сектора вимог головного розпорядника бюджетних коштів стосовно визначених ним підходів до облікової політики за відповідними об'єктами. Таким чином, самостійність ухвалення рішення з облікової політики розпорядника бюджетних коштів обмежена, і норми, що приймаються повинні відповідати розпорядженням головного розпорядника (чи розпорядника вищого рівня).

При веденні обліку необхідно дотримуватися принципу послідовності, тобто постійного (з року в рік) застосування суб'єктом господарювання обраної облікової політики. Змінити облікову політику установа може у виняткових випадках, прямо встановлених нормативною базою. Випадки, коли суб'єкти державного сектору можуть вносити зміни до облікової політики, визначені в п. 3 розділу III Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору від 23.01.2015 р. № 11 [1].

Таким чином, необхідно чітко відокремити поняття «наказ про облікову політику», який буде містити лише сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом державного сектору для складання та подання фінансової звітності та з іншими документами щодо організації обліку.

Розпорядчий документ про облікову політику не розкриває питання, які стосуються організації обліку, а тільки визначає принципи і методи обліку, на які в неї залишилося право вибору або ухвалення управлінського рішення з урахуванням вимог облікових стандартів і єдиних підходів до облікової політики, встановлених головним розпорядником коштів або вищою за рівнем організацією.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору, затвержені наказом МФУ від 23 січ. 2015 р. № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhgalter.com.ua>.

2. НП(С)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок», затверджене наказом МФУ від 24 груд. 2010 р. № 1629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhgalter.com.ua>.

3. Свірко С. В. Облікова політика бюджетних установ як дієвий інструмент оптимізації їх бухгалтерського обліку / С. В. Свірко // Фінанси, облік і аудит. – 2015. - № 1 (25). – С. 269 – 294.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ГЛОКАЛІЗАЦІЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ 4

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ І РОЗШИРЕННЯ ЗОВНІШНЬО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Макаренко П.М., д.е.н., професор, член-кореспондент НААН України,
завідувач кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія* 5

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

*Льїн В. Ю., д.е.н., завідувач кафедри обліку, контролю та оподаткування
агробізнесу Київського національного економічного університету
ім. Вадима Гетьмана* 9
*Льїна О.В., аспірант, Луганський національний аграрний університет,
м. Харків*

РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

*Зось-Кіор М.В., д. е. н, доцент,
професор кафедри менеджменту і логістики* 14
*Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка*

SOCIO-ECONOMIC CYCLES UNDER CONDITIONS GLOBALIZATION

*Samoilyk Iu. V., PhD of economic science, associate professor, doctoral post-
graduate student, Department of Enterprise Economics,* 16
Poltava State Agrarian Academy

УПРАВЛІННЯ СТАНОВЛЕННЯМ ЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ ЯК СКЛАДОВА СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

 19

*Плотнікова М.Ф., к. е. н., доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Прокопишин О.С., к.е.н., доцент, 23
*Бушмич В.П., студент-магістр,
Львівський національний аграрний університет*

ДЕПРЕСИВНІ РЕГІОНИ І МЕХАНІЗМ ІНВЕСТУВАННЯ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ

Помаз Ю. В., к.і.н., доцент, Гольц Д. М., здобувач вищої освіти, Полтавська державна аграрна академія 27

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА РИЗИКИ

Олійник Є.О., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, Полтавська державна аграрна академія 30

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Бондаревська К.В., к.е.н., доцент, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна 32

КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Романченко Ю.О., к.е.н., доцент, Шафорост Г.Ф., здобувач вищої освіти за ступенем «Магістр» Полтавська державна аграрна академія 35

СЕКЦІЯ № 2

ТЕНДЕНЦІЇ, МЕХАНІЗМИ ТА ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Березіна Л.М., д.е.н., професор, Полтавська державна аграрна академія 38

СУТНІСТЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ЙОГО СКЛАД І ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

Гуторов О.І., д.е.н., професор, Шарко І.О., к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Україна 42

ВПЛИВ ІНТЕНСИВНОСТІ НА РІВЕНЬ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ

Шиян Д.В., д.е.н., професор, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця 45

ГЛОБАЛЬНИЙ АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ	
<i>Семено Т.В., магістрант, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	47
ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ	
<i>Басанець А.С., магістрант, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, м. Харків</i>	50
РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
<i>Погребняк Л.П., аспірантка, Полтавська державна аграрна академія</i>	54
ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ	
<i>Сіренко Т. В., здобувач вищої освіти СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	57
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ	
<i>Коваленко М.В., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія</i>	61
ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СКОТАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Загребельна І.Л., к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства, Полтавська державна аграрна академія</i>	65
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОЧАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	
<i>Махмудова І.В., аспірантка, Полтавська державна аграрна академія</i>	68
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР	
<i>Орловський О. С., здобувач вищої освіти СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	70

ОЦІНКА СТАНУ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ХМЕЛЯРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Гіренко Ю.О., м.н.с., 73
ННЦ “Інститут аграрної економіки” м.Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
РИНКА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Гончарова К. І., аспірантка, 77
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

РОЗВИТОК ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Завгородний А.С., студент, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри 81
економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський
національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

СІМЕЙНІ ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ:
ПОТЕНЦІАЛ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Осадчук І. В., к.с-г.н., доцент, Боліла С.Ю., к.с-г.н., доцент, 84
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ
УКРАЇНИ

Король О.М., студентка, Черкаський національний університет 87
імені Богдана Хмельницького

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Дядик Т.В., к.е.н., доцент, 90
Полтавська державна аграрна академія

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ
МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Іваницька С.Б., к.е.н, доцент, Ушакова Ю.С., студентка, 94
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РИНКУ ПРАЦІ В ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Помаз О.М., к.е.н, доцент, 97
Петренко В.О., здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія

ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ	100
<i>Бодрий Я.А., аспірант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	103
<i>Болдирєва Л.М. к.е.н., доцент, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ КОРПОРАТИВНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КОНТРОЛІНГУ	106
<i>Рунчева Н.В., д.е.н., доцент, Бритвенко А.С., к.е.н, доцент, Бердянський університет менеджменту і бізнесу</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	108
<i>Льїн В. Ю., аспірант, Луганський національний університет ім. Т. Шевченка, м. Старобільськ</i>	
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	112
<i>Мандалина Н.А. здобувач вищої освіти СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	115
<i>Удовиченко М. С., магістрант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК	117
<i>Баган Н.В., аспірант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	121
<i>Людвік А. Д., здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр», Полтавська державна аграрна академія</i>	

**АНАЛІЗ СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ СОБІВАРТОСТІ
ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В ПІДПРИЄМСТВІ**

*Баранська М.А., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія* 124

**СЕКЦІЯ № 3
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ**

**АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ЛІЗИНГОВИМИ
ОПЕРАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

*Храпкіна В.В., д.е.н., професор,
Черевань І.В., к.е.н., доцент,
ВНЗ «Київський університет ринкових відносин» (м.Київ, Україна)* 129

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

*Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та
управління персоналом,
Заливча Ю.Г., магістрант, Полтавський національний технічний
університет ім. Юрія Кондратюка, м. Полтава* 133

**ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ
ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ**

*Пілявський В.І., к.е.н., докторант,
Міжнародний університет бізнесу і права м. Херсон* 138

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У
НОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ**

*Лукашенко І.О., здобувач вищої освіти, Березіна Л.М., д.е.н., професор,
Полтавська державна аграрна академія* 147

**ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ РЕНТНОГО ДОХОДУ ПРИ ЕКСПЕРТНІЙ
ГРОШОВІЙ ОЦІНЦІ ДІЛЯНОК РІЛЛІ**

*Дивнич А. В., судовий експерт, Статівка Д. І., головний судовий експерт,
Полтавський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України* 150

ОРЕНДНА ПЛАТА ЗА ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

*Могилат М.Г., к.е.н., ст. викладач,
Полтавська державна аграрна академія* 155

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Гасанов Р.І., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант,
Полтавська державна аграрна академія* 160

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Дем'яненко Н. В., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія* 163

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Васюта В.Б., к.е.н., доцент, Срібна А. С., магістрантка, Полтавський
національний технічний університет ім. Ю.Кондратюка* 166

ЗАВДАННЯ, ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРІТЕТИ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

*Єланська Ж. Ю., здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»,
Полтавська державна аграрна академія* 171

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

*Копейкіна В.В., студентка, Кулакова С.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління
персоналом, Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка* 174

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Марченко В. В., здобувач СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія* 176

СУТНІСТЬ, КОНЦЕПЦІЯ ТА РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Притула А. І., магістрант, Кулакова С. Ю., к.е.н., доцент кафедри
економіки підприємства та управління персоналом,
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка* 179

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ТА ПРІОРИТЕТИ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА УКРАЇНІ

Міняйленко І.В., ст. викладач, здобувач, 184
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ніколаєнко О.О., здобувач вищої освіти СВО «Магістр», 190
Полтавська державна аграрна академія

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Новак Н.П., д.е.н., 192
Херсонський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Процаликикіна А.М., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, 195
інноватики та міжнародної економіки, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ

Голос А.Е., здобувач вищої освіти, 197
Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант,
Полтавська державна аграрна академія

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Андрієнко В.М., магістрант, Черкаський національний університет 200
Імені Богдана Хмельницького

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ, ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Федорова Т.В., к.е.н., доцент, 203
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	206
<i>Моїсєєв Є.В., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
ФОРМУВАННЯ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	208
<i>Снігерьова К.А., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
ПОКАЗНИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	211
<i>Бархатов І. О., магістрант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА ОЦІНЮВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ	214
<i>Приходько Д.В., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, докторант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
УПРАВЛІНСЬКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	217
<i>Олійник А. С., аспірант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	219
<i>Міщенко А.Ю., магістрант, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ	222
<i>Пальонка О. Ю., здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ	226
<i>Пороло О.В., здобувач вищої освіти СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	

ЧИННИКИ ОБМЕЖЕННЯ Й МЕХАНІЗМИ СПРИЯННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	229
<i>Романюк І.А., к.е.н., Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка</i>	
АГРОТУРИЗМ ЯК ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Різник І.В., здобувач вищої освіти ЗВО «Магістр», Галич О.А., к.е.н., професор, Полтавська державна аграрна академія</i>	232
ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗВОДНОГО АМІАКУ В РОСЛИННИЦТВІ	
<i>Дивнич О.Д., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія</i>	235
ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ І ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ	
<i>Прач В. С., магістрант, Самойлик Ю.В., к.е.н., доцент, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	238
ВПЛИВ МАТЕРІАЛЬНИХ ВИТРАТ НА СОБІВАРТІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	
<i>Пасюра К. В., СВО «Магістр», Миколенко І. Г., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія</i>	243
ОПТИМІЗАЦІЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Чапала Н.С., здобувач вищої освіти СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	246
РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Чичкань С.І., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	249
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	
<i>Ганненко В.В., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	252

ЗАЛЕЖНІСТЬ РІВНЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА ВІД ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	255
<i>Покас Л. Ю, магістрант, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ В ПІДПРИЄМСТВІ	258
<i>Степанко Л.І., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
ЖІНКИ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ	260
<i>Гроза К.С., здобувач ступеня вищої освіти «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
СЕКЦІЯ № 4	
ІНФРАСТРУКТУРА АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА, ЛОГІСТИЧНО-МАРКЕТИНГОВА, ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА, ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВІ	264
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ	265
<i>Гуторов О.І., д.е.н., професор, Гуторова О.О., к.е.н., доцент, професор університету Філімонов Ю.Л., к.е.н., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ	270
<i>Кулакова С. Ю., к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Касмініна К. О., студентка, Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка,</i>	
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	273
<i>Каленчук Ю. В, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ	276
<i>Васільєва Л.М., д.держ.упр, професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет</i>	

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УПОДОБАНЬ СПОЖИВАЧІВ МАЙОНЕЗНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ	282
<i>Боліла С.Ю. к.с.-г.н., доцент, Полегенько А.С., магістрант, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»</i>	
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АПК	286
<i>Демиденко Л. М., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ РИНКОВОГО РОЗПОДІЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	289
<i>Миколенко І.Г., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства, Полтавська державна аграрна академія</i>	
РОЛЬ ЛОГІСТИКИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	293
<i>Ярмош В.В., магістрант, Махмудов Х.З., д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і права, Полтавська державна аграрна академія</i>	
МАРКЕТИНГОВА ЛОГІСТИКА НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ	295
<i>Мокляк М. В., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу, Полтавський національний технічний університет Імені Юрія Кондратюка</i>	
МАРКЕТИНГ В УПРАВЛІННІ РИНКОВИМИ ВІДНОСИНАМИ	298
<i>Писанка В.О, здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
SWOT-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	301
<i>Богатиренко С.В., здобувач вищої освіти, СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНОЮ ЛОГІСТИКОЮ	304
<i>Голобородько О.П. к.е.н, доцент, Момот А.В., Хохлова І.В. студенти, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка</i>	

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ	309
<i>Ванієва А.Р., к.е.н, доцент, Херсонський економіко-правовий інститут</i>	
СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	312
<i>Даценко В. В., здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ	315
<i>Єфімова В.С., магістрантка, Черкаський національний університет ім.Богдана Хмельницького</i>	
СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ НБУ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	317
<i>Зоря С. П., к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ НА ЗАСАДАХ ЕТИЧНОГО СПОЖИВАННЯ	320
<i>Ігнатенко М.М., д.е.н, доцент, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди</i>	
КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, КОНЦЕПЦІЇ	323
<i>Івахненко Д. В., здобувач вищої освіти магістратури, Полтавська державна аграрна академія</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	327
<i>Ковтун Т.В., студентка СВО «Магістр», Полтавська державна аграрна академія</i>	
АНАЛІЗ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	330
<i>Івахненко Д. В., здобувач вищої освіти магістратури, Полтавська державна аграрна академія</i>	

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

*Шило Р.А., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія* 333

ТЕХНОЛОГІЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Кононенко І. О, магістрант,
Полтавська державна аграрна академія* 336

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

*Феохарій А.В., магістрант, Кулакова С.Ю., к.е.н., доцент кафедри
економіки підприємства та управління персоналом,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка* 339

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБІГУ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Момот І. О., студентка СВО «Бакалавр»,
Романченко Ю. О., к. е. н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія* 342

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ УСТАНОВАМИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

*Романченко Ю,О.,к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія* 344

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»**

30 листопада 2017 р.

Відповідальна за випуск Самойлик Ю.В.

Затверджено до друку кафедрою економіки підприємства, протокол № 6 від
13.11.2017 р.

Формат 60x90^{1/16}. Папір офсетний (білий 70-80 г/м²).

Ум. друк. арк. 15,53. Авт. арк. 14,86.

Тираж 100 пр. Гарнітура Times New Roman Сур.

Друк – кафедра економіки підприємства
Полтавської державної аграрної академії